

Jaarrapport

2016

Mensenhandel en mensen-smokkel

Bedelaars in de handen van mensenhandelaars

MYRIA

Federaal Migratiecentrum

Jaarrapport

2016

Mensenhandel en mensen-smokkel

Bedelaars in de handen van mensenhandelaars

Inhoudstafel

Inleiding **5**

Deel 1 : MYRIA IN ACTIE **8**

1. MYRIA, EEN FEDERAAL MIGRATIECENTRUM DAT PARAAT STAAT 10
2. REKENINGEN EN FINANCIËLE TOESTAND 13
3. MYRIA EN NETWERKEN: OP NATIONAAL NIVEAU 14
4. MYRIA EN NETWERKEN: OP INTERNATIONAAL NIVEAU 17
5. PUBLICATIES EN TOOLS 19
6. MENSENHANDEL EN MENSENSMOKKEL 21

Deel 2 : MENSENHANDEL MET HET OOG OP UITBUITING VAN DE BEDELARIJ ... **26**

Hoofdstuk 1
Belgisch wettelijk kader **29**

1. UITBUITING VAN DE BEDELARIJ (ARTIKEL 433*TER* VAN HET STRAFWETBOEK) 30
2. MENSENHANDEL MET HET OOG OP DE UITBUITING VAN DE BEDELARIJ (ARTIKEL 433*QUINQUIES* VAN HET STRAFWETBOEK) 30
3. BEDELARIJ BIJ MINDERJARIGEN 31

Hoofdstuk 2
Beeldvorming van de interne diversiteit van de Romaleefgemeenschappen **33**

Hoofdstuk 3
Fenomeenschets in België **39**

1. VOLWASSEN ROMASLACHTOFFERS MET EEN HANDICAP 40
2. MIX VAN DIVERSE UITBUITINGSVORMEN VAN MENSENHANDEL 43

Hoofdstuk 4
Aanpak van gedwongen bedelarij in andere Europese landen 46

1. HET STATUUT VAN BEDELARIJ 46
2. GEDWONGEN BEDELARIJ ALS BIJZONDERE VORM VAN MENSENHANDEL 47
3. ERVARINGEN MET GEVALLEN VAN GEDWONGEN BEDELARIJ 48
4. GOEDE EN MINDER GOEDE PRAKTIJKEN 50

Hoofdstuk 5
Strafrechtelijke aanpak van mensenhandel met oog op uitbuiting van bedelarij 52

1. BEELDVORMING 53
2. START EN AANPAK ONDERZOEK 54
3. RECHTBANK 56

EXTERNE BIJDRAGE: BREEK DE STILTE: MENSENHANDEL IN ROMAGEMEENSCHAPPEN 58
EXTERNE BIJDRAGE: ERVARINGEN MET UITBUITING VAN GEDWONGEN BEDELARIJ IN BELGIË EN ROEMENIË 62

Deel 3 : EVOLUTIE VAN HET FENOMEEN EN VAN DE STRIJD TEGEN MENSENHANDEL EN MENSENSMOKKEL 68

Hoofdstuk 1
Recente evoluties van het juridische en politieke kader 70

1. EVOLUTIES VAN HET EUROPESE JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER 70
   - 1.1. | Mensenhandel 70
   - 1.2. | Mensensmokkel 71
2. EVOLUTIES VAN HET BELGISCHE JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER 72
   - 2.1. | Mensenhandel 72
     - 2.1.1. | Voltooiing van de omzetting van de Europese richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel 72
     - 2.1.2. | Nieuw actieplan ter bestrijding van mensenhandel 2015-2019 74
     - 2.1.3. | De procedure van schuldig pleiten: slachtoffers van mensenhandel vergeten? 75
     - 2.1.4. | Bestraffen van de zwartwerker: principe van niet-bestraffing van slachtoffers van mensenhandel op de helling 77
   - 2.2. | Mensensmokkel 78
     - 2.2.1. | Harmoniseren van een aantal bepalingen inzake mensensmokkel 78
     - 2.2.2. | Nieuw actieplan ter bestrijding van mensensmokkel 2015-2018 79

Hoofdstuk 2
Dossieranalyse 81

1. MENSENHANDEL 81

1.1. | Seksuele uitbuiting 81
1.1.1. | Loverboy Antwerpen met minderjarigen uit jeugdinstelling 81
1.1.2. | Dossier loverboy Luik met Belgische meerderjarige slachtoffers 83
1.1.3. | Albanese pooier met schijnhuwelijken Brussel 85
1.1.4. | Thais massagesalon Mechelen 87
1.1.5. | Thais massagesalon Berchem (Antwerpen) 90
1.1.6. | Thais massagesalon Ieper 90
1.2. | Economische uitbuiting 92
1.2.1. | Chinese restaurants in Luik 92
1.2.2. | Zakenman in Brussel 95
1.2.3. | Transportsector Brugge 98

2. MENSENSMOKKEL 101

2.1. | Koerdisch-Palestijns smokkelnetwerk Brugge 101
2.2. | Koerdisch smokkelnetwerk Gent 103
2.3. | Afghaans smokkelnetwerk Gent 107
2.4. | Koerdisch smokkelnetwerk vanuit kamp Téteghem 109
2.5. | Indo-Pakistaans smokkelnetwerk Splinter Brussel 115

EXTERNE BIJDRAGE: MENSENSMOKKEL, GEORGANISEERDE CRIMINALITEIT 119

Hoofdstuk 3
Ervaringen en best practices 124

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL 124

1.1. | Start dossier: slachtofferstatuut 124
1.2. | Internationale aanpak economische uitbuiting: Joint Action Day Labour Exploitation 126
1.3. | Loverboyslachtoffers 126
1.4. | Bestuurlijke aanpak 128

2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL 128

2.1. | Start dossier: humane slachtofferbenadering/statuut 129
2.2. | Sociale media 129
2.3. | Financieel onderzoek en internationale ketenaanpak 130
2.4. | Internationale samenwerking via Joint Investigation Teams 130

Hoofdstuk 4
Overzicht van de rechtspraak (2015 - mei 2016) 132

1. TENDENSEN 132

2. MENSENHANDEL 133

2.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, zaak L.E. versus Griekenland, 21 januari 2016 (verzoek nr. 71545/12) 133
2.2. | Seksuele uitbuiting 134
2.3. | Economische uitbuiting 141
2.3.1. | Bouw 141
2.3.2. | Landbouw/tuinbouw 144
2.3.3. | Transport 146
2.3.4. | Horeca 148
2.3.5. | Bakkerij 151
2.3.6. | Vleesverwerkende sector 151
2.3.7. | Nacht-/tweedehandswinkels 151
2.3.8. | Maneges 152
2.3.9. | Schoonmaak 153
2.3.10. | Fabriek van papieren servetten en verpakkingsproducten 154
2.3.11. | Huishoudelijk werk 155
2.4. | Uitbuiting van de bedelarij 157

3. MENSENSMOKKEL 158

4. RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURS-RECHTSPRAAK: ARREST INZAKE ARTIKEL 134*QUINQUIES* VAN DE NIEUWE GEMEENTEWET 162

Deel 4 : KERNCIJFERS VAN DE ACTOREN MENSENHANDEL EN MENSENSMOKKEL 164

1. DATA VAN DE POLITIE 167

2. DATA VAN DE SOCIALE INSPECTIEDIENSTEN 172

3. DATA VAN DE PARKETTEN 175

4. DATA VAN DE DIENST VREEMDELINGENZAKEN 178

5. DATA VAN DE GESPECIALISEERDE CENTRA VOOR SLACHTOFFERS 183

6. DATA VAN JUSTITIE 185

Deel 5 : AANBEVELINGEN 188

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL 190

2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL 193

INLEIDING

Bedelaars in de handen van mensenhandelaars

Dit verslag *Mensenhandel en mensensmokkel* is al het negentiende in de rij. Zoals elk jaar maakt Myria een onafhankelijke evaluatie van het beleid. De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel bevorderen is een specifieke opdracht van Myria, naast de bescherming van de grondrechten van vreemdelingen en het informeren over de migratiestromen (zie ons verslag *Migratie in cijfers en in rechten 2016*). Myria is ook expliciet aangeduid als onafhankelijk Nationaal Rapporteur inzake mensenhandel voor België. Dat neemt vele vormen aan die vaak onder de radar blijven en waarvan dit rapport maar één facet is. Boven op de gebruikelijke rubrieken (dossieranalyse, juridische en politieke ontwikkelingen, best practices en ervaringen, rechtspraak, focus, cijferanalyses, aanbevelingen) omvat dit rapport voortaan ook een overzicht van de verschillende tussenkomsten, burgerlijke partijstellingen, opleidingen en missies die Myria elk jaar onderneemt. Daarmee houden we onze expertise op peil en bouwen we ook een belangrijk nationaal en internationaal netwerk verder uit. Myria stelde zich in 2015 burgerlijke partij in zes nieuwe dossiers (drie rond mensenhandel, drie rond smokkel). Het doel van die burgerlijke partijstellingen is drieledig: dossiers bestuderen, ons engageren in symptomatische dossiers en slachtoffers ondersteunen. De relatieve toename van het aantal smokkeldossiers hangt natuurlijk samen met de migratiecrisis die Europa in 2015 doormaakte.

Dit rapport belicht ook ruim een aantal cijfers. In dat verband herinneren we eraan dat onderlinge afstemming rond deze cijfers tussen de actoren ontbreekt. Dat maakt ze onvoldoende geschikt als basis om het beleid te evalueren en strategische analyses te ondersteunen. Die manco's vormen ook een niet te verwaarlozen beperking van de rapportagemogelijkheden ten aanzien van de Europese instellingen.

Belangrijke ontwikkelingen

De strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel kende het afgelopen jaar ingrijpende ontwikkelingen, zeker op Belgisch niveau. Zo werd een wet aangenomen om de omzetting van de Europese mensenhandelrichtlijn te finaliseren en de wetgeving in overeenstemming te brengen met de bepalingen rond seksueel misbruik en uitbuiting van de prostitutie. Diezelfde wet verbetert ook de bescherming van slachtoffers. Daarnaast keurde de regering ook een ambitieus actieplan tegen mensenhandel goed voor 2015-2019. Dat omvat verschillende verbeteringen zoals de verhoogde synergie met de gefedereerde entiteiten, de opleiding van de eerstelijnsactoren of andere maatregelen rond sensibilisering en informatie. Ook dat plan heeft ruim aandacht voor de bescherming van de slachtoffers. Myria herinnert er graag nogmaals aan dat de beste investering op dat gebied zou zijn om de structurele financiering van de drie gespecialiseerde opvangcentra, PAG-ASA, Payoke en Sürya, permanent en stabiel te maken. Hun expertise en efficiëntie staan immers buiten kijf. Daarbij moeten de centra afrekenen met de verdwijning van het Impulsfonds voor het Migrantenbeleid, voorlopig zonder alternatief op lange termijn, ondanks de aanzienlijke inspanningen van staatssecretaris Elke Sleurs om een tijdelijke oplossing te vinden.

Ondanks die vooruitgang maakt Myria zich toch ook zorgen. In het kader van de hervorming van het strafrecht en de strafprocedure werd de procedure van schuldig pleiten ingevoerd. Die zou door zijn brede toepassing echter negatieve gevolgen kunnen hebben in mensenhandeldossiers, zoals blijkt uit onze analyse van de juridische evoluties verderop in dit verslag. Voor Myria was het beter geweest om de procedure expliciet uit te sluiten voor feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en voor ernstigere vormen van mensenhandel. We vrezen bovendien dat de rechten van de slachtoffers minder goed gevrijwaard zijn dan bij een normale strafprocedure. Myria is ook zeer bezorgd, samen met de gespecialiseerde centra en OR.C.A. (Organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten), over de bestraffing van personen die zwartwerken zoals die in mei 2016 werd goedgekeurd via een wijziging van het Sociaal Strafwetboek. Voortaan begaat iedereen die zwartwerkt een inbreuk die bestraft kan worden met een administratieve boete. Maar die maatregel treft rechtstreeks potentiële slachtoffers van mensenhandel, die vaak clandestien werken. Myria vindt dat de maatregel ook ingaat tegen het niet-bestraffingsprincipe dat verankerd is in verschillende internationale teksten. Daarbij wordt aangenomen dat een slachtoffer, ook al heeft hij een inbreuk gepleegd, niet volledig autonoom heeft gehandeld en behoed moet worden tegen vervolging.

Een andere opvallende recente ontwikkeling is de goedkeuring van een actieplan voor de strijd tegen mensensmokkel voor 2015-2018. Met dat initiatief reageert de regering op de huidige migratiecrisis die vele migranten overlevert aan netwerken van smokkelaars, wat hen extra kwetsbaar maakt. Zoals ook blijkt uit de dossiers waarin

Myria zich burgerlijke partij stelde, blijft België een transitland voor mensensmokkel die vooral floreert langs de E40-autosnelweg. België is ook een van de weinige Europese landen met een netwerk van magistraten die gespecialiseerd zijn in de strijd tegen mensensmokkel. Natuurlijk is de aanname van het plan positief op zich. Toch beklemtoont Myria dat volgehouden aandacht voor de slachtoffers nodig blijft.

Uitbuiting van de bedelarij, weinig zichtbaar maar reëel

De focus van dit jaarverslag richt zich op een moeilijk thema: mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij. We buigen ons over dat netelige onderwerp vanuit verschillende invalshoeken. Bedelarij is uiteraard niet altijd een vorm van mensenhandel. Toch gaat het bij een deel van de mensenhandel wel degelijk om vormen van uitbuiting van de bedelarij. Hoewel het misdrijf bedelarij niet meer bestaat in België sinds 1993, proberen bepaalde gemeenten het via een omweg te 'rehabiliteren' met praktijken zoals de gemeentelijke administratieve sancties (GAS-boetes). Dat neemt niet weg dat uitbuiting van de bedelarij en handelingen van mensenhandel die daartoe worden gesteld uiteraard altijd strafbaar zijn. Toch blijft het nodig om de bedelarij en de uitbuiting ervan beter te definiëren, bijvoorbeeld door middel van een richtlijn van het strafrechtelijk beleid.

In de focus gaan we dieper in op de Roma omdat er veel stereotypes bestaan rond bedelpraktijken van bepaalde groepen binnen die heterogene gemeenschap. Het leek ons nuttig om ons daarin te verdiepen en zo een reeks algemeenheden uit te klaren, onder meer aan de hand van een bijdrage over de bijzondere kwetsbaarheid van Roma van Judit Geller en Adam Weiss van het Europees Centrum voor de rechten van Roma. Roma vormen de grootste etnische minderheid van Europa. Toch omvat de term heel verschillende mensen die geen homogene groep vormen. Volgens de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa zou België ongeveer 25.000 Romamigranten tellen.

Bedelarij wordt binnen bepaalde Romagroepen gezien als een overlevingsstrategie, vooral voor vrouwen. Roma hebben vaak een sterk gevoel van interne loyauteit. Dat heeft ook gevolgen voor de houding van slachtoffers tegenover hun uitbuiters die meestal uit dezelfde gemeenschap komen. In die verbondenheid wortelt de uitbuiting in de vorm van mensenhandel van slachtoffers door hun uitbuiters: ze worden gerekruteerd in hun herkomstland met de belofte op een job en een beter leven in België en zodra ze aankomen verzeilen ze in een situatie van afhankelijkheid of worden ze slachtoffer van mensenhandel via bedelarij. De situatie van minderjarigen is in dat verband bijzonder zorgwekkend. Myria vindt een eenvormige aanpak van bedelarij cruciaal, met name bij de verbalisering van de feiten. Dat vraagt ook van de politiediensten en magistraten dat ze bedelaars waarvoor indicaties voor uitbuiting bestaan in de eerste plaats beschouwen als potentiële slachtoffers en niet als mensen die overlast veroorzaken. Die personen moeten ook doorverwezen worden naar de gespecialiseerde centra die over de nodige competenties beschikken om hun vertrouwen makkelijker te winnen. We vinden ook dat de magistraten zich meer zouden moeten vastbijten in mensenhandeldossiers rond uitbuiting van de bedelarij, bijvoorbeeld door voorrang te geven aan dossiers waarbij minderjarigen zijn betrokken. Bij hen is de bedelarij soms de enige zichtbare activiteit waarachter andere vormen van uitbuiting schuilen zoals het gedwongen plegen van misdrijven. Myria is dus verheugd over de toekomstige aanname van een richtlijn over het onderzoek en de vervolging inzake uitbuiting van de bedelarij en drukt op het belang, zowel voor de magistraten als voor de politieagenten, om meer vertrouwd te raken met de diversiteit die eigen is aan de Romagemeenschap.

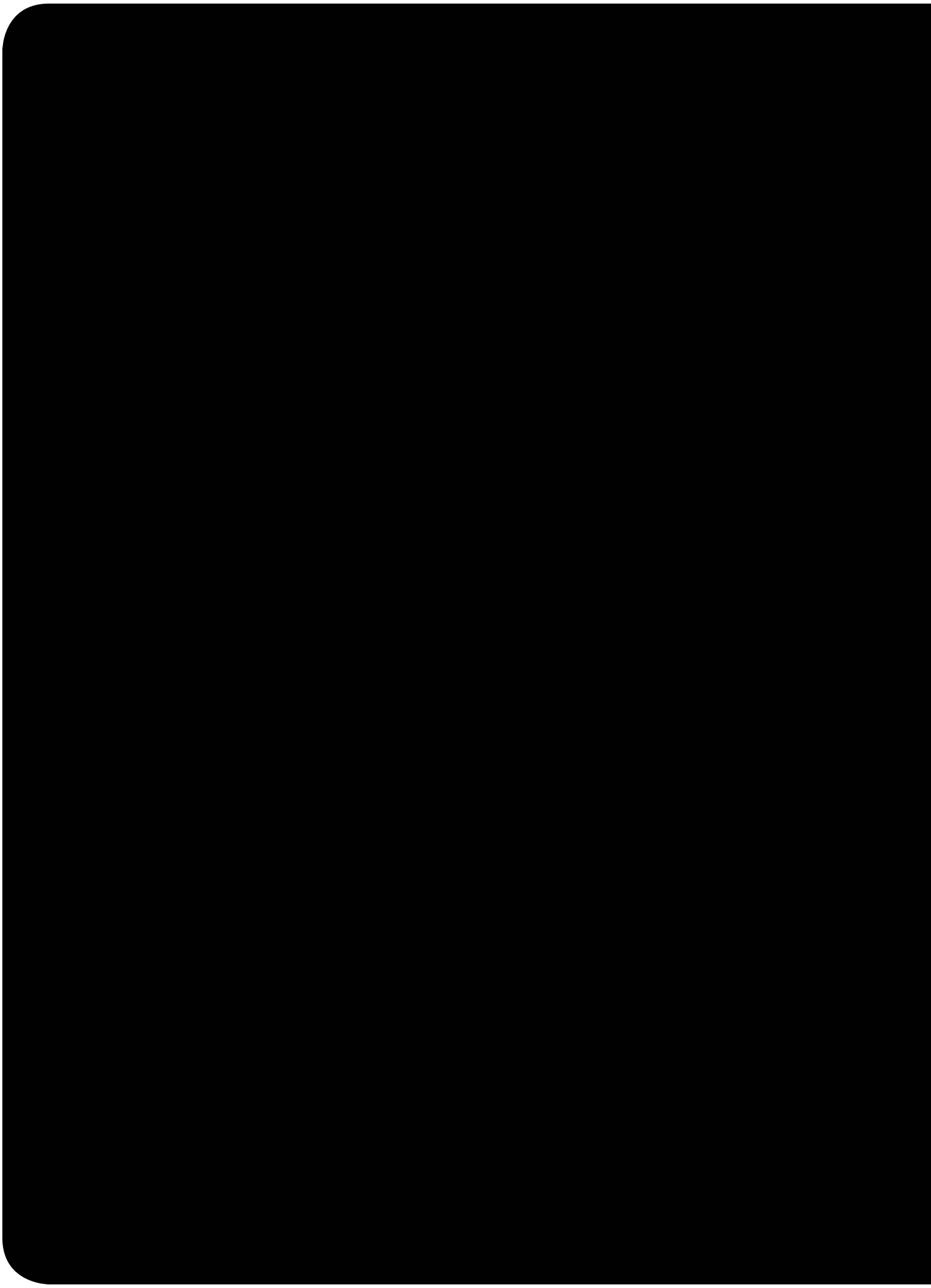
Een permanente uitdaging

België is al een goede leerling in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel. Onze wetgeving lijkt, op enkele elementen na, opgewassen om de fenomenen aan te pakken. Toch kan het op heel wat domeinen nog beter. Zo blijft het nodig om de eerstelijnsdiensten voor slachtoffers te sensibiliseren: er zijn dossiers waarin het doorverwijsmechanisme van slachtoffers niet is toegepast. Ook het opzetten van constructies van valse detacheringen zou meer aandacht moeten krijgen. En op het gebied van smokkel zou de bestrijding efficiënter kunnen door een meer humane benadering van de slachtoffers. Ook de internationale samenwerking, in het bijzonder in het kader van de financiële bestrijding, kan opgedreven worden. We herinneren er nogmaals aan dat het openen van meer legale en veilige migratieroutes de beste manier is om mensensmokkel te bestrijden. In vele opzichten lijkt de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel een bodemloos vat: een werk zonder einde dat vele vormen aanneemt en waarbij je je continu moet aanpassen aan de evoluties van de criminele wereld en aan slachtofferprofielen die erg verschillend zijn van het ene milieu tot het andere. De enige rode draad is de uitbuiting van de menselijke kwetsbaarheid of wanhoop. Vandaag zijn massa's mensen op de vlucht, wat ook tot een groeiend aantal potentiële slachtoffers van mensenhandel

en mensensmokkel leidt. Het is belangrijk om de ervaring en expertise die ons land al jarenlang heeft opgedaan te delen en nationaal en internationaal te valoriseren zodat we ook omgekeerd kunnen profiteren van de samenwerking met onze partners. Zoals zo vaak kan ook hier niemand ook maar de kleinste overwinning boeken op z'n eentje.

François De Smet,

Directeur

Deel 1
Myria in actie

2015 was het eerste 'volledige' werkjaar van het Federaal Migratiecentrum dat officieel boven de doopvont werd gehouden op 15 maart 2014. Op 3 september 2015 onthulde het in de Brusselse Kruidtuin zijn nieuwe naam: Myria. Myria is een team van een vijftiental personen. Sinds augustus 2014 heeft het een nieuwe raad van bestuur en sinds 15 maart 2015 met François De Smet een eerste directeur. In dit deel ontdekt u meer over Myria's organisatie, budgettaire toestand en belangrijkste samenwerkingen en publicaties.

1. MYRIA, EEN FEDERAAL MIGRATIE-CENTRUM DAT PARAAT STAAT

September 2015: het Federaal Migratiecentrum wordt omgedoopt tot Myria

Op 3 september onthulde het Federaal Migratiecentrum in de Kruidtuin zijn nieuwe naam: Myria. Het organiseerde die dag ook een publieksdebat over het migratiebeleid met onder meer de staatssecretaris voor Asiel en Migratie, aan wie het jaarverslag van 2015 ook officieel werd overhandigd. Daarmee gaf het Federaal Migratiecentrum het signaal dat het de publicatie van zijn jaarverslagen rond migratie én mensenhandel/mensensmokkel voortaan aangrijpt om het maatschappelijk debat te voeden met alle betrokkenen partijen.

De nieuwe naam van het Federaal Migratiecentrum is Myria. Die naam maakt het gemakkelijker herkenbaar en ook toegankelijker voor de overheden, organisaties, onderzoekscentra én burgers. Zijn logo en grafische huisstijl zijn gelinkt aan die van Unia, de nieuwe naam van het Interfederaal Gelijkekansencentrum, waarmee het een bevoorrechte relatie wil blijven onderhouden.

De lancering van Myria gebeurde in een uitzonderlijke internationale context. Sinds de zomer van 2015 wordt de wereld geconfronteerd met de ergste humanitaire crisis sinds de Tweede Wereldoorlog. Sindsdien eist de zogenaamde asielcrisis een groot deel van de politieke, economische en maatschappelijke aandacht op. Myria heeft geprobeerd om op de afspraak te zijn door antwoorden te geven op de vele vragen om verduidelijking, uitleg en achtergrondinformatie. Daardoor komt het sinds september 2015 zeer regelmatig in de actualiteit, op eigen initiatief of omdat het vragen krijgt over de ontwikkelingen in de asielcrisis. De grote uitdaging voor Myria is die hernieuwde aanwezigheid te koppelen aan de expertise die het jarenlang heeft opgebouwd.

2015, het eerste 'volledige' werkjaar van het Federaal Migratiecentrum

Myria, het Federaal Migratiecentrum, bestaat uit een team van een vijftiental personen. Het werd officieel boven de doopvont gehouden op 15 maart 2014. Sinds augustus 2014 beschikt het over een raad van bestuur en sinds 15 maart 2015 over een eerste directeur.

Myria wordt beheerd door zijn raad van bestuur. Die stippelt het algemene beleid uit, sluit de rekeningen af, bepaalt het communicatiebeleid en beslist om al of niet een rechtszaak aan te spannen (in mensenhandel- of mensensmokkeldossiers of om achterstallige lonen in te vorderen van werknemers zonder papieren).

De directeur staat in voor de dagelijkse werking en budgettering, voor de uitvoering van de beslissingen van de raad van bestuur en voor de voorbereiding van de aanbevelingen. Hij brengt daarover verslag uit aan de raad van bestuur en dankzij een specifieke procedure kan hij, in dringende gevallen, elke beslissing nemen die nodig blijkt in het kader van de opdrachten en de werking van Myria.

Die taakverdeling wordt opgelegd door het koninklijk besluit van 29 juli 2014 (art. 3§2) tot vaststelling van het organiek statuut van Myria. Dat wordt aangevuld door het huishoudelijk reglement van de raad van bestuur van het Federaal Migratiecentrum, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 18 november 2014.

De raad van bestuur van Myria is, sinds 24 april 2014, samengesteld uit tien leden die door het Federaal Parlement zijn aangewezen. Ze zijn benoemd bij koninklijk besluit en vormen ook de federale kamer binnen de raad van bestuur van Unia, waarvan de andere leden voortaan rechtstreeks benoemd worden door de gemeenschappen en gewesten. Zowel de man-vrouwverhouding als de taalverhouding zijn in evenwicht.

Leden van de raad van bestuur van het Federaal Migratiecentrum op 1 mei 2016

Nederlandstalige effectieve leden	Nederlandstalige plaatsvervangende leden
Mevr. Shaireen Aftab (voorzitter)	Mevr. Naima Charkaoui
Mr. Yves Aerts	Mr. Jan Theunis*
Mevr. Els Schelfhout	Mevr. Jacqueline Goegebeur
Mr. Herman Van Goethem	Mr. Bernard Hubeau
Mr. Jogchum Vrielink	Mr. Selahattin Kocak*
Franstalige effectieve leden	**Franstalige plaatsvervangende leden**
Mr. Louis-Léon Christiaens	Mr. Daniel Soudant*
Mevr. Sotieta Ngo	Mevr. Maïté De Rue
Mevr. Christine Nina Niyonsavye	Mevr. Christine Kulakowski
Mevr. Bernadette Renauld	Mevr. Claire Godding
Mr. Thierry Delaval	Mr. Patrick Wautelet

* Benoemingen te bevestigen door de aanname van een koninklijk besluit dat nog niet gepubliceerd was bij de redactie van dit verslag.

Sinds augustus 2014 beschikte Myria over een nieuwe raad van bestuur. Restte nog de taak om een nieuwe directie aan te stellen. Dat gebeurde in overeenstemming met de SELOR-procedure die voorgeschreven is in het koninklijk besluit van 29 juni 2014. Na afloop van de procedure en op beslissing van de raad van bestuur, is François De Smet op 15 maart 2015 in dienst getreden als eerste directeur van het Federaal Migratiecentrum.

Daarna heeft Myria zich voorzien van de instrumenten die het voor zijn acties nodig heeft:

Een **personeelsplan** dat het kader, de functieprofielen en de loonvoorwaarden van het personeel van Myria vastlegt. De voorwaarden die van kracht waren in het oude Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding werden grotendeels overgenomen. Het team is evenwichtig en paritair samengesteld uit beide taalgroepen. Met de uitvoering van dit plan werden ook enkele nieuwigheden aangebracht:

- een rang van adjunct van de directie werd ingevoerd;
- de functie secretariaat en administratie werd van halftijds naar voltijds uitgebreid;
- de structurele partnerschapsovereenkomst met het Centre de recherche en démographie (DEMO) van de Université catholique de Louvain (UCL), dat een groot deel van het demografisch werk van het Federaal Migratiecentrum voor zijn rekening nam, werd niet hernieuwd. Er werd besloten om de interne competenties op dat vlak binnen Myria te versterken. Dit heeft geleid tot de aanwerving van een bijkomende halftijdse medewerker die zal instaan voor de verwerking van de statistische en demografische gegevens.

Myria verwelkomt het hele jaar door ook verschillende stagiair(e)s.

Een **driejaarlijks strategisch plan 2016-2018**, gericht op de drie wettelijke opdrachten van Myria:

- juridisch advies in het kader van de behandeling van individuele vragen in thema's als het recht op gezinsleven, de verblijfsstatus, de nationaliteit, de administratieve detentie, met inbegrip van de controle van de gedwongen verwijderingen, de staatloosheid ("waken over het respect van de grondrechten van de vreemdelingen");
- demografische en statistische analyse van de beschikbare cijfers over migratie, het ontwerp en de opvolging van onderzoeksprojecten over de realiteit van de migraties, de longitudinale opvolging van en het werk met cohorten rond het administratief statuut van de migranten en hun sociaal-economische toekomst ("de overheid informeren over de aard en de grootte van de migratiestromen");
- analyse van het fenomeen van de mensenhandel en de mensensmokkel op basis van gerechtelijke dossiers, informele interviews, de analyse van de ontwikkelingen in de aanpak van de mensenhandel en de mensensmokkel en de evaluatie van het beleid ter bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel ("de bestrijding van de mensenhandel en mensensmokkel stimuleren").

Een **communicatieplan**, dat voornamelijk betrekking heeft op de strategie die Myria volgt om zijn identiteit en zijn opdrachten tegenover de buitenwereld te bevestigen, onder andere de lancering en de uitwerking van zijn nieuwe naam en de bepaling van zijn communicatie, ook op het internet en via de sociale media.

Een **operationeel plan 2016** met de volgende doelstellingen:

- onze identiteit consolideren;
- onze drie wettelijke opdrachten zo complementair mogelijk uitoefenen;
- onze actiemiddelen (website, nieuwe instrumenten) versterken;
- onze ondersteuning van individuele meldingen versterken;
- een grotere bijdrage leveren aan het maatschappelijke debat.

2. REKENINGEN EN FINANCIËLE TOESTAND

In oktober 2014 heeft de federale regering besloten om besparingen op te leggen aan de federale instellingen. Die beslissing had ook een grote impact op het Federaal Migratiecentrum. De besparingen roepen vragen op, zowel principieel als praktisch.

In plaats van, net als voor de andere openbare instellingen, een verschillend besparingspercentage toe te passen voor de personeelskosten (-4%) en de werkingskosten (-20%), werd voor Myria een lineaire vermindering van 20% toegepast op het deel van de dotatie dat rechtstreeks ten laste valt van de federale staat. Ondanks herhaalde vragen aan de betrokken staatssecretarissen, aan de minister van Begroting en aan de leden van de Kern, is het niet mogelijk gebleken om die situatie te doen rechtzetten.

Die besparingen doen ook vragen rijzen over de gegarandeerde dotatie van € 1.500.000 die zwart op wit in het organiek koninklijk besluit van Myria is vermeld en voortvloeit uit de politieke wil om zijn onafhankelijkheid te waarborgen. Zijn middelen zodanig verminderen in volle opstartfase van de instelling, lijkt duidelijk in tegenspraak met die politieke wil waarvan bij de oprichting van het Centrum blijk werd gegeven. Die lineaire besparing brengt Myria op korte termijn in een lastig parket. Door de besparingen op de begrotingslijn zal Myria's situatie in 2016, 2017, 2018 en 2019 nog erger worden, doordat de besparing van 20%, die hem logisch gezien niet had mogen worden opgelegd, elk jaar nog met een bijkomende 2% wordt verhoogd.

Myria is er echter in geslaagd om zijn begroting in 2015 in evenwicht te houden, door meer bepaald af te zien van de vervanging van bepaalde vertrekken en afwezigheden van medewerkers. Hieronder volgt een samenvatting van de voornaamste balanscijfers per 31 december 2015 en van de resultatenrekeningen van het jaar 2015. Die rekeningen werden door de raad van bestuur van Myria goedgekeurd op 12 april 2016 en nagezien door de bedrijfsrevisor.

Balans per 31 december 2015 (x € 1.000)			
Activa	**1.152**	**Passiva**	**1.152**
Vaste activa	**17**	Beginkapitaal	835
		Gecumuleerd resultaat	50
Vlottende activa	**1.135**	**Schulden**	**267**
Handelsvorderingen	30	Leveranciers	190
Financiële activa	66		
Geldbeleggingen	250	Schulden aan de sociale zekerheid	51
Liquide middelen	789	Overige schulden	26
Resultatenrekening 1 januari 2015 – 31 december 2015 (x € 1.000)			
Opbrengsten	**1.445**	**Kosten**	**1.441**
Subsidies	1.381	Projectkosten	44
Opbrengsten uit projecten	62	Werkingskosten	423
Diverse opbrengsten	2	Personeelskosten	965
Financiële opbrengsten	0	Afschrijvingen	9
		Resultaat 2015	**4**

3. MYRIA EN NETWERKEN: OP NATIONAAL NIVEAU

Overheid

Myria bekleedt een aparte plaats. Het is weliswaar een publieke instelling, maar het is autonoom tegenover de regering en oefent zijn opdrachten volkomen onafhankelijk uit. Het is zijn bedoeling om te kunnen spreken met alle stakeholders die betrokken zijn bij zijn opdrachten: overheidsinstanties, instellingen, verenigingen, belangengroeperingen, politieke partijen, onderzoekscentra, burgers. Deze kruispuntpositie is bijzonder waardevol. Een groot deel van het statistisch en aanbevelingswerk is slechts mogelijk dankzij de contacten en de relaties die worden onderhouden met talrijke overheidsinstanties, in het bijzonder met de Dienst Vreemdelingenzaken, het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, Fedasil, de FOD Binnenlandse Zaken, de FOD Justitie, de FOD Buitenlandse Zaken, de FOD Werkgelegenheid, de Algemene Directie Statistiek, de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Myria is ook expliciet aangeduid als onafhankelijk Nationaal Rapporteur Mensenhandel voor België.

Federale regering

De contacten met de federale regering gaan over inhoudelijke dossiers waarvoor Myria zijn stem wil laten horen wanneer het de grondrechten van de vreemdelingen of de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel betreft. De federale regering is de eerste bestemmeling van de thematische en de jaarverslagen die rechtstreeks betrekking hebben op verscheidene van haar bevoegdheden: Asiel en Migratie, Justitie, Binnenlandse Zaken, Buitenlandse Zaken, Werk, Gelijke kansen.

In 2015 en 2016 hadden de contacten met de regering betrekking op zo diverse thema's als humanitaire visa, de Europese richtlijn met betrekking tot de opvang van asielzoekers, het beheer van de opvang en de pre-opvang van asielzoekers en de hervormingen in verband met de verblijfsstatus en de gezinshereniging. De twee jaarverslagen – over migratie en over mensenhandel en mensensmokkel – werden naar alle leden van de regering gestuurd waarbij in het bijzonder de nadruk werd gelegd op de aanbevelingen die op hen betrekking hebben.

Zoals hierboven vermeld, heeft Myria in 2015 en 2016 met de federale regering ook institutionele en budgettaire besprekingen gevoerd om zijn onafhankelijkheid op korte en op lange termijn beter te kunnen waarborgen. In oktober 2014 heeft de regering budgettaire besparingsmaatregelen genomen die de begroting van Myria belasten. Zowel wat hun principe als wat hun toepassing betreft, doen die besparingen ernstige vragen rijzen over het beeld dat de federale regering zich vormt van de onafhankelijkheid die het Federaal Migratiecentrum moet kunnen genieten. De institutionele evolutie van het Federaal Migratiecentrum leidt, in overeenstemming met de wil van de wetgever en van de uitvoerende macht, tot een grotere onafhankelijkheid. Terwijl die onafhankelijkheid totaal is voor het beheer, het aanwervingsbeleid en de stellingnames, is ze dat duidelijk niet voor het budgetbeheer.

Rekening houdende met zijn statuut en zijn opdrachten, beschouwt het Federaal Migratiecentrum zichzelf als een orgaan dat samen met andere actoren in België bijdraagt tot het bestaan van een Nationale Mensenrechteninstelling (NMRI) in de zin van de Principes van Parijs[1].

Die onafhankelijkheid uit zich op verschillende manieren:

- een objectivering van de aanwerving van de raad van bestuur door het federaal parlement (op basis van een open oproep tot kandidaatstelling) en van de directie (door de raad van bestuur op basis van een selectie door SELOR);
- het ontbreken van een regeringscommissaris;
- de - principiële - toekenning van een dotatie van 1,5 miljoen euro, die opgenomen is in zijn organiek koninklijk besluit: "Art. 15. Voor het vervullen van zijn opdracht, mag de financiering van het Centrum verzekerd worden door (...) 2° een jaarlijks bedrag van één en een half miljoen euro dat jaarlijks op 1 januari geïndexeerd wordt op basis van de gezondheidsindex. De referentie-index is die van 1 januari 2014."[2] Die bepaling volgt op een politiek

1 De Principes of Beginselen van Parijs zijn de internationale normen die de minimumvoorwaarden vastleggen waaraan een NMRI moet voldoen om door de equivalente instituten en binnen het systeem van de Verenigde Naties als geloofwaardig te worden beschouwd. De nationale mensenrechteninstituten zijn staatsinstellingen voorzien van een grondwettelijk of wetgevend mandaat dat hen als opdracht geeft om de mensenrechten te beschermen en te bevorderen. Ze maken integraal deel uit van het staatsapparaat en worden gefinancierd met overheidsmiddelen. Voor meer info: www.ohchr.org/Documents/Publications/PTS-4Rev1-NHRI_fr.pdf.

2 Koninklijk besluit tot vaststelling van het organiek statuut van het federaal Centrum voor de analyse van de migratiestromen, de bescherming van de grondrechten van de vreemdelingen en de strijd tegen mensenhandel tot uitvoering van artikel 5 van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een federaal Centrum voor de analyse van de migratiestromen, de bescherming van de grondrechten van de vreemdelingen en de strijd tegen mensenhandel.

akkoord over de verdeling van de middelen die worden toegewezen aan de twee centra.

De toekenning van een dergelijk grote onafhankelijkheid is het resultaat van een politieke wil, die men moet erkennen en prijzen, om België onafhankelijke publieke instellingen te schenken die aan de Principes van Parijs beantwoorden. Ze lijkt nochtans niet volledig erkend te zijn, zoals blijkt uit het federaal regeerakkoord van 11 oktober 2014 dat bepaalt dat "Het Federaal Migratiecentrum wordt ondergebracht onder de minister bevoegd voor asiel en migratie". De term "ondergebracht" lijkt vreemd gekozen en ontbeert elke wettelijke grondslag. In de praktijk hebben zowel de staatssecretaris voor Asiel en Migratie als de andere leden van de regering de onafhankelijkheid van het Federaal Migratiecentrum trouwens volledig gerespecteerd.

Bovendien blijkt uit de feiten dat de dotatie van het Federaal Migratiecentrum afhangt van de bevoegdheden van de staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking en Wetenschapsbeleid, belast met Grote Steden. Het is moeilijk te begrijpen volgens welke logica dit daar is ondergebracht, tenzij als "historische" begeleiding van de dotatie van het Interfederaal Gelijkekansencentrum op de begrotingslijn van de FOD Werk.

Bovendien worden de twee instellingen voor de helft gefinancierd door een terugkerende subsidie van de Nationale Loterij en voor de andere helft door een directe financieringslijn van de federale staat. Ook dat is een erfenis uit het verleden. Er was een tijd dat het volledige budget van het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding eerst van de begroting van de Kanselarij van de Eerste Minister afhing en daarna van de Nationale Loterij. Het is echter belangrijk dat de organisatorische autonomie van de twee centra eveneens betrekking heeft op hun financiering. Gezien de opdrachten van de centra lijkt het immers moeilijk om opdrachten die vaak kritiek op de overheids- en politieke instanties met zich meebrengen, volledig onafhankelijk uit te voeren wanneer onophoudelijk over het budget moet worden onderhandeld met diezelfde overheden. De budgettaire toestand van de centra, die nog altijd afhankelijk is van de regering, dreigt de ministers en staatssecretarissen die bevoegd zijn voor deze begrotingslijnen veeleer in verlegenheid te brengen.

Daarom heeft Myria er het hele jaar 2015 bij de federale regering voor gepleit:

- om de verlangde besparingen bij te stellen zodat ze billijk zijn ten opzichte van de andere instellingen;
- om de situatie van de twee centra te stabiliseren en hun onafhankelijkheid te waarborgen door hun begrotingslijn op de lijst van dotaties te plaatsen, waarop ook de andere instellingen staan die, net als Myria en Unia, eenzelfde onafhankelijkheid en verankering met het Parlement hebben, onder andere het College van Federale Ombudsmannen en de Hoge Raad voor de Justitie.

Op het ogenblik waarop deze regels worden neergeschreven, heeft geen van die verzoeken een concreet gevolg gekregen bij de federale regering, ondanks verschillende brieven, vergaderingen en contactnamen. Dit is bijzonder betreurenswaardig en van die aard om, in het bijzonder in het geval van Myria, de onafhankelijkheid van die instellingen zoals die door de wetgever was gewenst op losse schroeven te zetten.

Federaal Parlement

Myria is sterk verankerd in het Federaal Parlement, aangezien de leden van zijn raad van bestuur door dit Parlement zijn aangeduid. Die band met het Parlement is een gevolg van de wil om de onafhankelijkheid van de instellingen tegenover ingrepen van de regering te waarborgen. Alle parlementairen krijgen bij de verschijning een exemplaar van de twee jaarverslagen.

Myria wisselt vaak van gedachten met het Parlement, waaraan het regelmatig een uiteenzetting geeft van zijn verslagen (Commissie Binnenlandse Zaken) tijdens zittingen met vruchtbare contacten met de volksvertegenwoordigers. Het wordt ook regelmatig aangesproken voor zijn expertise wanneer een punt wordt behandeld dat onder zijn bevoegdheid valt, zoals in januari 2016 het geval was voor de werkzaamheden van de Senaat rond staatloosheid. Myria werd bovendien gehoord in de Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken, tijdens een hoorzitting op 10 mei 2016, met als onderwerp de wettelijke bepalingen inzake gezinshereniging.

Unia

Unia, het Interfederaal Gelijkekansencentrum, is zonder enige twijfel de meest bevoorrechte partner van Myria, waarmee het voorheen het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding vormde. Die gemeenschappelijke verankering vertaalt zich vandaag de dag nog in een sterke samenwerking, het gezamenlijk gebruik van transversale diensten en waardevolle menselijke contacten.

De dienst intern beheer (personeelsdienst, logistiek en ICT) van Unia biedt zijn deskundigheid aan om de werking van Myria te ondersteunen, waarbij de geleverde diensten worden gefactureerd. In overeenstemming met het

driejaarlijks plan van Myria, zullen de financiële aspecten van die samenwerking in 2016 aan een evaluatie worden onderworpen.

Myria werkt heel frequent samen met Unia rond inhoudelijke dossiers. Een natuurlijke samenwerking gezien hun gemeenschappelijke verankering in een en dezelfde instelling. Zo werkten ze in 2015 en 2016 onder meer samen rond de toegang tot basisbankdiensten (voor personen zonder wettig verblijf en voor EU-burgers), de toegang tot diensten voor personen in onwettig verblijf (winteropvang voor daklozen, sociale dienstverlening …), de toegang tot diensten voor EU-burgers.

Contactvergadering Internationale Bescherming

Het Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen (BCHV) werkt al vele jaren aan een verbetering van het asielbeleid, onder andere via de organisatie van contactvergaderingen tussen de diverse actoren in de sector (administraties en overheden, ngo's, internationale instellingen…). Einde 2015 heeft de intrekking van subsidies deze organisatie met aanzienlijke problemen geconfronteerd. Myria heeft voorgesteld om de organisatie van de contactvergaderingen op zich te nemen en deze voor te zitten, aangezien het dankzij zijn onafhankelijkheid op de goedkeuring van alle partijen kan rekenen en het BCHV zo kan worden ontlast. Sinds januari 2016 vinden de contactvergaderingen bij Myria plaats. De doelstelling ervan blijft dat de asielinstanties en de organisaties die actief zijn op het gebied van asiel en opvang elkaar naar aanleiding van die vergaderingen blijven ontmoeten om er in een geest van dialoog en hoffelijkheid informatie uit te wisselen. Die vergaderingen worden geleid door medewerkers van Myria, die ook de verslagen ervan opstellen en die beschikbaar maken op zijn website.

Transitgroep van de bezoekers van de gesloten centra

Myria heeft in 2015 deelgenomen aan de vergaderingen van de Transitgroep die de organisaties verenigt die de gesloten centra en de terugkeerwoningen bezoeken. In die context heeft het de analysewerkzaamheden van de Transitgroep ondersteund over de vragen in verband met de detentie en de verwijdering van vreemdelingen. Het heeft ook juridische steun verleend aan de bezoekers van de gesloten centra en de terugkeerwoningen, in het bijzonder in het kader van de opvolging van individuele dossiers. In oktober 2015 heeft Myria – in partnerschap met PAG-ASA – aan de leden van de Transitgroep eveneens een opleiding gegeven over mensenhandel en over de instrumenten om potentiële slachtoffers op te sporen in de detentiecentra.

Platform van nationale mensenrechteninstellingen

Myria neemt sinds 2014 deel aan het overlegplatform dat werd opgericht tussen de Belgische instellingen die, gedeeltelijk of volledig, een mandaat van instelling belast met het respect voor de mensenrechten uitoefenen (Unia, het College van federale Ombudsmannen, de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, het Comité P, het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, de Ombudsman van Wallonië en van de Federatie Wallonië-Brussel, de Ombudsman van de Duitstalige Gemeenschap, de Kinderrechtencommissaris en de Délégué général aux droits de l'enfant, de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, de Hoge Raad voor de Justitie, de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen en het Comité I). Het komt elke maand bijeen om informatie en relevante dossiers uit te wisselen, in afwachting van de eventuele oprichting van een Nationale Mensenrechteninstelling die de roeping zou hebben om een deel van de activiteiten te coördineren van de structuren die als gezamenlijke opdracht hebben om de mensenrechten te doen eerbiedigen.

Naar aanleiding van het Periodiek Universeel Onderzoek (UPR, *Universal Periodic Review*) waaraan België in januari 2016 werd onderworpen, heeft Myria samen met de andere instellingen van het platform een reeks aanbevelingen geformuleerd[3].

Platform Kinderen op de vlucht

Myria heeft in 2015 deelgenomen aan de vergaderingen van de werkgroepen "gezinnen in migratie" en "detentie" van het Platform Kinderen op de Vlucht. In die context heeft het de analysewerkzaamheden opgevolgd die het Platform heeft uitgevoerd over de detentie van begeleide minderjarigen in België[4].

Platform Recht voor iedereen

In 2015 heeft Myria deelgenomen aan de werkvergaderingen van het Platform Recht voor iedereen en aan de ontmoetingsvoormiddag die op 26 november 2015 werd georganiseerd om de toegang tot justitie te ondersteunen in het kader van de hervormingen die tegenwoordig op

3 Periodiek Universeel Onderzoek, compilatie van de bijdragen, www.myria.be/files/epu_nl.pdf.

4 Platform kinderen op de vlucht, *Detentie van kinderen in gezinnen in België: analyse van de theorie en de praktijk*, december 2015, beschikbaar op: www.kinderenopdevlucht.be/nl/het-platform/news-events/rapport-detentie-2015.html.

het gebied van justitie en van juridische bijstand worden doorgevoerd.

Vormingen

Op verzoek van een aantal operatoren, en in de mate van zijn mogelijkheden, biedt Myria ook een aantal vormingen aan. Zo heeft Myria in 2015 en 2016 opleidingen over grondrechten gegeven voor BON, ADDE en de federale politie. Verder heeft Myria ook een vorming gegeven over de opsporing van slachtoffers van mensenhandel voor advocaten, juristen en begeleiders van asielzoekers in het kader van een masterclass getiteld "de vrouw in de asielprocedure", georganiseerd door Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

Tot slot kan nog worden vermeld dat Myria in 2015 en 2016 heeft deelgenomen aan de werkzaamheden van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, met raadgevende stem, en aan die van de Adviesraad voor de tewerkstelling van buitenlandse werknemers.

Interdepartmentale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel

Myria heeft zijn rol van waarnemend deelnemer voortgezet binnen de Cel en haar bureau, waarvan het eveneens het secretariaat verzorgt. In 2015 hebben er twee vergaderingen van de coördinatiecel plaatsgevonden (één in april en één in december). Beide vergaderingen hadden voornamelijk betrekking op de goedkeuring van nationale actieplannen, een over de mensenhandel en een over de mensensmokkel. Het voorbereidende werk en de uitvoering van het actieplan gebeuren in het bureau van de cel, dat elke maand vergadert. In dit verband heeft Myria eveneens bijgedragen aan de uitwerking van diverse sensibiliserings- en informatiebrochures.

Coördinatievergaderingen over de mensenhandel op het niveau van de gerechtelijke arrondissementen

Myria heeft actief deelgenomen aan de vergaderingen van het platform van Gent (in maart en in november 2015), en er meer bepaald zijn jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2015 voorgesteld. Myria heeft eveneens deelgenomen aan de nationale vergadering van het expertisenetwerk mensenhandel en mensensmokkel (in maart 2015), dat alle referentiemagistraten op dit gebied alsook de voornaamste externe actoren bijeenbrengt.

4. MYRIA EN NETWERKEN: OP INTERNATIONAAL NIVEAU

Europees Migratienetwerk (EMN)

Myria is een van de partners van het Belgisch Nationaal Contactpunt (NCP) van het Europees Migratienetwerk (EMN). Op Belgisch niveau wordt de deelname aan het EMN verzekerd door een gemengd contactpunt dat uit vier instellingen bestaat. Myria is lid van de stuurgroep van het Contactpunt en neemt actief deel aan de dagelijkse werking ervan, in samenwerking met het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS), Fedasil en de Dienst Vreemdelingenzaken, die instaat voor de coördinatie.

Het EMN werd opgericht door een Beschikking van de Raad van de EU (2008/381/EG) om te voldoen aan de behoeften aan informatie over asiel en migratie door ter ondersteuning van de beleidsvorming op deze gebieden in België en binnen de Europese Unie actuele, objectieve, betrouwbare en vergelijkbare informatie te verstrekken. Het heeft ook tot taak om het grote publiek voor te lichten over deze onderwerpen.

In juni 2015 heeft het EMN zijn jaarlijks syntheseverslag over immigratie en asiel in 2014 op het niveau van de EU en de lidstaten gepubliceerd, evenals een reeks verslagen over specifieke thema's. De onderwerpen van de thematische studies worden elk jaar bepaald in een gemeenschappelijk werkprogramma. Uitgaande van een gezamenlijke vragenlijst, stelt elke lidstaat een nationaal rapport op. Op basis van die nationale rapporten publiceert het EMN een vergelijkend syntheserapport op Europees niveau.

In 2015 hadden de rapporten betrekking op de volgende thema's:

- *Vaststellen van tekorten aan arbeidskrachten en de nood aan arbeidsmigratie uit derde landen in België en in de EU*
- *Disseminatie van informatie in België en in de EU betreffende vrijwillige terugkeer: hoe irreguliere migranten te bereiken die niet in contact staan met de autoriteiten?*
- *De veranderingen van immigratiestatus in België en in de EU*
- *De integratie van de begunstigden van internationale bescherming op de arbeidsmarkt*

In 2015 werd eveneens een bijkomende studie over mensensmokkel gepubliceerd met als titel *Studie over mensensmokkel: eigenschappen, oplossingen en samenwerking met derde landen*. Voor deze studie werd Myria geraadpleegd. Verder heeft Myria ook actief deelgenomen aan de jaarlijkse conferentie van het EMN, die op 12 en 13 januari 2016 in samenwerking met het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie werd georganiseerd. Dit jaar handelde de conferentie over mensensmokkel en was getiteld *Promoting the multidisciplinary approach in addressing migrant smuggling*. In het bijzonder werden hier ook de resultaten van de studie van het EMN voorgesteld en besproken.

Informeel Netwerk van Nationale Rapporteurs en vergelijkbare mechanismen op het gebied van mensenhandel

Myria vervult een actieve rol in dit forum van nationale rapporteurs dat door de Europese Commissie en het voorzitterschap van de Unie regelmatig wordt georganiseerd.

Myria neemt actief deel aan de vergaderingen van het informeel netwerk van nationale rapporteurs en vergelijkbare mechanismen over mensenhandel die samen worden georganiseerd door de Europese coördinatrice van de strijd tegen de mensenhandel, mevrouw Myria Vassiliadou en door het voorzitterschap van de Unie. Die hebben plaatsgevonden op 9 en 10 juni 2015 en op 19 en 20 oktober 2015. De thema's die op die vergaderingen werden aangesneden, hadden onder andere betrekking op de voorkoming van mensenhandel met het oog op schijnhuwelijken, de bestaande banden tussen mensenhandel en mensensmokkel en de inzameling van gegevens.

Myria heeft eveneens deel genomen aan de *Anti-Trafficking Day* die op 20 oktober 2015 door het voorzitterschap van de Unie werd georganiseerd.

Myria nodigde daarnaast Mevrouw Vassiliadou voor een gedachtewisseling uit op 27 januari 2016.

Europees netwerk van nationale mensenrechten-instellingen (ENNHRI)

Het ENNHRI is een regionaal netwerk dat de NHRI's uit heel Europa verenigt en een veertigtal leden telt. Zijn opdracht bestaat erin de bevordering en de bescherming van de mensenrechten in Europa te verbeteren door de ontwikkeling van de NHRI's te ondersteunen en hun samenwerking rond specifieke thema's aan te moedigen. In juni 2007 startte het netwerk met een werkgroep Asiel en Migratie die Myria meerdere jaren heeft voorgezeten in samenwerking met het Deutsches Institut für Menschenrechte en waaraan het tot op vandaag actief deelneemt. In dit verband heeft Myria in november 2015 eveneens deelgenomen aan de Conferentie van Belgrado die door de Ombudsman van Servië werd georganiseerd rond het thema *Uitdagingen voor de mensenrechten in de context van de migratie-/vluchtelingencrisis* en na afloop waarvan de deelnemers een Verklaring[5] hebben aangenomen. Het stelt ook zijn expertise op het vlak van *strategic litigation* (strategisch procederen) ter beschikking van de juridische werkgroep waarvan het lid is. Myria droeg ook actief bij aan de totstandkoming van het document Human rights guidelines for practicioners, dat ontwikkeld werd binnen het ENNHRI met het oog op de eerstelijnsdiensten en magistraten die de strijd tegen de mensenhandel aangaan. Het werd gepubliceerd op 21 december 2015.

Bureau voor de Grondrechten van de Europese Unie (FRA)

FRA (Fundamental Rights Agency) voert de volgende drie opdrachten uit: gegevens inzamelen en analyseren, advies verstrekken aan de Europese instellingen en de lidstaten, en samenwerken met de tussenpersonen en het grote publiek sensibiliseren. Het Federaal Migratiecentrum neemt actief deel aan meerdere projecten of onderzoeken die door het FRA worden uitgevoerd. Zo heeft het onder andere deelgenomen aan het begeleidingscomité van de studie van het FRA over ernstige vormen van uitbuiting[6] die op 2 juni 2015 in Brussel werd voorgesteld.

European Network of Equality Bodies (Equinet)

Myria werd uitgenodigd om op 8 december 2015 een bijdrage te leveren op de conferentie van Equinet

5 Ombudsman/National Human Rights Institutions, Declaration on the Protection and Promotion of the Rights of Refugees and Migrants, november 2015, beschikbaar op: www.myria.be/files/4429_2_Declaration_english_language.pdf.

6 Fundamental Rights Agency, *Severe labour exploitation: workers moving within or into the European Union. States' obligations and victims' rights*, 2015. Beschikbaar op: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-severe-labour-exploitation_en.pdf.

(European Network of Equality Bodies) over de Europese richtlijn betreffende maatregelen om de uitoefening van de in de context van het vrije verkeer van werknemers aan werknemers verleende rechten te vergemakkelijken (2014/54/EU) rond het thema *Equality bodies and the new freedom of movement directive – challenge or opportunity?*

In januari 2016 heeft Myria eveneens deelgenomen aan het door FRA georganiseerde overleg van het platform FRA-Raad van Europa-Equinet-ENNHRI over de rechten van migranten en asielzoekers.

Verenigde Naties

- Op 19 februari 2015 heeft Myria het bezoek gekregen van de Bijzondere Rapporteur voor Hedendaagse Vormen van Slavernij, met inbegrip van hun oorzaken en hun gevolgen, mevrouw Urmila Bhoola. Daarnaast antwoordde Myria op een vragenlijst over schuldbinding (*debt bondage*) die mevrouw Bhoola ook aan Myria heeft voorgelegd (januari 2016)[7].
- Op 18 januari 2016 heeft Myria een beleefdheidsbezoek gekregen van mevrouw Philippa Candler, de nieuwe Adjunct-Vertegenwoordiger van het Bureau voor West-Europa van het Hoog-Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR).

OVSE

Myria heeft zijn samenwerking verder gezet met de OVSE:

- Op 2 juni 2015 heeft het de nieuwe Bijzondere Vertegenwoordiger en Coördinator van de OVSE voor de bestrijding van de mensenhandel, mevrouw Madina Jarbussynova ontvangen.
- Myria werd voor de tweede maal uitgenodigd om op 27 en 28 april 2015 een bijdrage te leveren aan een workshop die door de OVSE en de Raad van Europa samen werd georganiseerd over de toepassing van het niet-bestraffingsbeginsel en zich tot de procureurs en de rechters van diverse landen richtte.
- Op 6 en 7 juli 2015 heeft het deelgenomen aan de conferentie die jaarlijks door de OVSE wordt georganiseerd over het thema "People at risk: combatting human trafficking along migration routes".

Raad van Europa

- Myria heeft actief deelgenomen aan de rondetafel-conferentie die op 3 december 2015 in Brussel werd georganiseerd door GRETA, de groep van experts belast met de evaluatie van de toepassing van het Verdrag van de Raad van Europa inzake bestrijding van mensenhandel.
- Het werd ook uitgenodigd om op 20 en 21 januari 2016 een bijdrage te leveren aan de internationale conferentie over de bestrijding van de mensenhandel: "Gedeelde ervaringen van Tunesië en Europa", die samen werd georganiseerd door de Raad van Europa, de IOM en het Tunesische Ministerie van Justitie, meer bepaald door middel van een presentatie over de Belgische ervaringen met de identificatie van slachtoffers van mensenhandel.

5. PUBLICATIES EN TOOLS

Myria voert een belangrijk deel van zijn activiteiten uit door middel van zijn publicaties. Die zijn divers en gevarieerd en hebben betrekking op zijn drie hoofdopdrachten. Sinds 2015 wordt bijzondere aandacht besteed aan de diversificatie van hun doelpubliek: niet alleen de partners en de professionals uit de sector van de migratie en de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel, maar ook een breder publiek. Daarnaast is ook hun format gediversifieerd en werd hun toegankelijkheid vergroot door alle publicaties in meerdere talen beschikbaar te maken op de website.

7 Het antwoord op de vragenlijst is beschikbaar op www.myria.be.

Ook de website myria.be moet een vooraanstaand communicatietool worden door de beschikbaarstelling van publicaties, becijferde analyses en aanbevelingen. Daarnaast werden twee nieuwsbrieven, *Myriade* en *Myriatics*, uitgewerkt om de toegang tot voor iedereen beschikbare informatie te vervolledigen. Ook werd er een pedagogisch portaal opgezet dat de naam Myriapolis heeft gekregen.

Alle publicaties van Myria zijn gratis beschikbaar, in een papierversie op bestelling of te downloaden op www.myria.be.

Migratie in cijfers en in rechten 2015

Het in september 2015 gepubliceerde jaarverslag "M*igratie in cijfers en in rechten 2015*" zet de filosofie voort van de jaarverslagen Migratie die sinds 2007 door het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding werden uitgegeven. Voortaan vermelden die jaarverslagen in hun naam ook het jaar van uitgave, en sluiten ze zo dicht mogelijk aan bij de actuele gebeurtenissen, zonder toegevingen te doen aan het expertise- en observatiewerk dat van Myria wordt verwacht.

Mensenhandel en mensensmokkel 2015: schakels verbinden

Met het in oktober 2015 gepubliceerde jaarverslag *Mensenhandel en mensensmokkel 2015: schakels verbinden* wil Myria een sterk signaal geven, in zijn hoedanigheid van onafhankelijk Nationaal Rapporteur voor mensenhandel. In dat jaarverslag focust Myria op minderjarige en jongvolwassen slachtoffers in twee bijzonder kwetsbare situaties: aan de ene kant de slachtoffers van kind- en gedwongen huwelijken, aan de andere kant de slachtoffers van loverboys. Daarnaast beveelt Myria ook acties aan op het vlak van mensensmokkel.

Myriatics

De *Myriatics* zijn korte studies met een demografische aanpak die Myria sinds oktober 2015 om de drie maanden uitbrengt. Het is de bedoeling om dieper in te gaan op een concreet thema dat telkens verschilt en onder de bevoegdheden van Myria valt. Die ministudies willen feitelijke, accurate, beknopte en toegankelijke informatie bieden. De insteek wordt bewust beperkt tot één onderwerp, dat al dan niet actueel is, en op basis van betrouwbare cijfers en duidelijke definities wordt voorgesteld. De *Myriatics* zijn bedoeld om te worden gebruikt door iedereen die actief is in de sector (stakeholders, journalisten, leerkrachten, burgers…) en zich dagelijks of voor bepaalde gelegenheden op wetenschappelijke en objectieve basis bezighouden met migratievraagstukken.

De gepubliceerde *Myriatics*[8]:

1. *De asielcrisis van 2015: cijfers en feiten* – oktober 2015
2. *Immigrant, vreemdeling of Belg van vreemde origine?* – december 2015
3. *Nieuwe migraties uit Oost-Europa: focus op de Roemenen, Polen en Bulgaren* – maart 2016
4. *De migratieactualiteit in kaart gebracht* - juli 2016.

Myriapolis

Myriapolis, dat is Myria 'in de stad'. Dit is een portaal waar pedagogische hulpmiddelen die door Myria en door een aantal partners werden uitgegeven ter beschikking worden gesteld. Het zal eveneens een kalender van culturele activiteiten omvatten die wordt bijgewerkt dankzij een samenwerking met UITinVlaanderen en Agenda.be. Geleidelijk zal ook een glossarium worden uitgewerkt met definities van de begrippen en termen uit Myria's werk en publicaties.

8 De *Myriatics* zijn beschikbaar op www.myria.be/myriatics. Schrijf u in op onze website om ze per e-mail te ontvangen.

In december 2015 stelde Myria, naar aanleiding van de Internationale Dag van de Migrant, het volgende ter beschikking van het publiek:

- Een portaal naar pedagogische publicaties van partners
- Een portaal naar culturele evenementen in verband met migratie
- Eigen pedagogische hulpmiddelen, waaronder *Wereldburgers*, een bijwerking van het document *Ben ik een migrant?*, uitgegeven door het Centrum in 2008.

6. MENSENHANDEL EN MENSENSMOKKEL

Onderzoeken

Myria werd geraadpleegd in het kader van verschillende onderzoeken zoals van EMN over mensensmokkel of van Child Focus over loverboys.

Een van de opdrachten van Myria is te sensibiliseren rond goede praktijken inzake bestrijding van mensenhandel. In dat verband heeft Myria in 2015 verschillende internationale delegaties ontvangen, uit Irak, Thailand en Saoedi-Arabië. Hun bezoek was georganiseerd door de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM).

Myria naar de rechtbank - 2015

Elk jaar stelt Myria zich burgerlijke partij in verschillende dossiers rond misdrijven inzake mensenhandel en mensensmokkel. Myria is daarvoor bevoegd op grond van zijn organieke wet, die het uitdrukkelijk de bevoegdheid geeft op te treden op grond van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel. Voortaan geven we in deze rubriek een overzicht van alle dossiers die het afgelopen jaar zijn geopend en afgesloten.

Myria stelt zich burgerlijke partij op basis van zowel selectie- als opportuniteitscriteria, die in het driejarenplan en het operationeel plan zijn bepaald.

Wat de burgerlijke partijstellingen betreft, is Myria volledig onafhankelijk en moet het constant beslissingen nemen over de wenselijkheid ervan. Het KB dat zijn rapporteurschap vastlegt, verwijst naar de burgerlijke partijstellingen als een bron voor expertise als onafhankelijk Nationaal Rapporteur mensenhandel. Om die beslissingen te vereenvoudigen, volgt Myria de volgende richtpunten: het symptomatische karakter van de zaak, het belang van de verhoopte rechtspraak, een noodzakelijk geachte actie (bijvoorbeeld de ondersteuning van de slachtoffers).

Om het analysewerk te vergemakkelijken, dringt Myria er bij de griffies op aan om gratis kopieën (op papier of digitaal) te krijgen van de dossiers. In feite zou het daar als openbare instelling recht moeten op hebben. Het neemt daarvoor contact op met de minister van Justitie.

Bovendien zullen de resultaten van de burgerlijke partijstellingen regelmatiger gecommuniceerd worden aan de pers: wat kan van een bepaalde zaak worden opgestoken, welke conclusies kunnen er worden uit getrokken, welke boodschap kan aan het publiek worden meegegeven met betrekking tot de strijd tegen de mensenhandel en de mensensmokkel?

Nieuwe dossiers van 2015

In 2015 heeft Myria zich burgerlijke partij gesteld in 6 nieuwe dossiers: 3 mensenhandeldossiers en 3 smokkeldossiers.

1. Seksuele uitbuiting en witwassen - Luik

In dit dossier, dat over verschillende arrondissementen (onder meer Luik en Charleroi) is gespreid, gaat het om mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en witwassen. De feiten vonden plaats tussen 2001 en 2009.

- Jonge Roemeense vrouwen werden geronseld om vervolgens in bars te worden uitgebuit. België en Frankrijk hebben samen een onderzoeksteam opgericht. Het Belgische onderzoek richtte zich op de feiten van mensenhandel, het Franse onderzoek op het witwassen. Het geld dat afkomstig was van de prostitutie van de Roemeense jonge meisjes in de bars werd opnieuw geïnvesteerd in Franse bedrijven. Bij het dossier waren vijftien beklaagden. Geen enkel slachtoffer heeft zich burgerlijke partij gesteld.

2. Loverboys – Antwerpen

Myria heeft kennis genomen van twee dossiers na de focus over loverboys in het *Jaarverslag Mensenhandel en*

Mensensmokkel 2015: Schakels verbinden. Beide dossiers hebben gemeen dat het telkens om het fenomeen van loverboys gaat, met Belgische (en dus minder makkelijk identificeerbare slachtoffers van mensenhandel) en minderjarige slachtoffers uit jeugdinstellingen (dus bijzonder kwetsbare personen).

Het eerste dossier heeft betrekking op feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Een minderjarig meisje dat uit een jeugdinstelling was weggelopen, werd onder druk van loverboys gedwongen zich te prostitueren.

Ook het tweede dossier ging over feiten van seksuele uitbuiting van vier minderjarige meisjes. De beklaagden richtten zich bewust en uitsluitend tot meisjes tussen 14 en 16 jaar. De jonge meisjes werden via loverboytechnieken en Facebook gerekruteerd uit een jeugdinstelling in Vlaanderen en vervolgens gedwongen zich te prostitueren.

3. Smokkel E40 – Gent en Brugge

Bij twee dossiers ging het om feiten die in 2014 en 2015 langs de E40-autosnelweg richting kust zijn gepleegd en die door de parketten van Gent en Brugge zijn geopend.

Het Gentse dossier betreft een netwerk dat Syrische en Afghaanse slachtoffers, onder wie een aantal minderjarigen, naar het Verenigd Koninkrijk vervoerde. Het Brugse dossier ging over een smokkelnetwerk dat onder meer Iraakse, Iraanse, Syrische en Afghaanse vluchtelingen, onder wie een aantal minderjarigen, in koelcontainers naar het Verenigd Koninkrijk vervoerde. Voor Myria zijn dit belangrijke dossiers omdat ze aantonen hoe belangrijk het is om bij de bestrijding van mensensmokkel en bij de internationale aanpak van dit fenomeen, rekening te houden met de slachtoffers, die vaak minderjarig zijn.

Het derde dossier, dat ook in Gent wordt behandeld en waarvan het onderzoek nog lopende is, is gelieerd met een moordonderzoek in het kader van een afrekening tussen de smokkelaars. Het is een van de enige smokkeldossiers van die aard. De aanwezigheid van Myria als burgerlijke partij draagt bij tot het maatschappelijke debat over mensensmokkel.

In 2015 heeft Myria kunnen vaststellen dat een aantal van die dossiers zijn afgesloten. We hebben het hierna enkel over dossiers waarin een definitieve rechterlijke uitspraak is gevallen in 2015: ofwel omdat er geen beroep is aangetekend tegen de uitspraak in eerste aanleg, ofwel omdat het dossier in beroep in 2015 is afgesloten.

Afgesloten dossiers van 2015

In 2015 konden zestien dossiers worden afgesloten: negen dossiers inzake seksuele uitbuiting, vijf dossiers inzake economische uitbuiting (waarvan drie betrekking hadden op dezelfde zaak) en twee dossiers van mensensmokkel.

1. Seksuele uitbuiting

Vier dossiers zijn in Luik behandeld. Drie daarvan kwamen aan bod in het deel *Rechtspraak* van het vorige verslag[9].

Een eerste dossier gaat over de seksuele uitbuiting van jonge meisjes in een precaire situatie door vijf beklaagden, waaronder een vennootschap. Het belang van dat dossier zat hem in het feit dat de meeste slachtoffers Belgen waren. In een vonnis van 19 november 2014 heeft de correctionele rechtbank van Luik de beklaagden veroordeeld voor mensenhandel. De vennootschap was bij verstek en op verzet veroordeeld en de rechtbank heeft de veroordeling bevestigd in een vonnis van 3 juni 2015. De andere beklaagden hadden geen beroep aangetekend.

Een tweede dossier betreft feiten van mensenhandel in het kader van prostitutiesalons, waarbij vennootschappen waren opgericht om de gerealiseerde winsten te verdoezelen. Vijf beklaagden werden daarbij vervolgd. In eerste aanleg had de correctionele rechtbank van Luik op 20 maart 2013 enkel de vijf natuurlijke personen veroordeeld voor mensenhandel. In een uitspraak van 13 januari 2015 veroordeelde het hof van beroep van Luik ook de rechtspersonen. Er werd cassatieberoep aangetekend maar dat werd verworpen in een arrest van 25 november 2015.

Een derde dossier ging over een vorm van meervoudige criminaliteit waarin verschillende beklaagden werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van Belgische jonge meisjes. Een aantal was ook vervolgd voor mensenhandel met het oog op gedwongen criminaliteit, met name het dwingen van een onder voorlopig bewind geplaatste persoon tot het plegen van diefstallen. Het belang van dit dossier was het gemengde karakter ervan. In een vonnis van 7 januari 2015 heeft de rechtbank de beklaagden alleen voor de tenlastelegging mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting veroordeeld. Tegen dat vonnis is geen beroep aangetekend.

9 Zie Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 110-113. Die beslissingen zijn eveneens beschikbaar op de website van Myria www.myria.be.

Het vierde dossier gaat over de seksuele uitbuiting van een jonge Russische vrouw door vier beklaagden. Het belang van dit dossier zat in het parcours dat het jonge slachtoffer vanuit Rusland had afgelegd en in de soms moeilijke samenwerking met dat land. Enkel de laatste schakel in de keten, met name zij die de jonge vrouw hebben opgevangen, kon worden vervolgd en veroordeeld. Een eerste veroordeling tegen de beklaagden, die verstek lieten gaan, werd uitgesproken op 19 juni 2013. Een van de veroordeelden heeft verzet aangetekend en is opnieuw veroordeeld op 20 mei 2015. Hij heeft daarop beroep aangetekend tegen dat vonnis. Het hof van beroep van Luik heeft zijn veroordeling bevestigd in een uitspraak van 25 september 2015.

Twee dossiers betreffen slachtoffers van loverboys en zijn behandeld in Antwerpen. Het gaat om de dossiers waarvoor een beslissing tot burgerlijke partijstelling was genomen in 2015 (cf. supra). De uitspraken in deze zaken in december 2015 waren definitief en komen aan bod in de hoofdstukken *Dossieranalyse* en *Rechtspraak* van dit verslag.

Drie andere zaken tenslotte betreffen Thaise massagesalons waar verschillende vrouwen seksueel werden uitgebuit. Die zaken werden respectievelijk behandeld in Ieper, Antwerpen en Mechelen en komen aan bod in het deel *Dossieranalyse* van dit verslag.

In het dossier te Mechelen is onder meer sprake van feiten van corruptie. Een eerste uitspraak, waarbij de beklaagden onder meer werden veroordeeld voor mensenhandel, mensensmokkel en criminele organisatie, viel op 9 april 2014 en kwam in een vorige verslag aan bod[10]. Die beslissing is op 19 februari 2015 bevestigd door het hof van beroep van Antwerpen.

In het in Antwerpen behandelde dossier werd de beklaagde veroordeeld voor mensenhandel in een vonnis van 31 maart 2015, waartegen geen beroep is aangetekend. Ook die uitspraak is aan bod gekomen in een vorig jaarverslag[11].

In het in Ieper behandelde dossier ten slotte zijn de beklaagden onder meer veroordeeld voor feiten van mensenhandel en mensensmokkel. Tegen het op 23 maart 2015 uitgesproken vonnis, dat in het vorige verslag[12] aan bod kwam, is geen beroep aangetekend. De beklaagden waren reeds in 2011 voor gelijkaardige feiten voor de rechtbank verschenen.

2. Economische uitbuiting

Vijf dossiers inzake economische uitbuiting, waarvan drie in eenzelfde zaak, konden in 2015 worden afgesloten in de sectoren van de bouw en de schoonmaak.

Het eerste dossier in de bouwsector betreft een zaak die in Charleroi is behandeld. Een Marokkaanse onderdaan liet landgenoten legaal overkomen om ze vervolgens in zijn renovatiebedrijf uit te buiten. In eerste aanleg was de beklaagde op 18 maart 2011 door de correctionele rechtbank van Charleroi veroordeeld voor mensenhandel. In een arrest van 26 juni 2015 heeft het hof van beroep van Bergen de veroordeling in eerste aanleg bevestigd. Deze zaak komt aan bod in het deel *Rechtspraak* van dit verslag en van een vorige verslag[13]. Ook in het deel *Dossieranalyse* van een vorig verslag werd deze zaak behandeld[14].

Het tweede dossier in de bouwsector betreft een zaak die in Antwerpen is behandeld. Het Centrum (voor Gelijkheid van Kansen) had beslist om op te treden ter ondersteuning van een slachtoffer dat door Payoke was begeleid. De beslissing van het Centrum om zich in dat dossier burgerlijke partij te stellen was bij hoogdringendheid genomen door de directeur op 29 maart 2012 en bevestigd door de RvB op 4 april 2012.

Deze werknemer had op meerdere locaties verschillende werken moeten uitvoeren voor personen. Die zouden misbruik van hem hebben gemaakt door, buiten zijn medeweten, zijn identiteit te gebruiken om verschillende gebouwen aan- en door te verkopen en daarvoor bankkredieten af te sluiten. Die personen zouden ook misbruik hebben gemaakt van het feit dat hij geen Nederlands sprak. Daardoor heeft hij een gigantische schuldenberg opgebouwd. De gerechtelijke overheden zijn evenwel niet dieper willen ingaan op het aspect mensenhandel van dit dossier (arbeidsomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid en dwang om misdrijven te plegen). Zo werden de bijkomende onderzoekshandelingen die het Centrum aan de onderzoeksrechter vroeg, geweigerd.

Deze werknemer is trouwens, samen met de personen van wie hij zei dat ze hem hadden misbruikt, zelf vervolgd, voor de rechtbank gedaagd en veroordeeld voor valsheid

10 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 107. Dit vonnis is tevens beschikbaar op www.myria.be.

11 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 109. Dit vonnis is tevens beschikbaar op www.myria.be.

12 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 108, dit vonnis is ook beschikbaar op www.myria.be.

13 Zie Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, p. 76.

14 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 97-98.

in geschrifte, oplichting en witwaspraktijken. In haar vonnis van 11 juni 2015 heeft de rechtbank evenwel erkend dat de werknemer deze gebouwen had aangekocht en verkocht op bevel en op aansturen van de hoofdbeklaagde (die een van de personen was die hem had misbruikt).

Myria en deze werknemer hadden trouwens beide personen die hem hadden misbruikt rechtstreeks gedagvaard om hen te laten veroordelen voor mensenhandel. In een ander vonnis, dat ook op 11 juni 2015 is uitgesproken, heeft de rechtbank de rechtstreekse dagvaarding evenwel onontvankelijk verklaard. Die was nagenoeg dezelfde als de klacht met burgerlijke partijstelling die het Centrum en de werknemer voordien hadden ingediend tegen die personen en die aanleiding gaf tot een buitenvervolgingstelling. Volgens de rechtbank kan de zaak na een definitieve beschikking tot buitenvervolgingstelling, niet opnieuw via een rechtstreekse dagvaarding door de rechtbank worden behandeld.

Drie dossiers ten slotte hebben betrekking op het symbooldossier van de schoonmaak van toiletten langs autosnelwegen. Slechts een van die dossiers heeft uiteindelijk tot een vonnis geleid. In een vonnis van 5 november 2012 had de correctionele rechtbank van Gent de opdrachtgevende vennootschap mee aansprakelijk gesteld. Beide aanverwante dossiers die betrekking hadden op dezelfde opdrachtgevende vennootschap waren door een ander arrondissement overigens geseponeerd, één door het parket, het andere door het auditoraat. Het laatste geseponeerde dossier dateert van 2015.

In het voor de rechtbank van Gent behandelde dossier waren zowel de zaakvoerders van het schoonmaakbedrijf, als het schoonmaakbedrijf zelf en ook het opdrachtgevende bedrijf dat de schoonmaak van de toiletten in haar restaurants uitbesteedde, vervolgd en veroordeeld. Die uitspraak uit 2012 was definitief voor wat het schoonmaakbedrijf en de opdrachtgever betreft (die aanwezig waren en geen beroep hadden aangetekend). De bij verstek veroordeelde zaakvoerders hadden verzet tegen het vonnis aangetekend. Zij zijn op 19 november 2015 op verzet veroordeeld en zijn tegen deze beslissing niet in beroep gegaan.

Deze zaak is ruimschoots aan bod gekomen in de delen *Dossieranalyse*[15], *Rechtspraak*[16] en *Nieuwe tendensen*[17] in vorige verslagen.

Deze dossiers vormden de basis van de focus van het jaarrapport 2010 over de misbruiken van detacheringscarrousels bij mensenhandel[18]. Dat heeft nadien op het terrein geleid tot een prioritaire aandacht hiervoor bij de sociale inspectiediensten en heeft een belangrijke meerwaarde gehad voor de politieke beleidsdiscussies op het niveau van het regeringsactieplan mensenhandel en bij het staatssecretariaat voor socialefraudebestrijding.

De in dit dossier uitgesproken gerechtelijke beslissing staat trouwens in schril contrast met de uitspraak in een ander dossier van schoonmaak in onderaanneming, waarin Myria zich ook burgerlijke partij had gesteld. Dat andere dossier, dat in het hoofdstuk *Rechtspraak* van dit verslag aan bod komt, betreft de schoonmaak in onderaanneming van vooral franchisenemende restaurants van een fastfoodketen. De rechtbank heeft geoordeeld dat noch het moederbedrijf, noch de franchisenemers aansprakelijk konden worden gesteld.

3. Mensensmokkel

Twee dossiers inzake feiten van mensensmokkel zijn in 2015 definitief beslecht. Het gaat om de dossiers waarvoor een beslissing van burgerlijke partijstelling was genomen in 2015 (cf. supra). Deze dossiers komen in zowel het hoofdstuk *Dossieranalyse*, als het hoofdstuk *Rechtspraak* van dit verslag aan bod.

Bij het eerste dossier gaat het om een bende Koerdisch-Palestijnse smokkelaars, waarbij de daders op 21 oktober 2015 door de correctionele rechtbank van Brugge zijn veroordeeld. Tegen dit vonnis is geen beroep aangetekend.

Bij het tweede dossier, dat op 1 juni 2015 door de rechtbank van eerste aanleg van Gent is behandeld, gaat het om Koerdisch-Afghaanse smokkelaars. Ook dat dossier heeft geleid tot veroordelingen voor mensensmokkel. Een van de veroordeelden had beroep aangetekend maar zijn veroordeling werd op 3 november 2015 door het hof van beroep van Gent bevestigd.

---

15 Jaarverslag mensenhandel-mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, pp. 47-49).

16 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 72-73.

17 Jaarverslag mensenhandel-mensensmokkel 2009, *In een schijn van wettelijkheid*, p. 30).

18 Jaarverslag mensenhandel-mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen,* pp. 86-88.

Deel 2
Mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij

Deze focus richt zich niet op bedelarij op zich, maar op uitbuiting van de bedelarij. Dat is een weinig belichte vorm van mensenhandel. Na een korte toelichting bij het Belgische wettelijke kader gaan we dieper in op een bevolkingsgroep die in dat verband bijzonder kwetsbaar is: de Roma. We doorprikken een aantal stereotypen over deze heel diverse gemeenschap. Daarna volgt een fenomeenschets van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij in België. Ook de aanpak van het fenomeen in andere EU-landen komt kort aan bod. Ten slotte formuleert deze focus een aantal suggesties inzake de strafrechtelijke aanpak van deze vorm van uitbuiting.

Dit deel telt ook twee bijdragen van externe auteurs:

- het **European Roma Rights Centre** geeft uitleg bij zijn studie over mensenhandel binnen de Romagemeenschappen;
- de **Research Group Fundamental Rights & Constitutionalism** (FRC) van de VUB en de **Roemeense Nationaal Rapporteur Mensenhandel** benaderen de gedwongen bedelarij in België en Roemenië in het algemeen.

Dit jaar richt Myria zijn focus op een vorm van mensenhandel die nog niet vaak aan bod is gekomen: uitbuiting van de bedelarij. We wijzen er meteen op dat het hier niet om bedelarij als dusdanig gaat. Een van de wettelijke opdrachten van Myria is de strijd tegen mensenhandel stimuleren en het is dat aspect dat we in het kader van deze focus behandelen. Deze focus heeft ook niet de ambitie om exhaustief te zijn, wel om deze vorm van uitbuiting in grote lijnen te schetsen.

Na een korte toelichting bij het Belgische wettelijke kader (hoofdstuk 1), gaan we dieper in op een bevolkingsgroep die in het kader van de uitbuiting van de bedelarij bijzonder kwetsbaar is: de Roma. In dat verband doorprikken we een aantal stereotypen over deze heel diverse gemeenschap (hoofdstuk 2). Daarna volgt een overzicht van het fenomeen mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij in België (hoofdstuk 3), vooraleer we kort ingaan op de aanpak van het fenomeen in andere EU-landen (hoofdstuk 4). Als afsluiter formuleert deze focus een aantal suggesties inzake de strafrechtelijke aanpak van deze vorm van uitbuiting (hoofdstuk 5).

In dit deel laten we ook drie externe betrokkenen (hoofdstuk 3) aan het woord, die ons twee bijdragen hebben bezorgd:

- het European Roma Rights Centre dat uitleg geeft bij een studie die het maakte over mensenhandel binnen de Romagemeenschappen;
- de Research Group Fundamental Rights & Constitutionalism (FRC) van de Vrije Universiteit Brussel en het Roemeense Nationaal agentschap ter bestrijding van mensenhandel, voor een algemene benadering van de gedwongen bedelarij in België en Roemenië.

Hoofdstuk 1
Belgisch wettelijk kader

De internationale instrumenten inzake mensenhandel zoals het VN-Protocol van Palermo[19] of het Verdrag van de Raad van Europa[20] beschouwen gedwongen bedelarij niet als een expliciete vorm van mensenhandel. Artikel 2 van de EU-mensenhandelrichtlijn 2011/36/EU[21] daarentegen vermeldt bedelarij uitdrukkelijk als een van de mogelijke vormen van gedwongen arbeid of dienstverlening, die samen met de actie en de middelen, een bestanddeel vormt van mensenhandel[22].

In België is bedelarij op zich niet strafbaar. Het misdrijf bedelarij is in 1993 uit het strafrecht gehaald[23]. Gemeenten mogen bedelarij als dusdanig dus niet verbieden[24]. Toch doen een aantal gemeenten dat wel of leggen ze bedelarij aan banden op basis van hun politiebevoegdheden inzake gezondheid, veiligheid en openbare rust[25]. De stad Gent bijvoorbeeld heeft bedelarij ingevoerd als een administratieve overtreding die met een gemeentelijke administratieve sanctie (GAS) kan worden bestraft, in toepassing van artikel 119*bis* van de nieuwe gemeentewet[26].

Het misdrijf van de uitbuiting van de bedelarij is grondig hervormd door de wet van 10 augustus 2005 inzake mensenhandel[27]. Diezelfde wet heeft de uitbuiting van de bedelarij trouwens ook ingevoerd als een specifieke vorm van mensenhandel[28]. In België wordt vaker gesproken van 'uitbuiting van de bedelarij' dan van 'gedwongen bedelarij.'

Zo bestaan er momenteel twee gelijkaardige misdrijven inzake uitbuiting van de bedelarij naast elkaar: het misdrijf bepaald door artikel 433*ter* van het Strafwetboek (uitbuiting van de bedelarij) en dat bepaald door artikel 433*quinquies* (mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij).

Het hoofdbegrip bedelarij heeft evenwel geen wettelijke definitie gekregen. In dat verband zou de (toekomstige) richtlijn van strafrechtelijk beleid inzake uitbuiting van de bedelarij[29] een aantal verduidelijkingen moeten brengen bij gedragingen die lijken op bedelarij (muzikanten bijvoorbeeld).

19 Aanvullend Protocol bij het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad, gericht op de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, New York, 15 december 2000.

20 Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel CETS nr. 197, Warschau, 16 mei 2005.

21 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB*, L101 van 15 april 2011.

22 Artikel 2, 3 luidt immers als volgt: "Uitbuiting omvat ten minste uitbuiting van prostitutie van anderen, andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen arbeid of dienstverlening — bedelarij daaronder begrepen (...)". Overweging 11 bepaalt dat *"In de context van deze richtlijn onder 'gedwongen bedelarij' moet worden verstaan, een vorm van gedwongen arbeid of dienstverlening in de zin van IAO-Verdrag nr. 29 uit 1930 betreffende de gedwongen of verplichte arbeid." Bijgevolg valt de uitbuiting van bedelarij, met inbegrip van het gebruik van een afhankelijke persoon die het slachtoffer is van mensenhandel om te gaan bedelen, onder de definitie van mensenhandel, enkel wanneer alle criteria van gedwongen arbeid of dienstverlening aanwezig zijn."* Opvallend is dat wat minderjarigen betreft, er al sprake is van mensenhandel, ook zonder gebruik te maken van middelen (dwang, misbruik van een kwetsbare situatie,...).

23 De wet van 12 januari 1993 houdende een noodprogramma voor een meer solidaire samenleving (*BS.*, 4 februari 1993) heeft o.a. de wet van 27 november 1891 ingetrokken ter beteugeling der landloperij en der bedelarij en de artikels 342 tot 347 van het Strafwetboek inzake wanbedrijven tegen de openbare veiligheid gepleegd door landlopers en bedelaars.

24 Zie evenwel hieronder hoofdstuk 2.

25 Ch.-E. CLESSE, *La traite des êtres humains, Droit belge éclairé des législations française, luxembourgeoise et suisse*, Brussel, Larcier, 2013, pp. 339 en 379-388.

26 Schriftelijke vraag nr. 881 van 19 april 2013 van volksvertegenwoordigster Karin Temmerman aan de vice-eersteminister, minister van Binnenlandse Zaken en van Gelijke Kansen, DO 2012201312442, *Bulletin van Vragen en Antwoorden*, Kamer, QRVA van 24 juni 2013, 53-118, pp. 200-201. Het Gentse gemeentereglement over bedelarij is beschikbaar via volgende link: https://stad.gent/reglement/politiereglement-op-de-bedelarij.

27 Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *BS*, 2 september 2005. Voor een analyse, zie. M.A. BEERNAERT et P. LE COCQ, "La loi du 10 août 2005 modifiant diverses dispositions en vue de renforcer la lutte contre la traite et le trafic des êtres humains et contre les pratiques des marchands de sommeil", *Rev.dr. pén.*, 2006, spéc. pp. 354-359.

28 Voor een gedetailleerde analyse, zie. Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, pp. 331-388 et F. KURZ, "L'exploitation de la mendicité", in Ch-E. CLESSE et crts., *La traite des êtres humains et le travail forcé*, Brussel, Larcier, 2014, pp. 30-42.

29 Binnen het College van Procureurs-generaal wordt momenteel de laatste hand gelegd aan een ontwerp van ministeriële richtlijn met betrekking tot het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake uitbuiting van de bedelarij. Bij het afsluiten van de redactie van dit verslag (in juni 2016) was de richtlijn nog niet aangenomen.

1. UITBUITING VAN DE BEDELARIJ (ARTIKEL 433*TER* VAN HET STRAFWETBOEK)

Het misdrijf uitbuiting van de bedelarij bedoeld in artikel 433*ter* van het Strafwetboek beoogt de bestraffing van enerzijds het werven en aanzetten tot bedelarij (433*ter*, 1°) en anderzijds de uitbuiting van de bedelarij (433*ter*, 2°)[30]. Hier spreken we dus niet over mensenhandel.

Wat het werven met het oog op de bedelarij betreft (artikel 433*ter*, 1°), zijn de volgende personen strafbaar: de persoon die "een persoon aanwerft, meeneemt, wegbrengt of bij zich houdt teneinde hem over te leveren aan de bedelarij", de persoon die "hem ertoe aanzet te bedelen of door te gaan met bedelen" of de persoon die "hem ter beschikking van een bedelaar stelt opdat deze laatste zich van hem bedient om het openbaar medelijden op te wekken"[31]. In dat geval gaat het om een algemeen opzet en de incriminatie wordt bestraft ongeacht de verhoopte of gerealiseerde winst[32].

Wat de strafbaarstelling van uitbuiting van de bedelarij betreft (artikel 433*ter*, 2°), is er uitbuiting nodig, met name een voordeel dat uit andermans bedelarij wordt gehaald[33]. Op grond van deze strafbaarstelling kan ook "de persoon die de plaatsen of de openbare vervoermiddelen bepaalt waar de bedelarij zal worden uitgeoefend, die de bedelaars ter plekke brengt of die op geregelde tijdstippen hun winsten opstrijkt" worden vervolgd[34].

Artikel 433*quater* bepaalt drie verzwarende omstandigheden voor het misdrijf uitbuiting van de bedelarij: wanneer het slachtoffer minderjarig is, wanneer de dader misbruik heeft gemaakt van de kwetsbare situatie van het slachtoffer, of wanneer er geweld, bedreigingen of een vorm van dwang is gebruikt. In dat verband wijzen we er op dat deze laatste verzwarende omstandigheid kan zijn toegepast tegenover de familie van het slachtoffer en niet noodzakelijk tegenover het slachtoffer zelf[35].

Voor de minderjarigheid lijkt de verzwarende omstandigheid nogal ruim[36]. Wat bijvoorbeeld met een ouder die zijn of haar kind doet bedelen, terwijl hij of zij het kind vergezelt? Daarover heeft de toenmalige minister van Justitie verduidelijkt dat de ouder die zijn of haar eigen kind gebruikt om te gaan bedelen (die dus met hem of haar gaat bedelen) geen misdrijf pleegt. Dat soort feiten mogen niet leiden tot een strafrechtelijke behandeling[37]. Hetzelfde geldt echter niet voor ouders die hun kind ter beschikking stellen van een bedelaar. In dat geval is de wet wel van toepassing[38].

2. MENSENHANDEL MET HET OOG OP DE UITBUITING VAN DE BEDELARIJ (ARTIKEL 433*QUINQUIES* VAN HET STRAFWETBOEK)

De strafbaarstelling van mensenhandel, waarvan de uitbuiting van de bedelarij een van de expliciete finaliteiten is, is door de wet van 10 augustus 2005 in het Strafwetboek ingevoerd. Ze wordt beoogd in artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek. De wet van 29 april 2013[39] heeft

30 Voor een analyse van deze strafbaarstelling, zie. Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, pp. 346-348.

31 We merken op dat de wet van 10 augustus 2005 artikel 82 heeft geschrapt van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en die de uitbuiting van de bedelarij van een minderjarige bestrafte. Artikel 433*ter* neemt er evenwel de geest van over.

32 Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, p. 347.

33 Volgens CH.-E. CLESSE is voor dit misdrijf een bijzonder opzet vereist, (*op. cit.*, p. 348). CONTRA: M.-A. BEERNAERT, "L'exploitation de le mendicité", *Les infractions, vol. 2, Les infractions contre les personnes* (H.D. BOSLY et C. DE VALKENEER, dir.), Brussel, Larcier, p. 590 voor wie een algemeen opzet volstaat, aangezien de wetgever voor dit misdrijf geen bijzondere intentie vereist.

34 Memorie van toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl. St.*, Kamer, 2004-05, 51-1560/1, p. 15.

35 *Ibid.*, p. 23.

36 Zie in die zin: M.A. BEERNAERT et P. LE COCQ, *op. cit.*, p. 356.

37 Verslag van de senaatscommissie Justitie, 10 mei 2005, *Parl. St.*, Senaat, 2004-2005, Doc 3-1138/4, p. 17. Zie ook M.A. BEERNAERT et P. LE COCQ, *op. cit.*, pp. 356-357, met name nota 68.

38 Verslag van de senaatscommissie Justitie, 10 mei 2005, *Parl. St.*, Senaat, 2004-2005, Doc 3-1138/4, p. 17. Zie ook CH.-E. CLESSE, *op. cit.*, pp. 363-364 en nota 1203.

39 Wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel, *BS*, 23 juli 2013.

vervolgens die strafbaarstelling gewijzigd, onder meer om ze beter af te stemmen op richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel[40].

Om van mensenhandel te kunnen spreken, zijn twee elementen vereist: een materieel element - "de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem" - en een moreel element - het voordeel halen uit de uitbuiting van een persoon. Een van die vormen is de uitbuiting van de bedelarij (artikel 433*quinquies*, 2°). In dat geval gaat het erom winst te puren uit andermans bedelarij.

Men kan zich dus vragen stellen bij het toepassingsgebied van dat artikel en van artikel 433*ter*, 2° (uitbuiting van de bedelarij). De persoon die een bedelaar rekruteert of zijn controle overneemt om zijn bedelarij uit te buiten, valt onder beide strafbaarstellingen[41]. De parlementaire werkzaamheden daarrond zijn nogal vaag. Ze stellen wel dat de uitbuiting van de bedelarij kan worden benaderd vanuit de invalshoek van mensenhandel. Het parket zal rekening moeten houden met de omstandigheden (het aantal slachtoffers bijvoorbeeld) om de gepaste kwalificatie te kiezen[42].

De parketten hebben de laatste jaren maar weinig dossiers geopend. Het is immers geen makkelijke zaak om bewijs te leveren van alle bestanddelen van het misdrijf en het identificeren van de verantwoordelijken[43].

De mogelijke confusie van uitbuiting van bedelarij (433*ter*) en mensenhandel met het oog op uitbuiting van bedelarij (433*quinquies*) leidt tot verschillende interpretaties en kan hierdoor aanleiding geven tot rechtssituaties van willekeur in de verschillende rechtsgebieden van het land. De nieuwe richtlijn van het strafrechtelijk beleid (COL) moet dit probleem aanpakken en het verschil tussen beide rechtsartikels bepalen. Een antwoord zou kunnen gevonden worden bij de handelingen (daden) die als basis voor mensenhandel (433*quinquies*) gebruikt worden: namelijk werving, vervoer, overdracht, huisvesting, opvang, wisseling of overdracht van de controle over een persoon. Deze handelingen wijzen in contrast met het bestaande artikel 433*ter* op een georganiseerd karakter van de feiten. Het aspect van een dergelijk 'georganiseerd verband' zou hier het verschil kunnen bepalen tussen mensenhandel (433*quinquies*) en gewone uitbuiting van bedelarij (433*ter*).

3. BEDELARIJ BIJ MINDERJARIGEN[44]

Het feit om met een kind te gaan bedelen is op zich niet strafbaar. Wel strafbaar is het aanzetten tot bedelarij en de uitbuiting van de bedelarij. De wet maakt overigens geen onderscheid of de persoon die de minderjarige aan de bedelarij overlevert al dan niet de ouder ervan is. Zo kan de ouder die zijn of haar kind er actief toe aanzet te gaan bedelen of die het ter beschikking stelt van derden om te gaan bedelen, worden vervolgd op grond van artikel 433*ter*, dus niet in kader van mensenhandel[45].

De wet is daarentegen niet van toepassing op moeders die (passief) bedelen met hun kind op de arm, of die vergezeld zijn van kinderen op jonge leeftijd, zoals dit bij sommige jonge Romamoeders het geval is[46]. Dat

40 Wat de strafbaarstelling mensenhandel betreft heeft die wet o.a. de uitdrukkelijke verwijzing naar artikel 433*ter* geschrapt om die te vervangen door de term 'uitbuiting van de bedelarij.' De laatste elementen die de wet volledig in overeenstemming brengen met de richtlijn zijn ingevoerd door de wet van 31 mei 2016 tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *BS*, 8 juni 2016. Zie in dit verband deel 2, hoofdstuk 1, punt 2.1.1.

41 In een uitspraak van 1 april 2011 (*Rev. dr.pén.*, 2012/2, pp. 230-239 en nota Ch.-E. CLESSE, "De strafbaarstelling bedelarij: 433*ter* of 433*quinquies*, *that's the question*!" had het hof van beroep van Brussel het intieel als mensenhandel gekwalificeerde feit om een persoon die men zelf had geworven te laten bedelen, geherkwalificeerd in misdrijf onder artikel 433*ter* van het Strafwetboek. Zie in dit verband F. KURZ, "L'exploitation de la mendicité", in Ch-E. CLESSE et crts., *La traite des êtres humains et le travail forcé*, Brussel, Larcier, 2014, p. 41.

42 Memorie van toelichting van het wetsontwerp tot wijziging van verschillende bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, *Parl. St.*, Kamer, 2004-05, 51-1560/1, p. 16.

43 Zie Vraag nr. 886 van mevrouw Temmerman van 19 april 2013 aan de minister van Justitie, DO 201220131442, *Bulletin van vragen en antwoorden*, Kamer, QRVA van 10 juni 2013, 53-116, p. 173. Zie ook hieronder hoofdstuk 3.

44 Voor een analyse van deze problematiek, zie. CODE, recherche relative au développement d'une réponse sociale à la question de la mendicité des enfants en Belgique, 2003, beschikbaar op de website van CODE: www.lacode.be.

45 Voy. Ch.-E. CLESSE, *op. cit.*, p. 355. Volgens deze auteur zou de ouder die zijn of haar kind ter beschikking stelt van een bedelaar moeten worden vervolgd op grond van artikel 433*quinquies*.

46 Bedelarij bij bepaalde groepen Roma in Brussel is een overlevingsstrategie. Dit is echter hoegenaamd geen praktijk bij alle Roma, en al evenmin een fenomeen dat inherent is aan de Romacultuur. Zie in dit verband het regionaal integratiecentrum Foyer, *De Roma van Brussel*, 2004 (geactualiseerd in 2006), pp. 139 en 163. De studie is online beschikbaar op de website van de VZW Foyer : http://www.foyer.be/?page=sommaire&modal=article&id_article=5446&ztr=54&nouv&lang=nl. In diezelfde zin, zie. F. VAN HOUCKE, *Recherche d'une réponse sociale à la mendicité des mineurs*, oktober 2005, Coordination des ONG pour les droits de l'enfant (CODE), pp. 5-6; CODE, *La mendicité des enfants: questions-réponses*, oktober 2010 (documenten beschikbaar op de website van de CODE: www.lacode.be). De CODE heeft ook ander studies verricht over bedelarij bij minderjarigen en heeft talrijke aanbevelingen geformuleerd om er een antwoord op te bieden (zie http://www.lacode.be/spip.php?page=recherche&recherche= mendicit%C3%A9).

valt immers buiten een context van uitbuiting (433*ter*) of mensenhandel (433*quinquies*). Tot dat besluit kwam het hof van beroep van Brussel in een uitspraak van 26 mei 2010[47]. Het ging daarbij om een jonge Romamoeder die bedelde in gezelschap van haar twee jonge kinderen van respectievelijk 2 jaar en 7 maanden, van wie er een volledig apathisch leek. De politie had haar verschillende keren opgepakt. In eerste aanleg werd deze jonge moeder op grond van artikel 433*ter* (wel uitbuiting maar geen mensenhandel) veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van 18 maanden en een boete van 4.125 euro, omdat ze haar kind zou hebben gebruikt om het mededogen op te wekken van een deel van de bezoekers van stations, vooral om geld te krijgen. Ze werd zelfs in hechtenis genomen[48]. Het hof van beroep heeft deze beslissing volledig tenietgedaan omdat "uit geen enkel element van het dossier bleek dat de beklaagde een van haar kinderen heeft laten bedelen" net zo min als dat ze "een van haar kinderen ter beschikking van een bedelaar zou hebben gesteld" "opdat hij ze zou gebruiken om het mededogen van het publiek op te wekken". Het hof komt dan ook tot het besluit dat de feiten in casu niet onder artikelen 433*ter* en *quater* van het Strafwetboek vallen. Deze uitspraak werd overigens slecht geïnterpreteerd, onder meer door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind[49]. In zijn slotopmerkingen aan de Belgische overheid[50] uitte die zijn bezorgdheid over de beslissing dat het inschakelen van kinderen om te gaan bedelen niet verboden zou zijn als de betrokken volwassenen de ouders zijn. Het Comité vroeg België overigens om het inschakelen van kinderen om op straat te gaan bedelen uitdrukkelijk te verbieden. Nadat het zich beter had geïnformeerd heeft het Comité zijn standpunt verduidelijkt en erop gewezen dat dit geen oproep was om bedelarij strafbaar te maken en dat ouders niet moeten worden opgesloten omdat ze met hun kinderen hebben gebedeld[51]. Het Comité heeft erop gewezen dat bij de goedkeuring van elke wet of van elke individuele beslissing die een impact heeft op kinderen, rekening moest worden gehouden met het hoger belang van de kinderen en dat elk kind het recht heeft bij zijn ouders te blijven en op te groeien binnen een familiale en sociale omgeving die zijn ontwikkeling ten goede komt.

Het profiel van gezinnen die met kinderen bedelen blijkt niet homogeen te zijn. Een aantal wil zich duurzaam in België vestigen, anderen verblijven hier tijdelijk om met bedelen geld te verdienen om naar hun land terug te keren[52].

Sommigen stellen zich vragen bij het bestaan van uitbuitingsnetwerken achter de bedelarij van Romagezinnen met kinderen[53]. Bedelarij is voor hen echter vooral een overlevingsstrategie. Uitbuiting van minderjarigen enkel met het oog op bedelarij zou in België slechts een marginaal fenomeen zijn[54], ook al besteden overheden er niet altijd voldoende aandacht aan door bijvoorbeeld alle verdachte pistes te onderzoeken[55].

Dat geldt echter niet voor minderjarigen die, behalve bij bedelarij, ook betrokken zouden zijn bij het plegen van misdrijven. In die gevallen kan men meteen uitgaan van feiten van mensenhandel. Hoofdstuk 3 van deze focus gaat daar dieper op in.

47 Brussel, 26 mei 2010, 14de k., *J.T.*, 2010/26, nr. 6402, p. 454.

48 Zie not. over het trauma dat de oudste dochter heeft opgelopen na opsluiting van haar moeder: CODE, Analyse des observations finales 2010 du Comité des droits de l'enfant relatives à la mendicité des mineurs, oktober 2010, pp. 4-5.

49 Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind moet toezien op de vooruitgang die de lidstaten hebben geboekt bij de uitvoering van hun verplichtingen die voortvloeien uit het Verdrag inzake de rechten van het kind. Op het ogenblik waarop het zijn opmerkingen heeft geformuleerd had het Comité nog geen kennis kunnen nemen van de gedetailleerde inhoud van de uitspraak, zie in dit verband J. FIERENS, hoorzitting in de Senaat, 21 mei 2013, in "Vers une pénalisation de la mendicité des mères avec enfant(s)", *J.D.J.*, 2013, nr. 326, p. 23, nota 1.

50 Comité voor de Rechten van het Kind, onderzoek van de verslagen voorgelegd door de verdragssluitende staten in toepassing van artikel 44 van het verdrag, slotopmerkingen: België, nr. 72-73: http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/ docs/co/CRC.C.BEL.CO.3-4_fr.pdf.

51 CODE, *Pénalisation de la mendicité : le Comité des Nations Unies remet les pendules à l'heure*, 20 juni 2013, zie http://www.lacode.be/spip.php?page=recherche&recherche=mendicit%C3%A9.

52 CODE, *Mendicité avec enfants, l'arsenal législatif est suffisant mais un renforcement des droits des enfants roms s'impose*, Analyse, 2013, p. 3.

53 Zie in dit verband nota CODE, *La mendicité des enfants : questions-réponses*, oktober 2010, pp. 9-10.

54 CODE, *La mendicité des enfants : questions-réponses*, oktobre 2010, p. 9; Regionaal Integratiecentrum Foyer, *op. cit.*, 164-165, CH-E. CLESSE, *op. cit.*, p. 387 die citeert uit het jaarverslag 2006-2007 van het Comité P (Vast Comité van Toezicht op de politiediensten); hoorzitting in de Senaat op 28 mei 2013 van de Algemeen afgevaardigde voor de rechten van het kind, in "Vers une pénalisation de la mendicité des mères avec enfant(s)", *J.D.J.*, 2013, N° 326, p. 26.

55 Zie in dit verband nota CODE, *La mendicité des enfants : questions-réponses*, oktober 2010, pp. 9-10.

Hoofdstuk 2
Beeldvorming van de interne diversiteit van de Romaleefgemeenschappen

De titel van dit hoofdstuk kan vragen doen rijzen bij de lezer. De eerste en belangrijkste is natuurlijk waarom deze tekst over uitbuiting van de bedelarij in het kader van mensenhandel alleen gaat over Roma. Welnu, de cases die we zelf opvolgden of waar we via de rechtbanken weet van hebben, lijken ons te bevestigen dat dit bijzondere fenomeen bijna alleen Roma van de laatste generaties betreft die uit Oost-Europa komen, zowel daders als slachtoffers. Andere gevallen van uitbuiting van de bedelarij zijn ons en andere experts in de materie niet bekend, wat uiteraard niet betekent dat ze uitgesloten zijn.

We zijn ons bewust dat die stelling kan stigmatiseren. Ze lijkt oude stereotypen te bevestigen die stellen dat alleen Roma bedelen of dat alle Roma bedelaars zijn. Mensen in extreme armoede bedelen ongeacht hun etnische afkomst, ook Vlamingen, Walen en Brusselaars. Roma of niet: een mens bedelt niet omdat hij dat leuk vindt maar omdat hij op de laagste trap van de maatschappelijke ladder is beland. Het gaat om mensen in nood die wanhopen. Op bedelen rust een maatschappelijk stigma dat niemand graag draagt. Wie bedelt, vraagt zijn medeburgers die het socio-economisch beter hebben, om solidair te zijn. En dat is ook hun goed recht en niet strafbaar, zeker sinds in 1993 een bepaling uit 1891 in het Belgische Strafwetboek over bedelaars en 'landlopers' werd geschrapt. Sindsdien worden bedelaars in ons land beschouwd als mensen die nood aan sociale hulp hebben[56].

Om het nog eens duidelijk te poneren: deze focus gaat niet over bedelarij in het algemeen. Dat wordt ook duidelijk gesteld in het eerste hoofdstuk waarin het juridische concept van uitbuiting van de bedelarij wordt toegelicht. Toch moeten we het hier nog even kort over bedelarij in het algemeen hebben, zeker omdat er heel wat mythes over bedelarij bestaan die het bedelen *uit nood* in dezelfde context plaatsen als wat we onder de term 'uitbuiting van de bedelarij in het kader van mensenhandel' hebben beschreven. We hebben het hier ook over Roma, omdat de grootste etnische minderheid in Europa stereotiep in verband met bedelarij wordt gebracht. Begin 2015 verklaarde de Raad van State een klacht tegen een algeheel bedelverbod op vele plaatsen van de stad Namen ontvankelijk[57]. Namen nam in 2014 al een gemeentelijke verordening over bedelarij aan, die ook algemene verbodsregelingen op het gehele grondgebied van de stad voorziet zoals het verbod op bedelen in het gezelschap van minderjarigen onder de 16 jaar en het verbod op bedelen in het gezelschap van een dier dat "potentieel gevaarlijk is of dreigt te worden". Die twee bepalingen heeft de Raad van State onmiddellijk geschorst. De eerste omdat de Raad niet inzag hoe dit enkele feit de openbare

De grootste etnische minderheid in Europa wordt stereotiep in verband met bedelarij gebracht.

56 Zie onder andere meer: S. PLEYSIER (Criminoloog, KUL), *Verboden te bedelen – De steriele stad* (2015); http://sociaal.net/opinie/verboden-te-bedelen/, of verschillende standpunten van La Ligue des droits de l'Homme (LDH): http://www.liguedh.be/2014/2157-le-mendiant-est-il-un-delinquant-; http://www.liguedh.be/2013/1760-pour-un-projetde-ville-avec-tou-te-s-les-citoyen-ne-s.

57 De klacht werd ingediend door de LDH http://www.liguedh.be/2015/2239-le-conseil-detat-suspend-partiellement-le-reglement-anti-mendicite-a-namur. Een klacht van de Nederlandstalige tegenhanger van de LDH, de Liga voor mensenrechten, tegen een gelijkaardige reglement van de stad Gent uit het jaar 2011 werd daarentegen in 2014 door de Raad van State als onontvankelijk verklaard. De Raad van State sprak zich in zijn beslissing niet ten gronde uit maar zag geen voldoende belang van de Liga voor Mensenrechten als organisatie om tegen het regelement te klagen. Download van de beslissing van de Raad van State op: http://www.mensenrechten.be/index.php/site/nieuwsberichten/ raad_van_state_verwerpt_beroep_tegen_gemeentelijke_politiereglementen.

orde kan verstoren, de tweede omdat ze niet precies genoeg was. De Raad schorste evenwel de duur van de maatregel twaalf maanden op omdat het "de gewoonlijke toelaatbare limieten overschrijdt voor maatregelen met vergelijkbare doelstellingen"[58]. De Raad van State maakte in zijn beslissing duidelijk dat bedelarij op zich niet kan worden beschouwd als een verstoring van de openbare orde en dus niet kan worden verboden. De Raad merkte wel op dat aan een aantal van de praktijken van bedelarij, zoals bedelen op kruispunten of agressieve vormen van bedelen, misschien wel een beperkt verbod kunnen legitimeren, maar geen algemeen verbod.

Die beslissing is belangrijk omdat in het recente verleden verschillende steden in België, waaronder Antwerpen, Aalst, Gent, Leuven en in de zomer van 2016 ook Blankenberge, gelijkaardige verboden op bedelarij hebben opgelegd en omdat de Raad duidelijk heeft gemaakt dat die wettelijk beperkt moeten zijn. Men kan zich afvragen of de betrokken steden het oude bedelarijverbod via de omweg van GAS-boetes niet proberen te reïncarneren. In Blankenberge slaat het geplande verbod immers op grote delen van de stad, onder meer het toeristische centrum en alles in een straal van 100 meter rond elke "inrichting toegankelijk voor het publiek", waarmee ook grootwarenhuizen worden bedoeld[59]. Het is ook de vraag of het bedelen van sociaal achtergestelde mensen door zo'n praktijken niet opnieuw word gecriminaliseerd. Soms leggen de lokale autoriteiten zelfs een directe link tussen criminaliteit en bedelarij[60].

Er is ook meer uitleg nodig over de Roma. Over geen enkele andere etnische groep bestaat zo veel onwetendheid, zowel in België als in vele andere landen. Naar buiten toe hangen bijzonder succesvolle Roma hun etnische afkomst meestal niet een de grote klok. Wist u bijvoorbeeld dat Charlie Chaplin, Pablo Picasso of Eric Cantona een historische Roma-achtergrond hebben? Er bestaan bepaalde negatieve stereotypen die eeuwenlang gevoed werden en er leeft nog altijd veel rechtstreekse afwijzing. De verwarring begint al met de benaming: de traditionele naam Roma als verzamelnaam bestaat pas sinds het eerste Wereld Roma Congres op 8 april 1971. Toen beslisten de afgevaardigden om komaf te maken met een hele reeks van traditionele, vaak pejoratieve benamingen, zoals de meest bekende: zigeuners (*gitans* in het Frans). De afgevaardigden, die zich als burgerrechtenactivisten beschouwden, kozen voor de naam Roma, in een daad van *empowerment*. Ter illustratie van de moeizame naamgeving: een groep deelnemers kon zich niet vinden in de naam Roma en het congres besloot om naast de naam Roma ook een andere traditionele zelfbenaming te gebruiken: Sinti of in Franstalige landen *Manouches*. Maar ook naast die twee termen bestaan binnen de gemeenschap nog heel veel andere zelfbeschrijvingen. Het maakt duidelijk dat de namen vooral werden gekozen ter wille van de niet-Romawereld om hun participatie in de maatschappij te vergemakkelijken. Hoe dan ook, sindsdien geldt 8 april, in nagedachtenis aan deze eerste internationale bijeenkomst, wereldwijd als de Internationale Romadag.

In Vlaanderen wordt de benaming Roma enkel gebruikt voor mensen die na de Tweede Wereldoorlog hier kwamen wonen. De meeste ervan hebben een vaste woonplaats en zijn dus geen woonwagenbewoners. Er zijn ons trouwens geen gevallen bekend van woonwagenbewoners die betrokken waren in mensenhandeldossiers. Met Roms worden dan weer wel de woonwagenbewoners bedoeld die in de negentiende eeuw naar België kwamen[61].

Roma, Roms en Sinti zijn dus verschillende leefgemeenschappen. Er is uiteraard in het verre verleden een gemeenschappelijke geografische oorsprong terug te vinden, ergens in het noorden van Indië. Vandaaruit bereikten meer dan tien eeuwen geleden deze eerste migrantengroepen Europa, het Nabije Oosten en Noord-Afrika. Sinds de 15de eeuw leven ze ook op het gebied van het huidige België. De Sinti, een van de verschillende groepen van Belgische woonwagenbewoners, stammen af van deze eerste migratiebeweging.

Ook het Romani of Romanes, de taal van de Roma en Roms, kan geografisch teruggevoerd worden naar Indië. Het is een Indo-Arische taal die zich al meer dan 800 jaar onafhankelijk van andere noord- en centraal-Indische talen heeft ontwikkeld. Die ontwikkeling verliep allesbehalve eenvormig in de verschillende gebieden van Europa en in de Arabische landen. Het resultaat is dat het Romanes vandaag eerder een naam van een taalgroep is dan de naam van één enkele taal. Dat betekent dat een Romanes-spreker uit Finland niet noodzakelijk een

58 Integrale tekst van de beslissing op : http://www.armoedebestrijding.be/recht_besl_rvs_20150106.pdf; standpunt van La Ligue des droits de l'Homme over deze beslissing onder: http://www.liguedh.be/2015/2239-le-conseil-detat-suspend-partiellement-le-reglement-anti-mendicite-a-namur.

59 Volgens burgemeester Patrick De Klerck in: Krant van Blankenberge, Stad Blankenberge wil bedelaars uit het straatbeeld (15/06/2016); http://www.krantvanblankenberge.be/nieuws2016/krantvanblankenberge_01488.html.

60 Een voorbeeld is een online artikel van de politie Leuven van 2012, die de invoering van het beperkte bedelarijverbod werd toegelicht. Het artikel stelt, dat voor sommige mensen bedelen 'een dekmantel (is) om gauw- of winkeldiefstallen te plegen': http://www.lokalepolitie.be/5388/nieuws/867-bedelen-op-bepaalde-plaatsen-verboden.

61 KRUISPUNT MIGRATIE-INTEGRATIE, infofiche *Roma, woonwagenbewoners, rondtrekkenden: wanneer gebruik je welke term?*, beschikbaar op http://www.kruispuntmi.be/sites/default/files/bestanden/documenten/infofiche_roma_def_20130313.pdf; CENTRE DE MÉDIATION DES GENS DE VOYAGE ET DES ROMS EN WALLONIE, http://www.cmgv.be.

Romanes-spreker uit Kosovo begrijpt. En om het nog moeilijker te maken: niet alle Roma spreken ook Romanes.

De migrantengroepen met een Roma-achtergrond die recent uit Oost-Europa kwamen vormen allesbehalve homogene etnische groepen. Zeker, er zijn bepaalde gemeenschappelijke culturele tradities, maar wat Roma werkelijk tot Roma maakt is een zowel op historische als ook op hedendaagse ervaring gestoeld bewustzijn, dat de niet-Roma wereld een vijandelijk, afwijzende wereld kan zijn. Roma is dus vaak ook en soms vooral een toewijzing van buiten af: niet-Roma definiëren wie Roma is en wie op basis van deze bevinding soms ook wordt gediscrimineerd. Zo werden nog in het jongste verleden in Belgische politieberichten rondtrekkende dievenbendes uit Oost-Europese landen collectief zigeuners genoemd, ongeacht of de betreffende personen Roma waren of niet. Voor de politie had deze term voornamelijk twee verschillende betekenissen: een rondtrekkende, buitenlandse bende en mensen met een uiterlijk dat vaak in de Balkanregio te vinden is. Als daderbeschrijving is de term niet erg precies. Zo kunnen heel wat mensen onder de beschrijving vallen. Daarom is de term niet zo bruikbaar voor de politie. Maar erger nog: de term criminaliseert ook collectief een etnische groep. Politieberichten die waarschuwen voor daders van het "zigeunertype", zoals nog in 2015 in een bericht van de Leuvense politie,[62] maken alle mogelijke Roma verdacht in de ogen van de meerderheidsbevolking. In 2015 heeft de Belgische politie het gebruik van de daderbeschrijving 'zigeuner' uit zijn Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) geschrapt. De impuls om dat te doen kwam indirect van de politie zelf omdat sommige agenten zich vragen begonnen te stellen over die praktijk. Maar het was vooral onder druk van de media dat de term, die een sterke connotatie met de genocide van Roma in de jaren 1940 oproept, ook effectief werd geschrapt[63].

De migrantengroepen met een Roma-achtergrond die recent uit Oost-Europa kwamen vormen allesbehalve homogene etnische groepen.

De genocide door het naziregime is het dieptepunt van een eeuwenlange segregatie en discriminatie van Roma en hun voorgangers in bijna alle Europese landen. Dat de meerderheid van de maatschappij en ook de overheid potentieel vijandelijk en gevaarlijk kan zijn, is in het collectieve geheugen van de Roma in heel Europa diep ingeprent. Roma noemen niet-Roma *Gadje*, een term met een pejoratieve bijklank. De overlevering leert dat je als Roma beter niet te veel te maken hebt met niet-Roma en zeker niet met de overheid – je kunt er maar beter niets goeds van verwachten. Ook nog bij huidige haatmisdrijven tegen Roma en zelfs moorden ervaren de Roma dat de daders uit hun onmiddellijke *Gadje*-omgeving komen en dat de politie of justitie niet altijd bereid zijn om een effectieve strafvervolging in gang te zetten[64].

Het is dus vooral de kijk van buitenaf op deze etnische groep die de Roma tot een soort van eenheid heeft gemaakt, die ze eigenlijk niet vormen. Dat wordt ook duidelijk als men de verschillende ontwikkelingen van de Roma in Europa beschouwt: Roma en hun voorgangers migreerden over de eeuwen heen van Zuid-Oost-Europa naar alle andere regio's van het continent. Daarbij gingen contacten tussen Roma in Noord en Zuid, Oost en West verloren. De scheiding tussen Oost- en West-Europa na de Tweede Wereldoorlog heeft de banden tussen Roma in die landen nog losser gemaakt. Zo voelen de Roms, Belgische woonwagenbewoners met Roma-origine, vandaag weinig tot geen verbondenheid met de Roma die recent uit Oost-Europa naar België migreerden. Er zijn ons bovendien geen gevallen bekend van woonwagenbewoners die betrokken zijn in mensenhandeldossiers. En toch maken de Belgische media vaak weinig of geen verschil als over Roms, Roma of Sinti wordt geschreven. Er wordt een beeld gecreëerd van mensen die uit Oost-Europa komen, arm zijn, in een woonwagen wonen en iets met criminaliteit te maken hebben. In werkelijkheid wonen in België ongeveer 20.000 woonwagenbewoners waarvan velen zonder enige Roma-achtergrond. De meeste Roma wonen bovendien op een vaste woonplaats en niet in een woonwagen. De Sinti wonen hier sinds eeuwen, de Roms sinds de negentiende eeuw. Daarbij komen nog eens ongeveer 30.000 Roma die recent vanuit Oost-Europa naar België zijn gemigreerd. Die cijfers zijn ruwe schattingen omdat de overheid nooit een poging heeft gedaan om een realistisch beeld van de hier levende Roma te krijgen.

De mensen om wie het hier gaat zijn erg divers. Er zijn hoogopgeleide profielen en mensen die uit uiterste armoede komen, mensen die voor geweld of haat tegen hun etnische groep op de vlucht zijn, zoals Roma uit Kosovo na 1999, of omdat hun land niet veel kansen op

Ook binnen de verschillende landen van afkomst van de Romamigranten waren en zijn er grote verschillen tussen Roma, zowel op religieus, cultureel of economisch vlak.

62 http://www.lokalepolitie.be/5388/nieuws/2284-daders-gebruiken-list-om-handelaars-leuven-te-bestelen.

63 De directeur van het Minderhedenforum, Wouter van Bellingen bracht de steen aan het rollen. Zie verschillende mediastukken in april 2016, onder andere meer het opiniestuk van Yves Delepeleire in 'De Standaard, 'Het is gewoon geen plaats voor het woord 'zigeuner' 15/04/2015, http://www.standaard.be/cnt/dmf20150414_01630507: het opiniestuk van de directeur van het Minderhedenforum, Wouter van Bellingen.

64 Een bijzonder gruwelijk voorbeeld is een serie van moorden op Roma met zes doden 2008/2009 in Hongarije. Verschillende internationale actoren stelden zware fouten vast bij het onderzoek van de daden en bij de strafvervolging en de bestraffing van de daders. Zie onder andere meer: Amnesty International: *Violant Attacks Against Roma in Hungary – Time to investigate racial motivation*, 2010: https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/rap_hungary_violent_attacks_against_roma.pdf.

ontwikkeling en werk biedt[65]. Qua religie zijn er moslims, protestanten, katholieken en orthodoxe christenen onder de Roma. Ook binnen de verschillende landen van afkomst van de Romamigranten waren en zijn er grote verschillen tussen Roma, zowel op religieus, cultureel of economisch vlak. Zo zijn Roma die een ambacht uitoefen(d)en relatief welvarend en waren het Roma die na de val van het communisme als eersten hun werk verloren en nooit meer kans maakten op economische participatie[66]. Sommige populaire achternamen van Roemeense Roma, zoals Caldarari (metalbewerker) of Ciurari (zevenmakers), duiden nog op die ambachtelijke tradities. Sommige Roma gebruiken die namen ook als sociale categorisering en ze zijn dus een middel tot etnische zelfidentificatie[67].

Uit dat alles blijkt dat elk stereotype over Roma problematisch is. Zo is het maar een kleine minderheid die bedelt en dat doet uit armoede, wat ook het beeld relativeert dat Roma *massaal* zouden bedelen. Vaak zijn het Roma die ook in hun land van herkomst al bedelden, mensen in structureel geërfde armoede. Volgens informatie van het Regionale Integratiecentrum Foyer zijn de meeste bekende bedelaars in Brussel bijvoorbeeld afkomstig uit Roemenië en zouden Roma uit Slowakije zo goed als nooit bij bedelarij betrokken zijn. Maar ook dat betekent nog lang niet dat alle Roma uit Roemenië sowieso tot bedelarij neigen. Het is volgens de Foyer ook opvallend dat relatief veel Romabedelaars uit één enkel district in Roemenië komen: Giurgiu, in het zuiden aan de grens met Bulgarije. Het zou lonen om de socio-economische situatie in dat district te onderzoeken om meer te weten over de oorzaken daarvan.

Het beeld dat Roma massaal zouden bedelen moet gerelativeerd worden. Het is maar een kleine minderheid die bedelt en dat doet uit armoede. Vaak zijn het ook Roma die al in hun land van herkomst bedelden.

Volgens de mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa zijn er tussen de 7.000 en 10.000 Roma gevestigd in Brussel, bijna 10.000 in Vlaanderen, waarvan de meesten in Gent, en 8.000 Roma in Wallonië[68]. Foyer schat dat er in Brussel ongeveer 200 daarvan bedelen. Foyer beklemtoont dat voor deze mensen bedelen een overlevingsstrategie is die meestal door vrouwen wordt uitgeoefend. Op het moment dat ze voldoende inkomsten uit economische activiteiten verdienen, valt het bedelen weg. Ze bedelen meestal in de buurten van Brussel, waar ze ook wonen[69].

Overlevingsstrategieën van voornamelijk Romamannen in precaire socio-economische situatie zijn onder meer de verkoop van daklozenkranten, de verkoop van bloemen in cafés, ruitenwassen op kruispunten (nu minder dan enkele jaren geleden) of straatmuziek.

De sterke samenhang tussen de socio-economische situatie en het bedelen in Brussel heeft ook de politie erkend: in 2003 richtte de politiezone West in reactie op een sterke toestroom van Roma met onzeker verblijfsstatuut een speciale jeugdbrigade in Molenbeek op. Die ging van start met het objectief 'strijd tegen de bedelarij,' maar al snel veranderde dat in 'strijd voor schoolgang,' een inzicht waartoe de politie was gekomen door directe en intensieve contacten met de lokale Romagemeenschap[70].

Bij andere groepen van Roma is bedelen volledig onbekend, zoals bij Roma afkomstig uit Kosovo, die in België vooral in Sint-Niklaas en Temse wonen. Volgens de zogenaamde Romabuurtstewards van de stad Sint-Niklaas bedelt niemand van de plaatselijke Romagemeenschap, die ongeveer 900 personen telt. Bij die Romagemeenschap die sinds 1999 in Sint-Niklaas verblijft, is er een duidelijke verandering van patroon te erkennen: het spijbelgedrag van Romakinderen is merkbaar gedaald en enkele Roma vonden jobs die vroeger niet voor hen weggelegd leken. Zo werd een Roma bijvoorbeeld buschauffeur bij de Lijn. Zo'n successen komen niet uit het niets. Een proactief stadsbestuur en een geëngageerd middenveld maakten werk van de integratie van de Roma. Dat is een werk van lange adem: de Roma moesten eerst leren dat ze in de Belgische samenleving feitelijk kansen op participatie maken maar dat die kansen uiteraard samenhangen met hun opleiding[71].

65 Een goede – onorthodoxe maar kennisrijke – indruk van de diversiteit van Roma biedt een boek van de Duitse fotograaf en journalist Rolf Bauerdick, *Zigeuners. Ontmoeting met een onbemind volk*. (2013, Nederlandse vertaling 2014).

66 Een goed overzicht over de grote socio-economische diversiteit bij Roma vindt u bijvoorbeeld in Roemenië in: GÁBOR FLECK/COSIMA RUGHINIŞ, *Come Closer. Inclusion and Exclusion of Roma in Present-Day Romanian Society*, Bucharest 2008; een korte inleiding in de socio-economische situatie van Roma in Kosovo biedt: FRAUKE DECOODT, STIJN DE REU, *Kosovarse Roma in het Waasland – 10 jaar beleid met Roma in Temse en Sint-Niklaas*, 2009.

67 KOEN GEURTS, *Roma in beweging. Diverse groepen en evoluties in Brussel*, Foyer vzw, 2014.

68 Verslag Nils Muiznieks, Mensenrechtencommissaris Raad van Europa, bezoek aan België van 14 tot 18 september 2015, Straatsburg 28 januari 2016, punt 141. Het rapport is beschikbaar in het Frans en het Engels op de website van de Mensenrechtencommissaris: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CommDH(2016)1&Language=lanFrench&direct=true.

69 Informatie afkomstig van een gesprek tussen Myria en Foyer vzw op 1 maart 2016.

70 K. GEURTS, De Roma van Brussel (2de, herwerkte editie, 2006), p. 146, http://www.foyer.be/ ~foyerbe/IMG /pdf/De_Roma_van_Brussel_2de_Editie.pdf.; C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, " De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

71 Informatie van de Romabuurtstewards van de stad Sint-Niklaas aan Unia, Juni 2016.

Wijlen Professor Eycken doctoreerde aan de KuLeuven met een antropologisch onderzoek over de Vlasika Roma in Praag waar hijzelf mee samengewoond had en breidde zijn onderzoek later uit tot de Romaleefgemeenschappen in Slowakije, Hongarije en Roemenië. Volgens hem zijn sommige van deze Romaleefgemeenschappen uit Oost-Europa gebaseerd op verplichte solidariteit, niet uit menslievendheid, maar uit pure noodzaak: als jij de ander niet steunt, kan je geen hulp verwachten wanneer je zelf in de problemen zit. En zonder de steun van de gemeenschap ben je als Roma verloren. Die verregaande vorm van solidariteit bestaat bijvoorbeeld niet in dezelfde mate in de Westerse cultuur waar het individu centraal staat[72].

De sterke loyaliteit binnen de verschillende Romaleefgemeenschappen heeft ook gevolgen voor de houding van de Romaslachtoffers ten aanzien van uitbuiters die meestal ook uit de Romagemeenschap komen. Het leidt vaak tot een sterke afhankelijkheidsrelatie met de uitbuiters en verklaart mee waarom de slachtoffers buitenstaanders sterk wantrouwen en weigerachtig staan om verklaringen af te leggen bij de politie. Vroegere negatieve ervaringen met de politie hebben dat alleen maar versterkt.

De sterke loyaliteit binnen de verschillende Romaleefgemeenschappen heeft ook gevolgen voor de houding van de Romaslachtoffers ten aanzien van uitbuiters die meestal ook uit de Romagemeenschap komen.

Zoals bij andere etnische groepen bestaat er ook onder Roma feitelijk een soort erecode. Eer heeft traditioneel een grote betekenis voor mensen die in grotere familieverbanden leven. Die code is geen geschreven boek maar een evoluerende opvatting van wat de eer van een familie in het gedrang kan brengen. Maar ook dat betekent niet dat iedere Roma zich door deze code gebonden voelt. Zoals bij andere migranten verwateren bepaalde culturele tradities ook bij Oost-Europese Roma. Zeker bij jonge, reeds in België geboren Roma, veranderen de waardepatronen. De populaire mythe dat de erecode van de Roma het bestelen van niet-Roma zou goedkeuren behoort echt wel tot het rijk van de fabel. Er mag wel niet ontkend worden dat bij sommige kleine minderheidsgroepen binnen de Romaleefgemeenschappen bepaalde culturele gebruiken zoals kindhuwelijken nog bestaan. We verwijzen daarvoor naar de focus over kindhuwelijken in het vorig jaarrapport[73].

Veel problematische situaties die niet-Roma met Roma ondervinden, berusten op socio-economische achterstelling die wortelt in directe discriminatie en segregatie. Ook in België zijn die praktijken van discriminatie en segregatie niet onbekend.

Zo lopen op dit moment drie zogenaamde 'inbreukprocedures'[74] van de EU-Commissie tegen drie verschillende Europese landen: alle procedures zijn geïnitieerd omdat de betreffende lidstaten Roma systematisch en structureel in het onderwijs door segregatie discrimineren - vaak komen Roma kinderen in scholen terecht die voor kinderen met een mentale handicap bedoeld zijn. De inbreukprocedures tegen Slowakije, Tsjechië en meest recent tegen Hongarije zijn gebaseerd op een schending van de zogenaamde richtlijn rassengelijkheid (2000/43/EG), die discriminatie op basis van raciale of etnische afkomst verbiedt[75]. Aan alle drie gevallen ging langdurig onderzoek vooraf van middenveldorganisaties, van onafhankelijke organisaties ter bestrijding van discriminatie en van justitie. Tsjechië werd reeds in 2007 in een spraakmakend vonnis van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens voor de segregatie van Romakinderen veroordeeld[76]. Het Hof stelde op basis van onderzoek vast, dat Romakinderen in Tsjechië 27 keer vaker in speciale scholen voor mensen met een mentale handicap belandden dan niet-Romakinderen en dat in de regio Ostrava meer dan de helft van alle Romakinderen in zulke scholen terechtkomt[77]. Hoewel die wantoestanden al jarenlang gekend zijn, blijven ze toch voortbestaan. Daarom heeft de EU-Commissie ook de inbreukprocedures opgestart.

Maar ook in België zijn er aanwijzingen dat er buitenproportioneel veel Roma kinderen in het Buitengewoon Onderwijs school lopen[78]: de stad Gent heeft bijvoorbeeld vastgesteld dat Romakinderen van Slowaakse nationaliteit 6,5 keer vaker in het BuSO school lopen dan gemiddeld. De stad is zich ervan bewust dat er

72 MAURITS EYCKEN, *Roma-zigeuners. Overleven in een industriële samenleving*, Acco, 2006.

73 Jaarrapport Mensenhandel-mensensmokkel 2015, Schakels verbinden, deel 1 hfst. 1, pp. 11-25.

74 Inbreukprocedures (*infringement procedures*) zijn juridische stappen van de EU –Commissie tegen een EU-land dat de EU-wetgeving niet naar behoren toepast. Ze worden pas in gang gezet indien een land vastgestelde gebreken bij de omzetting van EU-wetgeving na een informele procedure niet heeft beholpen.

75 Zie persbericht van de EU- Commissie ter gelegenheid van het openen van de inbreukprocedure tegen Hongarije op 26 mei 2016: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-1823_en.htm.

76 European Court of Human Rights, Grand Chamber, *Case of D.H. and others v. the Czech Republic* (Application No. 57325/00), het European Roma Rights Centre (ERRC) dat deze klacht heeft voorbereid en ondersteund biedt op haar website de downloads tot het vonnis en andere belangrijke documenten rond deze casus op: http://www.errc.org/article/ ostrava-case-dh-and-others-v-the-czech-republic/2945.

77 Naast de website van het ERRC biedt ook de website van de Open Society Foundation (OSF) informatie over deze casus. Ook OSF heeft de klacht tegen Tsjechië ondersteund en feitelijk pas mogelijk gemaakt. Informatie op https://www.opensocietyfoundations.org/litigation/dh-and-others-v-czech-republic.

78 Zie hierover ook Verslag Nils Muiznieks, Mensenrechtencommissaris Raad van Europa, bezoek aan België van 14 tot 18 september 2015, Straatsburg 28 januari 2016.

meer onderzoek naar dit fenomeen moet gebeuren omdat hetzelfde niet gezegd kan worden van Romakinderen van Bulgaarse of Roemeense nationaliteit. In andere steden waar buurtstewards en andere brugfiguren indicaties van mogelijke segregatie van Romakinderen in het Buitengewoon Onderwijs opmerkten, loopt daarentegen geen enkel onderzoek over het fenomeen.

Veel Roma, die slachtoffer zijn van discriminatie in hun herkomstland, zijn wanhopig over hun levenssituatie en gedesillusioneerd. Sommigen worden in het herkomstland door uitbuiters gerekruteerd met de belofte van een job, raken verzeild in een afhankelijkheidsrelatie ten aanzien van die uitbuiter en komen zo terecht in praktijken van mensenhandel. Dat is de precieze link tussen het Roma-zijn en het fenomeen uitbuiting van de bedelarij waarrond deze focus inhoudelijk draait.

Dit hoofdstuk wilt dan ook vooral op één feit wijzen, dat bij nader inzicht vanzelfsprekend lijkt: Roma zijn een even heterogene groep van mensen als alle andere groepen. We willen dan ook niet het stereotype beeld van het bedelende Romaslachtoffer versterken. Uitbuiting van de bedelarij in het kader van mensenhandel is een fenomeen dat weinig aan bod komt en zeker omwille van de kwetsbare positie van de slachtoffers meer aandacht verdient. Het fenomeen is echter zeker niet zo groot als dat van seksuele en economische uitbuiting. Wat mensenhandel in zijn globaliteit betreft, stellen we vast dat Romaslachtoffers vooral bij seksuele uitbuiting terug te vinden zijn. In vroegere jaarrapporten zijn we reeds ruim ingegaan op verschillende dossiers van seksuele uitbuiting met een link naar Roma. Een Hongaars dossier[79] bevatte alleen al veertig Hongaarse Romaslachtoffers.

79 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 66-70.

Hoofdstuk 3
Fenomeenschets in België

Over het fenomeen mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij in België is weinig geweten.

Er worden bij de parketten weinig mensenhandeldossiers rond uitbuiting van de bedelarij opgestart. Ongeveer de helft ervan wordt geseponeerd.

Er worden bij de parketten weinig mensenhandeldossiers rond uitbuiting van de bedelarij[80] opgestart, zoals ook blijkt uit onderstaande tabel. Die dossiers zijn verspreid over de gerechtelijke ressorten Brussel, Gent en Antwerpen. Ruw geschat wordt ongeveer de helft van de dossiers geseponeerd.

Uitbuiting bedelarij mensenhandel	2010	2012	2012	2013	2014	2015
Start dossier mensenhandel parket	5 (1,5%)	8 (2%)	7 (2%)	12 (3%)	14 (5%)	10 (3%)
Seponeringen mensenhandel parket				7	5	

De politie heeft wel meerdere processen-verbaal opgesteld voor inbreuken voor uitbuiting van de bedelarij. De minister van Justitie heeft in 2015 als antwoord op een parlementaire vraag voor de periode van 2010 tot 2013 de opsplitsing gegeven voor die inbreuken die al dan niet als mensenhandel (zie boven) geregistreerd werden[81]. In Brussel, Gent en Antwerpen wordt hiervoor het vaakst een proces-verbaal opgesteld maar dit is ook afhankelijk van de wijze van aanpak van de politiediensten. De minister van Justitie verklaarde daarbij: "Het aantal vaststellingen is beperkt. Het stemt allicht niet overeen met de realiteit. Een steekproef van processen-verbaal in één politiezone die vaak met bedelarij (uitbuiting van de bedelarij al dan niet als een vorm van mensenhandel) te maken heeft, leert dat agenten verschillend op bedelarij reageren. Indien zij niet gericht zoeken naar signalen van een mogelijke uitbuiting, verbaliseren agenten de bedelaars bijvoorbeeld op basis van de wegcode (het hinderen van het verkeer). Andere houden de bedelaars administratief aan op basis van overlast en stellen de bedelaars na enkele uren opnieuw in vrijheid of vragen de bedelaars om hun plaats te verlaten. De steekproef leerde dat op 184 tussenkomsten 'bedelarij' 85 processen-verbaal bedelarij werden opgesteld. Daarvan betroffen er maar 4 processen-verbaal 'uitbuiting van bedelarij - mensenhandel'. Bij deze 4 processen-verbaal ging het telkens om het bedelen van een volwassene met een kind."[82] Wanneer een proces-verbaal bij de parketmagistraat binnenkomt is het ook de rol van het parket om te bepalen of er een onderzoek mensenhandel opgestart wordt.

Inbreuken politie	Uitbuiting bedelarij	Uitbuiting bedelarij mensenhandel	Totaal
2010	61	6	67
2011	34	20	54
2012	18	29	47
2013	15	25	40

Ook het aantal slachtoffers van uitbuiting van de bedelarij waarvoor de gespecialiseerde centra in het kader van het slachtofferstatuut een nieuwe begeleiding opgestart hebben is beperkt. Van de zestien slachtoffers hadden zes mannen en vijf vrouwen de Roemeense nationaliteit, drie mannen de Slovaakse nationaliteit, één vrouw de Servische nationaliteit en één man de Egyptische nationaliteit (slachtoffer van 2013). Er werden drie Roemeense minderjarige meisjes als slachtoffer van mensenhandel begeleid.

80 Over het juridisch kader, zie hierboven hoofdstuk 1.

81 Vraag nr.76 van mevrouw de volksvertegenwoordiger Kristien Van Vaerenbergh van 19 november 2014 aan de minister van Justitie, DO2014201500813, *Schriftelijke vragen en antwoorden*, Kamer, zitting 2014-2015, QRVA 54- 024 van 11 mei 2015, p. 141.

82 *Ibid.*, p. 142.

Uitbuiting bedelarij mensenhandel	2010	2012	2012	2013	2014	2015
Nieuwe begeleiding	2	0	6	1	3	4
Waarvan minderjarige	1				2	

Over de betrokkenheid van minderjarige slachtoffers bestaan er weinig statistische gegevens. Op een parlementaire vraag van senator Schelfhout antwoordde in 2008 de toenmalige staatssecretaris voor Personen met een handicap, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid: "De bedelarij door minderjarigen is een ingewikkeld probleem. De Coördinatie van niet gouvernementele organisaties (ngo's) voor de rechten van het kind heeft meerdere studies hieromtrent gepubliceerd. Volgens deze studies is het aantal netwerken dat kinderen door bedelarij uitbuit op dit ogenblik zeer klein. Het blijkt dat minderjarigen die bedelen voor het overgrote gedeelte kinderen zijn die worden vergezeld door hun ouders of hun familie, vaak van Roma-origine."[83] In 2013 antwoordde de toenmalige staatssecretaris voor Asiel en Migratie: "De laatste jaren is er een toenemende aandacht voor het fenomeen van bedelende moeders met kinderen. Ook op het Europese niveau (DG Home en DG Justice) is er aandacht voor de problematiek van bedelende moeders met kinderen."[84] Een studie gecoördineerd door ECPAT[85] stelde dit fenomeen van bedelende moeders met kinderen in Brussel ook vast maar volgens hen was hierbij geen sprake van mensenhandel[86] maar werden wel de rechten van de kinderen geschonden omdat ze niet naar school konden gaan. Wat feiten van mensenhandel betreft, vinden we de bedelende minderjarigen als slachtoffer mensenhandel vooral terug in de zogenaamde mix-dossiers van verschillende uitbuitingsvormen van mensenhandel (uitbuiting van de bedelarij, seksuele uitbuiting, gedwongen misdrijven) die verder ter sprake komen.

Op basis van de interviews en de vaststellingen uit de dossiers en de rechtspraak kunnen we de bestaande mensenhandeldossiers opsplitsen in 'Roma'-dossiers met uitbuiting van volwassen Romaslachtoffers met een handicap en 'Roma'-dossiers met een mix van verschillende uitbuitingsvormen van mensenhandel met zowel minderjarige als meerderjarige Romaslachtoffers. Gelijkaardige trends kunnen ook bij verschillende internationale studies vastgesteld worden[87].

Het zijn familiaal gestructureerde netwerken. De slachtoffers wonen bij de uitbuiters en zitten in een situatie van huisjesmelkerij. Er is sprake van identiteitsfraude zodat het heel moeilijk is voor de politie om slachtoffers te identificeren. De kern van uitbuiters bestaat meestal uit vier à vijf personen die flexibel vanuit een familiale regionale basis met elkaar samenwerken en informatie uitwisselen.

1. VOLWASSEN ROMASLACHT-OFFERS MET EEN HANDICAP

In deze gevallen worden volwassenen uitgebuit en moeten ze hun bedelgeld afgeven. Meestal zijn het Romaslachtoffers[88]. De bedelarij staat meestal alleen, maar soms komt ook een mengvorm van andere uitbuitingsvormen van mensenhandel voor. Als het alleen om uitbuiting van bedelarij gaat, dan moeten de criminele opbrengsten wel voldoende zijn om als autonome criminele activiteit te kunnen voortbestaan. Een van de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel gaf bij hun interview aan dat ze kennis hadden over intentionele verminkingen[89] van een slachtoffer met als doel medelijden op te wekken en zo de bedelopbrengst te verhogen.

De daders zijn dikwijls kleine familiale groepen met een specifieke Roma-afkomst uit Oost-Europese landen zoals Roemenië[90] waarmee andere Romagroepen ook niet wensen geassocieerd te worden. Die dadergroeperingen zijn internationaal zeer mobiel en ronselen hun

83 Schriftelijke vraag nr. 4-1926 van Els Schelfhout d.d. 29 oktober 2008 aan de staatssecretaris voor Personen met een handicap, toegevoegd aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Senaat, zitting 2008-2009, 29 oktober 2008.

84 Schriftelijke vraag nr. 5-8931 van Dalila Douifi d.d. 3 mei 2013 aan de staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding, toegevoegd aan de minister van Justitie, Senaat, zitting 2012-2013, 3 mei 2013.

85 DE WITTE & PEHLIVAN, *Vulnerability of Bulgarian and Romanian Children to Trafficking in the Netherlands and in Brussels*, Mario project, Budapest, December 2014.

86 Zie over bedelarij van minderjarigen dit deel hfst. 1.

87 RACE, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013.

88 ERRC, *Breaking the Silence*, A Report by the European Roma Rights Centre and people in need, 2011.

89 Zie ook OSCE Resource Police, *Training Guide: Trafficking in Human Beings*, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 12, 2013.

90 In de Duitse en Oostenrijkse media en studies (zie vorige voetnoten) zijn ook vergelijkbare dossiers met Roemeense Romaslachtoffers die als bedelaars met een handicap uitgebuit worden : zie dit deel hfst. 4.

slachtoffers ter plaatse of in het herkomstland. De daders en de slachtoffers wensen geen contact met lokale hulpverleningsorganisaties, zelfs niet met Romabemiddelaars. Wanneer ze in het vizier komen van de politie, verdwijnen ze naar het buitenland. De Romabemiddelaars spreken dat zeker niet tegen. Een van hen had ook reeds vastgesteld dat er soms bedelaars met een handicap actief zijn die niet geïnteresseerd zijn in contact met de Romahulporganisatie en die na een tijdje verdwijnen.

In een Brussels dossier waar Romaslachtoffers met een handicap uitgebuit en soms verplaatst werden naar steden in andere landen, bedroegen de criminele opbrengsten bijna 40.000 euro op ruim een jaar tijd. Dat geld stuurden de Romadaders naar hun familie op het thuisfront in Roemenië. Tot de daders beseften dat politie hen op het spoor was, verdwenen ze naar het buitenland en werd het proces later in 2016 bij verstek afgehandeld[91].

In een ander dossier werd een Roemeen veroordeeld die in Roemenië een landgenoot met een handicap aan het linkse been had gerekruteerd om hem te laten bedelen in Brussel[92]. De vader van de verdachte had het busticket vanuit Roemenië gekocht en had verschillende documenten van het slachtoffer (geboortecertificaat, certificaat van handicap en bewijs van betaling van pensioen) afgenomen. Elke dag ging de verdachte met het slachtoffer mee naar de plaats waar hij moest gaan bedelen en elke avond kwam hij hem daar ophalen. Hij verdiende tussen de 17 en 25 euro per dag en moest dit geld elke avond afgeven aan de verdachte of zijn echtgenote.

De minister van Justitie nam in 2013 in haar antwoord op een parlementaire vraag over de federale aanpak van de uitbuiting van de bedelarij het volgende dossier als voorbeeld van een zaak waarin de wettelijke bepalingen van mensenhandel succesvol toegepast werden[93]. Het mensenhandeldossier bedelarij werd behandeld door de correctionele rechtbank van Nijvel[94]. Uit internationale politionele informatie bleek dat tegen de beklaagde voor gelijkaardige feiten ook in Duitsland en Slovenië onderzoeken liepen. Een Slowaakse beklaagde had via bedelarij landgenoten met een handicap uitgebuit. De beklaagde was ze komen ophalen in de Slowaakse instelling waar ze waren geplaatst. Hij had daarbij aangevoerd dat ze er bij hem beter aan toe zouden zijn. Maar bij hem thuis moesten ze een kamer delen met andere personen met een handicap. De beklaagde eigende zich bovendien alle sociale uitkeringen toe die ze in Slovakije ontvingen. De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel bewezen: de beklaagde had zijn landgenoten met een handicap geworven, onderdak geboden, afgezet op verschillende parkings en 's avonds komen ophalen. Hij had, ten slotte, al hun opbrengsten in ontvangst genomen. De rechtbank hechtte veel belang aan de verklaringen van de slachtoffers. Die werden bevestigd door andere elementen uit het dossier: politieverslagen waaruit de regelmatige aanwezigheid van beklaagde of de slachtoffers op het Belgisch grondgebied bleek, internationale politionele informatie, de aanzienlijke geldsom die de beklaagde op zak had.

Brussels voorbeelddossier van uitbuiting van bedelaars met een handicap

Vier Roemeense beklaagden die vorig jaar bij verstek veroordeeld waren, werden in maart 2016 op basis van een Europees aanhoudingsbevel in Roemenië gearresteerd en uitgeleverd aan België. Ze gingen in verzet en werden opnieuw veroordeeld door de correctionele rechtbank van Brussel[95]. De feiten grepen plaats tussen mei 2011 en oktober 2012. Myria was burgerlijke partij in dit dossier.

1. Kleinschalig familiaal netwerk

De vier beklaagden waren een Romafamilie uit Roemenië en hebben verschillende kwetsbare Roemeense Romaslachtoffers met een fysieke handicap uitgebuit via bedelarij. Ze gingen hierbij gedurende een vrij lange periode op een systematische en georganiseerde manier te werk. De beklaagden en slachtoffers begaven zich naar een publieke en drukke plaats om de feiten te plegen. De beklaagden verplaatsten zich met het openbaar vervoer en nooit samen met hun slachtoffers. Bij hun aankomst hadden de beklaagden een kort oogcontact met hun slachtoffers en vervolgens begaven ze zich naar

91 Zie verder dit hoofdstuk en bij deel 3 hoofdstuk 4 rechtspraak; Corr. Brussel Nederlandstalig, 3 maart 2015: Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015 *Schakels verbinden*, p. 123-124.

92 Corr. Brussel, 2 juni 2010, 54ste k.; Corr. Brussel, 21 september 2010 (op verzet tegen het vonnis uitgesproken bij verstek op 2 juni 2010) en Brussel, 1 april 2011; Zie ook: Jaarverslag Mensenhandel en -smokkel 2010, '*Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*,' p. 78 en jaarverslag Mensenhandel en –smokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 121. De beslissing van het hof van beroep is beschikbaar op www.myria.be.

93 Vraag nr.886 van mevrouw de volksvertegenwoordiger Karin Temmerman van 19 april 2013 aan de minister van Justitie, DO 2012201312442, *Schriftelijke Vragen en antwoorden*, Kamer, zitting 2012-2013, QRVA 53-116 van 10 juni 2013, pp. 171-173.

94 Corr. Nijvel, 25 januari 2013, 6de k. Deze beslissing is definitief; http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-nijvel-25-januari-2013; Jaarverslag mensenhandel-mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, p. 79.

95 Zie hoofdstuk rechtspraak ; Corr. Brussel, 19 mei 2016, 60ste Kamer, (definitief); Corr. Brussel, 3 maart 2015, 60ste Kamer, (bij verstek). Zie jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 123.

een zitbank of een tram- of bushalte om vandaaruit hun slachtoffers, die ze verder negeerden, continu in het oog te houden. Na enige tijd gaf de bedelaar hen op een discrete manier zijn geld en kreeg hij in ruil iets te eten of te drinken, waarna hij terug ging bedelen.

2. Start dossier

De politie startte in opdracht van een onderzoeksrechter het onderzoek met observaties in juli 2012. De observatiefoto's waren een belangrijk bewijselement. Hier kon vastgesteld worden hoe de bedelaars het bedelgeld opgerold in een sigarettenpakje afgaven aan een derde persoon, de beklaagde.

De uitgevoerde observaties toonden aan dat de beklaagden allen samen op één adres verbleven en dat ze onderdak verschaften aan verschillende bedelaars. Bij de huiszoeking van oktober 2012 stelde de politie vast dat de bedelende slachtoffers er in erbarmelijke levensomstandigheden verbleven. De huiszoeking leidde tot verschillende aanhoudingen en verhoren.

3. Onderzoek

De politie vroeg informatie op bij Roemeense lowbudget reisbureaus en vliegtuigmaatschappijen van de luchthaven van Zaventem over de internationale mobiliteit van de beklaagden en slachtoffers. Uit de analyse van de resultaten leidden de speurders af dat "gelet op de verplaatsingen van sommige slachtoffers, de bedelarij door betrokkenen mogelijk niet enkel in Brussel, maar ook in andere Europese steden zoals Rome, Cuneo (Italië), en Londen uitgevoerd werden." De analyse van hun reisbewegingen toonde dus ook aan dat ze de bedelaars vanuit Roemenië naar hier hebben gehaald om hun andere familieleden dan toe te laten de bedelarij te exploiteren.

Daarnaast legden de beklaagden tegenstrijdige verklaringen af over hun onderlinge relaties/ familiebanden, hun komst naar België, hun reizen tussen België en Roemenië, hun verblijf in België en hun bedelactiviteiten.

4. Financieel onderzoek

Bij het begin van het onderzoek heeft de politie met een mandaat een bankonderzoek uitgevoerd en verschillende geldtransferagentschappen hun medewerking gevraagd met betrekking tot de internationale transacties. De politie vroeg met een mandaat van een onderzoeksrechter via een rogatoire commissie ook een patrimoniumonderzoek in Roemenië.

Dat financieel onderzoek toonde aan dat de vier beklaagden, die in België over geen enkele legale inkomsten beschikten, de opbrengsten uit de bedelactiviteiten hadden overgemaakt aan verschillende familieleden in Roemenië. Tussen mei 2011 en juli 2012 hadden de vier beklaagden samen zo maar liefst 39.568 euro overgemaakt aan hun familie in Roemenië.

Tijdens hun verhoor hadden de beklaagden beweerd niets overgehouden te hebben van de inkomsten van de bedelactiviteiten, maar geconfronteerd met de resultaten van het bankonderzoek hadden ze geen uitleg voor de grote bedragen van de geldtransfers.

5. Slachtoffers

Bij de huiszoeking kon de politie drie bedelende Romaslachtoffers uit Roemenië identificeren. Ze waren gerekruteerd aan het Noord-station van Brussel. Er was geen familieband tussen de beklaagden en de slachtoffers. Nochtans hadden de advocaten van de beklaagden tijdens de zitting van het proces gepleit dat er een sterke familiale band was met de slachtoffers en dat de solidariteit binnen de Romagemeenschap erg groot is. De rechtbank volgde die argumenten niet. De verklaringen daarover in het strafdossier waren tegenstrijdig. De slachtoffers kenden hun namen niet en konden geen informatie geven over de familieverhoudingen en een van de beklaagden had bij een eerste verhoor verteld dat ze de slachtoffers hadden aangetroffen in het Noordstation in Brussel. De rechtbank concludeerde in tegenstelling daarmee dat de beklaagden hun Roemeense medemensen als bedelaars "[...] op volledig eigengereide en egoïstische wijze uitgebuit hebben zonder enig respect voor hun waardigheid en integriteit. Ze hebben buitensporige winsten gegenereerd die ze uitsluitend voor zichzelf hebben gehouden wat bewezen wordt door de geldtransfers."

Daarnaast had de politie tijdens haar observaties verschillende niet-geïdentificeerde Romaslachtoffers gedetecteerd. Geen enkel slachtoffer kon geïntercepteerd worden omwille van een politieoperatie in kader van overlastbestrijding op straat in opdracht van de burgemeester die uiteraard niet op de hoogte was van het lopende gerechtelijk onderzoek. Enkele dagen voor de gemeenteraadsverkiezingen van 14 oktober 2012 werden alle bedelaars bij een 'schoonmaakactie' opgepakt. Daarbij stelde het politieteam dat met het onderzoek bezig was tijdens haar observaties vast hoe een andere politieploeg de betrokken Romabedelaars oppakte.

2. MIX VAN DIVERSE UITBUITINGSVORMEN VAN MENSENHANDEL

Bij mensenhandel vormt uitbuiting van de bedelarij meestal de enige zichtbare activiteit in dossiers met een mix van verschillende, minder zichtbare uitbuitingsvormen zoals gedwongen misdrijven of seksuele uitbuiting. Dikwijls komen feiten zoals het gedwongen plegen van misdrijven pas aan het licht nadat er een onderzoek opgestart is over bedelende kinderen. Zo wordt bijvoorbeeld tijdens de observatie van een onderzoek door de politie vastgesteld dat kinderen aangezet worden tot het plegen van diefstallen. Sommige bevraagde actoren vinden het niet aangewezen om gedwongen bedelarij op zich te bestrijden, maar zouden het liever als methode gebruiken om onzichtbare misdrijven aan te pakken, zoals gedwongen gepleegde misdrijven.

Bij mensenhandel vormt uitbuiting van de bedelarij meestal de enige zichtbare activiteit in dossiers met een mix van verschillende, minder zichtbare uitbuitingsvormen zoals gedwongen misdrijven of seksuele uitbuiting.

De daders zijn familiale Romagroepen die afkomstig zijn uit bepaalde regio's in Bosnië of Roemenië. Andere Romagroepen willen totaal niet met hen geassocieerd worden. Volgens sommige bevraagde magistraten is er sprake van internationale netwerken. De slachtoffers worden overgebracht vanuit het buitenland waar ze gerecruteerd werden. De uitbuiters zitten verspreid in België en het buitenland. Er waren dossiers van criminele organisaties met vertakkingen in Bosnië, Frankrijk en België of een ander met vertakkingen in Roemenië, Italië, Frankrijk en België. Een Europese studie van Race-organisaties (Anti-Slavery International, ECPAT, La Strada…), gefinancierd door de Europese Commissie, over gedwongen gepleegde misdrijven en uitbuiting van de bedelarij geeft hierover ook verschillende dossiervoorbeelden[96].

Bij deze familiale dadergroeperingen bestaat er dikwijls een sterke interne differentiatie binnenin de groep. De leden worden onderverdeeld per hoofdactiviteit: bedelen, diefstallen en prostitutie. Ze maken gebruik van contrastrategieën om de politie te misleiden[97]. Zo spelen ze met behulp van valse en authentieke identiteitsdocumenten meerdere identiteiten en nationaliteiten door mekaar uit wat het voor de politie moeilijk maakt een duidelijk beeld te krijgen. Wanneer ze vermoeden dat de politie hen op het spoor is, verdwijnen ze razendsnel met de hele familie.

Voor justitie is dit heel demotiverend. Een Brusselse commissaris formuleert het als volgt: "Het is vreselijk moeilijk en inspannend om tijdig alle materiële bewijzen en alle verbanden in een stevig dossier te bundelen, zodanig dat het tot veroordelingen kan leiden. Ze zijn zo moeilijk op te sporen en ze zijn zo mobiel dat veel speurders en magistraten er niet eens willen aan beginnen. Ze vinden dat het geen zin heeft omdat de kans groot is dat de daders weg zijn nog voor het dossier wordt samengesteld."[98]

Dossier van uitbuiting van de bedelarij met kind, gedwongen gepleegde diefstallen en seksuele uitbuiting van minderjarigen

In een Gents dossier[99] met feiten van 2014 dat leidde tot een vrijspraak wegens gebrek aan bewijzen, hadden negen Roemeense Romaslachtoffers via de Roemeense ambassade klacht neergelegd voor mensenhandel. Er was sprake van uitbuiting van de bedelarij, seksuele uitbuiting en gedwongen gepleegde diefstallen. Daarbij werden de beklaagden ook vervolgd voor de verzwarende omstandigheid van criminele organisatie. De slachtoffers werden met de valse belofte van een job in de bouwsector of de sociale zorgsector naar België gelokt. In Roemenië staat de familie van de beklaagden bekend voor het aanwerven van werkzoekenden die bereid zijn om in het buitenland te werken.

De slachtoffers kwamen in het slachtofferstatuut terecht en werden verspreid over de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel. Een zestienjarig meisje werd begeleid door Minor Ndako, een opvangcentrum voor kwetsbare niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. In Roemenië kreeg het de belofte om als kinderoppas in België te komen werken. Toen het hier arriveerde, werd ze samen met een ander

96 RACE, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Ex*amples, 2013; Zie ook Council of the Baltic Sea States and Child Centre, Expert Group for Cooperation on Children at Risk, *Children trafficked for exploitation in begging and criminality: A challenge for law enforcement and child protection*, 2013.

97 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

98 *Ibidem.*

99 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Gent, 19 november 2014 en Hof van Beroep van Gent, 14 april 2015 (niet-gepubliceerd).

Roemeens Romameisje in een krotwoning gestopt en moesten ze gaan bedelen. Zij werd ook verkracht door de beklaagden en tot prostitutie gedwongen. De beklaagden pikten de klanten op. Daarnaast werd een veertigjarige Romaslachtoffer onder begeleiding van een beklaagde gedwongen om winkeldiefstallen te plegen in een grootwarenhuis. Bij de slachtoffers was er ook een zevenjarig meisje dat gedwongen werd om te bedelen.

De slachtoffers verklaarden dat zij 's morgens door de beklaagden rond 7.30 uur aan hun verblijfplaats werden opgehaald met een minibus om vervolgens op verscheidene locaties in Gent, Kortrijk en Zelzate te worden afgezet om dagelijks tien uur lang te bedelen. Na het bedelen werden ze opgehaald. Volgens de slachtoffers bedelden ze tegen hun zin. Tijdens het bedelen stonden ze onder toezicht en controle van de familieleden van de beklaagden. Het zevenjarige meisje moest niet enkel samen met haar moeder gaan bedelen maar op zondag ook alleen. De inkomsten van de dag, variërend van 10 tot 517 euro, werden bij aankomst op de verblijfplaats opgehaald door de hoofdbeklaagde, waarbij er niet werd nagelaten de slachtoffers te fouilleren. Als er geen of te weinig opbrengsten waren, werden er bedreigingen geuit, al dan niet met wapenvertoon en/of geweld. De slachtoffers hadden niet de financiële middelen om in hun primaire levensbehoeften te voorzien. Ze dienden te leven van overschotten en afval uit de vuilniszakken. Die levensomstandigheden zouden tot medische problemen hebben geleid bij zes slachtoffers.

Toen twee dertigjarige slachtoffers door de beklaagden opgedragen werden om materiaal te stelen op een werf, weigeren ze dit. De slachtoffers werden bedreigd en geslagen waarbij een slachtoffer twee gebroken tanden opliep. De slachtoffers telefoneerden naar het noodnummer. Door taalproblemen verwees de interventieploeg hen door naar de Roemeense ambassade.

Dossier gedwongen gepleegde misdrijven en uitbuiting bedelarij met kinderen

Dit Antwerps dossier[100] met een veroordeling voor feiten van 2010 is een voorbeeld van een onderzoek waarin uitbuiting van de bedelarij als enige zichtbare criminele activiteit aan de oppervlakte kwam en door de speurders als middel gebruikt werd om andere onzichtbare criminele activiteiten te detecteren. Het ging daarbij om een grootschalig internationaal netwerk met vertakkingen in Bosnië, Frankrijk en België dat minderjarigen dwong om gauwdiefstallen te plegen. De gesprekken uit telefoontap en de politionele observaties bewezen dat de minderjarigen in diverse Europese steden gauwdiefstallen moesten plegen, hierover rapporteerden en hun buit afgaven aan de beklaagden. De meeste diefstallen waren in Frankrijk. In België speelden de feiten zich in Brussel en Antwerpen af.

Een Brusselse commissaris was betrokken in het onderzoek. Ze legde in een artikel[101] uit dat verschillende kinderen in Brussel gekend waren voor bedelen en nadien betrokken waren bij diefstallen. Een van de kinderen kende ook een evolutie in de hiërarchie van de familieclan. In 2004 was ze als zesjarige nog aan het bedelen tussen de andere bedelaars in de Brusselse Nieuwstraat. Vervolgens werd ze samen met twaalf andere Romakinderen verschillende malen betrapt op winkeldiefstal. In 2011 was ze 'gepromoveerd' en haalde ze als dertienjarige het geld op van de bedelaars. Daarna was ze betrokken bij diefstallen in woningen. De jeugdrechter stuurde haar naar een gesloten gemeenschapsinstelling in Saint-Servais[102].

In dit dossier werd een andere minderjarige door de rechtbank officieel als een slachtoffer erkend. De commissaris vertelde dat ze het vijftienjarige meisje voor het eerst in 2010 in Brussel hadden opgemerkt. Ze was voor de vijftiende keer verdwenen uit het opvangcentrum van Neder-over-Heembeek[103] en voor de 46ste keer betrapt voor gauwdiefstal. Het parket en de politie startten een onderzoek op naar de opdrachtgevers. Het was een zeer werkintensief onderzoek waarbij alle uitvoerders moesten worden geïdentificeerd, de familieverbanden nagegaan en de structuur van de clan moest worden blootgelegd. Hiervoor voerde de politie schaduwoperaties, observaties, verschillende huiszoekingen en een telefoontap uit. De internationale geldstromen werden gevolgd en het internationaal karakter van de bende kwam aan het licht.

Dossier van seksuele uitbuiting en uitbuiting bedelarij

In een Brussels Romadossier[104] met een criminele organisatie uit de periode 2004-2005 was er sprake van een mengvorm waarbij minderjarige Romameisjes tot prostitutie gedwongen werden en waarbij anderzijds

100 Corr. Antwerpen, 27 mei 2013, kamer 4C.

101 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

102 Institution Publique de Protection de la Jeunesse; décret du 4 mars 1991 relatif à l'aide à la jeunesse.

103 OOC Neder-Over-Heembeek is één van de observatie- en oriëntatiecentra voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in België.

104 Jaarrapport Mensenhandel 2006, *Slachtoffers in beeld,* pp. 32-33; Brussel, hof van beroep 21 februari 2007, 11de kamer; http://www.myria.be/ nl/rechtspraak/hof-van-beroep-brussel-21-februari-2007.

volwassen bedelaars met een handicap moesten bedelen en hun geld afstaan.

De slachtoffers werden in Roemenië gerekruteerd in de thuisstreek van de clan. Daarbij werden zelfs de eigen familieleden niet gespaard. Zo zette de ronselaar zijn eigen nicht in als prostituee. De meeste meisjes kregen het voorstel voor een job als babysit of kuisvrouw. Sommigen waren op de hoogte dat ze in de prostitutie moesten werken, maar kenden de voorwaarden niet. Een ander meisje werd eerst verleid door de ronselaar als loverboy. De jonge meisjes, waaronder minderjarigen, kwamen terecht in de straatprostitutie rond de Brusselse Louizalaan. Volgens een slachtoffer stond de familie bekend voor het kopen en verkopen van meisjes, soms voor niet meer dan 500 euro. Volgens dat slachtoffer hield de ronselaar zich vroeger met een drugstrafiek in Spanje bezig.

De criminele organisatie bestond uit twee families waarvan één familie naast prostitutie haar opbrengsten ook uit uitbuiting van de bedelarij haalde. Het dossier bevatte verschillende getuigenissen van uitbuiting van bedelaars met een handicap die hun geld 's avonds moesten afgeven en gefouilleerd werden. De bedelaars werden soms ingezet om minderjarige prostitutieslachtoffers te controleren.

Ieder lid of koppel van de familieclan had zijn prostituees. Sommigen hadden ook een bedelaar. De beklaagden bedreigden de slachtoffers en hun familie in Roemenië en aarzelden niet om geweld te gebruiken wanneer de slachtoffers weigerden of te weinig geld binnenbrachten.

Hoofdstuk 4
Aanpak van gedwongen bedelarij in andere Europese landen

Voor deze focus heeft Myria bij de andere Nationaal Rapporteurs gepeild naar ervaringen van andere Europese landen met de bestrijding van gedwongen bedelarij. Myria heeft hen vijf vragen voorgelegd over volgende aspecten:

- het statuut van bedelarij in hun landen;
- het (al dan niet) expliciet opnemen van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij in de definitie van mensenhandel;
- eventuele gevallen van uitbuiting van bedelarij in hun land en de manier waarop ermee wordt omgegaan, de behaalde resultaten en desgevallend de profielen van daders en slachtoffers;
- voorbeelden van goede en mindere goede praktijken bij de aanpak van deze vorm van uitbuiting;
- de beschikbaarheid van interessante artikels of verslagen over gedwongen bedelarij.

Op de 27 bevraagde lidstaten, zijn er 15 die de vragen hebben beantwoord. Dit bewijst dat de samenwerking tussen de Nationale Rapporteurs goed is. We wijzen er nog op dat Schotland voor het Verenigd Koninkrijk heeft geantwoord en dat Roemenië sowieso reeds aan dit verslag heeft meegewerkt, en de vragen dus niet nog eens expliciet heeft beantwoord[105].

De antwoorden komen zowel van de herkomst- als van de bestemmingslanden.

In dit hoofdstuk geeft Myria dus een samenvatting van de ontvangen antwoorden. Een weliswaar beperkte maar toch bijzondere aandacht gaat naar minderjarigen. Zij lijken in verschillende landen immers het hardst te worden getroffen door deze vorm van mensenhandel[106].

1. HET STATUUT VAN BEDELARIJ

In verschillende landen, waaronder ook België, is bedelarij geen misdrijf. In een aantal gevallen, zoals wanneer er kinderen aan te pas komen of bij agressieve bedelarij, is het evenwel verboden. Dat is met name het geval in Frankrijk[107], Spanje[108], Zweden[109], Schotland[110] en Hongarije[111].

In verschillende landen, waaronder ook België, is bedelarij geen misdrijf. In een aantal gevallen, zoals wanneer er kinderen aan te pas komen of bij agressieve bedelarij, is het evenwel verboden.

105 Roemenië wordt meegerekend in het totaal van landen die hebben geantwoord maar aangezien de antwoorden zijn verwerkt in het kader van de externe bijdrage, komen ze hier niet nogmaals aan bod. We verwijzen de lezer daarom naar het einde van deze focus (Zie volgende externe bijdrage: *Ervaringen inzake uitbuiting van gedwongen bedelarij in België en Roemenië*).

106 In het kader van het ISEC-project van de Europese Commissie werd in dit verband in verschillende Europese landen een belangrijk onderzoek gevoerd. Zie in dit verband: Report for the Study on Typology and policy responses to child begging in the EU, December 2012: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/report_for_the_study_on_typology_and_policy_responses_to_child_begging_in_the_eu_0.pdf. Door het beperkte kader van dit hoofdstuk kunnen we er hier niet dieper op in gaan.

107 Artikel 312-12-1 van het Strafwetboek (agressieve bedelarij), artikel 227-15 van het Strafwetboek (minderjarigen, gelijkstelling met het misdrijf weigering van zorgen).

108 Artikel 232 van het Strafwetboek (gebruik van minderjarigen met het oog op bedelarij is een misdrijf).

109 Bedelarij is wettelijk zolang het de openbare orde niet verstoort of het publiek niet beledigt (*offend the public*).

110 In Schotland mogen politie en procureurs, op grond van de bestaande wetgeving, agressieve bedelarij aanpakken (bijvoorbeeld via sectie 38 van de *Criminal Justice and Licensing (Scotland) Act 2010*). Op basis van de Schotse wetgeving kunnen ook personen worden vervolgd die kinderen gebruiken om te gaan bedelen.

111 Bedelen in gezelschap van minderjarigen, of actieve bedelarij waarbij voorbijgangers op de openbare weg worden aangeklampt, is verboden (Artikel 185 van de wet II uit 2012 inzake misdrijven, strafprocedure en het registratiesysteem van misdrijven (Act II of 2012 on infractions, infraction proceedings and the registration system of infractions)).

Vaak zijn lokale overheden ook bevoegd om de uitoefening van bedelarij op hun grondgebied te controleren (in Nederland[112] of de Tsjechische Republiek[113] bijvoorbeeld). In geval van verstoring van de openbare orde maken ze dan gebruik van hun politiebevoegdheid (Frankrijk).

In Oostenrijk bijvoorbeeld bestaat er op landelijk niveau geen reglementering inzake bedelarij. Passieve bedelarij is er dus niet illegaal maar de deelstaten (*Bundesländer*) kunnen er elk apart bedelarij geografisch of volgens het type bedelarij reglementeren. Ook steden en gemeenten zijn daar trouwens voor bevoegd. Zo is in bepaalde deelstaten, agressieve, georganiseerde bedelarij of bedelarij met kinderen jongeren dan 14 jaar, verboden.

Ook in Duitsland zijn het de lokale overheden die bepalen waar bedelarij verboden is of aan banden wordt gelegd. In München bijvoorbeeld is passieve bedelarij toegelaten, opdringerige, agressieve of georganiseerde bedelarij daarentegen is verboden[114].

In andere EU-landen zoals Griekenland, Bulgarije, Litouwen of Malta is bedelen verboden. Het Griekse Strafwetboek[115] bestraft de persoon die bedelt met een gevangenisstraf van 6 maanden en een boete die kan oplopen tot 3000 euro[116]. In Bulgarije zijn zowel de persoon die systematisch bedelt[117] als de persoon die een andere persoon, over wie hij het hoederecht heeft, gebruikt om te bedelen[118] strafbaar. Ook in Malta wordt bedelen als een strafrechtelijke inbreuk beschouwd[119], terwijl het in Litouwen als een schending van de administratieve bepalingen wordt beschouwd.

In Kroatië is bedelarij een overtreding. De ouders en wettelijke voogden kunnen aansprakelijk worden gesteld als hun kind gaat bedelen. Gedwongen bedelarij van een kind wordt dan weer bestraft door het Strafwetboek[120].

112 Bedelarij is sinds 2000 uit het strafrecht gehaald, het zijn intussen wel de gemeentelijke overheden die beslissen om al dan niet een lokaal verbod in te voeren.
113 Bedelarij is er geen strafrechtelijke inbreuk maar kan op bepaalde plaatsen wel door de gemeentelijke overheden worden verboden.
114 M. CISSEK-EVANS, "Begging and the exploitation of criminal activities", in KOK, *Human Trafficking in Germany, an overview from a practical standpoint,* 2015, p. 119.
115 Artikel 407.
116 Ook de persoon die andere personen over wie hij het hoederecht heeft aanmoedigt of niet ontmoedigt om te gaan bedelen, of die minderjarigen of personen met een lichamelijke of geestelijke beperking aan anderen overlevert om het mededogen van het publiek op te wekken om er financieel voordeel uit te halen, is strafbaar (artikel 409 van het Strafwetboek).
117 Artikel 329 van het Strafwetboek (hoofdstuk 10: misdrijven tegen de openbare orde en rust).
118 Artikel 189 van het Strafwetboek (hoofdstuk 4, sectie twee: misdrijven tegen de jeugd).
119 Zo werden in 2014, drie Bulgaarse onderdanen gedagvaard wegens bedelarij. Ze werden voorwaardelijk vrijgelaten nadat ze schuldig hadden gepleit en hadden verklaard dat ze niet wisten dat bedelen in Malta verboden was.

2. GEDWONGEN BEDELARIJ ALS BIJZONDERE VORM VAN MENSENHANDEL

In de meeste landen die hebben geantwoord is gedwongen bedelarij, net als in België, een van de bijzondere finaliteiten van mensenhandel, die los staat van die met betrekking tot de uitbuiting van arbeid. Dit is het geval in Frankrijk[121], Nederland, Oostenrijk[122], Griekenland[123], Bulgarije[124], Litouwen en Malta.

Ook in Duitsland zou die heel binnenkort als bijzondere vorm van mensenhandel moeten worden ingevoerd.

In andere landen daarentegen wordt gedwongen bedelarij - die al dan niet uitdrukkelijk wordt vermeld - beschouwd als een vorm van dwangarbeid. Dit is het geval in Spanje[125], Zweden[126], de Tsjechische Republiek en Kroatië[127].

Hongarije verwijst in zijn definitie van mensenhandel niet naar de specifieke uitbuitingsfinaliteiten. Het centrale element is de poging om een al dan niet financieel voordeel te halen uit het misbruik van de kwetsbare situatie van het slachtoffer[128]. Deze definitie wordt aangevuld met andere bepalingen, zoals die over dwangarbeid[129]. Gedwongen bedelarij kan binnen dit kader dus vallen onder de definitie van mensenhandel.

120 Artikel 177. Deze inbreuk is een van de gedragingen inzake verwaarlozing en misbruik van de rechten van het kind.
121 Artikel 225-4-1 van het Strafwetboek. Net zoals in België voorziet ook het Franse Strafwetboek in een afzonderlijke strafbaarstelling voor de uitbuiting van de bedelarij (artikel 225-12-5 van het Strafwetboek).
122 §104a van het Strafwetboek.
123 Artikel 323A van het Strafwetboek.
124 Artikel 159a van het Strafwetboek.
125 In Spanje wordt bedelarij uitdrukkelijk als een van de finaliteiten vermeld maar bedelen wordt ook tot een van de vormen van dwangarbeid gerekend (artikel 177*bis* van het Strafwetboek).
126 De term bedelarij wordt niet vermeld maar kan wel onder de definitie van mensenhandel vallen als dwangarbeid of als een situatie die het slachtoffer leed bezorgt ("distress") (hoofdstuk 4§1 a van het Strafwetboek).
127 Bedelarij staat niet uitdrukkelijk vermeld onder artikel 106 van het Strafwetboek, dat mensenhandel definieert.
128 Act C uit 2012 Strafwetboek.
129 Sectie 193 inzake dwangarbeid.

Schotland heeft onlangs een nieuwe wetgeving goedgekeurd, waarbij mensenhandel, ongeacht de uitbuitingsfinaliteit, wordt bestraft. Bedelarij wordt evenwel niet specifiek vermeld als een van de vormen van uitbuiting[130].

3. ERVARINGEN MET GEVALLEN VAN GEDWONGEN BEDELARIJ

De meeste van de responderende landen hebben reeds, in beperkte mate weliswaar, te maken gehad met gevallen van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij.

De meeste van de responderende landen hebben reeds, in beperkte mate weliswaar, te maken gehad met gevallen van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij.

Zo zouden er in 2014 in Spanje, 4 vermoedelijke gevallen van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij zijn geweest. Een daarvan is voor de rechtbank gekomen maar heeft tot een vrijspraak geleid. In die gevallen gaat het vooral om personen uit de Roma-gemeenschap.

Sinds 2009 moesten de Zweedse rechtbanken 5 gevallen van mensenhandel behandelen die met gedwongen bedelarij te maken hadden, drie daarvan hebben tot een veroordeling geleid.

De Zweedse overheid schat overigens dat zo'n 4.700 personen, vooral afkomstig uit Roemenië en Bulgarije, via het vrije verkeer van personen in Zweden zijn aangekomen om er te bedelen, waarbij hun aantal de afgelopen 5 jaar aanzienlijk is toegenomen.

In februari 2016 nog zijn twee Bulgaarse broers veroordeeld voor mensenhandel, na de uitbuiting van verschillende arme personen met een handicap, aan wie ze werk in Zweden hadden beloofd. Bij de slachtoffers ging het om een gepensioneerde van 69 jaar, een jonge analfabete man in een rolstoel en een blinde man van 62 jaar. De slachtoffers hebben van hun lange dagen bedelen niets overgehouden. Ook twee andere personen, een Macedoniër die de slachtoffers huisvesting gaf en een Bulgaarse vrouw die meehielp met de logistiek, zijn veroordeeld, maar dan wel tot lichtere straffen[131].

In Nederland waren geen gevallen van gedwongen bedelarij als dusdanig bekend. Er zijn wel gerechtelijke beslissingen waar Roemenen bij betrokken waren, die op straat kranten moesten verkopen, en die tot veroordelingen voor mensenhandel geleid hebben[132]. De ngo's ECPAT[133] en Defence for Children hebben overigens een breed onderzoek gecoördineerd naar de uitbuiting van de bedelarij van minderjarigen maar bewijzen zijn er niet gevonden[134].

In Oostenrijk heeft de politie in 2015, in het kader van onderzoeken ter identificatie van mogelijke slachtoffers van mensenhandel, zo'n 1.550 Roemenen geïdentificeerd die in Oostenrijk bedelden (o.a. van deur tot deur)[135]. In Wenen werden 100 Roemenen en 260 Bulgaren geïdentificeerd die in de bedelarij actief waren. Ze waren daar slechts voor enkele maanden (*poverty begging*) en maakten gebruik van de klassieke vormen van bedelarij (hand ophouden, verkoop van kranten,...).

In 2014, 2015 en 2016[136] werden twee zaken van feiten van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij voor een Weense rechtbank behandeld. Bij een daarvan ging het om 3 Roemeense daders (september 2014), waarvan 1 man en twee vrouwen, waarbij het slachtoffer een man was. Bij de andere zaak ging het om Bulgaarse daders (3 mannen en 4 mannelijke slachtoffers). Andere onderzoeken lopen nog.

De Oostenrijkse pers heeft uitvoerig gerapporteerd over een zaak van september 2014, waarbij drie daders zijn veroordeeld voor mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij. Ze hadden een man uit Roemenië laten overkomen. Die man had een zware handicap: hij had bij een ongeval beide benen en een arm verloren.

130 Human Trafficking and Exploitation (Scotland) Act 2015.

131 The local, *Sweden jails Bulgarian for begging rings*, 13 February 2016: http://www.thelocal.se/20160213/swedish-court-jails-bulgarian-for-human-trafficking;

132 *http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHARL:2014:10096; http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHARL:2015:6878.*

133 ECPAT is het acroniem voor "End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for sexual purposes". Deze ngo heeft als opdracht elke vorm van commerciële seksuele uitbuiting van kinderen te bestrijden.

134 DE WITTE et PEHLIVAN, *Vulnerabilty of Bulgarian and Romanian children to trafficking in the Netherlands and in Brussels*, Mario project, Boedapest, December 2014: http://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/ Vulnerability-bulgarian-romanian-children-to-trafficking.pdf.

135 Er kan evenwel niet worden vastgesteld of die personen volledig afhankelijk zijn van bedelarij om te overleven, of bedelarij wordt gebruikt als middel om misdrijven te plegen, of als ze worden uitgebuit in het kader van bedelarij.

136 Cijfers afkomstig van het departement strafonderzoek van Justitie.

Hij moest gaan bedelen, hij werd constant in het oog gehouden en zat opgesloten in mensonwaardige omstandigheden. De zaak kwam aan het licht toen de politie hem aantrof terwijl hij in de koffer van een auto moest slapen.

De media hebben ook melding gemaakt van een groot netwerk van bedelaars in Wenen. Gedurende verschillende maanden werd de bende geobserveerd. Er werden in totaal 80 slachtoffers geïdentificeerd, vooral bejaarden en personen met een handicap. Ze werden uit Roemenië overgehaald. De slachtoffers moesten 80 euro per dag opbrengen. Zo niet werden ze mishandeld en werd geweld gebruikt. Ze leefden in mensonwaardige omstandigheden. Ze moesten ook tijdens koude winterdagen urenlang bedelen. Het onderzoek heeft geleid tot de arrestatie van 16 bendeleden zowel in Oostenrijk als in Roemenië. Het proces werd in Roemenië gevoerd.

Ook de Duitse pers[137] heeft verslag uitgebracht over een geval van gedwongen bedelarij van een Roma met de Roemeense nationaliteit. In dit geval leek het zelfs dat de uitbuiting gebeurde onder de neus van de lokale overheden. Een man werd naar Hamburg gehaald door een dorpsgenoot met de belofte dat hij zou kunnen werken in Duitsland. In Hamburg moest hij bedelen om zijn schulden af te betalen die steeds hoger werden door de interesten. Het netwerk waarvan de man het slachtoffer werd, bestond uit een persoon en meerdere familieleden die de rol van chauffeurs en toezichthouders hadden. De slachtoffers rekruteerde hij in zijn dorp. De slachtoffers stonden onder druk doordat hun baas (de uitbuiter) uit hetzelfde dorp kwam en zij bij hem hun schulden moesten afbetalen. De slachtoffers gaven hun geld op het einde van de dag aan de baas. Die verdiende zo 800 tot 900 euro per dag. Als de slachtoffers hun werk niet goed deden, gebruikten de toezichters geweld. De slachtoffers waren bang van hun bazen.

De slachtoffers verbleven in de winteropvang die geregeld werd door de stad Hamburg in gemeentes rondom de stad. Elke dag werden de slachtoffers met een busje, geregeld door de overheid, naar het centrum gereden. De overheid was dus vrij goed op de hoogte van wat er zich afspeelde. Bedelen op zich is niet strafbaar in Duitsland, in tegenstelling tot in Roemenië. Wel het georganiseerd bedelen dat als mensenhandel kan beschouwd worden. Meestal worden de daders uitgewezen en vervolgd in hun land van herkomst. Het parket van Hamburg is al sinds 6 jaar niet meer tussengekomen in een zaak van gedwongen bedelarij.

In Griekenland is de uitbuiting van gedwongen bedelarij de op één na belangrijkste vorm van mensenhandel. De meeste slachtoffers zijn minderjarigen met een Roma-achtergrond uit Griekenland, Bulgarije[138] en Roemenië. In de meeste gevallen verliep de mensenhandel via de familiale omgeving[139]. Bedelarij wordt soms geassocieerd met andere vormen van kleinere criminaliteit. In 2015 heeft de Griekse politie een onderzoek gevoerd naar 3 gevallen van gedwongen bedelarij, waarbij 9 slachtoffers werden geïdentificeerd (waaronder 3 minderjarigen) en 9 personen zijn opgepakt en vervolgd voor gedwongen bedelarij.

In Hongarije, een herkomst- en transitland als het op mensenhandel aankomt, komt deze vorm van uitbuiting latent zeer vaak voor. Interne mensenhandel is een fenomeen dat sterk in de lift zit. Soms worden daklozen ingezet voor gedwongen bedelarij. Zeven strafprocedures inzake gedwongen bedelarij worden officieel geregistreerd onder de term *duress* (dwang), waarbij in 2015 ook twee onderzoeken zijn opgestart.

Volgens de statistieken werden in Kroatië gevallen van gedwongen bedelarij als dwangarbeid bestempeld. Bij een van die gevallen werd een beklaagde veroordeeld tot een gevangenisstraf van 5 jaar en een verbeurdverklaring van 600.000 kunas (zo'n 80.000 euro).

In Bulgarije kreeg de Nationale commissie voor de bestrijding van mensenhandel verschillende meldingen binnen van gevallen van georganiseerde uitbuiting van de bedelarij. Die werden informeel geïdentificeerd als gevallen van mensenhandel. Meestal ging het om feiten waarbij mannelijke slachtoffers, soms met geestelijke beperkingen, waren betrokken. In bepaalde gevallen van seksuele uitbuiting die aan de Commissie waren gemeld (het gaat hier om 70% van de dossiers), werden slachtoffers ook op een andere manier uitgebuit, o.a. via bedelarij.

137 Der Spiegel, *Der Boss der Bettler*, 13/2014, pp. 53-56.

138 Zie in dit verband ook, K. DIMITROVA et Y. ALEXANDROVA, *Countering new forms of Roma children trafficking: participatory approach* (*CONFRONT*), *Child trafficking among vulnerable groups, country report Bulgaria*, 2015, pp. 32-33.

139 Uit een studie is gebleken dat de toenemende betrokkenheid van de ouders en leden van de bredere familie, in tegenstelling tot derden, bij het vervoer van hun kinderen naar Griekenland om er te gaan bedelen en prullaria op straat te gaan verkopen, bij de overheden twijfel heeft gezaaid. Men wist niet goed of dit wel als mensenhandel moest worden beschouwd en of de strafrechtelijk aanpak wel de juiste was. Dat uitbuiting vaak binnen de familie kan voorkomen, en soms zelf door de ouders wordt georganiseerd, wordt vaak niet erkend of onderzocht. De vraag naar de beste manier voor wetgevende en sociale instanties om uitbuiting binnen de familie op te sporen, te evalueren en aan te pakken is uiterst moeilijk te beantwoorden en is een enorme uitdaging als we het hoger belang van het kind als uitgangspunt nemen. Zie in dit verband D. ANAGNOSTOU et A. KANDYLA, *Countering new forms of Roma children trafficking: participatory approach (CONFRONT), National report: Greece*, 2015, pp. 5, 9, 11-12, 31-32.

Het Bulgaars nationaal agentschap voor de kinderbescherming heeft in 2015, 19 gevallen van mensenhandel met het oog op bedelarij behandeld, waarbij 12 jongens en 7 meisjes (alle minderjarigen) waren betrokken, die in Oostenrijk, Zweden, Griekenland, Spanje en Frankrijk waren geregistreerd[140]. Ook een lokale ngo heeft melding gemaakt van gevallen van interne mensenhandel met het oog op bedelarij.

4. GOEDE EN MINDER GOEDE PRAKTIJKEN

Onderzoeken

Verschillende respondenten wezen erop hoe moeilijk het wel was mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij te bestrijden. In de meeste gevallen zijn daders en slachtoffers constant in beweging, wat de opvolging van het fenomeen en de vervolging erg bemoeilijkt. Dit geldt vooral voor minderjarigen (Griekenland). Griekenland wees er bovendien op dat uitbuiting ook bijzonder moeilijk vast te stellen was wanneer familieleden betrokken waren, vooral als het om minderjarigen gaat. Daarom wordt dat soort zaken in de praktijk meestal als gevallen van verwaarlozing behandeld. Volgens Oostenrijk gaan kinderen die door hun ouders worden uitgebuit niet getuigen.

Het is moeilijk om mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij te bestrijden. In de meeste gevallen zijn daders en slachtoffers constant in beweging, wat de opvolging van het fenomeen en de vervolging erg bemoeilijkt.

De band tussen bedelarij en gedwongen criminaliteit maakt de identificatie van bedelaars als slachtoffers soms moeilijk (Spanje). Slachtoffers beschouwen zich overigens vaak ook niet als slachtoffers (Oostenrijk).

Ook het belang om de leiding van het onderzoek in handen te geven van adviseurs en deskundigen, en de operationele betrokkenheid van verbindingsofficiers uit de herkomstlanden van slachtoffers, werden als goede praktijken aangehaald (Oostenrijk).

Wat de onderzoeken betreft heeft Zweden erop gewezen dat in dossiers die tot een veroordeling hebben geleid, de slachtoffers mensen met een lichamelijke of geestelijke handicap waren. In dat soort onderzoeken dienen dezelfde methodes en technieken te worden gebruikt als bij de strijd tegen mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting (informatie inzamelen over de daders, fysieke en camera-observatie, telefoontaps). Dit zorgt er ook voor dat slachtoffers achteraf, wanneer reeds één en ander over hun geval bekend is, makkelijker verklaringen gaan afleggen. Belangrijk is dat de politie achter de schermen kan werken.

In Kroatië is de politie vaak aanwezig op straat, waardoor de slachtoffers van mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij konden worden geïdentificeerd. De ombudsman voor minderjarigen heeft trouwens maatregelen getroffen voor bedelende minderjarigen. Zo heeft hij een infobrochure verspreid.

Preventie, sensibilisering en opleiding

Heel wat respondenten wezen ook op het belang om de sensibilisering en opleiding op alle niveaus te verbeteren. Dit om onder andere te vermijden dat bedelaars in landen waar bedelen illegaal is, Malta bijvoorbeeld, als criminelen worden beschouwd, omdat deze vorm van uitbuiting bij politie en justitie nog onvoldoende bekend is.

Zo hebben organisaties in Griekenland campagnes rond gedwongen bedelarij op touw gezet om het publiek beter te sensibiliseren en om het aantal relevante meldingen bij de overheden te verhogen[141]. Deze campagnes richtten zich met name op de preventie van kinderhandel. Zo is een ngo, die vooral aandacht heeft voor niet-begeleide minderjarigen en slachtoffers van mensenhandel, zeer actief op het terrein in Athene, Thessaloniki en Patras[142].

Een ander aandachtspunt was het belang om meer inspanningen te leveren om de verschillende stakeholders te sensibiliseren, inclusief de media, rond bedelarij bij kinderen, om zo de stereotypen over de Romagemeenschappen te ontkrachten[143].

140 Voor het profiel van de hiervoor geïdentificeerde minderjarigen, zie K. DIMITROVA et Y. ALEXANDROVA, *op. cit.*, p. 65.

141 Scholing en opleiding van niet enkel bevoegde overheden maar ook van leerkrachten en studenten maken deel uit van het Griekse antimensenhandelbeleid.

142 Zie o.m. in dit verband, D. ANAGNOSTOU et A. KANDYLA, *op. cit.*, p. 41.

143 H. SAX, A. Winkler, *Countering new forms of Roma child trafficking: participatory approach (CONFRONT), National Report: Austria*, 2014, p. 17.

In Oostenrijk werden in een aantal steden rondetafelgesprekken georganiseerd om het probleem van migranten-bedelaars en bedelende families te analyseren. Aan die rondetafelgesprekken namen gemeentelijke politici, lokale overheden, ngo's en sociale dienstverleners, academici en Roma-organisaties deel[144].

Verschillende projecten richten zich specifiek tot kinderhandel. Zo organiseert Frankrijk preventie-acties in de herkomstlanden. In 2013 heeft de Regionaal technisch adviseur, in samenwerking met de attachée Kinderrechten bevoegd voor Roemenië, Bulgarije en Moldavië, een project georganiseerd rond de preventie van mensenhandel bij minderjarige Roma in Bulgarije. Eén project had met name betrekking op de preventie van bedelarij bij kinderen in Roemenië en de sensibilisering rond de verkoop van kinderen door families.

Multidisciplinaire aanpak

Behalve het belang van een multidisciplinaire aanpak (Spanje), zoals een multidisciplinaire opleiding van procureurs, speurders en politieagenten (Bulgarije[145]) en samenwerking met het middenveld (Spanje, Tsjechische Republiek[146]), werd ook het belang van het werk op het terrein (Tsjechische Republiek) onderstreept. Oostenrijk wees dan weer op het belang om informatienetwerken op te zetten (veiligheidspolitie, welzijn van kinderen en jongeren, tolken, ngo's, informateurs).

Sociaal antwoord op bedelarij

Zweden telt zo'n 5.000 bedelaars, van wie er 1000 uit Bulgarije komen en tot de Roma-gemeenschap behoren. De overheden moeten het onderscheid kunnen maken tussen zij die bedelen uit noodzaak enerzijds en georganiseerde groepen anderzijds die profijt wensen te halen uit andermans bedelarij en zich op die manier schuldig maken aan mensenhandel. Zo hebben de Bulgaarse minister van Arbeid en de Zweedse minister van Jeugd, Senioren en Gelijke Kansen, naast een actieprogramma voor de periode 2016-2017 ook een intentiebrief ondertekend om samen te werken op vlak van sociaal beleid, om de leefomstandigheden van kwetsbare groepen te verbeteren[147].

Maatregelen voor kinderen

Er werden ook maatregelen genomen die in het bijzonder op kinderen zijn gericht. Zo heeft de Tsjechische Republiek voor haar administratie gedetailleerde instructies inzake gedwongen bedelarij bij kinderen opgesteld. Ze hebben een handleiding uitgebracht met daarin de procedures die alle overheden die in contact komen met bedelende kinderen (vooral migranten) moeten opvolgen. Ze moeten er daarbij vanuit gaan dat het om een kind gaat dat slachtoffer is van mensenhandel, tenzij het tegenbewijs wordt geleverd[148].

In Oostenrijk zijn structuren opgezet voor de opvang van en hulpverlening aan migrantenkinderen die in armoede leven[149]. Zo is een van de doelstellingen van het *day-care centre* van Caritas te Linz om kinderen basiskennis lezen, schrijven en rekenen bij te brengen. Vooraleer ze gaan bedelen komen de ouders 's ochtends hun kinderen afzetten en laten hun contactgegevens achter in geval van nood.

Ook de stad Wenen beschikt al meer dan 10 jaar over een gespecialiseerd crisiscentrum voor de opvang van niet-begeleide minderjarigen. Bij een aantal van die opgevangen kinderen ging het om bedelende kinderen uit Roemenië en Bulgarije.

144 Zie bijvoorbeeld in Salzburg en Linz: Center for the study of Democracy, *Countering new forms of Roma children trafficking, participatory approach: Compendium of good practices*, CONFRONT, 2015, pp. 7-8: http://childrentrafficking.eu /wp-content/uploads/2014/04/CONFRONT_Compendium-of-Good-Practices.pdf.

145 In dit verband komen alle aspecten van mensenhandel aan bod, ook concrete gevallen van gedwongen bedelarij. Uit een rapport zijn immers op alle niveaus lacunes gebleken bij de herkenning van de indicatoren van kinderhandel met het oog op bedelarij. Specifieke aandacht moet uitgaan naar de differentiëring tussen bedelarij als overlevingsstrategie en de uitbuiting van gezinnen en kinderen door derden. Zie in dit verband K. DIMITROVA et Y. ALEXANDROVA, *op. cit.*, p. 69.

146 Ook de Tsjechische Republiek heeft het belang onderstreept van samenwerking tussen gespecialiseerde ngo's bij de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en die die gespecialiseerd zijn in de hulpverlening aan daklozen.

147 Nivinite.com, *Bulgaria agrees joint action to curb organised begging in Sweden*, 5 February 2016, http://www.novinite.com/articles/172976/Bulgaria+Agrees+Joint+Action+to+Curb+Organised+Begging+in+Sweden.

148 Zie o.a. in dit verband, RACE, *Trafficking for forced criminal activities and begging in Europe, Exploratory study and good practices examples*, 2013, p. 52.

149 Voor het detail van de goede praktijken, zie Center for the study of Democracy, *Countering new forms of Roma children trafficking, participatory approach (CONFRONT): Compendium of good practices*, 2015, pp. 7-13. Ook goede praktijken uit andere deelnemende landen staan erin vermeld.

Hoofdstuk 5
Strafrechtelijke aanpak van mensenhandel met oog op uitbuiting van bedelarij

In dit hoofdstuk richten we ons specifiek op de strafrechtelijke aanpak die de criminele netwerken van uitbuiters van mensenhandelpraktijken via bedelarij viseert. Het is belangrijk om geen verwarring te scheppen met gewone bedelaars die legaal in België verblijven en niets te maken hebben met criminaliteit en waarvoor een sociaal beleid kan opgezet worden.

Tijdens de interviews met magistraten, politie, gespecialiseerde slachtoffercentra voor mensenhandel, Romahulpverleningsorganisaties en culturele bemiddelaars kwamen verschillende pijnpunten en dilemma's naar boven: geen correcte beeldvorming van het fenomeen, de moeilijkheid om voldoende objectief bewijsmateriaal te verzamelen over een gesloten culturele gemeenschap, een tekort aan onderzoekscapaciteit, weinig interesse bij de parketmagistraten die geen onderzoek willen starten omdat er weinig garantie is op een veroordeling, onvoldoende kennis van de rechtbank over de culturele context van de kwetsbare groep. België kreeg trouwens in haar landenrapport van 2013 kritiek van GRETA (Expertengroep van de Raad van Europa) over haar falend beleid ten aanzien van gedwongen bedelarij[150]. GRETA maakte in haar landenrapporten melding van gedwongen bedelarij in 22 Europese landen[151].

Het is belangrijk om geen verwarring te scheppen met gewone bedelaars die legaal in België verblijven en niets te maken hebben met criminaliteit en waarvoor een sociaal beleid kan opgezet worden.

De opvolging van mensenhandeldossiers van uitbuiting in de bedelarij vereist de tussenkomst van specifieke onderzoekstechnieken zoals observaties en een financieel onderzoek. De onderzoeksrechters zijn weinig geneigd om in dergelijke dossiers te investeren wat wel noodzakelijk is om tot een veroordeling te komen. Dossiers met daders en slachtoffers van Roma-afkomst zijn volgens de politiemensen niet populair om mee te werken omdat het vaak complexe onderzoeken zijn: grote families met moeilijke namen en stambomen, een veelheid aan adressen en verhuizingen, de gesloten cultuur... Het verkrijgen van voldoende aanwijzingen is zeer moeilijk aangezien de materiële bewijzen bij uitbuiting van de bedelarij meestal compleet ontbreken. Bij die uitbuitingsvorm wordt er minder gebruik gemaakt van technologische communicatie of moeilijk te traceren geldstromen. Bovendien bevindt het patrimonium zich meestal in het buitenland.

Sommige magistraten pleiten ervoor om deze onderzoeken op een andere meer proactieve wijze aan te pakken want volgens hen heeft een traditioneel reactief onderzoek op basis van een slachtofferverklaring veel kans tot mislukken. De slachtoffers, meestal van Roma-afkomst, hebben weinig vertrouwen in de politie en weigeren verklaringen af te leggen of ze leggen tegenstrijdige verklaringen of trekken hun verklaringen onder druk in. Dikwijls is het onderzoek dan reeds verbrand omdat de daders de nodige maatregelen hebben kunnen treffen en alle sporen waarschijnlijk hebben uitgewist. Dergelijke dadergroeperingen zijn ook heel mobiel. Het gevolg is vaak dat er een verschuiving plaatsvindt van de slachtoffers naar een andere stad of zelfs naar het buitenland en dat ze zo volledig uit het beeld verdwijnen.

Momenteel lopen de besprekingen om een omzendbrief op te stellen die de wijze van aanpak van mensenhandel met het oog op uitbuiting van bedelarij uittekent. Dat

150 Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings (GRETA), 2013 Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking inHuman Beings by Belgium, p. 24 Available at: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/Reports/GRETA_2013_14_FGR_BEL_with_comments_en.

151 Albania, Armenia, Austria, Azerbaijan, Belgium, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croatia, France, Luxembourg, Moldova, Montenegro, Norway, Poland, Portugal, Romania, Serbia, Slovak Republic, Slovenia, Spain, Sweden and the UK. The countries where forced begging was not recognized are: Cyprus, Denmark, Georgia, Ireland, Latvia and Malta.

is alleszins een belangrijk maatschappelijk signaal. Een dergelijke nieuwe circulaire van het college van procureurs-generaal met een te volgen procedure en een type-pv kan zorgen voor een uniforme benadering en een hernieuwde interesse voor het fenomeen[152]. Daarin moet ook sprake zijn van een vlotte informatie-uitwisseling tussen politiediensten, van lokaal naar federaal niveau, zowel nationaal als internationaal. Maar ook tussen de verschillende parketten – Jeugd- en gewoon Parket, arrondissementeel en federaal Parket - is een goede samenwerking en informatiedoorstroming elementair.

Een succesvolle aanpak van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij moet gebaseerd worden op een correcte beeldvorming. Volgens sommige magistraten mogen bij vaststellingen van mogelijke uitbuiting van bedelarij de slachtoffers niet onmiddellijk geïntercepteerd maar eerder met een observatie-opdracht gevolgd worden zodat de uitbuiter bij de geldoverdracht in beeld komt en bijvoorbeeld via de nummerplaat van zijn auto kan geïdentificeerd worden. Stapsgewijs kan deze aanpak herleid worden tot drie sleutelaspecten: beeldvorming, start en aanpak onderzoek en voldoende achtergrondkennis van de rechtbank.

1. BEELDVORMING

Om de uitbuitingsvormen te kunnen detecteren is een correcte beeldvorming van de bedelarij noodzakelijk. Bedelarij is zeer divers en kan verschillende categorieën omvatten: straatmuzikanten, krantenverkoop, wassen van autoruiten, bedelen, petitielijsten waarvoor een donatie gevraagd wordt…

Bedelen is geen misdrijf maar bij vaststellingen van problemen met een agressieve bedelaar zullen de politieagenten dat registreren via een proces-verbaal of een informatierapport. Ze zullen dat doen in functie van hun eigen opdracht en de misdrijfcategorie waar zij zelf het meest mee in aanraking komen. Bijvoorbeeld de verkeerspolitie zal dit als een verkeersdelict registreren terwijl andere politiediensten dezelfde feiten registreren als overlast of verstoring van de openbare orde. Zo wordt bedelarij soms onder GAS-boetes, straatmuziek of leurhandel geregistreerd, telkens onder een verschillende registratiecode. Dikwijls wordt het dus niet in kader van bedelarij geregistreerd en gaat er kostbare info verloren. Hier stelt zich het probleem van de verkeerde en onvolledige registratie. Dat geeft cijfermatig een vertekend beeld: er zijn minder registraties dan in de realiteit. Om later de stedelijke bewegingen en internationale verplaatsingen van uitgebuite bedelaars vast te leggen is dat nochtans cruciaal.

Uitbuiting van bedelarij en dan ook meer met minderjarigen, komt ook voor in de mix-vormen van verschillende uitbuitingsvormen van mensenhandel waarbij de uitbuiting van bedelaars de enige zichtbare criminele activiteit is. Daarom maken sommige politiemensen gebruik van een pv om sommige feiten met bijvoorbeeld agressieve bedelaars als bedelarij-mensenhandel te registreren, louter als een signaal voor andere mogelijke criminele feiten die onzichtbaar zijn. Soms zijn deze feiten niet gerelateerd aan uitbuiting van bedelaars of zijn de pv's onvoldoende gedetailleerd en bevatten ze niet de relevante gegevens. Er zijn dus ook pv's mensenhandel-bedelarij die achteraf niet bruikbaar zijn voor een onderzoek naar mensenhandel-bedelarij.

Hieruit moet geconcludeerd worden dat er op het vlak van detectie een probleem is bij de registratie door de politie[153]. Het is van belang om het verbaliseren van feiten met betrekking tot bedelarij te harmoniseren. Het geven van onderricht en het sensibiliseren van de politie is hier een hoofdschakel. Het aanbieden van scenario's en het aanreiken van leidraden (vragen) per situatie kan hier ingezet worden. Hierin uniformiteit creëren zou wenselijk zijn voor een betere communicatie en de beeldvorming (statistieken).

De processen-verbaal moeten zo volledig mogelijk zijn en minstens alle nuttige elementen bevatten om te kunnen bepalen of de feiten vallen onder mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij. Meer kennis van het fenomeen is nodig én van de wijze waarop de dadergroepen misbruik maken van de culturele zeden en gewoonten om slachtoffers in een afhankelijkheidspositie te dringen om ze gemakkelijk te kunnen uitbuiten. De precieze vaststellingen in de pv's moeten genoteerd worden op basis van concrete afgesproken indicatoren die in een omzendbrief bepaald worden. Een belangrijk aspect

Meer kennis van het fenomeen is nodig én van de wijze waarop de dadergroepen misbruik maken van de culturele zeden en gewoonten om slachtoffers in een afhankelijkheidspositie te dringen om ze gemakkelijk te kunnen uitbuiten.

152 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

153 De Internationale Arbeidsorganisatie stelt dat de slechte registratie van gedwongen bedelarij een internationaal probleem is: ILO 2012 Global Estimate of Forced Labour Regional Factsheet European Union.

hierin zal de aanwezigheid en de rol van de minderjarigen zijn. De overdracht van het gebedelde geld vormt ook een centraal element om te bepalen of er sprake is van mensenhandel.

Al die gegevens moeten kunnen gecentraliseerd en geraadpleegd worden in een nationale databank. Het consequent invoeren van data in de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG)[154] is dus van belang. Informatie-uitwisseling is een basisprincipe die van groot belang is bij het onderzoeken van feiten gelinkt aan uitbuiting van bedelarij. Het betreft namelijk een doelgroep die over een grote flexibiliteit beschikt en heel erg mobiel is. Op die wijze kunnen de stedelijke verplaatsingen van de slachtoffers in kaart gebracht worden. Daarnaast kan door de koppeling met andere pv's nagegaan worden of er andere feiten kunnen gekoppeld worden aan de uitbuiting van bedelarij en er bijvoorbeeld een criminele dadergroepering die actief is in gedwongen gepleegde misdrijven in beeld komt.

2. START EN AANPAK ONDERZOEK

Het is goed om weten dat de magistraat bij de start van een onderzoek steeds een kosten-batenanalyse maakt met het oog op het bekomen van een veroordeling. De middelen zijn beperkt en moeten zo efficiënt mogelijk ingezet worden, zeker in deze tijden van terreurcrisis. Bovendien is het, zoals eerder werd aangetoond, moeilijk om objectieve bewijzen aan te voeren in dit type dossiers. Daarbij werkt de magistraat binnen een maatschappelijke context waarbij hij er rekening mee moet houden dat justitie sterk gebonden is aan efficiëntie: alles moet snel gebeuren én tot een resultaat leiden. Een belangrijk en ook maatschappelijk relevant element in de beslissing om een onderzoek op te starten is de aanwezigheid van minderjarigen. Het International Centre for Migration Policy Development (ICMPD) geeft in haar Europese studie van kinderbedelarij over vijftien EU-landen, gefinancierd door de Europese Commissie, heel duidelijke indicatoren wanneer er sprake is van mensenhandel[155].

Observaties

Bij de start van een onderzoek moet de magistraat in eerste instantie de politie opdracht geven om de (vermoedelijke) bedelslachtoffers te observeren. Observatiefoto's vormen een doorslaggevend bewijselement voor de rechtbank. Uit dossiers[156] blijkt dat door middel van observaties de werkingsmethodes van de daders aan het licht gebracht worden. De observaties kunnen bewijsmateriaal leveren dat de verdachten gedurende een vrij lange periode op een systematische en georganiseerde manier te werk gaan, de eventuele betrokkenheid van minderjarigen, hoe ze de verplaatsingen van de slachtoffers regelen en ze hen discreet onder controle houden, hoe de geldoverdrachten aan derden georganiseerd worden en waar (bij de verdachten) en op welke wijze ze gehuisvest worden. Op basis van de woonplaats of de nummerplaat van een auto kunnen alle betrokkenen ook geïdentificeerd worden. Via observaties kunnen eventueel ook andere gelieerde criminele feiten vastgesteld worden. Dat maakt het bijvoorbeeld mogelijk om een dadergroepering van gedwongen gepleegde misdrijven te detecteren.

Financieel onderzoek (en telefoononderzoek)

Na de identificatie van de betrokkenen kan een financieel onderzoek opgestart worden. Zo nodig moet een telefoononderzoek opgestart worden om de betrokken uitbuiters te identificeren. Daarnaast kan een aangestelde onderzoeksrechter ook een telefoontap vorderen.

Het financieel onderzoek vormt een sleutelelement voor het onderzoek als bewijslast. Een belangrijk element om te bepalen of er sprake is van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij is wanneer de bedelslachtoffers het gebedelde geld (vanaf de eerste cent) moeten afgeven aan een derde persoon. Zo konden de politiemensen tijdens een observatie in een onderzoek vaststellen hoe de bedelaars het bedelgeld opgerold in een sigarettenpakje afgaven aan een derde persoon[157].

De daders sturen hun geld naar hun familie in het herkomstland en gebruiken daarvoor geldkoeriers of de gekende geldtransferagentschappen. De politie kan met een mandaat van een onderzoeksrechter de geldtransferagentschappen bevragen over de geldtransfers van de betrokkenen naar andere landen. Daarmee kan aangetoond worden dat er soms onverklaarbaar grote geldsommen naar de familie verzonden worden

154 Zie deel 4 cijfers, statistieken van de politie.
155 ICMPD, *Report for the Study on Typology and Policy Responses to Child Begging in the EU*, December 2012.
156 Zie dit deel hfst. 3 fenomeenschets in België: Brussels voorbeelddossier van uitbuiting van bedelaars met een handicap.
157 *Ibidem.*

terwijl de daders in België over geen legale inkomsten beschikken. In het hierboven besproken dossier hadden de beklaagden zo bijna 40.000 euro naar hun familie in Roemenië getransfereerd terwijl ze hier in België officieel geen enkele inkomsten hadden.

Het financieel onderzoek moet ook een luik bevatten waarbij de schade wordt bepaald die de slachtoffers geleden hebben. Zo kunnen ze die later eventueel als burgerlijke partij tijdens het proces terugkrijgen. Zo'n crimineel vermogensonderzoek kan ook als verzwarende bewijslast dienen voor de rechtbank. Het belang van de inbeslagnames en internationale rogatoire vragen naar patrimoniumonderzoek moeten ook onderstreept worden om later effectieve verbeurdverklaringen mogelijk te maken.

Internationale reisbewegingen

De internationale reisbewegingen van de daders en de slachtoffers kunnen belangrijke gegevens bevatten over de dadergroepering en hun werkwijze. Dat kan informatie opleveren over de internationale verplaatsingen van de bedelslachtoffers door de uitbuiters en een beeld geven van de internationale actieradius van de daders waaruit blijkt dat het geen louter plaatselijk fenomeen is maar dat er vertakkingen zijn in andere landen. Wanneer de bedelslachtoffers gezamenlijk met de uitbuiters reizen betekent dat dat de slachtoffers onder controle staan van de uitbuiters.

In een Brussels dossier heeft de politie met een mandaat van een onderzoeksrechter gegevens opgevraagd bij Roemeense lowbudget reisbureaus en vliegtuigmaatschappijen die vanuit de luchthaven van Zaventem opereerden. Na analyse van de resultaten konden de onderzoekers afleiden dat "Slachtoffer X met zekerheid minstens eenmaal samen reisde met de beklaagde familie. Gelet op de verplaatsingen van sommige slachtoffers, werd de bedelarij door betrokkenen mogelijk niet enkel in Brussel, maar ook in andere Europese steden zoals Rome, Cuneo (Italië) en Londen uitgevoerd."[158]

Huiszoekingen

Bij de huiszoekingen bij de uitbuiters en de slachtoffers moet veel aandacht gaan naar mogelijke identiteitsfraudes en situaties van huisjesmelkerij. Door identiteitsfraude kunnen slachtoffers in een afhankelijkheidssituatie van hun uitbuiters zitten. De vaststellingen door de politiediensten dat de slachtoffers in erbarmelijke levensomstandigheden verblijven, zijn een belangrijke indicator voor mensenhandel.

De verdachte uitbuiters worden gearresteerd en verhoord. Bij hun verhoor moeten de verdachten onder meer geconfronteerd worden met hun criminele opbrengsten die ze getransfereerd hebben naar het buitenland en hun officiële financiële status van niet-vermogende. Tijdens de huiszoekingen bij de verdachten moeten de criminele opbrengsten en de betrokken goederen in beslag genomen worden zodat de slachtoffers effectief kunnen gecompenseerd worden bij een latere gerechtelijke uitspraak van verbeurdverklaring en schadevergoeding.

Slachtoffers

Na de arrestatie van de verdachte uitbuiters hebben de bedelslachtoffers minder schrik of kan hun afhankelijkheidsrelatie met de uitbuiters verbroken worden. Daarvoor is het belangrijk hun vertrouwen te winnen en ze pas te verhoren ná de arrestatie van hun uitbuiters. De slachtoffers moeten verhoord worden volgens de criteria van de omzendbrief (COL) zodat er uniformiteit gegarandeerd wordt.

De bedelaars moeten door de politiediensten en magistraten als slachtoffers beschouwd en behandeld worden en niet als personen die met hun bedelen veel overlast veroorzaken. Ze moeten in contact gebracht worden met een medewerker van een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel. Die zijn het meest geschikt om hun vertrouwen te winnen, om hen het slachtofferstatuut mensenhandel aan te bieden en om hen op het belang hiervan te wijzen.

De bedelaars moeten door de politiediensten en magistraten als slachtoffers beschouwd en behandeld worden en niet als personen die voor veel overlast zorgen met hun bedelen.

Bij vaststellingen van gedwongen gepleegde misdrijven moeten de plegers van de misdrijven als slachtoffer beschouwd worden. Hun verklaringen kunnen een doorslaggevend element voor verder onderzoek vormen zodat de sleutelfiguren van het netwerk of in dit geval van de criminele organisatie kunnen aangeduid en opgespoord worden. Zoals reeds gezegd komt uitbuiting van de bedelarij ook geregeld voor als enige zichtbare criminele activiteit in zaken met een mix van misdrijven. In dat geval kunnen de slachtofferverklaringen cruciaal zijn voor het onderzoek. Het verhoor van een minderjarige moet wel audiovisueel geregistreerd worden en volgens de

158 *Ibidem.*

indicatoren van de nieuwe omzendbrief (COL) uitgevoerd worden.

Een Europese studie van Race-organisaties (Anti-Slavery International, ECPAT, La Strada, enz..), gefinancierd door de Europese Commissie, over gedwongen gepleegde misdrijven en uitbuiting van de bedelarij toonde aan dat in de Europese landen deze slachtoffers meestal nog steeds als daders worden behandeld[159]. Terwijl dat volgens dit rapport in verschillende EU-landen als een belangrijke uitbuitingsvorm van mensenhandel beschouwd wordt.

Na de vaststellingen en identificaties moeten de niet-begeleide minderjarige vreemde slachtoffers doorverwezen worden (via de Voogdijdienst) naar de gespecialiseerd centra voor niet-begeleide minderjarigen die samenwerken met de gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel.

Internationale samenwerking

Er bestaan verschillende internationale contactpunten van de relevante herkomstlanden van veel uitgebuite bedelslachtoffers en daders. Er werden ook samenwerkingsovereenkomsten gesloten met Roemenië, Bulgarije, Moldavië, Albanië, Rusland en Servië.

Door het opzetten van Joint Investigation Teams (JIT)[160] met de herkomstlanden kunnen de criminele netwerken fundamenteel op internationaal niveau bestreden worden. Dat is zeker het geval bij criminele organisaties van gedwongen gepleegde misdrijven. Er zijn in het verleden al JIT-onderzoeken uitgevoerd door de autoriteiten van Roemenië, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. Hierbij werden niet alleen verschillende netwerken ontmanteld maar werd ook het bewijs geleverd dat er wel degelijk sprake is van criminele netwerken die de uitbuiting van de kinderen organiseerden[161].

159 Race, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013.

160 Zie meer uitleg over JIT, deel 3 hoofdstuk 3 (best practices); Race, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013.

161 C. ROELANDTS en G. VERVAEKE, "De aanpak van bedelende kinderen", *Cahiers Politiestudies*, 2015/35.

3. RECHTBANK

De rechtbank heeft soms onvoldoende kennis van het fenomeen en de culturele achtergronden waardoor bedelslachtoffers een afhankelijkheidsrelatie met hun uitbuiters ontwikkelen. Dat laatste kan vergeleken worden met de rol waarop Nigeriaanse netwerken de voodoorituelen misbruiken om hun Nigeriaanse slachtoffers in een afhankelijkheidsrelatie te duwen zodat ze volledig onder controle staan. Bij die dossiers heeft het parket dat toen opgelost door de politie een proces-verbaal te laten opstellen over de rol van de culturele gebruiken en de misbruiken hiervan. Daarom zou het nuttig zijn om ook in de bedelarijdossiers met Romaslachtoffers een proces-verbaal op te stellen over de culturele achtergronden en misbruiken bij de Romaslachtoffers. Dat verklaart trouwens ook het wantrouwen van de slachtoffers in de politie en hun verkeerde loyaliteit voor hun uitbuiters.

De advocaten van de beklaagden spelen tijdens hun pleidooi soms de grote familieband en de loyaliteit van de Romagemeenschap uit en stellen dat de slachtoffers ook familieleden zijn van de beklaagde familie. Daarom is een onderzoek naar de familiebanden en de stamboom van de beklaagden ook van belang als overtuigingsargument voor de rechtbank. In het voorgaande Brusselse dossier[162] werd het pleidooi van de advocaat van de beklaagden onderuitgehaald toen uit de verhoren bleek dat de slachtoffers onbekenden waren voor de beklaagde familie. Ze waren opgepikt en gerekruteerd aan het Brusselse Noordstation en kenden zelfs de namen van de beklaagden niet.

Ook onderzoek naar de familiebanden en de stamboom van de beklaagden is van belang als overtuigingsargument voor de rechtbank.

Bij bedelarijdossiers die gelieerd zijn met gedwongen gepleegde misdrijven moet de rechtbank het niet-bestraffingsbeginsel[163] toepassen en diegenen die gedwongen werden om diefstallen te plegen als slachtoffers van mensenhandel erkennen.

162 Zie dit deel, hfst. 3 fenomeenschets in België: Brussels voorbeelddossier van uitbuiting van bedelaars met een handicap.

163 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-40; Race, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe, Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2013; OSCE Resource Police Training Guide: Trafficking in Human Beings, TNTD/SPMU Publication Series Vol. 12, 2013; ERRC, *Breaking the Silence*, A Report by the European Roma Rights Centre and people in need, 2011.

Schema van aanpak

1. **Detectieniveau: beeldvorming**
   a. Registratie
   b. Gedetailleerd pv: onderscheid uitbuiting en mensenhandel
   c. Politionele nationale databank: indicaties andere criminele feiten
   d. Uitwisselingen nationale verplaatsingen slachtoffers

2. **Opstart en aanpak onderzoek**
   a. Opportuniteitsafweging magistraat: resultaatsverbintenis/middelenbeheer
   b. Observaties: indicaties andere uitbuitingsvormen
   c. Financieel onderzoek: internationaal geldtranfers
   d. Communicatie-onderzoek
   e. Bevraging lowbudget reisagentschap: internationale bewegingen
   f. Huiszoekingen en huisjesmelkerij
   g. Slachtofferverklaringen
   h. Aandacht voor slachtoffers gedwongen gepleegde misdrijven en minderjarigen
   i. Internationale samenwerking

3. **Rechtbank**
   a. Pv met duiding (en een beeldvorming) over de kwetsbare slachtoffergroep en hoe hun afhankelijkheidsrelatie tegenover de uitbuiters gefaciliteerd wordt
   b. Aandacht gedwongen gepleegde misdrijven en niet-bestraffingsprincipe

De belangrijkste **aanbevelingen** van Myria rond de aanpak van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij worden hernomen in deel 5 verderop in dit verslag.

Externe bijdrage: Breek de stilte: mensenhandel in Romagemeenschappen[164]

Judit Geller

Senior juriste, European Roma Rights Centre (ERRC)

Adam Weiss

Algemeen directeur, European Roma Rights Centre (ERRC)

Inleiding

De Roma vormen de grootste etnische minderheidsgroep in Europa[165]. Veel officiële statistische gegevens uitgesplitst per etnische groep in Europa zijn er niet en bovendien bestaat er een groot verschil tussen de officiële en officieuze gegevens over het aantal Roma. Volgens de Europese Commissie leven er in de Europese Unie zo'n 12.000.000 Roma[166]. Men gaat er meestal vanuit dat de Roma er een nomadenbestaan op nahouden. Toch is 95% van de Europese Roma sedentair[167]. De armoede en sociale uitsluiting waarmee ze in Europa moeten afrekenen, maken de Roma uiterst kwetsbaar voor verschillende vormen van racisme en discriminatie.

Mensenhandel is een ernstige misdaad en een grove schending van de mensenrechten, en treft wereldwijd vooral mensen die sociaal en economisch worden uitgesloten, zoals de Roma in Europa.

Betrouwbare algemene statistieken verzamelen over mensenhandel is door het latente karakter ervan geen makkelijke opdracht, zeker niet voor etnische minderheden zoals de Roma, omwille van het gebrek aan specifieke gegevens per etnische groep. Toch gaat de Europese Commissie ervanuit dat jaarlijks meerdere honderdduizenden mensen binnen de Europese Unie het slachtoffer worden van mensenhandel.

Bij gebrek aan concrete officiële gegevens over mensenhandel en uitbuiting van Roma bevestigde onderzoek van het European Roma Rights Centre (ERRC) het wijdverspreide idee dat Roma vaak het slachtoffer zijn van mensenhandel en dat ze in sommige landen sterk oververtegenwoordigd zijn binnen de groep van slachtoffers van mensenhandel[168]. Uit het onderzoek blijkt ook een gebrek aan gerichte overheidsinitiatieven om dat probleem aan te pakken.

Roma als slachtoffer van mensenhandel

Tegenwoordig worden Roma vaak op een stereotiepe manier als criminelen afgeschilderd en in de media als mensenhandelaars opgevoerd. Het probleem is ook gepolitiseerd. Voormalig Frans president Nicolas Sarkozy bijvoorbeeld had het in een verklaring uit juli 2010 over een link tussen Roma en mensenhandel[169]. Ook het beeld van Roma als slachtoffers van mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij is stevig verankerd, zoals in het verslag van de Europese Commissie uit 2016 over de strijd tegen mensenhandel binnen de EU[170], dat op verslagen van de lidstaten is gebaseerd.

Dat kan problemen opleveren voor de overgrote meerderheid van de Roma die hun recht op vrij verkeer binnen de EU gebruiken en die uiteraard geen slachtoffer zijn van mensenhandel.

Wat de minderheid van Roma betreft die wel slachtoffer zijn van mensenhandel, is omwille van hun economische of sociale uitsluiting bovendien weinig tot geen aandacht geschonken aan hun kwetsbaarheid voor mensenhandel. En dat ondanks de invoering in 2011 van een EU-richtlijn over de preventie en bestrijding van mensenhandel (richtlijn 2011/36). Zo heeft de richtlijn in de internationale wetgeving ter bestrijding van mensenhandel het begrip 'kwetsbare positie' ingevoerd. Misbruik van die positie

164 Dit artikel is hoofdzakelijk gebaseerd op onderzoek van het European Roma Rights Centre: *Breaking the silence: trafficking in Romani Communities* (2011), beschikbaar op: http://www.errc.org/cms/upload/file/breaking-the-silence-19-march-2011.pdf.

165 De term "Roma" verwijst naar een verschillende groepen personen die zichzelf als Roma identificeren: zigeuners, woonwagenbewoners, Manouches, Sinti en andere titels. Zie: The European Union and Roma, beschikbaar op: http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=518&langId=en.

166 Zie: http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=518&langId=en.

167 http://www.womenlobby.org/spip.php?article1174.

168 Zowel in de studie als in dit artikel heeft de oververtegenwoordiging betrekking op het feit dat het aantal Roma dat slachtoffer is van mensenhandel, groter is dan hun aandeel in de algemene bevolking, en dit zowel officieel als officieus.

169 "Persbericht na de ministeriële vergadering van vandaag over de situatie van woonwagenbewoners en Roma", 28 juli 2010, beschikbaar op: http://medias.lemonde.fr/mmpub/edt/doc/20101021/1429059_2147_2romscommuniqueelysee 28juillet.pdf.

170 Verslag over de vooruitgang bij de bestrijding van mensenhandel (2016), COM(2016) 267 final, 19 mei 2016, pagina 7, beschikbaar op: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/ trafficking-inhumanbeings/docs/commission_report_on_the_progress_made_in_the_fight_against_trafficking_in_human_beings_2016_en.pdf.

kan een bestanddeel zijn van mensenhandel. Intussen is echter weinig gebeurd om inzicht te krijgen in de manier waarop discriminatie tegen de Roma hen in deze situatie heeft doen belanden.

Om de bewustwording rond de problematiek van mensenhandel in Romagemeenschappen te verhogen maar tegelijk ook om politisering en stereotypering tegen te gaan, heeft het ERRC in vijf Europese landen (Bulgarije, Tsjechië, Hongarije, Roemenië en Slowakije) een onderzoek gevoerd om het fenomeen en de impact ervan op de Romagemeenschappen te onderzoeken.

Het ERRC-onderzoek had zo zijn beperkingen aangezien mensenhandel een fenomeen is dat omwille van zijn illegale karakter uiterst moeilijk in het algemeen te becijferen is. Mensenhandel blijft meestal onder de radar, waardoor het aantal effectieve gevallen en slachtoffers veel hoger kan liggen dan de schattingen. Over de slachtoffers van mensenhandel worden in de meeste Europese landen, ook niet in de landen waar het ERRC zijn onderzoek heeft gevoerd, geen specifieke gegevens per etnische groep verzameld. Daarom werden de diensten die mensenhandel bestrijden, de politiediensten en de overheidsambtenaren in de onderzochte landen gevraagd om het aantal Roma onder de slachtoffers van mensenhandel in te schatten op basis van hun ervaringen en percepties. De perceptie van de bevraagde personen was gebaseerd op zelf-identificatie of informele beoordelingen op basis van leefomstandigheden, locatie, huidskleur, enz. Ook al heeft geen enkele bevraagde het zo expliciet gesteld, toch kunnen algemeen verspreide vooroordelen over de betrokkenheid van Roma bij criminele activiteiten de antwoorden van sommigen hebben beïnvloed. Verschillende bevraagde personen wilden geen schattingen geven.

In de vijf landen waar het onderzoek werd gevoerd, ervaarden de bevraagde personen mensenhandel toch als een problematiek waaronder de Roma lijden. Bovendien zijn Roma volgens verschillende bevraagde personen sterk oververtegenwoordigd onder de slachtoffers van mensenhandel: de schattingen over de gepercipieerde vertegenwoordiging van Roma onder de slachtoffers van mensenhandel liggen veel hoger dan het aantal Roma onder de algemene bevolking. Terwijl Roma goed zijn voor tussen de 3% en 10% van de bevolking van de doellanden, bleek uit onderzoek uit 2010 dat in het kader van de studie was gevoerd, dat de Roma 50-80% van de slachtoffers in Bulgarije uitmaken, tot 70% in bepaalde delen van Tsjechië, minstens 40% in Hongarije,[171] zo'n 50% in Roemenië[172] en minstens 70% van de slachtoffers in Slowakije.

Seksuele uitbuiting, economische uitbuiting, uitbuiting van huishoudhulp en van de bedelarij en mensenhandel met het oog op illegale adoptie waren de belangrijkste finaliteiten van mensenhandel die tijdens het onderzoek aan het licht zijn gekomen. Zo zijn de Roma volgens verschillende politieambtenaren die in Bulgarije zijn geïnterviewd, goed voor meer dan 80% van de slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting[173]. Volgens bepaalde ngo's daarentegen bedraagt het aantal Roma onder de slachtoffers van mensenhandel voor diezelfde doeleinden, zo'n 50%[174]. Daarbij vormen de Roma slechts 10% ongeveer van de Bulgaarse bevolking[175].

Sinds 2005 krijgen de Roma steeds meer aandacht van internationale instanties ter bestrijding van mensenhandel. In de verslagen over mensenhandel in Bulgarije, Tsjechië, Hongarije, Roemenië en Slowakije van het Amerikaanse Department of State bijvoorbeeld, die de afgelopen jaren (tot en met de laatste verslagen in 2015) zijn gepubliceerd, worden de Roma als slachtoffers van mensenhandel beschouwd. In die verslagen wordt er ook op gewezen hoe kwetsbaar Romavrouwen en -kinderen zijn voor de verschillende vormen van mensenhandel, zoals seksuele uitbuiting, bedelarij, kleinere misdrijven en dwangarbeid[176].

Factoren die Roma kwetsbaar maken voor mensenhandel

Iedereen kan het slachtoffer worden van mensenhandel, ongeacht etnische afstamming, sociale status of land van herkomst. Een aantal pushfactoren zorgt er evenwel voor dat sommige individuen kwetsbaarder zijn voor mensenhandel dan andere.

Uit het ERRC-onderzoek naar mensenhandel zijn geen significante verschillen vastgesteld tussen de algemeen bekende kwetsbaarheidsheidsfactoren en die die in

171 De schattingen voor Hongarije lopen op tot 80%.

172 Wat dwangarbeid betreft. Men ging ervan uit dat Roma minder vertegenwoordigd waren onder de slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

173 Interview met een politieambtenaar van de Directie ter bestrijding van de georganiseerde misdaad, Regionaal departement van het ministerie van Binnenlandse Zaken, noordoosten van Bulgarije: 23 maart 2010. Interview met een politieambtenaar van het departement van de grenspolitie, Centraal Bulgarije: 19 maart 2010.

174 Interviews met een vertegenwoordiger van de Animus Association Foundation. Sofia, Bulgarije: 9 maart 2010. Interview met een psycholoog van het Fonds misdaadpreventie. Pazardžik, Bulgarije: 16 maart 2010.

175 Claude Cahn and Professor Elspeth Guild, *Recent Migration of Roma in Europe,* (OSCE/CoE, December 2008), beschikbaar op: http://www.osce.org/hcnm/78034?download=true.

176 Zie bijvoorbeeld het verslag voor Hongarije: http://www.state.gov/documents/organization/243559.pdf.

de Romagemeenschappen aanwezig zijn. Interviews met heel wat respondenten en bevraging van Roma en organisaties die mensenhandel bestrijden, weerleggen ook de wijdverspreide perceptie dat mensenhandel inherent is aan de Romacultuur.

Armoede en sociale uitsluiting, geen of beperkte scholing, ongeletterdheid, opgroeien in een instelling, schulden bij woekeraars en een gezinsomgeving waar geweld en/of drugsmisbruik aanwezig zijn, zijn kwetsbaarheidsfactoren die tijdens het onderzoek zijn gebleken en die niet enkel bij Roma voorkomen. Ook discriminatie op basis van geslacht en etnische afstamming bleken belangrijke kwetsbaarheidsfactoren. Een andere belangrijke factor die mensen kwetsbaar maakt voor mensenhandel is een verleden in de prostitutie/seksindustrie.

Uit onderzoek op het terrein bleek dat het meestal wanhoop binnen het gezin en/of het land van herkomst is wat die mensen ertoe drijft te migreren en grote risico's te nemen, zoals het in vertrouwen nemen van onbekenden of ermee instemmen met hen een reis te ondernemen om in het zwart te gaan werken. In die situaties kunnen mensen snel in de val van mensenhandel trappen.

In het geval van de Roma spelen pushfactoren vaak een belangrijke rol. Opvallend is hoezeer de belangrijkste factoren die mensenhandel in de hand werken en die die tot de marginalisering van de Roma in het algemeen bijdragen, elkaar overlappen. Het gaat dan om sociale en economische uitsluiting en bovendien zijn Roma in Centraal- en Oost-Europa vaak doelwit van discriminatie. De kwetsbaarheidsfactoren zijn er in het geval van de Roma danig op verslechterd door het onvermogen van de socialezekerheidssystemen om hun kwetsbaarheid en de moeilijke toegang tot overheidsdiensten zoals scholen, gezondheids-, tewerkstellings- en andere sociale diensten aan te pakken. Een succesvol beleid om mensenhandel aan te pakken staat of valt met een efficiënt vangnet voor mensen die kwetsbaar zijn voor mensenhandel, waardoor de kans afneemt dat ze in situaties terechtkomen die tot mensenhandel (zoals woekerpraktijken) kunnen leiden, of dat ze hervallen. Een efficiënt sociaal beleid dat mensenhandel in de Romagemeenschappen aanpakt, is essentieel, gezien de hoge graad van armoede en werkloosheid in die gemeenschappen. Verschillende studies naar de mate waarin sociaal werk in de Romagemeenschappen efficiënt is, zijn evenwel weinig hoopgevend.

Ondanks de geringe betrokkenheid van het middenveld in Roemenië bij activiteiten tegen mensenhandel, zetten Roma-ngo's zich wel actief in om de levensstandaard van de Roma te verbeteren met maatregelen zoals onderwijsondersteuning, initiatieven rond desegregatie in het onderwijs, enz. Een betere algemene levenssituatie van de Roma zal de kwetsbaarheid voor mensenhandel ongetwijfeld beperken. Toch bestaat een risico dat door een gebrek aan aandacht voor mensenhandel de belangrijkste kwetsbaarheidsfactoren niet worden aangepakt.

Discriminatie op basis van etnische afstamming en geslacht

Behalve de sociale en economische uitsluiting zorgt discriminatie van Roma ook op verschillende niveaus voor een kwetsbaarheidsfactor op vlak van mensenhandel. Discriminatie van Roma, en met name van Romavrouwen, Romakinderen en van personen die arm zijn of op het platteland leven, beperkt hun kansen op een job en op scholing, en hun economische kansen in het algemeen. Aangezien ze op zoek gaan naar betere opportuniteiten, zijn ze daardoor nog kwetsbaarder voor mensenhandelaars.

Door de vervrouwelijking van armoede, de lagere status van vrouwen in patriarchale gemeenschappen en verschillende vormen van genderdiscriminatie zijn wereldwijd verhoudingsgewijs heel wat vrouwen het slachtoffer van mensenhandel, vooral met het oog op seksuele uitbuiting. Volgens de Verenigde Naties wordt op wereldvlak 79% van de slachtoffers van mensenhandel verhandeld met het oog op seksuele uitbuiting; bij 66% van die slachtoffers gaat het om vrouwen en bij 13% om jonge meisjes[177]. Uit ERRC-onderzoek op het terrein blijkt dat deze tendens ook voor Roma geldt. Van de 37 personen die slachtoffer van mensenhandel waren en die in het kader van het ERRC-onderzoek waren geïnterviewd, waren 23 vrouwen en 14 mannen. 17 van de 23 vrouwelijke bevraagden waren verhandeld voor seksuele uitbuiting. Romavrouwen zijn vaak het slachtoffer van verschillende vormen van discriminatie in zeer verschillende domeinen, waardoor ze nog kwetsbaarder worden voor mensenhandel[178]. Uit statistische gegevens van het Bureau voor de grondrechten blijkt dat in de vijf landen waar het onderzoek werd gevoerd, Romavrouwen in vergelijking met Romamannen, minder toegang hebben tot werkgelegenheid in loondienst of als zelfstandige, terwijl ze, ook in vergelijking met Romamannen,

177 VN-Bureau voor drugs- en misdaadbestrijding (UNODC), *Global Report on Trafficking in Persons* (2009), pp. 49-50, beschikbaar op: http://www.unodc.org/documents/Global_Report_on_TIP.pdf.

178 European Roma Rights Centre, *Written Comments For Consideration by the United Nations Committee on the Elimination of Discrimination.* Servië: http://www.errc.org/cms/upload/media/03/7C/m0000037C.pdf. Hongarije: http://www.errc.org/cms/upload/media/03/7A/m0000037A.pdf.

oververtegenwoordigd zijn als het op huishoudelijk of onbezoldigd werk aankomt[179].

Kwetsbaarheid van Romakinderen

Uit het ERRC-onderzoek bleek dat vooral Romakinderen bijzonder kwetsbaar zijn voor mensenhandel. De belangrijkste factoren die kinderen kwetsbaarder maken voor mensenhandel zijn onder meer huiselijk geweld, plaatsing in een instelling of het afhaken op school.

Hoewel heel wat in het kader van de studie bevraagde Romaslachtoffers van mensenhandel slechts vage informatie gaven over de leeftijd waarop ze in de uitbuitingssituatie zijn terechtgekomen die tot mensenhandel heeft geleid, bleek dat 7 van de 37 jongeren op het ogenblik van de feiten duidelijk minderjarig waren. Ze waren tussen de 15 en 17 jaar en allemaal slachtoffer van seksuele uitbuiting voor commerciële doeleinden, met uitzondering van een van hen, die het slachtoffer was van seksuele uitbuiting voor niet-commerciële doeleinden en huishoudhulp. De grote meerderheid van de bevraagde personen was amper ouder dan 18 of net 20 geworden.

Conclusie

Officiële gegevens over het reële aantal Roma dat het slachtoffer van mensenhandel is, bestaan er niet. Toch is de kans groot dat Roma door hun sociale en economische uitsluiting en door de diep verankerde discriminatie, slachtoffer van mensenhandel worden. Genderdiscriminatie maakt Romavrouwen nog kwetsbaarder: van de tijdens het ERRC-onderzoek bevraagde slachtoffers van mensenhandel, waren de Romavrouwen het sterkst vertegenwoordigd, ongeacht het doeleinde van de mensenhandel. De enige uitzondering was mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Ook Romakinderen worden als bijzonder kwetsbaar voor mensenhandel beschouwd, met 20% van de in het kader van de studie bevraagde personen die op het ogenblik van de mensenhandel minderjarig was. Ondanks schattingen die gewag maken van een oververtegenwoordiging van Roma als slachtoffers van mensenhandel, worden in geen van die landen gegevens ingezameld over de etnische afstamming van de daders of slachtoffers van mensenhandel. Dat ondermijnt duidelijk de efficiëntie van de inspanningen om mensenhandel te bestrijden en een beleid te voeren.

Heel wat factoren bepalen in welke mate personen al dan niet kwetsbaar zijn voor mensenhandel en veel daarvan zijn te wijten aan falende nationale socialezekerheidssystemen. Het ERRC-onderzoek heeft geen significante verschillen blootgelegd tussen de algemeen bekende kwetsbaarheidsfactoren en de kwetsbaarheidsfactoren binnen de Romagemeenschap; evenmin bestaat er zoiets als een 'Romakwetsbaarheidsfactor' en er zijn ook geen aanwijzingen dat mensenhandel inherent is aan de Romacultuur. De impact van wijdverspreide vooroordelen, discriminatie, armoede en sociale uitsluiting (inclusief tekort aan werkgelegenheid en woekerpraktijken), discriminatie op basis van etnische afstamming of gender, lage scholingsgraad, opgroeien in instellingen, huiselijk geweld en drugsgebruik zijn de belangrijkste factoren die Roma kwetsbaarder maken voor mensenhandel.

179 Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten *European Union Minorities and Discrimination Survey: Main Report* (2009), beschikbaar op: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/eumidis_mainreport_conference-edition_en_.pdf.

Externe bijdrage: Ervaringen met uitbuiting van gedwongen bedelarij in België en Roemenië

Amy Weatherburn

PhD-onderzoeker Fundamental Rights & Constitutionalism Research Group

Vrije Universiteit Brussel (http://www.vub.ac.be/FRC/members/weatherburn/)

Adelina Tamas

Gespecialiseerd politie-agent-socioloog, openbaar onderzoeks- en informatiecentrum

Nationaal agentschap ter bestrijding van mensenhandel, Roemenië

In januari 2016 meldde Europol dat 10.000 niet-begeleide minderjarige vreemdelingen als vermist waren opgegeven en waren blootgesteld aan een verhoogd risico om slachtoffer te worden van mensenhandel met het oog op seksuele of economische uitbuiting[180]. De uitbuiting van kinderen, in het bijzonder mensenhandel met het oog op gedwongen criminaliteit en bedelarij, baart steeds meer zorgen[181]. Mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij betreft wereldwijd 1,5% van de slachtoffers van mensenhandel[182] en komt ook het vaakst ter sprake bij het bepalen van het aantal slachtoffers van mensenhandel van andere uitbuitingsvormen[183]. Wettelijk gesproken bestaan er verschillende benaderingen om gedwongen bedelarij op te nemen als een expliciete vorm van uitbuiting en moet rekening worden gehouden met een aantal wettelijke principes, zoals de niet-bestraffing van slachtoffers van mensenhandel. Sociologisch gesproken is gedwongen bedelarij het sociale proces dat de handel in het algemeen beschrijft, inclusief de verschillende betrokkenen, stappen, rollen en normen, die allen zijn ingegeven door de economische stimulans van 'geringe risico's en hoge winsten'.

Achter mensenhandel zitten tal van factoren die het fenomeen in de hand werken, zoals sociale uitsluiting, armoede, discriminatie en een gebrek aan alternatieven, die vaak ter sprake komen wanneer het over gedwongen bedelarij gaat. Behalve kwetsbare kinderen, worden vaak ook jonge en volwassen Roma met een fysieke beperking tot bedelarij gedwongen, omdat men ervan uitgaat dat ze meer geld kunnen opleveren[184]. Ouderen en personen met geestelijke beperkingen zijn eveneens risicogroepen, omdat ze maar beperkt kunnen reageren op bedreigingen[185] en misbruiken van mensenhandelaars, waardoor ze voor die laatsten niet meer zijn dan makkelijk te manipuleren 'instrumenten'.

In Europa zit mensenhandel met het oog op de uitbuiting van de bedelarij in de lift[186]. Er kunnen dammen worden opgeworpen tegen dat soort uitbuiting, die vooral zijn gebaseerd op de nationale wettelijke aanpak van bedelarij. Vanuit het standpunt van de mensenhandelaar bijvoorbeeld, beperkt het decriminaliseren van bedelarij het risico om aangehouden te worden als er geen dwang is. De politiediensten zullen dan weer hun methodes om de slachtoffers te identificeren moeten aanpassen, rekening houdend met een nationaal wettelijk kader dat bedelarij niet langer strafbaar stelt. In het geval van gedwongen bedelarij bij kinderen is het bovendien zo dat mensenhandelaars deze bijzondere vorm van mensenhandel als zeer rendabel en weinig risicovol beschouwen omdat kinderen die nog niet de leeftijd hebben bereikt waarop zij strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld, niet kunnen worden vervolgd (18 jaar in België, 14 in Roemenië[187]).

Onderzoeken in Roemenië: De meeste (81%) zijn het slachtoffer van mensenhandel geworden in het buitenland omdat de levensstandaard buiten Roemenië en dus ook de opbrengsten hoger liggen. Bovendien is dat soort

180 http://www.theguardian.com/world/2016/jan/30/fears-for-missing-child-refugees [geraadpleegd op 8 februari 2016];

181 http://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/child_trafficking_for_exploitation_in_forced_criminal_activities.pdf [geraadpleegd op 8 februari 2016].

182 Algemeen verslag over de mensenhandel (2014), p. 62, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/GLOTIP_2014_full_report.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

183 *Ibid.*, p. 37.

184 European Roma Rights Centre and People in Need, *Breaking The Silence. Trafficking in Romani Communities*, p. 71, http://www.errc.org/cms/upload/file/breaking-the-silence-19-march-2011.pdf [Geraadpleegd op 23 maart 2016].

185 National Agency against Trafficking in Persons, (2013), *Trafficking in persons for begging-Romania study*, pp 31-33, beschikbaar op: http://www.anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Proiecte/PIP/Studiu_cersetorie_PIP_engleza_B5_17.12.2013.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

186 M. VASSILIADOU., 'Current trends and policies in trafficking in human beings in the European Union', *Migration Policy Practice*, Vol II, Number 3, June-July 2012, p. 4, http://publications.iom.int/bookstore/free/ MigrationPolicyPracticeJournal_10July2012.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

187 Volgens het Roemeense Strafwetboek, ligt de leeftijd vanaf dewelke minderjarigen strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld op 14 jaar, de vrije instemming wordt pas in aanmerking genomen vanaf de leeftijd van 18 jaar.

mensenhandel relatief nieuw, waardoor overheden zich er nog onvoldoende bewust van zijn en nog geen strategieën hebben ontwikkeld om het aan te pakken[188].

Deze bijdrage gaat dieper in op mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij en gaat daarbij uit van de wettelijke aanpak in twee EU-lidstaten, met name België (bestemmingsland) en Roemenië (bestemmingsland en herkomstland), rekening houdend met de criminele trends in termen van slachtofferprofielen en uitbuiting.

1. *Juridische aanpak van mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij*

Op internationaal vlak valt gedwongen bedelarij niet onder het Protocol van Palermo wanneer het gaat om de uitbuitingsvormen die voldoen aan de definitie van mensenhandel. Het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel (2000), die een afspiegeling is van het Protocol van Palermo, houdt er een gelijkaardige benadering op na en beschouwt gedwongen bedelarij niet expliciet als een vorm van uitbuiting. Beide instrumenten benadrukken evenwel dat de lijst met types uitbuiting niet volledig is maar enkel een "minimumbasis" vormt. Algemeen wordt aangenomen dat de definitie is uitgebreid en ook betrekking heeft op types die niet onder de oorspronkelijke definitie vallen, waaronder dus gedwongen bedelarij.

Deze ruimere benadering werd aangenomen in de EU-richtlijn Mensenhandel 2011/36/EU, die de lijst met vormen van uitbuiting uitbreidt naar de uitbuiting van bedelarij en de uitbuiting van criminele activiteiten (gedwongen gepleegde misdrijven)[189]. In de preambule van de richtlijn is bepaald dat onder gedwongen bedelarij moet worden verstaan, elke vorm van gedwongen arbeid of dienstverlening in de zin van het IAO-Verdrag nr. 29 uit 1930. Bijgevolg valt de uitbuiting van bedelarij, met inbegrip van het gebruik van een afhankelijke persoon die het slachtoffer is van mensenhandel om te gaan bedelen, onder de definitie van mensenhandel, wanneer alle criteria van gedwongen arbeid of dienstverlening aanwezig zijn[190]. Een belangrijk element is dat een kind slachtoffer kan zijn van mensenhandel, ook al wordt er tegen hem geen geweld of dwang gebruikt[191].

Bij het kiezen van de meest geschikte aanpak van mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij, dient er rekening mee te worden gehouden dat het in de praktijk moeilijk is een onderscheid te maken tussen de uitbuiting van vrijwillige bedelarij enerzijds en mensenhandel met het oog op de uitbuiting via gedwongen bedelarij anderzijds, met dien verstande dat beide situaties sterk op elkaar lijken. Dit kan de correcte identificatie van en de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel bemoeilijken[192]. En ondanks het onderscheid tussen gedwongen bedelarij en gedwongen gepleegde misdrijven, mogen we niet vergeten dat bepaalde slachtoffers van gedwongen bedelarij vaak worden uitgebuit voor het plegen van criminele activiteiten zoals kleine diefstal, winkeldiefstal, zakkenrollerij of in een aantal gevallen ook gedwongen prostitutie[193].

Dat laatste punt moet in aanmerking worden genomen wanneer maatregelen worden getroffen om mensenhandel tegen te gaan, zoals de niet-bestraffing van slachtoffers van mensenhandel[194]. De nauwe band tussen gedwongen bedelarij en gedwongen gepleegde misdrijven verplicht de lidstaten ertoe de uitbuiting van bedelarij te benaderen vanuit een invalshoek die rekening houdt met de mensenrechten en die het mogelijk maakt de slachtoffers te onderscheiden van de daders[195]. Uit een studie van Anti-Slavery International blijkt dat "slachtoffers niet als dusdanig worden beschouwd maar wel als daders worden behandeld; deze discrepantie werd niet enkel vastgesteld bij mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij maar ook in geval van mensenhandel met het oog op criminele activiteiten"[196].

188 Samenwerkingsprogramma Zwitserland-Roemenië, Trafficking in persons for begging – Romania study, 2013, p. 15 & p. 62, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_persons_for_begging_-_romania_study_0.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

189 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, Artikel 1(3).

190 *Ibid.*, Preambule, para. 11.

191 *Ibid.*, Artikel 2(5); Raad van Oostzeestaten (CBSS), 2013, *Children trafficked for exploitation in begging and criminality: A challenge for law enforcement and child protection*, p. 13-14, p. 16, http://www.childcentre.info /public/Childtrafficking _begging_crime.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

192 C. P. KIRCHOFER. (2010), *Organized Begging in Vienna: Austria, Right-Wing Propaganda, Benevolent Necessity, Illicit Business, Human Smuggling or Human Trafficking. Vienna: Webster University.* Aangehaald in het samenwerkingsprogramma Zwitserland-Roemenië, Trafficking in persons for begging – Romania study, 2013, p. 12, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_persons_for_begging_-_romania_study_0.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

193 *Ibid.*, p. 54.

194 Artikel 26, Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel, 2005; Artikel 8, EU-Richtlijn2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad.

195 Office of the Special Representative and Coordinator for Combating Trafficking in Human Beings (2013), *Policy and legislative recommendations towards the effective implementation of the non-punishment provision with regard to victims of trafficking*, http://www.osce.org/secretariat/101002?download=true [geraadpleegd op 23 maart 2016]; Samenwerkingsprogramma Zwitserland-Roemenië, *Trafficking in persons for begging – Romania study*, 2013, p. 7, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_persons_for_begging_-_romania_study_0.pdf [geraadpleegd op 8 februari 2016].

196 Anti-slavery International, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2014, p. 5.

De integrale toepassing van die principes op nationaal niveau is essentieel omdat algemeen wordt erkend dat secundaire victimisatie niet enkel de rechten van slachtoffers van een misdrijf schendt, maar de slachtoffers bovendien het recht op hulp en ondersteuning ontzegt[197]. De niet-erkenning van dat soort dwang werkt niet enkel het paradigma van gering risico/hoge winst in de hand, het betekent ook dat personen die het slachtoffer zijn van mensenhandel minder geneigd zullen zijn met de ordediensten samen te werken, wat een effectieve vervolging bemoeilijkt[198].

2. *Gedwongen bedelarij in België*

In België werd bedelarij uit het strafrecht gehaald door de wet van 12 januari 1993, tot opheffing van de wet van 27 november 1891 betreffende de beteugeling van de landloperij en de bedelarij[199]. Bedelen op de openbare weg is dus, zelf in gezelschap van kinderen, niet langer strafbaar[200]. Mensenhandel met het oog op de uitbuiting van gedwongen bedelarij is strafbaar, zoals bepaald in artikel 433*quinquies*, paragraaf 1 van het Strafwetboek, zoals gewijzigd door de wet van 29 april 2013[201].

In het verleden heeft België nogal wat kritiek gekregen omdat het de problematiek van mensenhandel met het oog op de uitbuiting van bedelarij, en vooral dan wat minderjarigen betreft, fout had aangepakt[202]. De gebrekkige identificatie van de minderjarige slachtoffers werd toegeschreven aan specifieke structurele problemen, zoals het tekort aan opvangcapaciteit voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en onaangepaste opvanginfrastructuur, waardoor een hoger risico bestond dat kinderen verdwenen of in de handen van mensenhandelaars terecht kwamen[203]. Ook al kunnen niet-begeleide minderjarigen soms verdwijnen om redenen die niets met mensenhandel te maken hebben, toch dient er te worden op gewezen dat 25% van de niet-begeleide minderjarigen binnen de 48 uur verdwijnt[204] en dat heel wat minderjarige slachtoffers van mensenhandel achteraf verdwijnen uit opvangstructuren waar ze waren geplaatst[205]. Ondanks het hoge risico dat ze weglopen, bestaat er in België een vastgelegde periode waarin geen actie wordt ondernomen, vooraleer de lokale politie een onderzoek start naar die verdwenen niet-begeleide minderjarige migranten, ongeacht of ze al dan niet in de handen van mensenhandelaars zijn gevallen[206]. Bovendien wordt de verdwijning van een niet-begeleide minderjarige vreemdeling uit het 'observatie- en orientatiecentrum' pas aan de politie gemeld, wanneer het om een onrustwekkende verdwijning gaat[207].

Het nationaal actieplan 2015-2018 erkent dat ondanks de strafbaarstelling van mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij er meer actie moet worden ondernomen om deze vorm van uitbuiting aan te pakken. Daarom wordt in 2016 een nieuwe richtlijn inzake opsporing en vervolging voor mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij aangenomen[208]. Belangrijk is dat de richtlijn de noodzaak erkent om slachtoffers van gedwongen bedelarij te beschermen door zich te richten op de niet-bestraffing en erop toe te zien dat de sociale steun naar personen gaat die er door een gebrek aan sociale bescherming kwetsbaarder op zijn geworden[209]. Een betere bewustwording en opleiding van professionals die bij de bescherming van kinderen zijn betrokken, moet helpen om kinderen die slachtoffer zijn sneller op te sporen en te identificeren[210].

Ondanks de aandacht voor de uitbuiting van minderjarigen in gedwongen bedelarij, zijn de meeste minderjarigen die in België komen bedelen begeleid door hun ouders of iemand uit de verre familie, afkomstig uit Centraal of

197 *Ibid.*, p. 76.
198 *Ibid.*
199 http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1993011234&table_name=wet.
200 Hof van Beroep van Brussel (14de kamer) van 26 mei 2010; Schriftelijke vraag nr. 5-7147 van André du Bus de Warnaffe (cdH) van 9 oktober 2012 aan de minister van Justitie, http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl? language=nl&la=N&cn=2013042915&table_name=wet.
201 http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2013042915&table_name=wet.
202 GRETA(2013), *Verslag over de toepassing van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel door België, eerste evaluatieronde*, paras 71-72, https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/ DisplayDCTMContent?documentId=0900001680630d10 [geraadpleegd op 23 maart 2016]; FRA, *Social Thematic Study The situation of Roma*, 2012, p. 10, http://fra.europa.eu/sites/default/files/situation-of-roma-2013-revised-be.pdf.
203 GRETA, *Verslag over de toepassing van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel door België, eerste evaluatieronde*, para 134, https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTM Content?documentId=0900001680630d10 [geraadpleegd op 23 maart 2016].
204 Terre des Hommes, *Disappearing, departing, running away A surfeit of children in Europe?*, 2010, p. 32.
205 Anti-slavery International, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2014, p. 32.
206 Europese Commissie, *Onderzoek naar verdwenen kinderen: inkaartbrenging, gegevensverzameling en statistieken over verdwenen kinderen in de Europese Unie*, 2013, p. 21
207 *Ibid.*, p. 16.
208 Belgische actieplan 2015-2018, p. 14, http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_MH_2015_2019-FRpr%2013 072015.pdf [geraadpleegd op 25 april 2016].
209 Coordination des ONG pour les droits d'enfants, *Mendicité avec enfants : l'arsenal législatif est suffisant mais un renforcement des droits des enfants roms s'impose*, Analyse Juillet 2013, p. 3, & p. 5, http://www.lacode.be/IMG/pdf/Analyse_CODE_mendicite_juillet_2013.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].
210 GRETA, *Verslag over de toepassing van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel door België, eerste evaluatieronde*, para 134, https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/ DisplayDCTMContent?documentId=0900001680630d10 [geraadpleegd op 23 maart 2016]; F. VAN HOUCKE, "Recherche d'une réponse sociale à la mendicité des mineurs", *Jeunesse et Droit, JDJ* n°245 - mei 2005, p. 12, http://www.jeunesseetdroit.be/jdj/documents/docs/Mendicite_mineurs_jdjb245.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

Oost-Europa en behoren ze tot de Romagemeenschap[211]. Bedelarij is niet inherent aan de Romacultuur maar meer een gevolg van sociale uitsluiting en armoede waaraan Roma zijn blootgesteld[212], twee risicofactoren die, net als discriminatie en een gebrekkige sociale bescherming, de kinderen kwetsbaarder maken[213]. Een andere factor waar vooral Bulgaarse en Roemeense onderdanen mee af te rekenen krijgen, is de beperkte toegang tot de arbeidsmarkt[214]. De maatregelen ter bestrijding van mensenhandel moeten bovendien ook betrekking hebben op andere categorieën van slachtoffers, zoals personen met een handicap die tot bedelarij worden gedwongen[215].

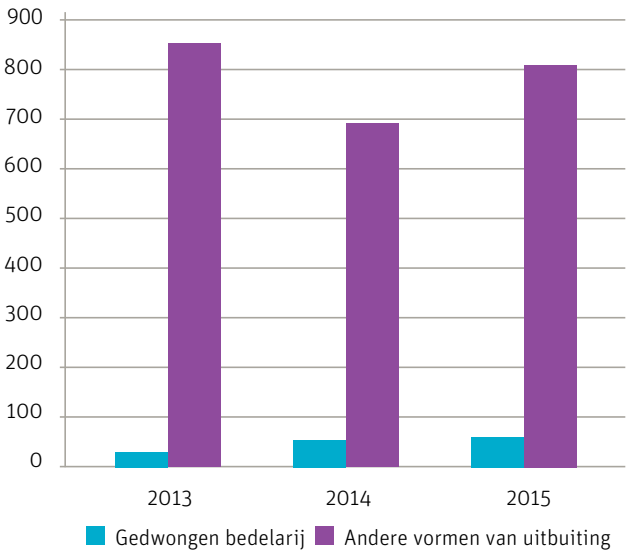
3. *Gedwongen bedelarij in Roemenië*

Roemenië heeft mensenhandel met het oog op gedwongen bedelarij in 2010 formeel strafbaar gesteld. Ondanks een daling van het aantal slachtoffers dat tot bedelarij, wordt gedwongen sinds de piek in 2007 - toen de Roemeense overheden 146 Roemeense slachtoffers van mensenhandel in Roemenië en daarbuiten hadden geïdentificeerd[216] - is het essentieel dat gedwongen bedelarij, als een vorm van uitbuiting van mensenhandel, hoog op de publieke en institutionele agenda blijft staan. In 2014 hebben wijzigingen aan de strafwet verschillende varianten van dat misdrijf strafbaar gesteld, zoals daar zijn: 1) de "uitbuiting van de bedelarij": de handeling om een kind of een persoon met een handicap te gelasten om te bedelen wordt bestraft met een boete of een maximale gevangenisstraf van 3 jaar en 2) het "inschakelen van een minderjarige om te gaan bedelen": de handeling van een volwassene om herhaaldelijk materiële hulp van het publiek te gaan vragen, en daarvoor beroep te doen op de diensten van een minderjarige wordt bestraft met een boete of een maximale gevangenisstraf van 2 jaar.

Gedwongen bedelarij is de derde vorm van uitbuiting die jaarlijks door de Roemeense overheden wordt geregistreerd, met een aandeel van 6,45% tussen 2009 en 2013[217] en een aandeel van 6,31% tussen 2013 en 2015[218].

Ondanks het feit dat wereldwijd wordt vastgesteld dat vooral kinderen het slachtoffer zijn van bedelarij[219], worden minderjarigen en volwassenen in Roemenië als slachtoffers van gedwongen bedelarij op gelijke voet gezet, waarbij de minderjarigen meestal samen met hun ouders bij mensenhandel zijn betrokken, terwijl ook sommige volwassenen bijzonder kwetsbaar zijn (lage scholingsgraad en/of handicap). Bij de in 2015 geïdentificeerde Roemeense slachtoffers werd een verband vastgesteld tussen de aanwezigheid van een handicap en de uitbuiting van bedelarij.

Grafiek met betrekking tot de tussen 2013 en 2015 geïdentificeerde slachtoffers[220]

211 Coordination des ONG pour les droits d'enfants, *Mendicité avec enfants : l'arsenal législatif est suffisant mais un renforcement des droits des enfants roms s'impose*, Analyse Juillet 2013, p. 2, http://www.lacode.be/IMG/pdf/Analyse_CODE_mendicite_juillet_2013.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

212 F. VAN HOUCKE, "Recherche d'une réponse sociale à la mendicité des mineurs", *Jeunesse et Droit, JDJ* n°245 - mei 2005, p. 5, http://www.jeunesseetdroit.be/jdj/documents/docs/Mendicite_mineurs_jdjb245.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

213 Coordination des ONG pour les droits d'enfants, *Mendicité avec enfants : l'arsenal législatif est suffisant mais un renforcement des droits des enfants roms s'impose*, Analyse Juillet 2013, p. 3, http://www.lacode.be/IMG/pdf/Analyse_CODE_mendicite_juillet_2013.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

214 Coordination des ONG pour les droits d'enfants, *Mendicité avec enfants : l'arsenal législatif est suffisant mais un renforcement des droits des enfants roms s'impose*, Analyse Juillet 2013, p. 3, http://www.lacode.be/IMG/pdf/Analyse_CODE_mendicite_juillet_2013.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].; FRA, *Social Thematic Study The situation of Roma 2012*, p. 4 & p. 19, http://fra.europa.eu/sites/default/files/situation-of-roma-2013-revised-be.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

215 MYRIA, Federaal Migratiecentrum, Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 124.

216 Nationaal agentschap ter bestrijding van mensenhandel, 2008, *Annual Report regarding Trafficking in Persons in Romania in 2007.*

217 CONSTANTINOU ET AL, (2015), *Report on the relevant aspects of the trafficking act (geographical routes and modus operandi) and on its possible evolutions in response to law enforcement, Trafficking as a Criminal Enterprise Project*, p. 19, http://trace-project.eu/wp-content/uploads/2015/03/TRACE-D2.1_FINAL.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

218 Gegevens afkomstig uit het nationale geïntegreerde evaluatiesysteem van slachtoffers in Roemenië, systeem beheerd door het Roemeens nationaal agentschap ter bestrijding van mensenhandel.

219 Algemeen verslag over de mensenhandel (2014) p. 37.

220 Gegevensbron: Nationaal agentschap voor de bestrijding van mensenhandel – geïntegreerd nationaal opvolgings- en evalutiesysteem van slachtoffers van mensenhandel, Roemenië.

Bij mensenhandel met het oog op economische uitbuiting of gedwongen bedelarij zijn ook al slachtoffers ouder dan 61 jaar geïdentificeerd[221]. Omwille van hun specifieke medische (geneesmiddelen, behandelingen[222]) en sociale (geen sociaal netwerk waarop ze kunnen terugvallen, verlies van partner[223]) behoeften zijn die oudere volwassenen eveneens bijzonder kwetsbaar. Ze krijgen een 'opportuniteit' om wat geld bij te verdienen, of zelfs medische bijstand te krijgen voor hun specifieke gezondheidsproblemen.

Tegelijk ligt het risico om nogmaals het slachtoffer van mensenhandel te worden 8% hoger bij gedwongen bedelarij dan bij andere vormen van uitbuiting[224]. Volgens een Roemeense studie over bedelarij heeft dat met verschillende factoren, voorwaarden en/of situaties te maken, zoals het ontbreken van een reëel of leefbaar alternatief voor bedelarij (omwille van de socio-economische context), dat van de ene generatie op de andere lijkt over te gaan, of de overheid die er niet of moeilijk in slaagt om slachtoffers de hulp en bescherming te bieden die ze nodig hebben[225].

Door de wet tegen mensenhandel te wijzigen en via een specifieke nationale sensibiliserings-campagne heeft Roemenië actie ondernomen om dit type mensenhandel aan te pakken. De in 2015 door ANITP, samen met andere partners gelanceerde campagne *Don't beg ask for help* (bedel niet maar vraag hulp) bijvoorbeeld. Die was erop gericht de publieke opinie te sensibiliseren rond gedwongen bedelarij, kwetsbare personen te identificeren en geschikte maatregelen te vinden om dit fenomeen aan te pakken. De campagneboodschap luidde als volgt: "De bedelende hand krijgt geen hulp maar zamelt alleen geld in voor mensenhandelaars"[226].

Het overheidsbeleid inzake bestrijding van mensenhandel heeft de specifieke kwetsbaarheid van kinderen en personen met een handicap voor gedwongen bedelarij steeds erkend, en algemene en specifieke acties ondernomen om de omstandigheden die de kwetsbaarheid versterken te beperken. Denken we bijvoorbeeld aan armoedebestrijdingsacties in kleine socio-economisch achtergestelde gemeenschappen, specifieke bijstand en bescherming voor behoeftige kinderen of maatregelen om te vermijden dat kinderen afhaken op school.

4. *Conclusie*

In het licht van de vluchtelingencrisis die Europa momenteel doormaakt, kunnen we er niet omheen dat minderjarigen die worden uitgebuit met het oog op gedwongen bedelarij en niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, bijzonder kwetsbaar zijn. Daarom is het essentieel dat de beschermingssystemen en integratieprogramma's rekening houden met het hoge risico dat minderjarigen weglopen en opnieuw in misbruiksituaties terechtkomen[227]. Om te vermijden dat ze nogmaals het slachtoffer van mensenhandel worden, moeten de tekortkomingen in het huidige systeem worden aangepakt, zoals het ontbreken van aangepaste en beveiligde opvangvoorzieningen, en is er nood aan algemeen aanvaarde normen inzake veiligheid en bescherming voor de plaatsing van kinderen, van wie wordt vermoed of vaststaat dat ze het slachtoffer zijn van mensenhandel[228].

Belangrijk is ook dat de maatregelen ter bestrijding van mensenhandel rekening houden met de kwetsbaarheid van andere categorieën personen, zoals volwassenen, oudere personen en personen met een handicap. In dat verband is het ook van belang dat kennis wordt gedeeld tussen landen met meer ervaring in de aanpak van gedwongen bedelarij en landen die er nog maar pas werk van maken. Zo'n aanpak zou tot een gepaste en snelle reactie kunnen leiden tegen deze nieuwe vorm van uitbuiting, waarbij maatregelen worden toegepast die op lessen uit het verleden zijn gebaseerd.

Bovendien is het essentieel om mensen te sensibiliseren rond de problematiek van mensenhandel met het oog

221 CONSTANTINOU ET AL, (2015), *Report on the relevant aspects of the trafficking act (geographical routes and modus operandi) and on its possible evolutions in response to law enforcement, Trafficking as a Criminal Enterprise Project*, p. 29, http://trace-project.eu/wp-content/uploads/2015/03/TRACE-D2.1_FINAL.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

222 Nationaal agentschap ter bestrijding van mensenhandel, (2013) *Trafficking in persons for begging-Romania study*, pp 31-33, beschikbaar op: http://www.anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Proiecte/PIP/Studiu_cersetorie_PIP_engleza_B5_17.12.2013.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

223 *Ibid.*

224 *Ibid.*, p. 76.

225 *Ibid.*, p. 71.

226 Meer informatie over deze campagne, beschikbaar in het Roemeens, surf naar: http://www.anitp.mai.gov.ro/ programs/cere-ajutor-nu-cersi/.

227 Samenwerkingsprogramma Zwitserland-Roemenië, *Trafficking in persons for begging – Romania study*, 2013, p. 61-62 & p. 72, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_persons_for_begging_-_romania_study_0.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

228 Anti-slavery International, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2014, p. 32.

op gedwongen bedelarij[229]. Slachtoffers beschouwen zich immers vaak niet als dusdanig en beseffen niet dat ze in een situatie van mensenhandel zijn beland[230]. Ondanks de vele algemene maatregelen op vlak van ontrading, preventie en bestrijding van mensenhandel als een geheel, is het ook belangrijk dat specifieke acties worden ondernomen om dat fenomeen terug te dringen. Aangezien de slachtoffers zich vaak niet herkennen in het statuut van slachtoffer, moet sensibilisering zich richten op de identificatie van gedwongen bedelarij op openbare plaatsen, waar deskundigen het onderscheid kunnen maken tussen situaties van klassieke en gedwongen bedelarij om de slachtoffers te helpen zich als dusdanig te identificeren en toegang te krijgen tot programma's die hen op sociaal en juridisch vlak moeten helpen. Ook de rol van de bevolking is essentieel. Sensibiliseringscampagnes moeten het publiek informeren dat door geld te geven aan slachtoffers, ze een tweede keer het slachtoffer kunnen worden omdat dit hun afhankelijkheid van bedelarij nog versterkt.

Bij het bepalen van het best mogelijke wettelijke en politieke kader om gedwongen bedelarij te bestrijden tenslotte, is het belangrijk erop te wijzen dat het niet-strafbaar stellen van bedelarij in het voordeel van de mensenhandelaar kan uitdraaien. Zij passen immers hun strategie aan de hiaten in het juridische en politieke systeem aan[231]. Daarom moeten politie- en sociale diensten, via een intensievere opleiding en sensibilisering, strategieën volgen om personen die een potentieel slachtoffer zijn van gedwongen bedelarij te onderscheiden van zij die omwille van hun precaire socio-economische situatie bedelen om te overleven.

229 Samenwerkingsprogramma Zwitserland-Roemenië, *Trafficking in persons for begging – Romania study*, 2013, p. 76, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/trafficking_in_persons_for_begging_-_romania_study_0.pdf [geraadpleegd op 23 maart 2016].

230 Anti-slavery International, *Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe Exploratory Study and Good Practice Examples*, 2014, p. 58.

231 *Ibid.*, p. 8.

Deel 3
Evolutie van het fenomeen en van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel

Dit deel behandelt het fenomeen en de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel in vier hoofdstukken:

- de laatste evoluties van het juridische en politieke kader op Europees en Belgisch niveau;
- dossieranalyses van de gerechtelijke dossiers waarin Myria als burgerlijke partij volledige inzage heeft verkregen;
- ervaringen en best practices op basis van de dossieranalyse en informele gesprekken met de federale en lokale politie, gespecialiseerde centra voor mensenhandel, referentiemagistraten voor mensenhandel en mensensmokkel, arbeidsauditeurs en sociale inspectiediensten;
- relevante rechtspraak van 2015 tot mei 2016 op basis van de dossiers waarin Myria burgerlijke partij was, de beslissingen van de gespecialiseerde slachtoffercentra of meegedeeld door magistraten en terreinactoren.

In de bijdrage *Mensensmokkel, georganiseerde criminaliteit* komt een externe auteur aan het woord: Ann Lukowiak, referentiemagistraat mensenhandel-mensensmokkel-migratiefraude van het gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen.

Hoofdstuk 1
Recente evoluties van het juridische en politieke kader

In dit hoofdstuk gaat Myria in op de laatste evoluties van het juridische en politieke kader inzake mensenhandel en mensensmokkel op Europees en Belgisch niveau.

1. EVOLUTIES VAN HET EUROPESE JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER

1.1. | Mensenhandel

In 2012 heeft de Europese Commissie haar strategie bepaald inzake mensenhandel voor de periode 2012-2016[232]. In oktober 2014 publiceerde de Commissie een tussentijds verslag over de toepassing ervan[233]. Myria heeft beide voorgesteld in vorige jaarverslagen[234].

De vijf prioriteiten uit deze strategie zijn:

- slachtoffers van mensenhandel herkennen, beschermen en bijstaan;
- meer doen om mensenhandel te voorkomen;
- een actievere vervolging van de mensenhandelaars;
- de coördinatie en samenwerking tussen de belangrijkste betrokken partijen verbeteren en zorgen voor een coherent beleid;
- meer inzicht verwerven in en effectiever reageren op nieuwe problemen op het gebied van mensenhandel in welke vorm dan ook.

Het tussentijds verslag gaf toelichting bij de inspanningen die zijn geleverd voor de eerste vier prioriteiten. De vijfde prioriteit komt daarbij aan bod in elk van de hoofdprioriteiten.

Sindsdien zijn verschillende studies gepubliceerd. Inzake opsporing, bescherming en bijstand aan slachtoffers, is in het kader van de preventie van mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid, in april 2016 een vergelijkende studie uitgebracht over de regulering van arbeidsmarktbemiddelaars en de rol van de sociale partners bij het voorkomen van arbeidsuitbuiting[235].

Daarnaast werd in oktober 2015 ook een studie over de impact van de preventiemaatregelen op vlak van mensenhandel gepubliceerd[236]. Nog in oktober 2015 heeft de Commissie een studie over de risicogroepen gepubliceerd[237]. In mei 2016 is dan de studie over de

232 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *De EU-strategie voor de uitroeiing van mensenhandel 2012-2016*, 19 juni 2012, COM(2012)286 final.

233 Commission Staff working document, *Mid-term report on the implementation of the EU strategy towards the eradication of trafficking in human beings*, Brussels, 17 October 2014, SWD(2014)318 final, COM (2014) 635 final.

234 Zie voor de strategie: Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 71-72 en voor het tussentijds verslag: Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 56-57.

235 Deze studie is uitgevoerd door Eurofound (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) en beschikbaar via volgende link: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/ regulation_of_labour_market_intermediaries_and_the_role_of_social_partners_in_preventing_trafficking_of_labour.pdf.

236 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_prevention_initiatives_on_trafficking_in_human_beings_0.pdf

237 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_children_as_high_risk_groups_of_trafficking_in_human_beings_0.pdf.

genderdimensie van mensenhandel verschenen[238].

Wat het luik 'Opsporingen en vervolgingen van mensenhandelaars' van de strategie betreft, heeft de Commissie in oktober 2015 een studie over de rechtspraak en praktijken inzake mensenhandel met het oog op economische uitbuiting gepubliceerd[239].

Vermeldenswaard is ook dat in januari 2016, onder het Nederlands EU-voorzitterschap, een handleiding voor experts is voorgesteld. Die is uitgebracht in het kader van het Europese project *TeamWork !* over multidisciplinaire samenwerking tegen mensenhandel met het oog op economische uitbuiting[240].

Via de Europese coördinator voor de bestrijding van de mensenhandel, mevrouw Myria Vassiliadou, heeft de Commissie ter voorbereiding, een brede schriftelijke raadpleging gehouden over de prioriteiten in het kader van een nieuwe strategie ter bestrijding van mensenhandel. Dat deed ze met de andere lidstaten en nationaal rapporteurs. Zo voorziet de in 2015 goedgekeurde EU-agenda inzake veiligheid en migratie[241] in een nieuwe Europese strategie, die in principe eind 2016 wordt goedgekeurd. Myria heeft in dit verband verschillende suggesties geformuleerd.

De in 2015 goedgekeurde EU-agenda inzake veiligheid en migratie voorziet een nieuwe Europese strategie, die in principe eind 2016 wordt goedgekeurd.

Op 19 mei 2016 tenslotte, de dag waarop de vergadering van Nationaal Rapporteurs of gelijkwaardige mechanismen inzake mensenhandel werd gehouden, heeft de Commissie haar eerste verslag gepubliceerd over de vooruitgang die de lidstaten hebben geboekt in de bestrijding van mensenhandel[242]. Dat verslag moet volgens artikel 20 van de Europese richtlijn inzake mensenhandel[243] om de twee jaar worden opgemaakt. Het belicht de tendensen inzake de strijd tegen mensenhandel, analyseert de geboekte vooruitgang en wijst op de sleuteluitdagingen die de EU en de lidstaten nog moeten aanpakken.

1.2. | Mensensmokkel

Na de dramatische gebeurtenissen op de Middellandse Zee stelde de Europese Commissie, als reactie op de huidige uitdagingen inzake migratie, in mei 2015 een reeks maatregelen voor[244]. Een daarvan is een actieplan 2015-2020 tegen migrantensmokkel[245], dat in ons vorige jaarverslag aan bod is gekomen[246]. De Europese agenda is de laatste maanden sterk bepaald door het beheersen van de asielcrisis[247], waarbij de strijd tegen de smokkelaars maar een van de vele aspecten is.

Het actieplan bepaalt concrete maatregelen inzake preventie van migrantensmokkel en bestrijding van het fenomeen op vier niveaus: een betere bestrijding door politie en justitie; het inzamelen en delen van informatie; de preventie van smokkel en bijstand aan kwetsbare migranten, en een betere samenwerking met derde landen. Verschillende maatregelen van het actieplan zijn reeds in werking getreden. Denken we bijvoorbeeld aan de oprichting van een Europees centrum tegen migrantensmokkel (European Migrant Smuggling Centre, EMSC) binnen Europol en van een themagroep binnen Eurojust. Ook in de lidstaten komen er in principe operationele contactpunten. Voor België werd het bureau van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel aangesteld.

Volgens Europol is mensensmokkel in Europa de criminele activiteit die in 2015 de sterkste groei heeft gekend. Migranten en vluchtelingen krijgen tegen torenhoge prijzen een heel aantal diensten aangeboden, zoals transport, huisvesting of valse documenten. Volgens

238 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_the_gender_dimension_of_trafficking_in_human_beings._final_report.pdf.

239 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_case-law_on_trafficking_for_the_purpose_of_labour_exploitation_2.pdf.

240 Het gaat om een gezamenlijk project van Nederland, Luxemburg, Slowakije en Malta. Deze handleiding is beschikbaar via volgende link: http://english.eu2016.nl/documents/publications/2016/01/18/manual-for-experts-on-multidisciplinary-cooperation-against-trafficking-in-human-beings-for-labour-exploitation.

241 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *Een Europese migratieagenda*, 13 mei 2015, COM 2015 (240) final.

242 Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the progress made in the fight against trafficking in human beings (2016), 19 mei 2016, COM(2016)267 final. Bij dit verslag zit ook een "staff working document".

243 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB., L101 van 15 april 2011.*

244 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5039_fr.htm. Voor het standpunt van Myria daarover, zie Jaarverslag 2015: *Migratie in cijfers en in rechten*, hoofdstuk 3, *Toegang tot het grondgebied*, beschikbaar op www.myria.be.

245 Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *EU-actieplan tegen migrantensmokkel (2015-2020)*, Brussel, 27 mei 2015, COM(2015)285 final.

246 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 58.

247 Voor een gedetailleerde en kritische analyse van deze problematiek, zie het Jaarverslag 2016, *Migratie in cijfers en in rechten*, focus: Europa in (asiel)crisis, pp. 26-54.

schattingen van Europol hebben criminele netwerken in 2015 alleen al zo'n 3 à 6 miljard euro omzet gedraaid en zou dit cijfer in 2016 wel eens kunnen verdubbelen of verdriedubbelen[248]. Europol en Interpol verwachten zich de komende jaren trouwens aan een stijging van de seksuele of economische uitbuiting van die migranten, vooral dan in de bestemmingslanden, omdat ze hun schulden moeten terugbetalen aan hun smokkelaars[249].

Tussen januari en april 2016 heeft de Commissie het publiek geraadpleegd om de huidige evaluatie en de analyse van de impact van de Europese wetgeving inzake migrantensmokkel te ondersteunen, en om de verschillende standpunten in te zamelen over mogelijke verbeteringen op wetgevend vlak[250]. Een van de punten uit het Europese actieplan bestaat immers in de verbetering van het Europese juridische kader ter bestrijding van migrantensmokkel.

2. EVOLUTIES VAN HET BELGISCHE JURIDISCHE EN POLITIEKE KADER

Het is evenwel op Belgisch niveau dat het jaar 2015 en begin 2016 de meest opvallende ontwikkelingen op juridisch en politiek vlak hebben gekend, en dit zowel inzake mensenhandel als mensensmokkel.

2.1. | Mensenhandel

De meest opvallende ontwikkelingen van 2015 en begin 2016 inzake mensenhandel zijn de goedkeuring van een wet om onder meer de omzetting van de Europese richtlijn inzake mensenhandel (punt 2.1.1.) en de goedkeuring van een nieuw actieplan 2015-2019 te voltooien (punt 2.1.2.).

Ook verschillende andere maatregelen die onlangs werden goedgekeurd, verdienen aandacht. Hoewel ze niet allemaal specifiek betrekking hebben op mensenhandel, heeft elke maatregel mogelijk een impact op dat domein. Enerzijds gaat het om een hervorming van justitie die momenteel door de minister van Justitie wordt doorgevoerd[251]. Een van die maatregelen, de procedure van schuldig pleiten (voorafgaande erkenning van schuld), zal ongetwijfeld gevolgen hebben voor de strijd tegen mensenhandel en met name dan voor de bescherming van de slachtoffers (punt 2.1.3.).

Anderzijds gaat het om een recente wijziging aan het Sociaal Strafwetboek, die de bestraffing van de zwartwerker beoogt (punt 2.1.4.).

2.1.1. | Voltooiing van de omzetting van de Europese richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel

Op 4 mei 2016 heeft het parlement in plenaire zitting een wetsontwerp goedgekeurd tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen o.a. op het vlak van mensenhandel[252]. De wet is bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad van 8 juni 2016[253]. Deze wet telt drie luiken. Het eerste luik van de wet beoogt het verder in overeenstemming brengen van de Belgische wetgeving met de richtlijn 2011/36/EU inzake mensenhandel[254]. Daarnaast heeft het ook tot doel de wetgeving met betrekking tot mensenhandel te stroomlijnen in het licht van de bepalingen inzake seksueel misbruik en uitbuiting van de prostitutie. Het tweede luik - dat hier niet aan bod komt omdat het buiten het kader van dit verslag valt - beoogt de verdere omzetting van de richtlijn ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie[255]. Zo past het de strafbaarstelling

248 Europol, *Migrant Smuggling in the EU*, February 2016. Te raadplegen op: https://www.europol.europa.eu/

249 Joint Europol-Interpol Report, *Migrant smuggling networks*, Executive summary, May 2016,: https://www.europol. europa.eu/content/europol-and-interpol-issue-comprehensive-review-migrant-smuggling-networks.

250 http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/public-consultation/2015/consulting_0031_en.htm.

251 Zie het justitieplan op de website van de minister van Justitie: http://www.koengeens.be/.

252 Wetsontwerp tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *Doc.parl.*, Kamer, zitting 2015-2016, 54-1701/005.

253 Wet van 31 mei 2016 tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *B.S.*, 8 juni 2016.

254 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB*, L101 van 15 april 2011.

255 Richtlijn 2011/92/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 13 december 2011 ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie, en ter vervanging van Kaderbesluit 2004/68/JBZ van de Raad, PB, L335 van 17 december 2011.

pornografie aan en kent het een faciliterende rol toe aan Child Focus. Het derde luik, dat de poging tot hulpverlening bij illegale binnenkomst betreft, behandelen we verderop in het punt 2.2.1, *Juridische en politieke ontwikkelingen inzake mensensmokkel*.

Ook al is de Belgische wetgeving grotendeels in overeenstemming met de Europese richtlijn, toch vertoont het strafrecht en de strafprocedure nog een aantal leemten die de nieuwe wet moet opvullen.

Ook al is de Belgische wetgeving grotendeels in overeenstemming met de Europese richtlijn, toch vertoont het strafrecht en de strafprocedure nog een aantal leemten die de nieuwe wet moet opvullen:

- Wat de verzwarende omstandigheden van de strafbaarstelling mensenhandel betreft: artikel 433*septies* van het Strafwetboek inzake *modi operandi* wordt aangevuld, om alle in de Europese richtlijn vermelde *modi operandi* erin op te nemen: ontvoering, het geven of ontvangen van geld of voordelen om de instemming te verkrijgen van een persoon die controle heeft over een ander, bedrog en misbruik van gezag[256].
- De extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische rechter inzake mensenhandel (artikel 10*ter* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering) wordt uitgebreid naar de gewone vormen van mensenhandel en naar poging tot mensenhandel[257].
- De verjaringstermijn van 15 jaar wordt verlengd vanaf de leeftijd van meerderjarigheid van het slachtoffer in geval van poging tot mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting (wijziging van artikel 21, eerste lid, 2°, tweede streepje, van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering)[258].

De wet heeft ook voorzien in bijzondere beschermingsmaatregelen van de slachtoffers (met name omwille van de harmonisering met de bepalingen inzake prostitutie en seksueel misbruik):

- het verbod om over te gaan tot publicatie of uitzending van elementen waaruit de identiteit van een slachtoffer van uitbuiting van prostitutie blijkt[259], tenzij met schriftelijke toestemming van die laatste of akkoord van de procureur des Konings of van de onderzoeksrechter ten behoeve van het opsporingsonderzoek of het gerechtelijk onderzoek (nieuw artikel 433*novies*/1 van het Strafwetboek)[260];
- de mogelijkheid voor het slachtoffer van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting (of poging daartoe) om aan de rechtbank te vragen de zaak achter gesloten deuren te behandelen (wijziging van artikel 190 van het Wetboek van Strafvordering)[261].

Het spreekrecht dat is geregeld in artikel 458*bis* van het Strafwetboek voor bepaalde professionals die als hoofdtaak hebben met kinderen te werken, wordt uitgebreid met een verwijzing naar mensenhandel (en poging tot mensenhandel), en dit voor alle uitbuitingsvormen van mensenhandel[262]. Het spreekrecht maakt het voor deze professionals mogelijk om de procureur des Konings te informeren over mensenhandel tegenover een minderjarige, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van mensenhandel en de professional deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen. Wat de uitbreiding van het spreekrecht betreft, heeft een parlementslid er tijdens de debatten in het parlement op gewezen dat de hulpverleners niet altijd voorstander zijn om het spreekrecht uit te breiden, uit schrik dat de slachtoffers minder geneigd zullen zijn om hun verhaal te komen doen[263].

De wet brengt tenslotte ook een aantal wijzigingen aan inzake bijkomende straffen, waarvan de toepassing is uitgebreid (artikel 433*novies* van het Strafwetboek). Zo wordt de ontzetting van de rechten uitgesproken in geval van veroordeling voor de gewone vorm van mensenhandel (en niet langer enkel voor die met verzwarende omstandigheden). Daarnaast worden voortaan op alle veroordelingen voor vormen van mensenhandel gepleegd op minderjarigen, het verbod om een gelegenheid te exploiteren en het verbod om een activiteit uit te oefenen toegepast[264].

Vermeldenswaard is nog een technische wijziging aan artikel 11, §1, 1° van de wet 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel. Dat artikel heeft betrekking op de opvolging en uitvoering van de wet, en met name de rapportering en de bekwaamheid om in rechte op te treden van verschillende instellingen. Dat artikel is gewijzigd

256 Zie artikel 8 van de wet, *Parl. St.*, Kamer, 54-1701/005, p. 5 en de toelichting bij de artikelen van het wetsontwerp, *Doc parl.*, Kamer, 54-1701/001, p. 20.
257 Artikel 12 van de wet.
258 Artikel 13 van de wet.
259 Dit verbod geldt ook in geval van poging.
260 Artikel 10 van de wet.
261 Artikel 14 van de wet.
262 Artikel 11 van de wet.
263 Verslag namens de commissie voor de Justitie van 28 april 2016 over het wetsontwerp tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *Doc.parl.*, Kamer, zitting 2015-2016, 54-1701/003, p. 7.
264 Zie artikel 9 van de wet en de commentaar bij de artikels, *Doc parl.*, Kamer, 54-1701/001, p. 20.

en beoogt voortaan enkel de artikels 433*quinquies* tot 433*octies* van het Strafwetboek. Sinds de wet van 10 augustus 2005[265] en de invoering van het specifieke misdrijf mensenhandel, was er geen reden meer om ook te verwijzen naar de artikels 379 en 380 van hetzelfde wetboek, betreffende verschillende inbreuken inzake prostitutie[266].

2.1.2. | Nieuw actieplan ter bestrijding van mensenhandel 2015-2019

Na de actieplannen 2008-2012 en 2012-2014 heeft België zijn derde actieplan goedgekeurd. Dat legt het werkkader vast voor de jaren 2015 tot 2019[267]. Het actieplan ligt hoofdzakelijk in het verlengde van de vorige actieplannen maar formuleert ook een aantal nieuwe voorstellen voor initiatieven in tot dan toe weinig ontgonnen domeinen.

Na de actieplannen 2008-2012 en 2012-2014 heeft België zijn derde actieplan goedgekeurd. Dat legt het werkkader vast voor de jaren 2015 tot 2019.

Net als de vorige actieplannen, komen in dit nieuwe plan verschillende aspecten aan bod zoals het wetgevend en reglementair arsenaal, opleidingen, bescherming van de slachtoffers, internationale aandacht voor het fenomeen, sensibilisering en informatie, en coördinatie. Een nieuw - en des te belangrijker - aspect is dat ook van de deelstaten initiatieven worden verwacht. Het koninklijk besluit van 21 juli 2014[268] heeft de samenstelling van de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel immers uitgebreid naar de deelstaten. Het is dan ook logisch dat een van de punten uit het actieplan betrekking heeft op de deelstaten.

De belangrijkste punten uit het nieuwe actieplan zijn:

a) **Wetgeving en reglementering**: Aangezien de huidige wetgeving reeds bijzonder volledig was, waren grondige aanpassingen niet echt nodig, op enkele wijzigingen na dan, om een optimale overeenstemming met de Europese richtlijn van 2011 te garanderen. Dit punt is er gekomen na de goedkeuring van een nieuwe wet[269] (zie in dit verband supra punt 2.1.1.).

   We wijzen er nog op dat de vraag naar een regeling die de hoofdelijke aansprakelijkheid van de opdrachtgever bepaalt, die specifiek op mensenhandel is gericht, telkens op de agenda van de opeenvolgende actieplannen staat. Door het uitblijven van een politiek akkoord is daar echter nog steeds geen antwoord op gekomen[270].

   Heel binnenkort moet er ook een richtlijn komen inzake uitbuiting van de bedelarij[271].

   Net zoals in de vorige actieplannen, wordt ook hier het belang onderstreept van financiële onderzoeken inzake mensenhandel. In dat verband wordt de belangrijke rol herbevestigd van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI)[272].

b) **Opleidingen**: het actieplan bevat behalve opleidingen voor eerstelijnsactoren op basis van cycli ook een handboek of IT-ondersteuning met opleidingen rond mensenhandel voor professionals.

c) **Bescherming van slachtoffers**: de opvangcentra voor slachtoffers beschikken niet altijd over de structurele financiering om hun opdrachten te kunnen uitvoeren. Ook hun subsidies zijn verminderd na het opdoeken van het Federaal Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (FIM) in het kader van de zesde Staatshervorming. In het verlengde van het actieplan wenst Myria dat dit - hardnekkige - probleem eindelijk wordt aangepakt.

   Het actieplan voorziet trouwens ook in een betere bescherming van de slachtoffers, enerzijds door het document dat tijdens de reflectieperiode wordt

265 Wet van 10 augustus 2005 tot wijziging van diverse bepalingen met het oog op de versterking van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel en tegen praktijken van huisjesmelkers, *B*S, 2 september 2005. Zie in dit verband Jaarverslag Mensenhandel 2005, *Het Belgische mensenhandelbeleid: gewikt en gewogen*, pp. 10-21. Voor een commentaar op deze wet, zie. M.A. BEERNAERT et P. LE COCQ, "La loi du 10 août modifiant diverses dispositions en vue de renforcer la lutte contre la traite et le trafic des êtres humains et contre les pratiques des marchands de sommeil", *Rev. dr. pén.*, 2006, pp. 335 e.v..

266 Artikel 18 van de wet.

267 http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_MH_2015_2019-FRpr%2013072015.pdf.

268 Koninklijk besluit van 21 juli 2014 tot wijziging van het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel, *BS*, 1 september 2014. Voor een analyse van deze uitbreiding, zie het Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 58-62.

269 Wet van 31 mei 2016 tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *B.S.*, 8 juni 2016.

270 In de laatste tekst die ter behandeling werd voorgelegd zijn sancties opgenomen op het vlak van de burgerrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid wanneer de opdrachtgever wist of had moeten weten dat de tussenpersoon waarop hij beroep deed personen uitbuitte in werkomstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid.

271 Bij het afsluiten van de redactie van dit verslag (in juni 2016) was die nieuwe COL nog niet aangenomen.

272 Over de rol van de CFI, zie het Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2011, *Schakels verbinden*, pp. 16-18.

overhandigd te vervangen (bevel om het grondgebied te verlaten binnen 45 dagen door een ander document) en anderzijds via een actualisering en aanpassing van de multidisciplinaire omzendbrief uit 2008[273] om er ook de Belgische slachtoffers in op te nemen. Bij afsluiting van dit verslag waren de discussies over beide punten nog aan de gang.

d) **Internationale aandacht voor het fenomeen**: zo voorziet het actieplan in een actualisering van de flyer voor de Belgische diplomatieke posten en het opstellen van een synthesefiche met daarin basisinformatie over de bescherming van slachtoffers in de Benelux. Dat laatste punt is al gerealiseerd met de publicatie van een brochure[274].

e) **Sensibilisering en informatie, zowel van professionele actoren als van actoren uit het middenveld en van burgers**: het actieplan bepaalt verder diverse maatregelen zoals het ontwikkelen van een didactisch instrument voor de basisopleidingen, het opstellen van een informatiefiche voor voogden om het opsporen van minderjarige slachtoffers te verbeteren[275], het voortzetten van de sensibilisering in ziekenhuizen of het opstellen van een infobrochure over huishoudelijk werk.

f) **Coördinatie van de acties en ontwikkeling van de kennis over het fenomeen**: het actieplan voorziet onder meer in een verbetering van de statistieken, met name door een duidelijker onderscheid te maken tussen de uitbuitingsvormen in de veroordelingsgegevens, en via de indeling van de beschikbare informatie in functie van de genderdimensie.

g) **Projecten van de deelstaten**: een betere synergie met de deelstaten bepaalt naast de sensibilisering van de regionale arbeidsinspectiediensten, ook het ontwikkelen van de preventie en sensibilisering van het middenveld zoals de schoolsector en andere actoren zoals de Jeugdzorg[276].

273 Omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, *BS*, 31 oktober 2008.

274 http://www.benelux.int/nl/publicaties/publicaties-overzicht/benelux-samenwerking-ter-bejegening-van-slachthoffers-van-mensenhandel.

275 Dit punt is in 2015 geïmplementeerd.

276 De problematiek van de loverboys zou in dit kader aan bod kunnen komen, zie in dit verband dit verslag, deel 3, hoofdstuk 3 (best practices en ervaringen), en ook een van de focuspunten uit het vorige verslag: Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, deel 1, hoofdstuk 2.

2.1.3. | De procedure van schuldig pleiten: slachtoffers van mensenhandel vergeten?

In het kader van de hervorming van het strafrecht en de strafprocedure, die door de minister van Justitie is opgestart, beter bekend als de tweede 'Potpourri-wet'[277], werd een nieuwe, op het Angelsaksisch recht geïnspireerde procedure in het Wetboek van Strafvordering ingevoerd: de procedure van schuldig pleiten (voorafgaande erkenning van schuld, *guilty plea*)[278]. Daarmee wil men inspelen op de vraag naar een sneller en efficiënter strafrecht: de werklast van de correctionele rechtbank zou op die manier worden beperkt en de duur van de strafprocedure ingekort. Men hoopt er ook een efficiëntere uitvoering van de straffen mee te bereiken aangezien de verdachte zijn straf vooraf heeft aanvaard.

Het Openbaar Ministerie mag de toepassing van deze procedure voorstellen, hetzij van ambtswege, hetzij op verzoek van de verdachte, de beklaagde of zijn advocaat. Verschillende voorwaarden moeten zijn vervuld:

- feiten die niet van die aard schijnen te zijn dat ze gestraft moeten worden met een hoofdstraf van meer dan vijf jaar correctionele gevangenisstraf: het gaat hier niet om de door de wetgever *in abstracto* bepaalde straf maar om die die het parket *in concreto* zou vorderen, indien de zaak voor de rechter zou worden gebracht;[279]
- de beklaagde erkent de schuld aan de hem ten laste gelegde feiten;
- wanneer een onderzoeksrechter met een onderzoek is gelast, kan deze procedure enkel worden voorgesteld na de beschikking of het arrest van verwijzing naar de feitenrechter;
- wanneer de zaak reeds bij de feitenrechter aanhangig

277 Zie de wet van 5 februari 2016 houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *M.B.*, 19 februari 2016, p. 13130. Zo heeft deze wet o.a. de verzwarende omstandigheid van ongeschiktheid gewijzigd voor een aantal misdrijven. Dit is met name het geval voor mensenhandel (artikel 433*septies*, 5° van het Strafwetboek) en mensensmokkel (artikel 77*quater*, 5° van de vreemdelingenwet van 15 december 1980). De nieuwe wet breidt er de toepassing van uit door de termen "blijvende fysieke of psychische ongeschiktheid" te vervangen door: "arbeidsongeschiktheid van minstens vier maanden".

278 Nieuw artikel 216 van het Wetboek van Strafvordering, ingevoegd door artikel 97 van de wet van 5 februari 2016. De procedure "schuldig pleiten" is in werking getreden op maandag 29 februari 2016. Voor een gedetailleerde analyse van deze nieuwe procedure, zie. M. Fernandez-Bertier et M. Giacometti, "La "reconnaissance préalable de culpabilité" ou "plaider coupable": une révolution dans notre arsenal procédural?", *Rev. dr. pén.*, 2016/4, pp. 268-301.

279 Rekening houdend met het eventueel aanvaarden van verzachtende omstandigheden, zie memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.*, Kamer, zitting 2015-2016, 54-1418/001, p. 90.

is gemaakt, voor zover er nog geen eindvonnis of arrest is gewezen op strafgebied;
- de verklaringen waarmee de verdachte of de beklaagde de schuld aan de hem tenlastegelegde feiten erkent, worden afgelegd in het bijzijn van een advocaat;
- de verdachte of de beklaagde kan een bedenktijd van maximaal tien dagen vragen alvorens aan de procureur des Konings mee te delen of hij al dan niet de schuld aan de tenlastegelegde feiten erkent en de weerhouden wettelijke kwalificaties en de voorgestelde straffen aanvaardt.

In vier gevallen is de procedure echter uitgesloten:

- feiten die strafbaar zouden zijn met een maximumstraf van meer dan twintig jaar opsluiting als ze niet in wanbedrijven werden omgezet; in de praktijk zijn daarmee de zwaarste misdrijven uitgesloten (bijvoorbeeld als de ontvoering of gevangenhouding van een minderjarige zijn of haar dood tot gevolg heeft gehad);
- feiten die bedoeld zijn in de artikelen 375 tot 377 van het Strafwetboek, met name verkrachting en de meest ernstige vormen van aanranding van de eerbaarheid (zoals foltering, opsluiting of incest);
- feiten die bedoeld zijn in de artikelen 379 tot 387, indien ze zijn gepleegd op of met behulp van minderjarigen; Het gaat hier om misdrijven zoals bederf van de jeugd, prostitutie en openbare schennis van de goede zeden (waaronder kinderpornografie);
- feiten die bedoeld zijn in de artikelen 393 tot 397 van het Strafwetboek (doodslag en moord).

De partijen leggen de procedure van schuldig pleiten vast in een overeenkomst die ze samen ondertekenen. Het is pas in dat stadium dat contact wordt opgenomen met het eventuele slachtoffer: de procureur des Konings bezorgt de gekende slachtoffers dan een kopie van de ondertekende overeenkomst. Op dat ogenblik krijgen slachtoffer en zijn advocaat toegang tot het dossier.

De rechtbank moet vervolgens de overeenkomst bekrachtigen. De rechtbank hoort de beklaagde en zijn advocaat over de afgesloten overeenkomst en de erkende feiten. De rechtbank kan ook het slachtoffer en zijn advocaat horen over de feiten en de vergoeding van de schade. Het slachtoffer kan zich op de zitting van de rechtbank, die de afgesloten overeenkomst dient te bekrachtigen, burgerlijke partij stellen en vergoeding van zijn schade vragen. Het is dus in het kader van de procedure voor de rechtbank dat de schadeloosstelling wordt beoordeeld[280].

In geval van erkenning van schuld kan het Openbaar Ministerie een strafvermindering voorstellen maar de definitieve beslissing wordt steeds genomen door het vonnisgerecht dat het gesloten akkoord moet bekrachtigen[281].

Uit de debatten in het parlement is gebleken dat er heel wat vragen zijn over deze procedure en dat de meningen erover verdeeld zijn, zelfs al lijkt ze in overeenstemming te zijn met artikel 6 van het Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens (EVRM) (recht op een eerlijk proces)[282]. Zo waren de vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie logischerwijze voorstander van de nieuwe procedure[283], had de balie heel wat kritiek[284] en waren de feitenrechters eerder verdeeld. Ook bij de rol van de feitenrechter werden vragen gesteld. Een aantal actoren wees op het risico dat zijn rol zou worden herleid tot een louter formele controle[285], ook al bevestigde de minister dat daar helemaal geen sprake van is[286]. Anderen daarentegen hadden vragen bij de bekrachtigingsbeslissing. Als die moet worden gemotiveerd, zou ze ook een onderzoek *in extenso* van de zaak vereisen, wat in de praktijk geen reële tijdswinst zal opleveren[287].

Myria heeft trouwens vragen bij de impact van de procedure van schuldig pleiten in zaken van mensenhandel. Ook al lijkt de nieuwe procedure, zoals de memorie van

280 Memorie van toelichting, *op. cit.*, doc 54-1418/001, p. 95. De tekst is aangepast na opmerkingen van de Raad van State die vond dat het ontworpen artikel 216 niet duidelijk was over de rol van de slachtoffers en het feit dat de afhandeling van de burgerlijke rechtsvordering in niets verschilde van de normale procedure (zie advies van de Raad van State over het voorontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.*, Kamer, zitting 2015-2016, 54-1418/001, pp. 298-299, §§ 75, 79 en 80.)

281 Dit heeft voor kritiek gezorgd van o.m. de Liga voor Mensenrechten, die vond dat de strafverminderingen verplicht moesten worden, anders had de beklaagde er geen enkel belang bij; hij zou dan voor een rechtbank een lagere straf kunnen bekomen, of zelf voor een autonome straf in aanmerking kunnen komen. Zie het verslag van de eerste lezing van de commissie voor de Justitie, o.a. over het wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.*, Kamer, zitting 2015-2016, 54-1418/005, p. 274.

282 Zie in dit verband het advies van de Raad van State over het voorontwerp van wet, *op. cit.*, Doc 54-1418/001, pp. 280-281. Zie ook M.-A. Beernaert, "Transactions, accords de plaider coupable et autres procédures judiciaires simplifiées - Quelques considérations sur la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme en matière de justice pénale consensuelle ou négociée, en marge de l'arrêt Natsvlishvili et Togonidze c. Géorgie du 29 avril 2014", *Rev. Trim. D.H.*, 2015/101, pp. 207-218.

283 Verslag van de eerste lezing in naam van de commissie voor de Justitie, *op.cit.*, Doc 54-1418/005, p. 184.

284 Met name over het risico op druk tegenover de verdachte die ondanks zijn onschuld, een publiek proces zou willen vermijden. Zie het verslag van de eerste lezing in naam van de commissie voor de Justitie, *op.cit.*, Doc 54-1418/005, p. 265 en 269.

285 *Ibid.*, not. pp. 38 en 293.

286 *Ibid.*, p. 120.

287 *Ibid.*, not. pp. 56 en 220.

Myria heeft vragen bij de impact van de procedure van schuldig pleiten in zaken van mensenhandel.

toelichting verduidelijkt[288], vooral bedoeld voor zaken waarin de feiten duidelijk zijn en de dader bekend heeft[289], valt toch niet uit te sluiten dat het Openbaar Ministerie die ook op andere, meer complexe zaken wil toepassen. Het toepassingsgebied is dan ook heel breed[290].

Als deze procedure uitdrukkelijk is uitgesloten voor zwaardere feiten, onder meer met een seksuele connotatie, waarom is de wetgever dan niet op dezelfde manier te werk gegaan voor feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en op de zwaardere vormen van mensenhandel? Gaat het hier om een vergetelheid? De vraag is terecht, vooral omdat de wet de procedure uitdrukkelijk uitsluit voor misdrijven inzake prostitutie wanneer er minderjarigen bij betrokken zijn.

Myria maakt zich ook zorgen over de vraag of het Openbaar Ministerie om efficiëntieredenen niet geneigd zal zijn de tenlastelegging mensenhandel te laten varen, in ruil voor andere tenlasteleggingen die de beklaagden makkelijker zullen aanvaarden (zoals inbreuken op het sociaal strafrecht bijvoorbeeld). Dat zou gevolgen hebben voor het slachtoffer, dat dan niet langer in aanmerking zou komen voor het bijzondere slachtofferstatuut?[291] Of hoe zit het met dossiers met verschillende beklaagden, zoals dat vaak het geval is in zaken van mensenhandel? Net zoals een parlementslid heeft ook Myria vragen bij een eventuele schending van het gelijkheidsbeginsel, al naargelang de dader schuldig pleit en in dat geval voor strafvermindering in aanmerking komt, en andere beklaagden die hun onschuld staande houden en dan mogelijks strenger worden veroordeeld, of worden vrijgesproken: hoe zal de feitenrechter met dat soort situaties omgaan?[292] Komt daarmee niet de globale behandeling van de zaak in het gedrang?

Men kan zich ook afvragen of de rechten van de slachtoffers in deze procedure wel echt worden gevrijwaard: die zijn immers veel minder gewaarborgd dan in het kader van een minnelijke schikking bijvoorbeeld[293], waar de bekrachtiging van het akkoord afhankelijk is van een voorafgaande vergoeding van de schade, of toch minstens van het niet-betwiste gedeelte van de schade. De memorie van toelichting wijst er in dat verband wel op dat die procedure moet worden toegepast ongeacht het eigen vermogen van de beklaagde. Het slachtoffer zou in geval van bekrachtiging van het akkoord wel voordeel uit de procedure halen, aangezien het zich zal kunnen beroepen op de erkenning van schuld, die in de overeenkomst bij het dossier is bijgevoegd[294]. Bij zijn uitspraak over de bekrachtiging van het akkoord houdt de rechter onder meer rekening met de wil van de beklaagde om de schade te herstellen. Een spreker in het parlement heeft er evenwel op gewezen dat het, om het aantal procedures te beperken, beter was geweest de burgerlijke belangen te regelen op het ogenblik van de bekrachtiging. Zo zou de burgerlijke partij zekerheid krijgen omtrent het herstel van de schade[295]. Rekening houdend met de problemen die de slachtoffers van mensenhandel hebben om effectief herstel van hun schade te bekomen, kan Myria zich daar volledig in vinden.

2.1.4. | Bestraffen van de zwartwerker: principe van niet-bestraffing van slachtoffers van mensenhandel op de helling

Sinds mei 2016 begaat elke persoon die in het zwart werkt een overtreding die met een administratieve boete wordt bestraft[296], voor zover deze persoon wetens en willens deze arbeid uitoefent wetende dat deze niet aangegeven is en er tegen de werkgever eveneens een proces-verbaal werd opgesteld voor deze niet aangegeven tewerkstelling. Dat volgt op een recente wijziging van het Sociaal Strafwetboek[297].

288 Memorie van toelichting bij het wetsontwerp houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.*, Kamer, zitting 2015-2016, 54-1418/001, p. 89.

289 Het College van het Openbaar Ministerie en het College van Procureurs-generaal hebben gewezen op het belang van zo'n procedure voor relatief eenvoudige zaken, waarbij geen betwisting is over de schuld (Zie het verslag van de eerste lezing in naam van de commissie voor de Justitie, *op. cit.*, Doc 54-1418/005, p. 184).

290 Een spreker vraagt zich trouwens af of men zich niet eerst tot kleinere misdrijven had moeten beperken om die vervolgens te evalueren. Zie in dit verband het verslag van de eerste lezing in naam van de commissie voor de Justitie, *op.cit.*, Doc 54-1418/005, p. 258.

291 Dit statuut biedt o.a. de mogelijkheid onder bepaalde voorwaarden specifieke verblijfsvergunning te verkrijgen: het vermoedelijke slachtoffer moet daarvoor alle contacten met de uitbuiters verbreken, instemmen met begeleiding door een gespecialiseerd opvangcentrum en samenwerken met de gerechtelijke overheden. Zie in dit verband artikels 61/2 tot 61/5 van de vreemdelingenwet van 15 december 1980.

292 Zie de tussenkomst van dhr. Stefaan Van Hecke in het verslag van de eerste lezing in naam van de commissie voor de Justitie, *op.cit.*, Doc 54-1418/005, p. 292.

293 Artikel 216*bis*, §4 van het Wetboek van Strafvordering.

294 Memorie van toelichting, *op. cit.*, doc 54-1418/001, p. 95.

295 Verslag van de eerste lezing in naam van de commissie voor de Justitie, *op. cit.*, Doc 54-1418/005, p. 121.

296 Het gaat om een sanctie niveau 1. Een sanctie niveau 1 bestaat uit een administratieve boete van 10 tot 100 euro (art. 101 van het Sociaal Strafwetboek). Dit bedrag wordt met 6 vermenigvuldigd (huidige waarde van de "opcentiemen"), voor meer informatie, zie: http://www.werk.belgie.be/home.aspx?id=36145.

297 Art. 32 van de wet van 29 februari 2016 tot aanvulling en wijziging van het Sociaal Strafwetboek en houdende diverse bepalingen van sociaal strafrecht, *BS*, 21 april 2016. Dit artikel voegt in het Sociaal Strafwetboek een nieuw artikel183/1.

Samen met de gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel en met OR.C.A. (Organisatie voor Clandestiene Arbeidsmigranten) heeft Myria, nog voor de goedkeuring van de wet, laten weten zich ernstige zorgen te maken over de invoering van die bestraffing. Ze treft namelijk heel specifiek de (potentiële) slachtoffers van mensenhandel en de illegale werknemers[298], in die mate dat dit een extra belemmering dreigt te worden om hun rechten te laten gelden (met name op werk), indien die met de voeten worden getreden.

Wat de (potentiële) slachtoffers van mensenhandel betreft, druist deze maatregel in tegen het niet-bestraffingsbeginsel, waarvoor zij in aanmerking moeten komen. Het idee achter die niet-bestraffing is dat het slachtoffer, ook al heeft hij of zij een misdrijf gepleegd, niet autonoom heeft gehandeld, hetzij omwille van de mate waarin de mensenhandelaars controle over hem uitoefenen, hetzij omwille van de door hen gebruikte methodes[299]. Daarom is het niet-bestraffingsbeginsel in verschillende internationale en Europese instrumenten verankerd. Zo is in het verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel een uitdrukkelijke bepaling opgenomen[300]. De erkenning van een niet-bestraffingsverplichting is ook vastgelegd in artikel 8 van de EU-richtlijn mensenhandel 2011/36/EU[301]. Met de uitdrukkelijke verplichting om niet te vervolgen lijkt de Europese richtlijn nog verder te gaan dan het verdrag van de Raad van Europa.

Niet-bestraffing maakt deel uit van de zogenaamde mensenrechtenaanpak van mensenhandel. Door slachtoffers te criminaliseren zien staten niet alleen de inbreuken over het hoofd die mensenhandelaars – tegen wie een onderzoek moet worden ingesteld – tegen hen hebben gepleegd, ze erkennen hen bovendien niet als slachtoffers van een ernstig misdrijf. Door hen een onrechtvaardige sanctie op te leggen, lopen ze een nog groter trauma op, of voelen ze zich nog meer slachtoffer[302]. Met het niet-bestraffingsbeginsel garanderen de staten dus dat de slachtoffers niet worden bestraft voor misdrijven die in het kader van of als gevolg van een proces van mensenhandel zijn gepleegd.

Ook al bepaalt het nieuwe artikel 183/1 van het Sociaal Strafwetboek dat de werknemer dat illegale werk wetens en willens moet verrichten - wat in het geval van slachtoffers van mensenhandel moeilijk te bewijzen is - toch kunnen weinig scrupuleuze werkgevers deze maatregel mogelijk als extra drukkingsmiddel gebruiken. Zij kunnen dat argument voortaan inroepen om hun werknemers te intimideren en zo de uitbuiting nog versterken waarvan die laatsten mogelijk het slachtoffer zijn.

2.2. | Mensensmokkel

Op Belgisch niveau zijn er twee grote nieuwigheden op vlak van mensensmokkel. Enerzijds werden een aantal bepalingen inzake mensensmokkel afgestemd op die van mensenhandel, in het kader van de voltooiing van de omzetting van de EU-richtlijn mensenhandel (zie supra, punt 2.2.1.). Anderzijds heeft de regering voor het eerst een specifiek actieplan mensensmokkel goedgekeurd.

2.2.1. | Harmoniseren van een aantal bepalingen inzake mensensmokkel

Naar analogie van bepaalde wijzigingen op vlak van mensenhandel heeft de wetgever de strafbaarstelling mensensmokkel willen harmoniseren[303]:

- De verzwarende omstandigheid die samenhangt met de *modi operandi*, bepaald in artikel 77*quater* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: vreemdelingenwet) wordt

298 Over dit aspect, zie jaarverslag 2016, *Migratie in cijfers en in rechten*, p. 191. De werknemer zonder papieren zal immers veel meer schrik hebben voor de gevolgen van het eventueel ontdekken van zijn onwettige of precaire situatie (mogelijks krijgt hij een bevel om het grondgebied te verlaten of een inreisverbod, of een hechtenis of verwijdering opgelegd). Het zal ook de begeleiding van dit publiek bemoeilijken.

299 Voor een analyse van deze uitbreiding, zie het Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-40.

300 Artikel 26 van het verdrag van de Raad van Europa van 16 mei 2005 inzake de bestrijding van mensenhandel. Dit artikel bepaalt dat "iedere partij, in overeenstemming met de grondbeginselen van haar rechtsstelsel, in de mogelijkheid voorziet slachtoffers niet te straffen voor hun betrokkenheid bij illegale activiteiten voor zover zij daartoe zijn gedwongen".

301 Artikel 8 van de richtlijn (titel: "Niet-vervolging of niet-bestraffing van het slachtoffer") bepaalt met name dat "de lidstaten, in overeenstemming met de grondbeginselen van hun rechtsorde, de nodige maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat de bevoegde nationale autoriteiten gerechtigd zijn slachtoffers van mensenhandel niet te vervolgen of te bestraffen wegens gedwongen betrokkenheid bij criminele activiteiten die een rechtstreeks gevolg is van een van de in artikel 2 bedoelde, jegens hen gepleegde handelingen" (d.w.z. slachtoffer te zijn geweest van het misdrijf mensenhandel).

302 OSCE, *Policy and legislative recommendations towards the effective implementation of the non-punishment provision with regard to victims of trafficking*, 22 april 2013, p. 4.

303 Wet van 31 mei 2016 tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *B.S.*, 8 juni 2016.

op dezelfde manier aangevuld als voor mensenhandel[304].
- De ontzetting uit burgerlijke en politieke rechten wordt uitgebreid tot de gewone vorm van migrantensmokkel[305];
- De extraterritoriale bevoegdheid van de Belgische rechter wordt uitgebreid naar de gewone vormen van migrantensmokkel en naar poging tot smokkel[306].

Ook wordt gewezen op een wijziging aan de strafbaarstelling hulp bij illegale immigratie. Die wijziging is er gekomen na een analyse in opdracht van de Europese Commissie waaruit blijkt dat de Belgische wetgeving niet overeenstemt met richtlijn 2002/90/EU van de Raad van 28 november 2002 tot omschrijving van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf en met het kaderbesluit van de Raad van 28 november 2002 tot versterking van het strafrechtelijk kader voor de bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf[307]. Deze niet-overeenstemming heeft betrekking op een bepaald punt: dat van de expliciete niet-strafbaarstelling van de poging in artikel 77 van de vreemdelingenwet. De memorie van toelichting van het wetsontwerp[308] bepaalt evenwel dat het Belgische standpunt was dat artikel 77 van de vreemdelingenwet in overeenstemming was met de Europese instrumenten, gelet op de ruime interpretatie die aan dit artikel werd gegeven ("voorbereidende handelingen"). Rekening houdend met het standpunt van de Commissie en de rechtspraak in die zin, heeft de regering ervoor gekozen dit artikel te wijzigen met het oog op de rechtszekerheid. De poging tot hulp bij illegale immigratie is voortaan expliciet strafbaar gesteld in artikel 77 van de vreemdelingenwet.

De minister van Justitie heeft er echter uitdrukkelijk op gewezen dat de humanitaire clausule kan blijven worden toegepast zowel bij een voltooid misdrijf als bij de poging daartoe[309].

304 Zo worden de ontvoering, het geven of ontvangen van geld of voordelen om de instemming te verkrijgen van een persoon die controle heeft over een ander, bedrog en misbruik van gezag, toegevoegd. Zie artikel 16 van de wet.
305 Artikel 17 van de wet.
306 Artikel 12 van de wet.
307 Beide instrumenten zijn bekendgemaakt in het Publicatieblad (*PB*) L101 van 5 december 2002.
308 Memorie van toelichting bij het wetsontwerp tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *Doc.parl.*, Kamer, zitting 2015-2016, Doc 54-1701/001, pp. 6-7.
309 Verslag namens de commissie voor de Justitie van 28 april 2016 over het wetsontwerp tot verdere uitvoering van de Europese verplichtingen op het vlak van seksuele uitbuiting van kinderen, kinderpornografie, mensenhandel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, *Doc.parl.*, Kamer, zitting 2015-2016, 54-1701/003, p. 7.

2.2.2. | Nieuw actieplan ter bestrijding van mensensmokkel 2015-2018

Binnen de context van de huidige migratiecrisis, waarbij talrijke migranten beroep doen op mensensmokkelaars en daardoor in een zeer kwetsbare situatie terecht komen, heeft de regering een specifiek actieplan goedgekeurd om mensensmokkel te bestrijden. België is altijd al een transit- en soms ook wel een bestemmingsland geweest. Zo is de E40-autosnelweg voor smokkelaars een vaak gebruikte weg, waarbij de parkings langs de autosnelweg of de omgeving daarrond dienst doen als opstapplaatsen. Het actieplan ter bestrijding van mensensmokkel is in december 2015 goedgekeurd als een soort addendum bij het actieplan mensenhandel. Het is een plan op zich maar moet toch worden gelezen in combinatie met de maatregelen die reeds op vlak van mensenhandel bestaan en waarvan een aantal ook op mensensmokkel kunnen worden toegepast[310]. In dat verband wijzen we erop dat België een van de weinige Europese landen is dat over gespecialiseerde magistraten beschikt. Die zijn al bijna twintig jaar betrokken bij onderzoeken inzake bestrijding van mensensmokkel. Het gaat hier dus om het eerste actieplan ter zake, ook al beschikt België over een ruime expertise in dat domein.

België is een van de weinige Europese landen dat over gespecialiseerde magistraten beschikt.

Het actieplan legt de nadruk op repressieve maatregelen, een betere kennis van het fenomeen, opleiding en preventie, en heeft aandacht voor migranten die slachtoffer zijn. Het plan is dus vooral gericht op de strijd tegen de smokkelaars, niet tegen de migranten die slachtoffer zijn.

Dit zijn enkele repressieve maatregelen uit het plan:

- wijziging van de wetgeving opdat bijzondere opsporingstechnieken zouden kunnen worden gebruikt voor de mensensmokkel onder niet-verzwarende omstandigheden. Myria heeft vragen bij de noodzaak van zo'n maatregel aangezien de grootschalige smokkeldossiers deze verzwarende omstandigheden vereisen. De prioriteit moet gaan naar deze smokkelnetwerken, de telefoontaps moeten dan ook beperkt blijven tot die gevallen.
- aanpassen van de omzendbrief betreffende de opsporing en vervolging van feiten van mensensmokkel;
- een betere identificatie van situaties van mensensmokkel

310 Actieplan ter bestrijding van mensensmokkel 2015-2018, p. 5, beschikbaar via volgende link: http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/TEH%20Plan%20action%202015-18%20NL.pdf.

op basis van geldstromen en witwaspraktijken, door informatietools inzake mensenhandel en mensensmokkel uit te werken voor de financiële milieus;
- De controleacties op de door de smokkelaars gebruikte routes voortzetten en nog opdrijven.

Het actieplan beoogt ook een betere kennis van het fenomeen, onder meer via een betere codering van de veroordelingsgegevens inzake mensensmokkel en door het verzamelen van meer rechtspraak[311] ter zake.

Bij de opleiding van de verschillende actoren (politieagenten, magistraten, dienst vreemdelingenzaken, voogden…) zal rekening worden gehouden met meer aspecten rond mensensmokkel. We betreuren dat die opleidingsprojecten niet zijn uitgebreid naar de verschillende actoren die betrokken zijn bij de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV) en asielzoekers: het Rode Kruis, Caritas, privé-actoren, en naar het personeel van de sociale dienst van de gesloten centra, waar potentiële slachtoffers van smokkel (via de lucht, over land of via de havens) – in eerste instantie – kunnen worden ondergebracht.

De preventie zal zich richten naar de herkomstlanden, onder meer via de publicatie van een informatiebrochure over de risico's van mensensmokkel. Het actieplan onderzoekt ook hoe de betrokken gemeenschappen in België kunnen worden geïnformeerd.

Ten slotte is een correcte doorverwijzing nodig van volwassenen die werden onderworpen aan mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en minderjarigen die het slachtoffer waren van mensensmokkel. Onder bepaalde strikte voorwaarden kunnen ze in aanmerking komen voor de bijstandsmaatregelen die gelden voor de slachtoffers van mensenhandel. Zo zullen de verschillende actoren tal van informatie-instrumenten ontwikkelen zoals een derde evaluatieluik van de multidisciplinaire omzendbrief uit 2008[312], die specifiek is gericht op mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Daarnaast wordt ook de laatste hand gelegd aan een vademecum rond de doorverwijzing van NBMV's.

Volgens Myria was het ook nuttig geweest een specifiek aspect te voorzien rond sociale media en communicatienetwerken, om de netwerken van mensensmokkel beter op te sporen en te identificeren[313].

311 Hier wenst Myria wel te nuanceren dat er reeds veel rechtspraak over mensensmokkel bestaat; zie rechtspraak in dit deel, hfst. 4 punt 3. De beslissingen die worden voorgesteld in de verslagen van Myria worden ook gepubliceerd op de website: www.myria.be.

312 Omzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, *BS*, 31 oktober 2008.

313 Zie dit deel, hoofdstuk 3 (best practices en ervearingen). Zie ook in dit verband EMN, *Studie over mensensmokkel: eigenschappen, oplossingen en samenwerking met derde landen*, synthese, september 2015: http://www.emnbelgium.be/sites/default/files/publications/study_on_smuggling_of_migrants_executive_summary_french_091115_pdf.pdf.

Hoofdstuk 2
Dossieranalyse

In dit hoofdstuk analyseert Myria de gerechtelijke dossiers van mensenhandel en mensensmokkel waarin het als burgerlijke partij volledige inzage heeft verkregen. Het geeft een scherp beeld hoe een onderzoek concreet op het terrein gevoerd en opgestart wordt. Daarnaast schetst dit hoofdstuk per uitbuitingsvorm een beeld van het fenomeen van mensenhandel en van mensensmokkel.

De analyse is gebaseerd op de processen-verbaal (pv's) van die dossiers, en heeft vooral oog voor het criminele systeem en het slachtofferperspectief. We lichten in de eerste plaats de synthese-pv's grondig en kritisch door: daarin vatten de speurders het dossier samen. Er gaat ook veel aandacht naar de aanvankelijke pv's die informeren op welke basis het dossier concreet opgestart werd en of er op dat moment slachtoffers geïntercepteerd en gedetecteerd werden. Daarnaast bevat het dossier de pv's met de verhoren van slachtoffers, verdachten en getuigen; de informatie-pv's; de mappen van de afgeluisterde gesprekken op basis van de telefoontap, de observatierapporten en tenslotte de rapporten van rogatoire commissies.

De studie van concrete dossiers is een hoeksteen om het beleid te evalueren. Ze leidt tot kennis over de implementatie van het opsporings- en vervolgingsbeleid op het terrein, en over de knelpunten die daarbij opduiken. Samen vormen die bevindingen ook een belangrijke informatiebron voor de focus van het jaarrapport en een onmisbare basis om aanbevelingen te formuleren.

Myria baseert zich onder meer op deze dossieranalyses om de goede praktijken en negatieve ervaringen van de verschillende actoren op het terrein te bepalen. Die worden weergegeven in het hoofdstuk *best practices en ervaringen*. Daar waar de dossieranalyse relevant is voor dat hoofdstuk krijgt de tekst een voetnoot.

1. MENSENHANDEL

1.1. | Seksuele uitbuiting

1.1.1. | Loverboy[314] Antwerpen met minderjarigen uit jeugdinstelling

In dit Antwerps dossier werden verschillende minderjarige slachtoffers die uit een jeugdinstelling waren weggelopen, tot prostitutie gedwongen door loverboys[315]. De rechtbank heeft de loverboys veroordeeld voor mensenhandel en verkrachting[316].

De beklaagden waren twee Kosovaren en een Belg van Kosovaarse afkomst. Ze opereerden als een bende. De Kosovaarse hoofdbeklaagde was de loverboy, die als eerste de meisjes inpalmde. Daarna gaf hij de slachtoffers door aan zijn stiefbroer en schoonbroer, de andere beklaagden, maar ook aan loverboys uit andere dossiers. Zijn slachtoffers wisten niet dat hij een vrouw en twee kinderen had. De hoofdbeklaagde leefde officieel van een OCMW-uitkering[317] terwijl hij geld verdiende als pooier.

314 We verkiezen de term loverboy boven tienerpooier omdat de slachtoffers die via verleidingstechnieken geronseld worden niet uitsluitend Belgische minderjarige meisjes zijn. Het zijn ook veel meerderjarige slachtoffers die in België en minderjarige en meerderjarige slachtoffers die in hun herkomstland geronseld worden om hier in België uitgebuit te worden.

315 Zie best practices, dit deel, hfst. 3; Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, hfst. 2 Slachtoffers van loverboys, pp. 27-50.

316 Zie rechtspraak, dit deel, hoofdstuk 4.

317 Meer uitleg over uitkeringsfraude, zie Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, deel I hfst 3 punt 1, p. 45.

a) Start dossier

Dit strafdossier startte op basis van de verklaring van een Belgisch meisje van zestien jaar dat weggelopen was uit een jeugdinstelling en opgesloten werd door andere loverboys. Die werden vervolgd en veroordeeld in een ander strafdossier waarin ditzelfde meisje ook slachtoffer was[318]. Tijdens haar verhoor verklaarde ze eerder reeds tot prostitutie gedwongen geweest te zijn door loverboys en gaf hierbij ook namen van drie andere minderjarige slachtoffers. Die feiten vormden de basiselementen voor dit strafdossier mensenhandel.

De politie onderzocht de telefonische contacten van het eerste slachtoffer en kon op deze wijze een van de daders identificeren. De referentiemagistraat mensenhandel stelde een onderzoeksrechter aan die de politie de opdracht gaf voor een telefoontap.

b) Onderzoek

Het onderzoek was gebaseerd op telefoontap, huiszoekingen, verhoor van beklaagden en klanten als getuige, videoverhoor van slachtoffers, vaststellingen op heterdaad, gebruik van sociale media. De som van 5000 euro die de beklaagden tijdens hun arrestatie bij zich hielden werd in beslag genomen zodat de rechtbank ze nadien kon verbeurd laten verklaren[319].

Uit de telefoontap bleek duidelijk dat er over seksuele diensten werd gecommuniceerd en werd er openlijk gecommuniceerd dat ze geld verdienden met prostitutie. Een van de afgeluisterde gesprekken tussen de pooier en een klant heeft geleid tot een interventie van de politie in een hotel waar deze klant met het veertienjarig meisje op heterdaad betrapt werd. De politie stelde vast dat de op de sekssites gepubliceerde foto's werden genomen in dat hotel. "De slachtoffertjes hadden zelfs dezelfde lingerie nog aan."

Ook onderzoek naar de klanten bevestigde dit. Een klant die een verklaring wilde afleggen, bevestigde dat hij via een website een seksafspraak met de minderjarige meisjes had gehad: "Hij had gedacht dat ze meerderjarig waren. De deur in het hotel werd opengedaan door een man, aan wie hij 700 euro cash betaalde. Hij wees op foto X (verdachte) aan als de betrokken pooier. Deze verbleef volgens hem op de kamer ernaast."

Internet en sociale media[320]

Een beklaagde verklaarde dat hij een van de minderjarige slachtoffers via Facebook had leren kennen. De beklaagden werden door het eerste slachtoffer aangeduid via Facebook waarbij het slachtoffer ook hun telefoonnummers kon geven. Via een vergelijking met de foto's van de politie konden de beklaagden formeel geïdentificeerd worden.

c) Slachtoffers[321]

De slachtoffers waren Belgische meisjes tussen 14 en 16 jaar. Ze waren allemaal weggelopen uit dezelfde jeugdinstelling en hielden contact met elkaar via Facebook.

De slachtoffers bevonden zich in een uiterst kwetsbare positie. Het waren allemaal jonge meisjes die ongelukkig waren in de instelling waar ze waren geplaatst en daar ook geregeld wegliepen. Eén meisje was reeds 53 maal weggelopen, een ander meisje 37 maal. Dergelijk wegloopgedrag leidt er vaak toe dat zo'n meisjes gestigmatiseerd worden door hun omgeving. Deze meisjes waren helemaal niet zelfredzaam of konden niet in hun levensonderhoud voorzien.

Er was sprake van dwang. Eén meisje onderging zwaar geweld. Daarnaast was er minstens sprake van listige kunstgrepen. De loverboys speelden in op de liefdesgevoelens van deze jonge meisjes en draaiden hen rond hun vinger. Daarbij waren ze echter alleen uit op geldgewin. De meisjes raakten emotioneel afhankelijk van de loverboys. Na de arrestaties van de beklaagden beweerden verschillende meisjes plots dat ze geen slachtoffer waren en ze niet wilden dat hun 'vriendje' in de gevangenis zat.

De beklaagden drogeerden verschillende meisjes om hen ook drugsafhankelijk te maken en hun seksuele remmingen te verlagen. Twee meisjes verklaarden dat ze drugs gebruikten om de feiten te ondergaan.

Slachtofferverklaring

Het veertienjarig meisje werd als dertienjarige in de prostitutie geduwd

Het veertienjarig liefje van de hoofdbeklaagde verklaarde

318 Zie dit deel, hfst 4, rechtspraak.

319 Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst II punt 1.2. Focus op de financiële aanpak: gebruik van financiële onderzoeken in mensenhandeldossiers, pp. 44-55.

320 Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst II punt 1.3. Evidence-based benadering: het slachtoffer staat centraal, p. 56-61.

321 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst I punt 2 slachtofferprofielen van mensenhandel, p. 27-28.

dat ze sinds haar tiende in een jeugdinstelling zat, omwille van alcoholisme bij haar ouders. Ze liep dikwijls weg uit de jeugdinstelling, in totaal reeds 53 maal. Ze was een jaar geleden in Antwerpen beland via Facebook-vrienden van een ander meisje uit haar instelling. Telkens wanneer ze uit de instelling wegliep, zocht ze slaapplaatsen, en die kreeg ze door seks te hebben met mannen. De hoofdbeklaagde was eerst haar vriendje en duwde haar als dertienjarige in de prostitutie. Hij adverteerde haar toen via sekswebsites, en liet haar door zijn stiefbroer naar hotels of klanten brengen. Ze gaf toen het prostitutiegeld voor een deel aan de hoofdbeklaagde. Later kwam ze te weten dat hij een vrouw en kinderen had. Ze was ook bij hem thuis geweest en had van de vrouw kledij gekregen. Deze vrouw was van alles op de hoogte, en vertelde dat hij al bij veel meisjes hetzelfde had gedaan. Ze wist dat ook haar vriendinnetjes van de jeugdinstelling voor hem hadden gewerkt.

Via de hoofdbeklaagde had ze vier maanden geleden diens schoonbroer, de derde beklaagde, leren kennen. Deze omschreef ze als haar huidige vriendje. De stiefbroer van de hoofdbeklaagde (tweede beklaagde) had gezegd dat ze zich nu ook voor haar huidig vriendje (derde beklaagde) moest prostitueren voor geld, anders zou hij zorgen dat zij hem zou verliezen. Ze heeft dat dan gedaan en gaf al het verdiende geld af aan tweede en derde beklaagde. Daags voor de politie-interventie in het hotel had ze een trio gedaan. De klant had 700 euro betaald aan derde beklaagde. Ze werkte de klant af in kamer 320 terwijl haar huidig vriendje, de derde beklaagde, in kamer 318 verbleef, die ze als hun privé-kamer betrokken.

De derde beklaagde had geen inkomen. Ze leefden van de prostitutie, maar het slachtoffer zei dat hij een goede jongen was, want hij sloeg haar niet en had respect voor haar. Ze wist dat hij haar gebruikte als loverboy, maar toch hield ze van hem.

Veertienjarig meisje dat geweldpleging onderging

Ook dit slachtoffer was ontvlucht uit een jeugdinstelling. Ze belandde bij de loverboys nadat ze de tweede beklaagde per toeval had leren kennen via Skype; ze praatten elke dag met elkaar en hij maakte haar verliefd, ze kon er niet aan weerstaan. Hij is haar op een avond in Verviers op café komen bezoeken en heeft haar dan meegenomen naar Antwerpen.

Ze had intussen schrik gekregen: ze stond immers geseind als ontvluchte minderjarige en vreesde naar een gesloten jeugdinstelling te moeten gaan. Ze kon nergens meer naartoe. Ze had één dag in het appartement van de beklaagde zijn moeder doorgebracht, en daar was de politie haar komen zoeken. Maar de beklaagde had hen echter wandelen gestuurd.

De beklaagde was dan harder geworden, en had haar gezegd dat hij haar zou vermoorden als ze hem zou verlaten of als hij door haar in de gevangenis zou raken. Hij had haar ook geslagen – bij een ruzie in Waasmunster had hij haar uit jaloezie een bloedneus, een gekneusde kaak en een hoofdwonde geslagen. Daarna had hij haar in de wagen meegenomen en haar geïntimideerd, verbaal bedreigd en vernederd. Later die avond sloeg hij haar nog twee keer, zonder enige aanleiding.

Drie weken na hun eerste ontmoeting trokken ze samen met een andere beklaagde en zijn vriendinnetje naar een rendez-vous hotel in Antwerpen waar ze enkele dagen verbleven. Op een bepaald moment vroeg de beklaagde lief aan haar of ze voor hem in de prostitutie wou werken, want hij had geen geld en zijn remschijven waren toe aan vervanging. Omdat hij zoveel van haar hield stemde ze daarmee in. Daarvoor had ze zich nooit geprostitueerd. De beklaagden namen foto's en adverteerden. Ze ontving klanten op hotel of ze werd door de beklaagde naar de klant gereden.

Eerst werkte ze alleen, en was ze erg angstig. Ze gebruikte drugs om de mannen te ontvangen en alles te vergeten. Ze had in Turnhout een gevaarlijk incident met een klant meegemaakt, waar ze drugs diende te gebruiken en aan de dood was ontsnapt. Later werkte ze steeds samen met een ander minderjarig slachtoffer (vorige slachtofferverklaring). Ze hadden samen 5000 à 6000 euro gedurende de laatste maand verdiend, maar hadden steeds alles afgegeven aan de beklaagden. Nu wist ze dat hij niet van haar hield maar alleen van haar profiteerde. Nu ze hem had verraden, had ze veel schrik voor zijn reactie bij zijn vrijlating.

Slachtofferstatuut

De minderjarige meisjes werden teruggestuurd naar dezelfde jeugdinstelling van waar ze weggelopen waren[322].

1.1.2. | Dossier loverboy Luik met Belgische meerderjarige slachtoffers

In dit dossier van Luik met feiten van 2012 en 2013 werden verschillende Belgische jonge vrouwen in de prostitutie geduwd door een loverboy. Hij was de hoofdbeklaagde van een Albanees-Italiaanse bende. De slachtoffers moesten niet alleen al hun opbrengsten uit de prostitutie maar

322 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

ook hun werkloosheidsuitkering afgeven nadat ze onder bedreiging hun bankkaart hadden moeten afgeven. De rechtbank heeft deze bende van tien beklaagden veroordeeld voor onder meer de tenlastelegging mensenhandel[323]. Twee slachtoffers hebben zich tijdens het proces burgerlijke partij gesteld. Een van deze Belgische vrouwen was ook reeds slachtoffer in een ander mensenhandeldossier van seksuele uitbuiting en gedwongen gepleegde misdrijven[324].

De loverboy (hoofdbeklaagde) was een recidivist. In 2011 kwam hij voorlopig vrij en moest een elektronische enkelband dragen. Volgens een getuige rekruteerde hij op het moment van zijn voorwaardelijke vrijheid reeds vrouwelijke slachtoffers. Hij werd ook veroordeeld voor de organisatie van verschillende pogingen tot een schijnhuwelijk. De kostprijs hiervan bedroeg 13.000 euro. Bij een van deze schijnhuwelijken trachtte hij een andere beklaagde te koppelen aan een van de slachtoffers zodat deze beklaagde een verblijfsvergunning voor België kon bekomen. Het ging om een Albanese paracommando die gediend had in Afghanistan. Volgens de Belgische verbindingsofficier in Albanië stond die eenheid van de paracommando's uit Tirana bekend omwille van hun slechte reputatie.

De tweede beklaagde was ook niet aan zijn proefstuk toe. Hij maakte in Italië in juni 2009 deel uit van een Italiaans-Albanese drugsbende van 17 daders die cocaïne verhandelden.

a) Start dossier

De lokale politie van Luik werd in januari 2013 verwittigd dat een meisje in gevaar was. Ze zat opgesloten en werd regelmatig verplaatst. De politie vond haar in de woning van een beklaagde. Het slachtoffer alarmeerde de politie dat er nog een ander slachtoffer opgesloten zat. De politie zette een operatie op en bevrijdde het slachtoffer. Uit haar verklaringen bleek dat ze zich moest prostitueren voor de hoofdbeklaagde in Seraing en Brussel.

b) Onderzoek

Er werden huiszoekingen verricht. Uit de verhoren van slachtoffers, daders en getuigen bleek de geweldpleging een centrale rol te spelen. De jonge vrouwen die niet voldoende geld opbrachten of niet wilden luisteren, kregen slaag of werden bedreigd. De hoofdbeklaagde heeft enkele malen een wapen gericht op slachtoffer. Hij genoot er samen met zijn kompaan van dat de slachtoffers daar angstig op reageerden. De slachtoffers die zware geweldpleging ondergaan hadden, durfden niet naar het ziekenhuis gaan. Een getuige verklaarde dat ze gezien had dat de hoofdbeklaagde een vrouwelijke medebeklaagde wilde wurgen met een sjaal omdat ze niet gehoorzaamde.

c) Sociale media

Een buurvrouw heeft via Facebook de moeder van het invalide slachtoffer via een berichtje verwittigd dat haar dochter geslagen werd door twee mannen en een vrouw.

d) Slachtoffers

De slachtoffers waren Belgische vrouwen met een leeftijd van twintig jaar die in een kwetsbare positie zaten. Een slachtoffer had volgens een medisch attest een mentale invaliditeit van 66%. Een ander slachtoffer had reeds haar hele leven bij een opvanggezin of opvangcentra gezeten. Volgens een getuige die niet op zijn amoureuze voorstellen ingegaan was, heeft de hoofdbeklaagde ook twee minderjarige meisjes benaderd om in de prostitutie te werken.

Rekrutering: Loverboys[325]

De modus operandi van de hoofdbeklaagde, die na verloop van tijd ook door andere beklaagden werd gehanteerd, was de volgende: hij spoorde jonge vrouwen in nood op die inkomsten, noch werk hadden en rekruteerde ze. Vervolgens deed de beklaagde alsof hij een liefdesrelatie aanging (loverboy), om de jonge vrouw zowel sentimenteel als financieel afhankelijk te maken. Uiteindelijk kwam ze in de prostitutie terecht, waarbij haar tijdsbesteding nauw in de gaten werd gehouden. Geleidelijk aan namen de jonge vrouwen afstand van hun familie en moesten ze hun bankkaart en identiteitspapieren afgeven. Hun gsm werd afgenomen en vernietigd.

323 Corr. Luik, 12 februari 2014, 8ste k. (definitief). Zie Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, pp. 107-108 en de website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-luik-12-februari-2014

324 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, blz.112-113.

325 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, hfst. 2 Slachtoffers van loverboys, p. 27-50.

Slachtofferverklaring

Invalide slachtoffer

Het slachtoffer woonde bij haar vader tot ze een relatie kreeg met de hoofdbeklaagde. Haar vader verzette zich tegen die relatie, maar toen ze 19 jaar werd, brak ze met haar vader en ging ze apart wonen. De hoofdbeklaagde heeft er toen voor gezorgd dat alle schulden van zijn café op haar naam kwamen te staan terwijl ze 66% invalide is. Ze moest in zijn opdracht het café overnemen. Haar vader kreeg de facturen op zijn thuisadres omdat zijn dochter nog steeds bij hem gedomicilieerd was.

De hoofdbeklaagde heeft verschillende malen haar moeder bedreigd toen deze haar dochter uit bescherming in haar huis had opgenomen. Hij eiste dat ze haar dochter moest buitenzetten want dat anders haar familie iets zou overkomen en hij schermde ermee dat hij veel Albanese en Tsjetsjeense kameraden had.

Het slachtoffer was al verschillende malen in het ziekenhuis beland nadat ze geslagen werd waar ze een certificaat met bewijs van geweld ontvangen had. De spoedafdeling van het ziekenhuis heeft zelfs nadien geweigerd haar opnieuw te behandelen met de melding dat ze er genoeg van hadden en dat ze zich tot haar huisdokter moest wenden omdat die beter geschikt was.

Slachtoffer met geschiedenis van veel opvangcentra

Dit slachtoffer was na haar geboorte omwille van de alcoholproblemen van haar moeder bij een onthaalgezin geplaatst dat ze verliet toen ze achttien jaar werd. Nadien kwam ze zonder succes in veel verschillende opvangcentra terecht.

Ze was ongeletterd en niet in staat om referentiegegevens zoals datum en plaats te onthouden. Ze was erg beïnvloedbaar en was reeds slachtoffer in een ander mensenhandeldossier[326].

Ze had de hoofdbeklaagde nog liefdesbrieven in de gevangenis van Lantin gestuurd toen hij al in voorarrest zat voor de zware mensenhandelfeiten die hij tegen haar gepleegd had. Zijn advocaat heeft die liefdesbrieven nog gebruikt voor zijn verdediging tijdens het proces.

Ze had haar eerste slachtofferverklaring aanvankelijk ingetrokken maar enkele dagen nadien terug bevestigd. Ze getuigde dat ze dit aanvankelijk had ingetrokken onder druk van de hoofdbeklaagde die volledig op de hoogte was van de inhoud van haar eerste verklaringen. Ze getuigde dat deze volledig hiervan op de hoogte was omdat een lokale politieagent van Seraing hem zou geïnformeerd hebben. De hoofdbeklaagde vroeg haar verklaringen in die zin aan te passen dat het niet over hem maar over iemand anders zou gehandeld hebben.

Slachtofferstatuut

De Belgische slachtoffers werden doorverwezen naar de gespecialiseerde centra mensenhandel en kwamen in het slachtofferstatuut terecht[327]. De centra leverden ook een bijdrage in het onderzoek door bijkomende info, mits toestemming van de slachtoffers, aan de politie te leveren die ze daarvoor van de slachtoffers gekregen hadden.

1.1.3. | Albanese pooier met schijnhuwelijken Brussel

In een vonnis van 17 oktober 2014 veroordeelde de Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel een Albanese pooier voor onder meer mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en witwassen en legde een verbeurdverklaring van 60.000 euro op[328]. De beklaagde gebruikte listige kunstgrepen om een van de slachtoffers aan te werven en als prostituee in België aan het werk te zetten. Zo organiseerde hij een schijnhuwelijk tussen het slachtoffer en een Belgische onderdaan waardoor haar verblijfssituatie volledig afhankelijk werd gemaakt van het doen slagen van dat zogenaamde huwelijk.

a) Start dossier

Op 23 februari 2009 kwam de lokale politie tussen na een oproep voor geweldpleging in het appartement van het slachtoffer. De politie stelde ernstige verwondingen vast waaronder brandwonden. Het slachtoffer verklaarde dat ze in een prostitutiebar in Gent werkte, geslagen werd door haar pooier en al haar geld moest afstaan. Aanvankelijk verklaarde ze dat haar echtgenoot haar pooier was, maar

326 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, blz.112-113.

327 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.; Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst II punt 2. (Hulp en bijstand aan slachtoffers), punt 2.2., pp. 69-78.

328 Corr. Brussel Nederlandstalig, 17 oktober 2014, 46ste bis k. (definitief); Zie Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, blz.109 en de website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-brussel-nl-17-oktober-2014; Zie ook Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst, I punt 2 slachtofferprofielen van mensenhandel, p. 24.

later gaf ze toe dat dat de Albanese beklaagde was en dat ze dat uit angst verzwegen had. Zij had schrik om verdere verklaringen af te leggen omwille van haar kind en haar familie.

Uit onderzoek van de politiecontroles bleek dat het slachtoffer minstens al sedert begin juni 2005 in de prostitutie actief was onder het juk van de beklaagde. Het slachtoffer had onder meer als prostituee gewerkt in de Aarschotstraat in Brussel, later in een Oostendse bar en vervolgens in Gent.

b) Onderzoek

De telefonische contacten van het slachtoffer werden onderzocht voor de periode van 1 december 2008 tot en met 25 februari 2009. Twee nummers die geregeld 's nachts gecontacteerd werden, konden duidelijk aan de beklaagde gelinkt worden. De vele oproepen wezen duidelijk op iemand die haar doen en laten wenste te kennen. Beide nummers, gelinkt aan beklaagde toonden aan dat hij controle uitoefende op de prostitutieactiviteiten van het slachtoffer. Die vaststellingen van het telefonie-onderzoek werden bevestigd door de getuigenverklaringen en de resultaten van de huiszoekingen.

Uit de controles bleek ook dat de beklaagde sinds 1999 nog andere slachtoffers onder zijn controle had en dat ook zij een schijnhuwelijk ondergaan hadden. Die slachtoffers werden echter niet door de rechtbank aanvaard wegens gebrek aan voldoende objectieve bewijselementen.

Schijnhuwelijk

De echtgenoot die aanvankelijk door het slachtoffer ten onrechte beschuldigd werd, verklaarde bij zijn verhoor dat zijn relatie met haar in werkelijkheid een schijnhuwelijk was. De beklaagde had het slachtoffer ontmoet in 2007 in Italië en was sindsdien eigenlijk haar vaste vriend. Hij leerde de toekomstige echtgenoot kennen in een café en stelde hem een schijnhuwelijk voor om het slachtoffer van Albanië naar België te laten komen. De echtgenoot verklaarde dat het schijnhuwelijk tussen hem en het slachtoffer in 2008 in Albanië plaatsvond en ze toen officieel naar België kwam in het kader van een gezinshereniging. Ze vestigden zich in een appartement in Schaarbeek wat geregeld was door de beklaagde die ook de onkosten betaalde. Vanaf augustus 2008 kwam de beklaagde er wonen en verliet de echtgenoot het appartement. Hij had enkel nog contacten met de beklaagde voor het in orde brengen van de verblijfsdocumenten van het slachtoffer. Het slachtoffer was trouwens reeds in 2002 getrouwd met een andere Albanese man waarvan ze een kind had. Dat was wel geen officieel huwelijk maar kwam in Albanië op basis van het gewoonterecht tot stand.

De beklaagde was in 2002 ook zelf een schijnhuwelijk aangegaan met een Albanese vrouw die hiervoor valse Portugese identiteitsdocumenten gebruikte. Daarnaast organiseerde hij in 2004 nog een schijnhuwelijk tussen een Albanese prostituee met valse Griekse identiteitsdocumenten en een oudere Belg. De politie intercepteerden beiden in 2002 in een prostitutiebar in de Aarschotstraat in Brussel waar ze voor de beklaagde werkten.

Financieel onderzoek

De politie gebruikte de analyse van de geldtransfers om aan te tonen dat de beklaagde sinds 1999 actief was als pooier. Op basis van de controles wist de politie dat de beklaagde de pooier was van een prostitutieslachtoffer in de Aarschotstraat. Tegelijkertijd stelde de politie vast dat dit slachtoffer in de periode van oktober 1999 tot december 1999 in totaal 18.468,06 euro naar twee personen in Albanië verzonden had. Via de Belgische verbindingsofficier vernam de politie dat dit de ouders van de beklaagde waren.

De beklaagde had zelf ook nog 1900 euro getransfereerd naar zijn ouders in Albanië. Terwijl hijzelf geen wettelijke inkomsten had, kon hij de politie niet uitleggen wat de herkomst van het geld was. Het geld was afkomstig van zijn laatste slachtoffer.

c) Slachtoffers

Er waren drie Albanese slachtoffers die na een schijnhuwelijk in de prostitutie in België terecht kwamen. Alleen het laatste en meest recente slachtoffer werd door de rechtbank als een slachtoffer van mensenhandel erkend. Alleen voor haar konden nog voldoende objectieve bewijzen verzameld worden.

Slachtofferverklaringen

De slachtoffers hebben verschillende klachten neergelegd tegen de beklaagde wegens slagen en verwondingen.

De eerste vrouw van de beklaagde, die door de rechtbank niet als slachtoffer erkend werd, was in 2004 nog in de prostitutie actief in Sint-Truiden. Ze was hiermee tegen zijn zin gestopt en had een klacht neergelegd nadat de beklaagde haar geslagen had. Daarop viel de beklaagde

meermaals haar zesjarig dochtertje aan. De politie stelde hierover een dossier op van slagen en verwondingen. Het dossier vermeldde: "Uit onze ervaringen met het prostitutiemilieu kunnen we stellen dat dit een gekende modus operandi is van de pooiers binnen het Albanese milieu om prostituees, die niet meer willen werken, te dwingen om terug te werken." Na deze feiten doken het slachtoffer en haar dochtertje onder. Sindsdien zijn ze niet meer in België gesignaleerd.

Slachtofferstatuut

Het laatste slachtoffer werd in februari 2009 overgebracht naar een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers mensenhandel maar wilde niet in het slachtofferstatuut stappen. Zij was niet geïnteresseerd in de opgelegde begeleidingsvoorwaarden en had schrik om verdere verklaringen af te leggen omwille van haar kind en haar familie. In 2011 diende ze wel een klacht in tegen de beklaagde wegens bedreigingen.

Uit de gegevens van Europol blijkt dat hetzelfde slachtoffer reeds na een controle in Milaan op 24 maart 2004 in Italië geregistreerd werd als slachtoffer na exploitatie van prostitutie en slavernij[329].

1.1.4. | Thais massagesalon Mechelen

In dit dossier van Mechelen met feiten tussen 2007 en 2010 werden verschillende vrouwen seksueel uitgebuit in Thaise massagesalons. Tien beklaagden, waaronder een rechtspersoon, werden veroordeeld voor mensensmokkel, mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, criminele organisatie en hulp bij illegale binnenkomst[330]. Iedere beklaagde vervulde een welbepaalde rol (rekruteren van vrouwen en regelen van de documenten, zaakvoerder van massagesalon,…). Twee van de beklaagden werden ook veroordeeld voor witwaspraktijken. Er waren zes burgerlijke partijstellingen: vier slachtoffers, Myria en PAG-ASA. De rechtbank kende de slachtoffers schadevergoedingen toe tussen de 4.000 en 8.000 euro. Daarnaast sprak ze verbeurdverklaringen (met uitstel) uit ten bedrage van 51.861 euro en 20.598,40 euro.

Ondertussen werd de advocaat van de beklaagden zelf vervolgd voor mensensmokkel omdat hij toeristenvisums regelde voor de Thaise meisjes in ruil voor seksuele diensten (uitspraak op 11 oktober 2016, correctionele rechtbank Mechelen).

Tijdens het proces hekelde het openbaar ministerie het feit dat de twee hoofdbeklaagden zich nog in Thailand bevonden en dat het onderzoek daar geblokkeerd werd, waardoor beide beklaagden nooit konden ondervraagd worden. "Onze rogatoire commissie stond klaar om te vertrekken, maar we kregen geen toestemming van Thailand", aldus de openbare aanklager. "Het is duidelijk dat deze twee mensen politieke steun genieten in Bangkok."

De twee spilfiguren van deze Thaise criminele organisatie doken op in verschillende dossiers van Mechelen, Antwerpen (Berchem) en Dendermonde waarbij een tiental Thaise massagesalons betrokken waren. Ze ronselden via hun reisagentschap dames in Thailand, beloofden hen een beter leven in Europa door werk als masseuse of in de horeca aan te bieden. Sommige slachtoffers kregen ook een voorstel voor een samenlevingscontract. Hiervoor moesten ze 10.000 tot 15.000 euro ophoesten. In ruil daarvoor kregen ze reispassen, visa en een reis naar Europa. Omdat heel wat slachtoffers dat niet konden betalen, werkten ze op krediet. Hun verdiensten in ons land gingen eerst naar hun schuldeiser. Die schuldbinding[331] maakte hen van hen afhankelijk. Sommige slachtoffers die door de politie opgepakt waren, werden nadien naar Spanje gestuurd waar de beklaagden ook massagesalons hadden.

Corruptie

In de slachtofferverklaringen werd ook verwezen naar contactpersonen bij de Thaise ambassade te Brussel. Dezelfde twee contactpersonen kwamen ook al in opspraak in een Leuvens mensenhandeldossier met een Thais massagesalon uit dezelfde periode[332]. Een van hen werd hierin veroordeeld omdat ze de vereiste documenten regelde voor de schijnsamenlevingscontracten.

Het slachtoffer legde uit dat dit contact haar bij het massagesalon gebracht heeft: "De dag nadien heb ik contact opgenomen met iemand die voor een groepering werkt die Thaise vrouwen helpt en die bindingen heeft met de Thaise ambassade. Deze vrouw heeft als roepnaam

329 Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst II punt 2. Hulp en bijstand aan slachtoffers, pp. 69-78.

330 HvB Antwerpen, 19 februari 2015, 18e k. en Corr. Antwerpen, afdeling Mechelen, 9 april 2014, 9de k. Zie Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, blz.18 en 107 en website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-antwerpen-afdeling-mechelen-9-april-2014.

331 Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst I punt 2 Slachtofferprofielen van mensenhandel, pp. 24-25.

332 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, deel II, hfst 2, punt 1.2.5., blz.91-94.

X. Zij helpt Thaise vrouwen die in de problemen zitten. Deze persoon heeft mij doorverwezen naar het Thaise massagesalon waar ik nu werk." Een ander slachtoffer verwees naar beide contactpersonen die haar telefonisch geholpen hadden: "Y met nummer xxxx is een man die op de Thaise ambassade werkt en die heeft me samen met X in contact gebracht met een advocate die een document opstelde die mijn samenwoonst moest aantonen."

Bij de slachtofferverklaringen waren er ook indicaties van corruptie bij een lokale politiedienst. Op een bepaald moment kregen de slachtoffers de opdracht te vertrekken omdat de uitbaatster verwittigd was dat er die dag politiecontrole gepland was.

a) Start dossier

Het dossier werd opgestart op basis van controles en huiszoekingen van massagesalons door de inspectiediensten en politie in 2009 in het verlengde van andere mensenhandeldossiers met Thaise massagesalons. Hierbij werden telkens slachtoffers van mensenhandel aangetroffen en verhoord. Verschillende slachtoffers die zich burgerlijke partij stelde in dit dossier werden aangetroffen in het massagesalon van Berchem. Dat was opnieuw het geval in 2013 wat tot de start van een nieuw dossier leidde[333]. In het massagesalon van Mechelen werd een volledige boekhouding met bedragen en namen aangetroffen. De politie stelde vast dat verschillende massagesalons door dezelfde vennootschap beheerd werden en dat die als rechtspersoon betrokken was bij mensenhandel.

b) Onderzoek

De analyse van de telefonische contacten maakte het mogelijk om de hoofdbeklaagde en haar reisagentschap te traceren. Daarnaast werden advertenties van de kranten en diverse websites gecontroleerd. Op basis van de informatie uit die advertenties werden bepaalde massagesalons geobserveerd.

Internet en sociale media

De centrale steundienst mensenhandel bij de Federale Politie te Brussel heeft opzoekingen gedaan op websites van prostitutieklanten naar hun ervaringen in de geviseerde massagesalons. De uittreksels met de commentaren op deze websites tonen duidelijk aan dat buiten de massages ook verdere seksuele handelingen werden verricht. Op de websites werden ook nieuwe slachtoffers gedetecteerd.

Financieel onderzoek[334]

Het witwasonderzoek spitste zich toe op drie soorten van transacties: het overmaken van gelden aan verschillende bestemmelingen in Thailand via de beklaagden, de stortingen in cash geld en de aankoop van een woning in Thailand.

Op 2 oktober 2009 maakte de Cel Voor Financiële Informatieverwerking (CFI) aan de procureur des Konings te Mechelen een verslag over betreffende een onderzoek naar de beklaagde. In het verslag van de CFI werd melding gemaakt van verschillende verdachte geldtransfers via een agentschap (Goffin) ten gunste van verschillende personen in Thailand tussen 2005 en 2009 voor een totaalbedrag van 48.838,50 euro. Tevens verzond hij ook op regelmatige basis fondsen via Western Union voor een bedrag van bijna 50.000 euro. Zijn vrouw had in de periode van 2008 tot 2009 voor een totaalbedrag van 20.598,40 euro aan gelden overmaakte aan begunstigden in Thailand. De CFI stelde dat de economische verantwoording van de geldverzendingen niet gekend was, maar dat er vermoedens waren dat de gelden voortkwamen uit mensenhandel en/of exploitatie van prostitutie. De CFI meldde ook dat de beklaagde samen met zijn echtgenote en hun massagesalon en de vennootschap ook vernoemd werden in niet-bevestigde informatie inzake mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en reclame voor seksuele diensten.

Op basis van die informatie werd een strafonderzoek opgestart waarbij de financiële situatie van de beklaagde en zijn gezin werd onderzocht. De politie had in de computer van de beklaagde ook verschillende foto's gevonden van een bouwwerf waarop de beklaagde en zijn echtgenote toezicht hielden. Geconfronteerd met deze foto's verklaarde de beklaagde dat zijn vrouw in Thailand een achttal huisjes had laten bouwen om deze te verhuren.

De rechtbank concludeerde in haar vonnis: "Wanneer de geldstortingen van beklaagden vergeleken worden met hun inkomsten, dient te worden vastgesteld dat er, zeker in de jaren 2007, 2008 en (deels) 2009, zeer belangrijke geldbedragen werden overgemaakt naar Thailand, waarvan geenszins ernstig kan voorgehouden worden dat deze gelden afkomstig waren van legale inkomsten.

333 Zie volgend dossier.

334 Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst II, punt 1.2. Focus op de financiële aanpak: gebruik van financiële onderzoeken in mensenhandeldossiers, pp. 44-55.

Het is voor de rechtbank ook duidelijk dat het overmaken van cash gelden aan mensen in Thailand, waaronder de (stief)kinderen van beklaagden, bedoeld was om de illegale herkomst ervan te verdoezelen. Het gebruik van het systeem van een agentschap zoals Western Union biedt het 'voordeel' dat de herkomst en de uiteindelijke bestemming van de gelden moeilijker traceerbaar is. Anderzijds stelde het versluizen van de gelden naar Thailand, beklaagden blijkbaar in de mogelijkheid om daar van hun illegale inkomsten te genieten zonder in België argwaan te wekken. Beklaagden kochten kennelijk ook verschillende onroerende goederen aan in Thailand, meer bepaald een woning in (...) in de provincie Nakom Si Tamarat en een achttal huisjes om te verhuren."

c) Slachtoffers

De slachtoffers waren Thaise vrouwen. Ze werden met valse beloftes naar België gelokt en kwamen in massagesalons terecht, waar ze seksuele prestaties moesten leveren tegen betaling. De helft van hun opbrengsten moesten ze afstaan aan de uitbuiter. Zolang ze schulden hadden, werden al hun inkomsten ingehouden. Daarnaast moesten ze een bedrag betalen voor huisvesting en hun paspoort afgeven, totdat ze hun volledige schuld hadden terugbetaald.

Slachtofferverklaringen

Een slachtoffer verklaarde hoe ze in Thailand geronseld en nadien in België uitgebuit werd. Twee beklaagden hadden in het dorp waar ze in Thailand woonde grote percelen grond gekocht waarop ze een rubberplantage uitbaten. Ze hadden verschillende mensen in dienst. In hun dorp deed het gerucht de ronde dat derde en vierde beklaagde in België een restaurant zouden openen; ze stelden haar voor dat ze eerst met een toeristenvisum naar België kwam om eens te komen rondkijken. Ze zou als kokkin kunnen werken. Bij haar aankomst in België vroeg ze aan de beklaagde waar ze moest koken, die haar antwoordde dat ze in een massagesalon moest gaan werken om haar 10.000 euro 'reisschulden' af te betalen. Wat ze verdiende werd door de beklaagde bijgehouden en afgetrokken van haar reisschulden. Haar paspoort werd ingehouden totdat haar schuld afbetaald was. Ze werkte in drie salons voor de beklaagde, van maandag tot zaterdag van 10 uur tot 22 uur en had dagelijks 2 tot 5 klanten. Na die verklaringen verwittigde Payoke, waar ze in kader van het slachtofferstatuut opgevangen werd, de politie dat haar ouders in Thailand bedreigd werden door de criminele organisatie rond het reisagentschap. Het slachtoffer legde bijkomende verklaringen af: "Ik heb dit voordien nog niet aan uw diensten verteld omdat ik bang ben dat er problemen zouden komen tussen de families in Thailand. Via mijn ouders heb ik nu reeds vernomen dat de beklaagde beweert dat ik alles aan de politie heb verteld waardoor zij nu in problemen zijn gekomen. Ik word nu beschouwd als de rotte appel van de familie. Ik kan echter aan mijn familie niet zeggen dat ik hier diende te werken in een massagesalon. Ze zouden mij niet geloven en niet aanvaarden." Ze voegde er ook aan toe dat de beklaagden volledig op de hoogte waren van haar verklaringen en beschuldigde een ander slachtoffer dat deze spioneerde voor de beklaagden. Dat laatste slachtoffer zou ook gedreigd hebben dat "wanneer ze terugkomt niet verder zal geraken dan de luchthaven".

Slachtofferstatuut

Verschillende slachtoffers zaten in het slachtofferstatuut. Een van de slachtoffers werd uit het statuut verwijderd wegens schending van de voorwaarden. Ze had een telefonisch contact gehad met een beklaagde wiens familie bevriend was met haar familie. De politie confronteerde haar met het geluidsfragment van de afgeluisterde gesprekken en verhoorde haar hierover in aanwezigheid van twee medewerkers van het gespecialiseerd slachtoffercentrum mensenhandel.

Dat slachtoffer verklaarde tijdens haar verhoor: "De beklaagden weten heel goed hoe het systeem werkt wanneer de meisjes worden opgepakt. Ze zeiden me dat het heel belangrijk is hoe dat er tijdens het eerste verhoor iets wordt gezegd. Naargelang hoe het gezegd wordt kan je teruggestuurd worden ofwel worden opgevangen door Payoke.... De beklaagde zei me dat wanneer ik werd opgepakt ik moest zeggen dat ik naar huis wilde en dan kon de hoofdbeklaagde me opnieuw naar België laten komen tegen betaling van opnieuw 10.000 euro. Toen slachtoffer X (bedreigd slachtoffer; zie slachtofferverklaring) werd opgepakt door jullie diensten merkte de beklaagde op dat ze geluk had dat ze niet in Thailand zat omdat in Thailand een mensenleven niets meer waard is dan dat van een mier.... Ik besefte nadat ik belde met beklaagde dat ik een fout maakte. Ik zette voor mezelf alles op een rij onder andere hoe dat ze (de beklaagde) aan mij geld verdiende. Er is ook door beklaagde aan me voorgesteld om voor 10.000 euro een samenlevingscontract af te sluiten zodat ik hier kon blijven. Ik wou niet nogmaals 10.000 euro betalen.... In een ander telefoongesprek heeft A (familielid van beklaagde) me gezegd dat ik bij de andere meisjes moest gaan vragen wat ze aan de politie hadden verklaard en ook vroeg ze de kopieën van hun verhoren te verzamelen en aan haar over te maken. Ze belde me toen terug met een andere telefoon. Ik besefte toen dat ik gewoon werd gebruikt. Ik heb nu een ander telefoonnummer zodat ze me niet meer kunnen bellen."

Een ander slachtoffer werd tweemaal in een massagesalon aangetroffen door de politie. De eerste maal verklaarde ze niet te werken in het massagesalon en werd gerepatrieerd. In haar latere verklaringen getuigde ze hierover: "Toen ik in het repatriëringscentrum zat, is er een koppel bij mijn moeder langsgegaan, en toen ikzelf terug was in Bangkok, is datzelfde koppel bij mij geweest met de mededeling dat ik mijn schuld - die ondertussen tot 25.000 euro was opgelopen - moest afbetalen of dat ik anders problemen zou krijgen." De hoofdbeklaagde heeft haar toen teruggestuurd naar België. De tweede maal dat het slachtoffer in een massagesalon in België werd aangetroffen verkreeg zij toch het slachtofferstatuut nadat ze gedetailleerde verklaringen aflegde in verband met de organisatie rond de hoofdbeklaagde en haar reisagentschap. Andere slachtoffers vertrouwden haar niet en beschouwden haar zelfs als een spionne omdat haar nieuwe vriend, een vroegere klant, nauwe banden had met de medebeklaagde uitbater van het massagesalon.

1.1.5. | Thais massagesalon Berchem (Antwerpen)

In dit dossier van Antwerpen met feiten van 2013 werden verschillende vrouwen seksueel uitgebuit in een Thais massagesalon te Berchem. De uitbaatster van dit massagesalon werd veroordeeld voor mensenhandel[335]. Hetzelfde Thaise massagesalon kwam reeds in 2009 in opspraak in het hiervoor besproken dossier van Mechelen waarbij deze uitbaatster toen veroordeeld werd.

a) Start dossier

Tijdens een controle van de Sociale Inspectie van het massagesalon in Berchem werden er in februari 2013 drie Thaise vrouwen zonder papieren aangetroffen die aan het werk waren. Twee maanden later werd het massagesalon opnieuw gecontroleerd. De inspectiediensten troffen er drie nieuwe Thaise vrouwen aan. Bij hun eerste verhoor verklaarden ze alle drie dat zij op eigen initiatief naar België waren gekomen en vrijwillig werkten in het massagesalon. Later verklaarde een van de slachtoffers dat ze wel degelijk slachtoffers van mensenhandel waren[336].

b) Onderzoek

Naast de slachtofferverklaringen stelden de speurders vast dat de beklaagde er telkens in slaagde om haar massagesalon, met drie massageruimtes, vlotjes te bemannen met Thaise vrouwen zonder verblijfsdocumenten en dit tot tweemaal toe binnen een tijdspanne van nauwelijks twee maanden wat wees op het georganiseerde en professionele karakter van de handel. Bijkomend element was het vonnis van Mechelen dat de advocaat van Myria neergelegd had en waaruit bleek dat de beklaagde niet aan haar proefstuk toe was en reeds vroeger veroordeeld was voor gelijkaardige feiten.

c) Slachtoffers

Slachtofferverklaringen

Tijdens een tweede verhoor verklaarde een van de slachtoffers dat ze voor 15.000 euro via een mensenhandelaar naar België gesmokkeld werd. Om haar schuld af te lossen werkte ze in het massagesalon. Eens ze daar werkte, kreeg ze te horen dat haar schulden tot 30.000 euro waren opgelopen. De massages gingen gepaard met seksuele betrekkingen. De helft van de inkomsten daaruit moest ze afstaan aan de beklaagde. Zodra haar initiële schulden waren ingelost, stelde de uitbaatster voor dat ze via een schijnhuwelijk een legaal verblijf zou regelen voor het slachtoffer, als ze hiervoor nog eens 10.000 euro extra betaalde.

Slachtofferstatuut

De slachtoffers kwamen in het slachtofferstatuut terecht en werden opgevangen door een gespecialiseerd opvangcentrum mensenhandel.

1.1.6. | Thais massagesalon Ieper

In dit dossier van Ieper met feiten van 2013 werden verschillende vrouwen seksueel uitgebuit in Thaise massagesalons. Drie beklaagden, waaronder een rechtspersoon, werden veroordeeld voor mensensmokkel, mensenhandel en diverse inbreuken op het Sociaal Strafwetboek[337]. De beklaagden werden in 2011 al eens veroordeeld voor gelijkaardige feiten en kregen bijgevolg

335 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 31 maart 2015, AC4e k (definitief): zie Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, blz.108-109 en website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-antwerpen-31-maart-2015.

336 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

337 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Ieper, 23 maart 2015, 17e k (definitief): zie Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, blz.108 en website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-wert-vlaanderen-afdeling-ieper-23-maart-2015.

effectieve gevangenisstraf opgelegd. Ook de vennootschap, die de panden waar de massagesalons waren gevestigd, huurde en waarvan de twee andere beklaagden als lasthebber optraden, werd veroordeeld tot een geldboete van 18.000 euro. De rechtbank legde voor de eerste en tweede beklaagde ook een bijzondere verbeurdverklaring op van respectievelijk 3.750 en 12.000 euro.

a) Start dossier

Het onderzoek startte op basis van een melding en aangifte door de huiseigenaar van het pand in Ieper waar het massagesalon actief was. Zijn familie had twee weken daarvoor een advertentie in een krant opgemerkt waarbij reclame gemaakt werd voor Thaise massage op het adres van zijn eigendom. Hij was hiervan niet op de hoogte. Bij de regeling van de verhuur had de huurster zich bij hem als schoonmaakster gepresenteerd.

De politie controleerde de inlichtingen en vond op het internet inderdaad een advertentie op vernoemd adres waarbij Thaise massages werden aangeboden door de huurster. Die laatste is bij de politie gekend voor diverse feiten van aanzetten tot ontucht en het houden van een ontuchthuis.

b) Onderzoek

Enkele maanden later voerden de politie- en inspectiediensten met een mandaat van een onderzoeksrechter een huiszoeking uit in twee Thaise massagesalons van de beklaagde in Ieper. Hierbij werden verschillende slachtoffers en een zwarte boekhouding aangetroffen. De slechte werk- en leefomstandigheden in het huis werden vastgelegd in een fotoreportage. Het relaas van de ondervraagde 'klanten' van het 'massagesalon' bevestigde de uitbuiting. De beklaagden legden in hun verhoor ook gedeeltelijke bekentenissen af.

Constructie schijnzelfstandigen[338]

De eerstelijnsdiensten troffen bij de huiszoeking ook verschillende identiteitsgegevens van asielzoekers en een reeks valse documenten aan. Een Belgische beklaagde zetelde in verschillende vennootschappen gelieerd met massagesalons en in 2013 richtte hij ook in Londen een vennootschap op. De Sociale Inspectie stelde een aanvankelijk proces-verbaal op voor het aanmaken van constructies met schijnzelfstandigen. De beklaagde verklaarde bij zijn verhoor dat hij asielzoekers ronselde om vennoot te worden. Het waren Oekraïense vrouwen en Georgische mannen van wie verschillenden uitgeprocedeerd waren. Ze moesten 2000 euro betalen om vennoot te worden en dan kon de beklaagde een beroepskaart voor hen aanvragen zodat hun verblijfssituatie geregeld was. De beklaagde had reeds 9.550 euro aan voorschotten ontvangen van de betrokkenen.

c) Slachtoffers

De slachtoffers zijn Thaise en Nigeriaanse vrouwen die door een beklaagde gerekruteerd werden via enkele Nigeriaanse contactpunten in Antwerpen. Die Nigeriaanse pooiers kregen een commissieloon van 100 euro per meisje als ze minstens een maand bleven werken. Daarnaast werden de slachtoffers gerekruteerd via advertenties.

Slachtofferstatuut[339]

Geen enkel slachtoffer werd het slachtofferstatuut mensenhandel aangeboden. De slachtoffers met Italiaanse verblijfsdocumenten kregen een bevel om het grondgebied te verlaten terwijl het Nigeriaans slachtoffer zonder verblijfsdocumenten gerepatrieerd werd naar Nigeria.

In het officieel document 'Administratief verslag vreemdelingencontrole', dat door de eerstelijnsdiensten bijgevoegd werd aan het proces-verbaal over de interceptie van de slachtoffers, werd negatief geantwoord op de vragen of er aanwijzingen van mensenhandel waren en of er contact opgenomen werd met een gespecialiseerd centrum mensenhandel[340]. Verder meldde het verslag op de vraag over de aangetroffen omstandigheden: 'controle massagesalon – huis van ontucht'; bij de vraag betreffende de aard van de feiten: 'zwartwerk, geen arbeidskaart'; bij de vraag over reden verblijf: 'prostitutie, economische redenen'.

De lokale politie van Ieper had een aanvankelijk proces-verbaal voor illegaal verblijf opgesteld[341]. In het proces-verbaal over het gerepatrieerde slachtoffer schreef de politie: "X werd in opdracht van de Dienst

338 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, deel I, hfst 3, punt 3 (schijnzelfstandigen), p. 45.

339 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

340 Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst I, punt 3 Kloof tussen vermoedelijk en geïdentificeerd slachtoffer, punt 3.2., pp. 32-34.

341 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, deel 1 niet-bestraffing van slachtoffers van mensenhandel, pp. 9-40.

Vreemdelingenzaken te Brussel ter beschikking gehouden om haar te laten repatriëren naar Lagos om redenen dat zij op het Schengengrondgebied verblijft zonder geldig visum. Zij respecteert de reglementeringen niet. Het is dus weinig waarschijnlijk dat zij gevolg zal geven aan een bevel om het grondgebied te verlaten dat aan haar afgeleverd zal worden. Gezien betrokkene in aanmerking kan komen om vervolgd te worden voor aanzetten tot ontucht bestaat er een risico tot nieuwe schending van de openbare orde. Gezien betrokkene zonder arbeidskaart aan het werk was, bestaat er een risico dat zij haar illegale praktijken verder zet."

1.2. | Economische uitbuiting

1.2.1. | Chinese restaurants in Luik

De zaak werd op 28 april 2014 behandeld door de correctionele rechtbank van Luik[342]. De vijf beklaagden werden schuldig bevonden aan verschillende strafbare feiten, waaronder mensensmokkel en mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, een aantal inbreuken op het Sociaal Strafwetboek en het niet-naleven van de socialezekerheidsregels. De daders zijn veroordeeld tot gevangenisstraffen van zes maanden tot twee jaar, en verschillende boetes tot 45.000 euro. Een slachtoffer heeft zich burgerlijke partij gesteld en kreeg een morele schadevergoeding van 5.000 euro en een materiële van 15.000 euro[343].

In deze zaak ging het om de uitbuiting van Chinese migranten zonder papieren die tussen mei 2003 en februari 2010 in Chinese restaurants en winkels waren tewerkgesteld. De organisatiestructuur was bijzonder gesofisticeerd, met niet alleen activiteiten in België maar in heel Europa, met vertakkingen naar Spanje, Portugal, Polen, Tsjechië en Hongarije. In België hadden de hoofddaders vooral familiebanden met elkaar.

De hoofddader, die eigenaar was van een restaurant, zorgde ervoor dat de Chinese arbeidskrachten, die geen verblijfspapieren hadden, Europa vlot binnen konden en er zich makkelijk konden verplaatsen. Hij plaatste ze in Chinese restaurants in België. Voor hij naar België was gekomen, woonde hij een tijdje in Tsjechië, waar hij in contact kwam met Chinese smokkelaars. Zijn medeplichtige was een Chinese zakenman die in het verleden al een restaurant had gerund maar die in de periode van het onderzoek in Guarda in Portugal woonde en werkte. De beklaagden werden vervolgd omdat ze samengespannen hadden voor het plegen van strafbare feiten van mensensmokkel en mensenhandel. Ze zouden samen met drie andere beklaagden ook op de hoogte zijn geweest van en bewust betrokken bij de smokkel en tewerkstelling van migranten zonder papieren.

a) Smokkel

In de loop van het onderzoek werden verschillende werkwijzen blootgelegd waarmee het netwerk makkelijker onder de radar van de autoriteiten kon blijven. In hun verklaringen stelden verschillende slachtoffers dat een reisbureau hen had geholpen Europa binnen te komen.

Studentenvisa

De connecties van het netwerk met China deden vermoeden dat drie van de slachtoffers Europa waren binnengekomen met een studentenvisum voor een hogere school in Charleroi. Diezelfde werkwijze bleek ook in een andere Chinees smokkeldossier[344] tijdens diezelfde periode. De visa werden ter beschikking gesteld via een agentschap, dat er 12.000 euro voor aanrekende.

De slachtoffers belandden in Oost-Europa (Polen), om vandaar door te reizen naar België, of ze kwamen rechtstreeks naar België, al dan niet begeleid. Eens de visa waren verstreken, beloofden de daders hen hulp bij hun regularisatie, inclusief juridische bijstand.

Look-a-like systeem

De overbrenging van drie slachtoffers van België naar Portugal werd vergemakkelijkt door gebruik te maken van de paspoorten van de familie van de zuster van de dader. De identiteitsdocumenten werden ook gebruikt om het verblijf van illegale migranten in Luxemburg te vergemakkelijken. Zo bleek na huiszoekingen dat de identiteitsdocumenten van twee van de daders en hun dochter werden gebruikt door drie illegale migranten, die in hun plaats in een Chinees restaurant in Mondercange, Luxemburg, werkten.

342 Corr. Luik, 28 april 2014, 14de k. (definitief): zie Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, p. 113 en de websitge van Myria: www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-luik-28-april-2014.

343 Jaarrapport mensenhandel 2013 *Bruggen slaan*, hfst.II punt 1.2. focus op financiële aanpak, p. 55-56.

344 Jaarverslag mensenhandel-mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt,* p. 18-19 en p. 121; Corr. Brussel, 3 november 2011, 47ste k.: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-brussel-3-november-2011.

Klassieke smokkelroute via Rusland

Al snel bleek dat de daders ook gebruik maakten van een meer 'klassieke' route. De reis naar Europa werd per vliegtuig vanuit China naar Rusland georganiseerd. Van daaruit ging het in vrachtwagens door Oekraïne, Hongarije, Slowakije en Tsjechië. Ze staken de grenzen te voet over, over bergen of door bossen. Bij aankomst in een Schengenland werden ze aan een opvangcentrum voor vluchtelingen afgezet, waar ze zich bij de autoriteiten aanmeldden om asiel aan te vragen. Op dat moment worden ze in het EURODAC-informatiesysteem geregistreerd. Dat betekent dat, mochten ze later ooit in een andere EU-lidstaat worden opgepakt, ze naar dit Schengenland en niet naar China worden teruggestuurd. Zodra de migranten hun registratiedocumenten hadden ontvangen, ging de reis dan verder over land richting België.

Het gelijktijdige of opeenvolgende gebruik van die verschillende werkwijzen illustreert hoe snel de netwerken zich vaak aanpassen aan lokale wettelijke veranderingen om deze te omzeilen (toestroom van studenten, regularisatieperiode in een land).

Niet alleen omzeilden de daders op die manier het feit dat de migranten irregulier in Europa waren, ze verzekerden hen ook dat ze al het nodige zouden doen om zo snel mogelijk hun statuut te regulariseren via een asielaanvraag, humanitaire regularisatie of gezinshereniging.

b) Start dossier Mensenhandel/-smokkel

In januari 2009 is een slachtoffer dat door de hoofdverdachte in zijn Chinees restaurant was uitgebuit zich spontaan gaan aanbieden bij de federale gerechtelijke politie in Luik. Hij gaf zijn werkgever aan en een aantal andere figuren met een sleutelrol in het netwerk[345]. Het slachtoffer bezorgde de politie niet alleen de namen van de betrokkenen in het smokkelnetwerk met vertakkingen in China, Tsjechië, Luxemburg, België, Spanje en Portugal, maar ook inlichtingen over de werkwijze om illegale Chinese migranten in verschillende restaurants te plaatsen, over de restaurants waar hij de vijf jaar daarvoor had gewerkt (in Luxemburg en België), over de politiecontroles waarbij hij was opgepakt en over zijn eigen uitbuiting. Zo hadden de daders bijvoorbeeld de schuld erkend tegenover hem voor de niet-betaling van zijn loon. Op basis van die informatie heeft de politie een vooronderzoek gevoerd, dat de verklaringen van het slachtoffer bevestigde.

c) Onderzoek

Het onderzoek van de onderzoeksrechter had betrekking op verschillende cruciale elementen, die de mogelijke betrokkenheid van de daders bij een criminele organisatie aantoonden. De telefoon van de hoofddader werd tussen mei en juni 2009 afgetapt. Uit latere analyse van die gegevens bleek dat hij heel wat contacten in België had, die op de hoogte waren van zijn smokkelactiviteiten en hem hielpen. Ze brachten bijvoorbeeld paspoorten of kopieën van identiteitsdocumenten naar China terug of stelden bewust Chinese migranten zonder papieren tewerk. Heel wat van die in België verblijvende personen die met deze zaak in verband konden worden gebracht, kwamen uit dezelfde regio in China als de beklaagde en de slachtoffers, namelijk de provincie Zheijang.

Het belangrijkste bewijs uit de telefoontaps was het vervoer van drie van de slachtoffers (waaronder een minderjarig meisje dat toen twee jaar was) door de hoofddader van België naar Portugal. De belangrijkste medeplichtige van de hoofddader stelde een van de slachtoffers tewerk in een winkel in België en had op een bepaald moment hulp aangeboden bij de regularisatie van hun migratiestatuut, indien ze in Portugal wilden gaan werken.

Op basis van het bewijsmateriaal uit de telefoontaps en uit bijkomende analyse van de telefooncontacten heeft de federale gerechtelijke politie, in samenwerking met de RSZ-inspecteurs, de Dienst Vreemdelingenzaken en andere politiediensten, op 14 februari 2010 zeven huiszoekingen verricht in handelsruimtes in heel België. Gelijktijdig werden ook huiszoekingen uitgevoerd door de politie van Esch-sur-Alzette in het Groothertogdom Luxemburg. De acties in België hebben geleid tot de arrestatie van in totaal zeventien arbeidskrachten die in de handelsruimtes werden aangetroffen en die geen geldige identiteitsdocumenten, arbeidskaart of verblijfsvergunning konden voorleggen: zes van hen werden vrijgelaten, zeven kregen een bevel om het grondgebied te verlaten, drie werden naar een detentiecentrum overgebracht in afwachting van hun uitwijzing en een van hen werd naar het Centrum 127 in Zaventem gebracht voor onmiddellijke uitwijzing. Op het ogenblik van de huiszoekingen werden nog twee slachtoffers aangetroffen. De financiële activa van de daders (5.605 euro en 2.800 euro) werden in beslag genomen en in bewaring gegeven bij het COIV (Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring)[346].

345 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.; Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst II punt 1.3. Evidence-based benadering: het slachtoffer staat centraal, p. 56.

346 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, deel 1 hfst. 2 Go for the money, p. 40.

Internationale samenwerking

In het begin van het onderzoek heeft de Belgische politie de hulp ingeroepen van de Spaanse politiediensten om de verblijfsstatus na te gaan van twee mogelijke daders en van de Portugese politiediensten om de personen te identificeren die onder drie Portugese nummers waren geregistreerd.

Het bewijsmateriaal dat tijdens de huiszoekingen werd aangetroffen, bevestigde de informatie die het slachtoffer tijdens zijn eerste verklaring had gegeven en heeft tot een rogatoire commissie geleid in samenwerking met de Portugese politie. In september 2010 werden verschillende huiszoekingen verricht in handelszaken en woningen in Guarda in Portugal, waar de drie slachtoffers die van België naar Portugal waren overgebracht, waren geïdentificeerd. Daarnaast werden nog 21 geïmmigreerde arbeidskrachten geïdentificeerd. Niemand van hen beschikte over geldige identiteits- of administratieve documenten. De dader werd aangehouden met een Europees aanhoudingsmandaat en onmiddellijk aan België uitgeleverd.

De politie heeft ook met Interpol Warschau contact opgenomen voor een telefoonnummer uit een adresboekje dat tijdens de huiszoekingen in de restaurants was aangetroffen. Interpol werd ook gevraagd personen te identificeren, die werden gelinkt aan Tsjechische telefoonnummers. Die elementen bevestigden de verklaringen van de slachtoffers en legden de internationale contacten van de beklaagden bloot.

d) Slachtoffers

De politie heeft zes slachtoffers geïdentificeerd, die in het dossier zijn opgenomen. Twee andere slachtoffers kregen het slachtofferstatuut, nadat ze verklaringen aan de politie hadden afgelegd. Alle slachtoffers waren afkomstig uit dezelfde regio in China, de provincie Zhiejang, en spraken hetzelfde dialect (Qingtian).

De slachtoffers rekenden blijkbaar op de hulp van de daders voor de regularisatie van hun verblijfstatuut, het bezorgen van een arbeidsovereenkomst, of het geven van juridisch advies. Dat de arbeidskrachten daar irregulier verbleven, was meestal geen groot probleem want ook al waren er in het verleden controles of inspecties geweest, of zelfs al waren ze ooit aangehouden, dan nog namen de daders onmiddellijk na hun vrijlating opnieuw contact met hen op, om hen in een ander restaurant te plaatsen. Na een tijdje in België te hebben verbleven, werden de illegale werknemers soms overgeplaatst naar andere Europese landen, zoals in dit geval naar Portugal en Spanje.

De meeste slachtoffers woonden in het restaurant waar ze werkten en waren vaak niet in staat de politie de namen te geven van hun collega's of werkgevers. De slachtoffers konden gebruik maken van sanitaire voorzieningen en ze kregen eten.

Verklaring van het slachtoffer

Bij de belofte van een job werd de slachtoffers 1.000 euro netto per maand voorgespiegeld, kost en inwoon inbegrepen. Heel wat slachtoffers kregen te horen dat ze zes dagen per week, van 11 tot 15 uur en van 17 tot 22 uur moesten werken. Al snel beseften ze dat ze non-stop moesten werken, zonder jaarlijks verlof of rustdagen, tot 12 uur per dag.

"Ik had via internet contact met studenten die me vertelden dat ik 1.000 euro netto, kost en inwoon inbegrepen, kon verdienen door in de keuken van Chinese restaurants te werken... Via internet heb ik gezien dat een baas van een restaurant in F. iemand zocht om bij hem te werken. Ik heb onmiddellijk contact met hem opgenomen."

Een van de slachtoffers kreeg zijn loon regelmatig in cash uitbetaald. Via Western Union verstuurde hij dat dan naar China. Andere slachtoffers daarentegen ontvingen geen loon, of kregen enkel geld om kosten zoals telefoonkaarten te kunnen betalen (die ze moesten terugbetalen, eens ze een officiële job hadden gevonden). Een slachtoffer kreeg 50 euro per maand. De rest werd door de daders ingehouden met de belofte dat zodra hij voldoende geld had verdiend, hij met de zuster van de dader mocht huwen en met zijn geld terug kon naar China. Maar toen het slachtoffer zijn geld vroeg, liet men hem weten dat hij dit al had ontvangen en werd hij mishandeld. Bij de huiszoekingen in het handelspand werd een document aangetroffen dat was ondertekend door het slachtoffer en door de echtgenote en de zus van de dader, waarin een schuld van 15.500 euro voor niet-betaling van loon werd erkend.

Achteraf bleek dat het slachtoffer, dat naar Portugal was overgebracht, in het verleden al het slachtoffer was geweest van dit systeem van schuldbinding. Ter plaatse kreeg hij juridische bijstand van een advocaat die door de dader was voorgesteld. Volgens het slachtoffer was afgesproken dat de kosten voor die juridische bijstand zouden worden terugbetaald, zodra zijn verblijfsvergunning was geregeld.

Statuut van het slachtoffer

De slachtoffers die het slachtofferstatuut hadden gekregen konden voor hulp bij Sürya terecht. Bij zijn interceptie

door de politie verplichtte de arbeidsauditeur de politie om contact op te nemen met Sürya[347].

Minderjarig slachtoffer van mensensmokkel

Bij het onderzoek van de betrokkenheid van de smokkelaars tijdens het proces, oordeelde het hof dat de aanwezigheid van een minderjarige (twee jaar oud) als een verzwarende omstandigheid van mensensmokkel moest worden beschouwd. Het kind werd weliswaar niet uitgebuit maar wel door de dader met haar ouders van België naar Portugal gebracht.

1.2.2. | Zakenman in Brussel

De rechtbank[348] heeft een Marokkaans zakenman schuldig bevonden aan mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. In deze zaak ging het om de economische uitbuiting van zeven Marokkaanse slachtoffers (twee vrouwen en vijf mannen, allemaal burgerlijke partij) die in de woning of de handelszaken van de dader huishoudelijk werk moesten verrichten of klusjes opknappen. De dader had een aantal zaken in Brussel: drie rijscholen, een café, een snackbar, een kruidenierszaak, een restaurant en een gsm-winkel.

De arbeids- en leefomstandigheden van de zeven slachtoffers bleken in strijd met de menselijke waardigheid, en dat om een aantal redenen: geen vaste arbeidsuren, niet-betalen van het loon en precaire leefomstandigheden zonder toegang tot sanitaire voorzieningen of verwarming. De rechtbank erkende ook een aantal verzwarende omstandigheden, zoals het feit dat de dader misbruik had gemaakt van de kwetsbaarheid van de slachtoffers omwille van hun irreguliere verblijfsstatuut en het misbruik van gezag.

In dit dossier waren ook twee andere burgerlijke partijen betrokken, die echter geen slachtoffer waren van mensenhandel. Zij klaagden erover dat ze niet waren betaald. PAG-ASA en Myria hebben zich in dit dossier allebei burgerlijke partij gesteld.

De dader kreeg een gevangenisstraf van 20 maanden en een boete van 2.000 euro. Bovendien moest hij de burgerlijke partijen ter compensatie in totaal 215.189,99 euro betalen.

De zakenman had veel aanzien en banden met een politieke partij. Zo onderhield hij contacten met kandidaten van die partij en bij de lokale verkiezingen organiseerde hij events om hun campagnes te ondersteunen. Een slachtoffer verklaarde het volgende: "Men had me verteld dat X (de zakenman) rijk en machtig was, ik heb hem dan ook blind vertrouwd." Bij zijn verhoor door de politie kon de zakenman moraliteitsgetuigenissen voorleggen van een aantal hoogwaardigheidsbekleders zoals de Marokkaanse ambassadeur bij de EU, politie-inspecteurs, ambtenaren... Een getuige heeft ooit gezien hoe een slachtoffer de voeten van de zakenman masseerde in aanwezigheid van de burgemeester en de korpschef van de politie.

a) Start dossier

Het onderzoek ging van start in oktober 2006, toen twee arbeidskrachten bij de lokale politie melding maakten van het feit dat ze hun loon niet uitbetaald kregen (op dat moment was er dus geen enkele band met mogelijke misdrijven van mensenhandel).

Daarop heeft de arbeidsauditeur de Sociale Inspectie gelast een onderzoek te openen naar het niet-betalen van loon en andere mogelijke inbreuken op het arbeidsrecht, en met name het tewerkstellen van werknemers zonder verblijfspapieren en het niet-aanmelden van werknemers in het systeem van de sociale zekerheid. In oktober 2006 werden verschillende inspecties uitgevoerd in de handelszaken van de verdachte, waar meerdere inbreuken op de arbeidswetgeving werden vastgesteld. Het ging daarbij niet om mensenhandelslachtoffers.

Tussen maart 2007 en januari 2011 werden in totaal zeven verklaringen afgelegd van potentiële slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Op dat moment is het mensenhandelonderzoek van start gegaan.

b) Onderzoek

De zaak is over een langere periode gespreid, met de eerste klachten bij de lokale politie in april 2006 wegens het niet-betalen van loon. Sociale inspecteurs hebben toen een onderzoek geopend en een inspectie uitgevoerd in de handelspanden van de dader, om bewijzen te verzamelen over de aantijgingen met betrekking tot verschillende inbreuken op de arbeidswetgeving.

In oktober 2010 werd de verdachte verhoord en erkende hij de aanklacht die tegen hem was ingediend voor het

347 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.
348 Cfr. infra, dit deel, Hoofdstuk 4: rechtspraak, punt 2.3.4.: Corr. Brussel, 19 juni 2015, 59ste k.

niet-betalen van loon. Hij weigerde toen wel de extra sociale voordelen te betalen (overuren).

In maart 2007 wees de eerste verklaring van een slachtoffer op mogelijke inbreuken van mensenhandel met het oog op uitbuiting door arbeid. Later volgden nog andere verklaringen: drie tussen maart en juli 2007, één in juni 2009 en twee in januari 2011.

Vanaf juni 2007 ging het onderzoek ook gericht speuren naar elementen die konden wijzen op economische uitbuiting. De arbeidsauditeur stelde evenwel geen onderzoeksrechter aan, waardoor de speurders maar over een beperkt aantal onderzoeksmiddelen konden beschikken. Het onderzoek dat was ingeleid door het arbeidsauditoraat, spitste zich toe op het bepalen van de fiscale en vermogenstoestand van de verdachte (augustus 2007), berekening van de aan de slachtoffers terug te betalen bedragen (september 2007), vijf dagen durende observatie van de woonplaats van de verdachte om na te gaan of er aanwijzingen waren dat de familie huispersoneel inzette (eind 2007), grondige inspectie van de handelszaken om de leef- en werkomstandigheden van de slachtoffers na te gaan (september 2009 & december 2009).

Opvallend is dat in december 2009, na een langere afwezigheid van de verdachte die "om gezondheidsredenen" in het buitenland verbleef, werd geopperd dat "het goed zou zijn om dit dossier te laten rusten in afwachting van nieuwe elementen". In diezelfde periode dook hij op in een verkiezingsfolder van een politieke partij. Bij zijn terugkomst in België werd de verdachte in maart en juni 2010 opnieuw verhoord en gaf hij toe banden met bepaalde slachtoffers te hebben maar niet met allen. Het initiële dossier tegen de verdachte werd uitgebreid met drie bijkomende verklaringen in oktober 2010 en januari 2011. Na 2010 lag het onderzoek nagenoeg stil. Later werden nieuwe getuigen verhoord (oktober 2011, mei 2012, augustus 2012) en werden verdere controles uitgevoerd op vlak van de sociale zekerheid en de arbeidssituatie van de slachtoffers om nieuwe bewijselementen te verzamelen (oktober 2014).

Bij het afleggen van hun verklaringen kregen de slachtoffers hulp van PAG-ASA[349]. Rekening houdend met de periode waarin de slachtoffers verklaringen hebben afgelegd (periode van ongeveer vier jaar), valt op dat uit de chronologische reconstructie van de tewerkstelling van de slachtoffers is gebleken dat de economische uitbuiting ook tijdens het onderzoek naar de niet-betaling van lonen en sociale zekerheidsbijdragen is blijven duren (vooral tussen december 2008 en december 2010 werden vier slachtoffers door de dader uitgebuit).

De rechtbank heeft er dan ook op gewezen dat de duur van het onderzoek de eindbeslissing negatief heeft beïnvloed: 20 maanden gevangenisstraf. Aangezien de feiten uit het dossier zich tussen 2004 en 2010 hebben afgespeeld, was het voor de rechter noodzakelijk daar rekening mee te houden bij het bepalen van de straf. En ook al hebben de slachtoffers ter compensatie aanzienlijke geldsommen toegewezen gekregen, moeten we toch vaststellen dat de dader voldoende tijd heeft gehad om ervoor te zorgen dat er geen activa meer overbleven, waarmee men hem had kunnen verplichten de door de rechtbank gelaste compensaties te betalen. Inbeslagnames zijn er niet gebeurd.

c) Slachtoffers

Rekrutering

Alle slachtoffers werden door de dader persoonlijk gerekruteerd. De slachtoffers kregen van vrienden, familie en kennissen te horen dat de dader heel wat jobs aan te bieden had binnen zijn verschillende handelszaken zoals schoonmakers in de rijscholen of serveerders in zijn bar of restaurant. In de lokale Marokkaanse gemeenschap, die in hem een geslaagd zakenman zag, genoot hij veel aanzien.

Verklaringen van de slachtoffers

Arbeidsomstandigheden

De arbeidsomstandigheden waren om verschillende redenen in strijd met de menselijke waardigheid. Zij die huishoudelijk werk moesten doen, deden taken zoals het ontbijt klaarzetten, de dader aankleden, schoonmaken en boodschappen doen voor het gezin van de dader. Vaste uren waren er niet en de slachtoffers moesten steeds ter beschikking staan van de dader en zijn gezin. Slachtoffers die in de bar van de dader werkten, moesten lange uren kloppen, zonder rustdagen of jaarlijks verlof. Een aantal slachtoffers moest de rijscholen schoonmaken en te zijner beschikking staan voor andere taken. Nog andere slachtoffers moesten allerlei karweitjes opknappen voor de dader, zoals klusjes uitvoeren in zijn private eigendommen, als hulpje fungeren tijdens recepties en events, in het restaurant werken, of taken uitvoeren voor het gezin van de dader zoals boodschappen doen, schoonmaken en administratieve taken zoals gsm's heropladen en faxen versturen.

349 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

Niet-betaling van het loon

Niet alle slachtoffers kregen hun loon, zoals bij indienstneming door de beklaagde was beloofd. Bovendien bleek uit getuigenverklaringen dat het bekend was dat de dader zijn werknemers niet betaalde zoals afgesproken:

- Een slachtoffer dat 500 euro was beloofd om huishoudelijk werk te doen, werd de eerste twee maanden betaald, om vervolgens maar 250 euro per maand meer te krijgen.
- De slachtoffers die in de bar moesten werken, was 25 euro per dag beloofd, ongeacht het aantal uren dat ze presteerden. Een slachtoffer kreeg de eerste maand 100 euro, de tweede maand 50 euro. Nog een ander slachtoffer kreeg helemaal geen loon maar wel 400 euro toen het ermee dreigde ontslag te nemen. De twee slachtoffers hebben verschillende keren geprobeerd hun rechten af te dwingen maar zonder succes.
- Een slachtoffer (een neef van de dader) was maandelijks 1.500 euro beloofd, die zogezegd op een voor hem geopende bankrekening zouden worden gestort. Hij heeft er echter nooit iets van gezien.

Misbruik van kwetsbare situatie

Alle slachtoffers waren migranten die niet over de nodige verblijfsvergunning beschikten om in België te mogen werken. Doordat de dader hoog aangeschreven stond in de Marokkaanse gemeenschap, gingen de slachtoffers ervanuit dat hij hen kon helpen bij de regularisatie van hun statuut. Hij maakte echter misbruik van hun kwetsbare situatie door hun identiteitskaart af te nemen, of door hen aan te sporen valse documenten te gebruiken. Tijdens zijn verklaring zei een getuige dat de zakenman en een neef valse identiteitsdocumenten aanmaakten: "de valse documenten werden aangemaakt door X (zakenman) of door zijn neef. Ze gebruikten daarvoor drie computers met daarin blanco documenten en verschillende stempels van gemeentelijke administraties of politiediensten". Een slachtoffer verklaarde het volgende: "Ooit zei hij me dat zodra hij verkozen zou zijn, hij mijn situatie zou regelen en me een fictieve echtgenoot zou vinden om over de nodige papieren te beschikken. Hij zei me dat hij veel mensen kende (burgemeester, politie) en dat hij wist bij wie hij terecht moest om iets te regelen". Een slachtoffer heeft in 2007 off the record verklaard dat de zakenman jonge meisjes naar België zou laten komen, via illegale immigratie of via een schijnhuwelijk, om ze hier dan voor 20 euro per dag aan het werk te zetten.

Geweld, bedreigingen en misbruik

Alle slachtoffers zijn door de dader verbaal of fysiek bedreigd en misbruikt. Een slachtoffer kreeg te horen dat ze "zou worden vermoord en in een kist naar Marokko zou terugkeren" als ze er met iemand over zou praten. Twee slachtoffers moesten fysiek geweld ondergaan vanwege de dader zelf, die hen dan sloeg - meestal op het hoofd - en bedreigde met een mes of een vuurwapen. Uit het medisch dossier van een slachtoffer bleek dat ze builen aan het linkeroog, schaafwonden op de neus en schrammen in de nek had opgelopen, allemaal letsels die de zakenman haar had toegebracht. "Toen hij de garage is binnengekomen is X (zakenman) me onmiddellijk beginnen uit te schelden. Daarop is hij op mij gesprongen, heeft m'n linkeroog willen uittrekken en geprobeerd me te wurgen". Andere getuigen hadden het over herhaaldelijke verbale agressie vanwege de dader, feiten die door verschillende getuigen zijn bevestigd. Meestal zette de dader zijn bedreigingen kracht bij door erop te wijzen dat hij een vuurwapen had. Systematisch vernederde hij de slachtoffers: "tijdens het werk kregen we regelmatig beledigingen te horen, een voornaam had ik voor hem niet, hij noemde me altijd *fils de pute*".

Seksuele uitbuiting: aanzetting tot ontucht

Zowel slachtoffers als getuigen verwezen ernaar dat de dader van zijn personeel (vooral zij die in de rijschool werken) eiste dat ze seksuele relaties met de klanten hadden. Zo bleek uit verklaringen dat hij verwachtte dat ze met de klanten flirten, hen zouden verleiden en met hen zouden meegaan. Een slachtoffer van mensenhandel heeft verklaard dat de dader tot vier keer toe heeft geopperd seksuele betrekkingen met haar te hebben. Een andere keer heeft de vader van de dader seksueel geweld op haar gepleegd en heeft hij met zijn wandelstok haar rok opgetrokken, terwijl ze aan het kuisen was. Die feiten werden echter niet aanhangig gemaakt bij de rechtbank die erop drukt dat er geen enkel onderzoek werd gedaan om die feiten te objectiveren.

Leefomstandigheden

Alle slachtoffers werden aangemoedigd om ofwel bij de dader thuis te gaan wonen, of in een van zijn handelszaken (in garages of kelders). Die plaatsen waren niet gemeubeld en warm water, kook- of sanitaire voorzieningen of verwarming waren er niet.

Statuut van het slachtoffer

Het onderzoek wegens vermoedelijke feiten van mensenhandel vindt zijn oorsprong in de informatie die het arbeidsauditoraat van PAG-ASA heeft ontvangen. Volgens die informatie wensten de slachtoffers een verklaring af te leggen over hun economische uitbuiting.

Een slachtoffer was door het lokale OCMW (Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn) doorverwezen naar PAG-ASA[350]. Na verhoor door het arbeidsauditoraat kregen de slachtoffers het statuut van slachtoffer van mensenhandel.

Het lopende onderzoek naar de beschuldigingen van niet-betaling van de lonen is er niet in geslaagd potentiële slachtoffers van mensenhandel te identificeren. De inspecties waren vooral gericht tegen de handelszaken van de verdachte maar vier potentiële slachtoffers van mensenhandel zijn niet geïdentificeerd. En dat ondanks het feit dat de periode van de uitbuiting en die van de inspecties elkaar overlapten, en het feit dat de slachtoffers in hun getuigenis aangaven dat ze in de handelsruimtes waren ondergebracht[351]. Een ander moment waarop ze een slachtoffer hadden kunnen identificeren en dat niet is gebeurd, was toen de lokale politie de werkplek – een kruidenierszaak - op twee verschillende tijdstippen controleerde. Men had toen een onderzoek kunnen voeren naar mogelijke aanwijzingen van economische uitbuiting, aangezien al een onderzoek was geopend na drie verklaringen van andere slachtoffers. Achteraf heeft de persoon in kwestie nog een verklaring afgelegd in oktober 2010.

De steun van PAG-ASA was belangrijk omdat die het nut van de reflectieperiode en het belang van sociale en juridische bijstand bewijst[352].

1.2.3. | Transportsector Brugge

In dit dossier werden verschillende beklaagden en een transportfirma als rechtspersoon door de correctionele rechtbank veroordeeld voor mensenhandel[353]. Nadien heeft het hof van beroep hen vrijgesproken voor mensenhandel[354].

De Belgische hoofdbeklaagde had een bedrieglijke constructie opgezet, waarbij een Bulgaars transportbedrijf prestaties leverde aan een Belgische firma met fictieve gedetacheerde chauffeurs en mecaniciens. In feite ging het om illegale tewerkstelling en clandestien werk van Bulgaarse en Roemeense werknemers zonder werkvergunning vanuit België. Daarnaast werd ook zijn vrouw als fictieve zaakvoerster van de transportfirma veroordeeld en een derde beklaagde die bij huiszoekingen werd aangetroffen en door de slachtoffers als leidinggevende aangeduid werd.

Ook de Belgische transportfirma werd vervolgd en veroordeeld. Zij nam actief deel aan de uitbuiting, leende zich als schakel in de frauduleuze constructie en streek de onrechtmatige inkomsten van de economische uitbuiting op. De rechtbank was hierover heel expliciet: "Als rechtspersoon is vierde beklaagde strafrechtelijk verantwoordelijk voor misdrijven die hetzij een intrinsiek verband hebben met de verwezenlijking van haar doel of de waarneming van haar belangen of die, naar blijkt uit de concrete omstandigheden, voor haar rekening werden gepleegd."

a) Start dossier

Het dossier werd opgestart in 2009 op basis van slachtofferverklaringen[355]. Een Bulgaarse chauffeur bood zich spontaan aan bij de Scheepvaartpolitie in Zeebrugge, vlak bij de terreinen van de transportfirma. Hij legde klacht neer omdat hij ontslagen was nadat hij geweigerd had met Belgische vrachtwagens te rijden. Hij wist dat dit verboden was en wou hieraan niet meewerken. Hij had geen opzegvergoeding, noch verloning gekregen. Bij zijn verhoor verwees hij naar andere Bulgaarse chauffeurs die er tewerkgesteld waren. Diezelfde dag nog voerde de Sociale Inspectie een controle uit op het terrein van de transportfirma en trof er de Bulgaarse chauffeurs aan die er als gedetacheerde werknemers werkten. Ze werden in opdracht van de arbeidsauditeur verhoord door de arbeidsinspectie en legden op hun beurt relevante verklaringen af. Daarin klaagden over de betaling van hun loon en de arbeidsomstandigheden.

b) Onderzoek

Nadien voerden de politie en Sociale Inspectie in 2009 en 2010 nog nieuwe controles uit van de transportfirma en verhoorden de betrokkenen. Daarbij onderzocht de Sociale Inspectie of de Bulgaarse chauffeurs voldeden aan de voorwaarden om te worden beschouwd als chauffeurs voor internationaal transport, werkzaam voor een buitenlandse vennootschap en dat binnen het kader van de Europese regels inzake detachering.

Concreet gingen de inspecteurs na of er sprake was van een 'zelfstandige' Bulgaarse vennootschap met eigen

350 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.
351 Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hfst. 1 punt 3 Kloof tussen vermoedelijk en geïdentificeerd slachtoffer, p. 32-34.
352 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.
353 Corr. Brugge, 26 maart 2014, 17de k.: zie Jaarrapport mensenhandel 2013, *Bruggen slaan,* blz.114 en website Myria: www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-brugge-26-maart-2014.
354 Gent, 7 januari 2016, 3de k.: Zie dit deel hfst. 4. (Rechtspraak), punt 2.3.3.
355 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

economische activiteiten in Bulgarije. Dat was niet het geval, concludeerden ze, zodat de Bulgaarse werknemers hier onderworpen waren aan de sociale zekerheid van België. Noch de infrastructuur, noch de administratieve uitrusting, noch de adequate technische voorzieningen en faciliteiten die transportonderneming nodig had, bevonden zich in Bulgarije, maar wel in Zeebrugge, waar ook het beleid van het bedrijf werd uitgestippeld. Facturen werden niet gestuurd naar de Bulgaarse 'hoofdzetel', maar naar Zeebrugge waar de boekhouding werd verricht.

Internationale samenwerking

De Bulgaarse autoriteiten bevestigden op 11 augustus 2010 zelf nadrukkelijk dat deze Bulgaarse vennootschap geen economische activiteiten ontplooide in Bulgarije[356]. Ook de chauffeurs verklaarden dat alleen de aanwerving gebeurde in Bulgarije en dat er daar geen vrachtwagens van de firma rondreden.

Valse detachering[357]

Nooit was er sprake van een zelfstandig Bulgaars transportbedrijf in Bulgarije, net zo min als van enige substantiële activiteit. De bevelen die chauffeurs en mecaniciens kregen, kwamen vanuit Zeebrugge, waar de effectieve maatschappelijke/exploitatiezetel was gevestigd. Het ging om een brievenbusfirma die enkel en alleen door de Belgische hoofdbeklaagde werd opgericht om goedkope arbeidskrachten in te zetten bij de uitvoering van goedkope transportwerkzaamheden.

Volgens het rapport van de sociale inspectie vormen die zogenaamde 'postbusbedrijven' een bijzonder probleem bij detachering. "Dergelijke bedrijven worden in een uitzendend land opgericht - met het vooropgezette doel de wetgeving inzake sociale zekerheid en arbeidsrecht van vaak één specifieke ontvangende staat te ontduiken. Het is dus duidelijk dat dergelijke constructie absoluut niet binnen het bedoelde ideeëngoed van de Europese wetgever ligt en het beginsel van vrij verkeer van diensten volledig uitholt. Deze fictieve vorm van detachering houdt in dat de detachering wordt geveinsd, in realiteit gaat het om werknemers die in feite enkel en alleen arbeidsprestaties uitvoeren voor een Belgische onderneming. Dit betekent dat deze werknemers sociaal verzekerd zouden moeten zijn in België."

De Sociale Inspectie legde in haar verslag uit dat detachering verboden is wanneer de Belgische opdrachtgever gezag uitoefent op de gedetacheerde werknemer van de buitenlandse werkgever: "De arbeidsprestaties zelf worden geleverd onder het gezag van een ander persoon en dit gezag vormt een essentieel element van de arbeidsovereenkomst. Het gezag bestaat uit een combinatie van een aantal elementen, die ieder op zich nooit doorslaggevend kunnen zijn. De gezagsindicatoren zijn een aantal beginselen die uit de rechtspraak worden afgeleid:

- de verplichtingen die betrekking hebben op de organisatie van de arbeid (het respecteren van uurroosters, naleven van de richtlijnen inzake de materiële inrichting van het werk);
- toezicht van de werkgever, zowel op de uitvoering van het werk zelf als op de naleving van de arbeidstijdregeling;
- de financiële en economische organisatie is in handen van de werkgever."

Mensenhandel: werkomstandigheden beneden de menselijke waardigheid

De Sociale Inspectie paste in haar verslag een interpretatie toe van het begrip 'werkomstandigheden beneden de menselijke waardigheid' wat volgens onze wet bepalend is voor de feiten van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

"Het aantasten van de menselijke waardigheid komt neer op het verlagen van wat de menselijke natuur karakteriseert, namelijk het lichamelijk en geestelijk vermogen. Bij lichamelijk vermogen gaat het hierbij dus om de fysieke capaciteit om op vrije en gelijke wijze in zijn essentiële noden te voorzien. Hierbij dient de vraag worden gesteld wanneer de grens van onverenigbaarheid met de menselijke waardigheid is bereikt. Het begrip uitbuiting in omstandigheden die strijdig zijn met de menselijke waardigheid is niet enkel beperkt tot materiële omstandigheden (bijvoorbeeld loon) maar tot elk element van het werknemersstatuut dat een aantasting van de menselijke waardigheid zou kunnen veroorzaken. Arbeidsomstandigheden die strijdig zijn met de menselijke waardigheid kunnen ook tot stand komen door het in dienst hebben van meerdere werknemers in een arbeidsomgeving die niet overeenstemt met de normen die zijn voorgeschreven door de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk. Het niet-betalen of onvoldoende betalen is een aanwijzing voor economische uitbuiting."

Uit het onderzoek van de Sociale Inspectie blijkt dat de elementen voor mensenhandel duidelijk aanwezig

356 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

357 Over detachering en de fraudes die hieraan gekoppeld worden: zie Jaarrapport Mensenhandel en Mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, deel II, p. 83-111.

waren: de chauffeurs werd een (laag) loon beloofd, dat ze meestal niet of onvolledig kregen. Loonachterstallen werden steeds frequenter. Het minste voorwendsel was goed om loon in te houden (herstellingen aan het voertuig, overdreven brandstofverbruik…). Chauffeurs kregen beperkte voorschotten uitbetaald om hen afhankelijk te houden en wat ze kregen was niet genoeg om rond te komen (bijvoorbeeld 70 euro voor drie volledige werkweken; 90, 200 en 600 euro voor een volledige maand werk,…). Sommige slachtoffers moesten lange uren kloppen: 110 werkuren in 11 dagen, 12 à 13 uur per dag. Sommige slachtoffers kwamen naar België en moesten eerst zogenaamd proefdraaien zonder hiervoor betaald te worden.

Niet alleen het loon was mensonwaardig, volgens de sociale inspectie waren ook de leefomstandigheden dat. Zo sliepen de chauffeurs in hun vrachtwagen. De werknemers moesten dus ook in hun vrije tijd, wanneer ze niet aan het werk waren, verblijven op hun werkplaats, op het industrieterrein in Zeebrugge. Ze konden daarbij zelfs niet over een kamer en een bed beschikken, maar moesten op de parking in hun vrachtwagen slapen. Alhoewel de meeste vrachtwagens die worden gebruikt voor internationaal transport zijn uitgerust met een degelijke slaapplaats, kan het niet de bedoeling zijn dat werknemers hier permanent hun nachtrust en privacy moeten in vinden.

De Sociale Inspectie concludeerde in haar verslag: "De gehanteerde praktijken kunnen worden omschreven als mensenhandel met het oog op economische uitbuiting binnen de context van het vrij personen- en dienstenverkeer in de Europese Unie".

c) Slachtoffers

Er waren 18 slachtoffers, die voor de transportfirma werkten als chauffeur of mechanicien. Het waren vooral Bulgaarse slachtoffers maar ook één Roemeens slachtoffer.

Rekrutering

De arbeiders werden naar België gelokt, door advertenties in de krant of op internet, waar zij voor een Bulgaarse firma zouden werken. Ze tekenden een contract, maar de contactpersoon in Bulgarije stelde dat zij tot tien keer meer zouden verdienen in België. Eens hier aangekomen, moesten de chauffeurs veel meer uren draaien dan toegelaten, en werden zij helemaal niet correct of zelfs niet betaald.

Slachtofferverklaring

Het ontslagen Bulgaarse slachtoffer dat met zijn klacht het onderzoek liet opstarten verklaarde:

"Ik ben op 25 maart 2009 vertrokken uit Bulgarije met een busje en ben op 28 maart toegekomen. Er stond een advertentie in een Bulgaarse krant met een vacature als chauffeur. Er moest contact genomen worden met een Bulgaarse vrouw van ongeveer 60 jaar voor een interview en een kleine CV afgegeven worden. Na een paar dagen namen ze contact op met mij en zeiden dat ik aan alle voorwaarden voldeed. Hier aangekomen werden de sleutels gegeven van een wagen met Bulgaarse nummerplaat. Een viertal dagen geleden moest ik met een Belgische wagen rijden of werd ik afgedankt. Ik reed en vroeg om opnieuw met een Bulgaarse wagen te rijden omdat ik besefte dat de toestand onwettig was. Ik weigerde nog met de Belgische camion te rijden en mocht onmiddellijk opstappen. Ik werd een Bulgaars contract voorgelegd welke ik tekende en waarbij 300 Leva (150 euro) beloofd werd als verzekering van mijn maandelijks beloofd inkomen van 1550 euro. Ik kreeg voor mijn ganse maand werk slechts 90 euro. Ik kon zelfs de laatste 4 dagen geen eten meer kopen. Indien er controle op het bedrijf zou zijn moesten we zorgen dat we doorreden en elders stoppen. We moesten veel meer uren doen en werden aangemaand de schijven te vernietigen. Zo reden we soms 24 uur non-stop met 2 chauffeurs. Toen werden we meer beloofd. Sommigen werden 1500 euro per maand beloofd maar dit zou in Bulgarije betaald worden. De mensen kregen dan nadien minder dan beloofd. Steeds vond de baas ergens een reden om minder te betalen (ofwel dienden aan de wagen reparaties te gebeuren of was het mazoutgebruik te hoog enz.)."

Slachtofferstatuut

Het doorverwijzingsmechanisme voor de slachtoffers werd niet toegepast[358]. Alle slachtoffers werden gerepatrieerd, ook de slachtoffers die aan de basis lagen van het onderzoek. Er werd hen geen slachtofferstatuut aangeboden. De volgende dag na hun interceptie werden de slachtoffers gerepatrieerd naar hun herkomstland. Het Roemeense slachtoffer werd zelfs eerst overgebracht naar de doorgangscel van de lokale politie te Brugge en nadien naar het gesloten centrum van Brugge gebracht met het oog op een repatriëring naar Roemenië.

358 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

2. MENSENSMOKKEL

2.1. | Koerdisch-Palestijns smokkelnetwerk Brugge

In dit Brugse dossier met feiten van november 2014 tot januari 2015 smokkelde een Koerdisch-Palestijns netwerk vooral Syrische en Koerdische slachtoffers naar het Verenigd Koninkrijk. Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank van Brugge[359]. Het is nauw verbonden met het volgende smokkeldossier van dit hoofdstuk.

a) Smokkelnetwerk

De twee hoofdbeklaagden waren een Iraakse Koerd en een Palestijn uit een vluchtelingenkamp van Libanon. Hun twee medebeklaagden waren Palestijnen, de ene uit Palestina en de andere ook uit een vluchtelingenkamp van Libanon.

De politie stelde vast dat ze in een periode van twee maanden minstens 23 smokkeltransporten uitvoerden. Ze opereerden vanuit Brussel, en op de parkings van Rotselaar en Heverlee, maar sommige transporten verliepen via Zeebrugge. Ze ronselden hun klanten in de buurt van het station Brussel-Zuid. De smokkelaars kwamen in koffiehuizen en winkels die door veel Arabisch sprekenden worden gefrequenteerd.

Daarnaast beschikten ze over veel contacten met andere smokkelaars in België en het buitenland. De Koerdische hoofdbeklaagde had ook zijn eigen contactpersonen in Frankrijk, België en Italië. Die smokkelactiviteiten verliepen allemaal in het kader van een internationaal uitgebouwd circuit van mensensmokkelaars die occasioneel gebruik maakten van elkaars diensten.

Dat blijkt ook uit een telefoongesprek van januari 2015 tussen de smokkelaars: "A. meldt dat het nu moeilijk werken is in Italië en dat het nu via Duitsland of *Namsa* (Turkije) gaat. A. vraagt of D. (Koerdische smokkelaar) iemand kent die ze kan overnemen en onderbrengen van uit *Namsa* en dit met bestemming Finland, Zweden, Engeland of Duitsland. D. is bereid om dit te doen."

De dienstverlening omvatte ook paspoorten. Tijdens een telefoongesprek vroeg een smokkelaar aan een contactpersoon "of hij iemand kende die naar Libanon reisde om een paspoort mee te brengen." Volgens de politie was het paspoort bestemd voor een persoon die zijn verblijfsdocumenten al had gekregen, maar zijn paspoort nog moest voorleggen. Nadien bleek uit een telefoongesprek tussen de contactpersoon en die persoon dat een derde persoon ondertussen het paspoort had meegebracht uit Libanon en dat hij eventjes naar Brussel kwam om zijn paspoort af te geven en zijn verblijfsvergunning aan te passen.

De smokkelaars leverden ook zogenaamde asielverhalen. Dat kon vastgesteld worden in de telefoongesprekken: "Om 15.10 uur belt hoofdbeklaagde D. naar smokkelaar S.[360] en zegt dat een jongen afkomstig uit 'Darban' (plaats in Koerdistan) hem vanuit Italië gebeld heeft met de vraag om hem te helpen. Afspraak is dat 2.500 euro voor de case/verhaal binnen de 24 uur op de rekening gestort wordt. De case is het asielverhaal dat aan DVZ verklaard wordt voor een asielaanvraag."

De smokkeltarieven varieerden in functie van de dienstverlening. Uit de telefoontap bleek dat de gesmokkelde personen een prijs van 1.000 tot 3.500 euro per persoon moesten betalen om gesmokkeld te worden. Daarnaast was er een speciaal tarief van 6.000 pond om personen in het Verenigd Koninkrijk om te kopen om een succesvolle overtocht te garanderen.

b) Start dossier[361]

De scheepvaartpolitie van Zeebrugge trof op 25 november 2014 drie smokkelslachtoffers aan in een vrachtwagen. Een van de slachtoffers verklaarde bij zijn verhoor dat hij twee dagen eerder in Brussel-Zuid in contact was gekomen met een Koerdische smokkelaar die hem de overtocht naar het Verenigd Koninkrijk had gewaarborgd voor 1.000 euro. Het slachtoffer ging daar op in en kreeg een gsm-nummer van de smokkelaar wat hij doorspeelde aan de politie.

c) Onderzoek

Het parket werd onmiddellijk ingelicht en stelde een onderzoeksrechter aan. Die vorderde een gerechtelijk onderzoek. Via telefonieonderzoek werd het telefoonnummer van de Koerdische hoofdbeklaagde

359 Corr. West Vlaanderen, afdeling Brugge, 21 oktober 2015 (definitief): zie verder dit deel, hoofdstuk 4 (rechtspraak), punt 3.

360 Hoofdbeklaagde volgend smokkeldossier dat nauw verwant is met dit dossier.

361 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

achterhaald. De onderzoeksrechter vaardigde vervolgens een tapmaatregel uit, observaties werden verricht. Op basis van de analyse van die gegevens kon de politie de smokkelorganisatie al snel in kaart brengen.

Daarnaast deed de politie een buurtonderzoek, verhoorde ze getuigen en deed ze huiszoekingen. Dat leverde bijkomend bewijsmateriaal op.

Sociale media[362]

Uit de telefoontap bleek dat de smokkelaars veel gebruik maakten van sociale media. Delicate onderwerpen zoals financiële discussies mochten niet via de telefoon besproken worden. Ze spraken dan telefonisch af om het via Skype of Viber te bespreken: "Smokkelaar X verwijt smokkelaar Y dat hij geld achterhoudt van 3, die op donderdag 04.12 zijn verstuurd. Smokkelaar Y zit op dat moment in Nederland en wilt het niet bespreken over de telefoon, maar via het internet."

De smokkelaars wijzigden regelmatig hun mobiele telefoonnummers om de telefoontap te bemoeilijken en wisselden hun nieuwe nummers via Facebook uit. Ze gebruikten Facebook ook om hun internationaal netwerk met mogelijke smokkelklanten verder uit te bouwen. De politie stelde bij de opstart van haar onderzoek in een proces-verbaal vast dat hiervoor een Facebook-groep was opgericht:

"Ook vernemen wij dat er op de socialemediasite Facebook verschillende Arabisch sprekende gebruikersgroepen zouden zijn. Deze hebben als doel personen die naar Europa wensen te komen zonder geldige documenten in contact te brengen met elkaar en mensensmokkelaars. Op deze gebruikersgroepen kan men vragen stellen over de toestand in Europese landen en steden. Dit met het oog op informatie te verzamelen om tot deze gebieden te geraken. Men vraagt hier ook naar contactgegevens van personen die hen hierbij kunnen assisteren. Deze contactgegevens worden dan via privéberichten bezorgd aan de vraagsteller. Men laat ook soms weten aan andere gebruikers indien de oversteek naar het Verenigd Koninkrijk succesvol was."

De speurders gebruikten de sociale media daarnaast ook als onderzoeksmethode bij hun speurwerk. Onder meer via foto's op Facebook konden ze de ware identiteit van een hoofdbeklaagde bepalen. De politie had in de telefoontap vastgesteld dat een hoofdbeklaagde gebruik maakte van een valse naam op de sociale media. Bij nazicht in het rijksregister kon de politie die persoon niet terugvinden. Maar via openbrononderzoek op Facebook kon de politie het profiel van de smokkelaar onder zijn valse naam terugvinden en vaststellen dat de foto van zijn Facebook-profiel leek op de foto van de Irakees M., de ware identiteit van de hoofdbeklaagde, van wie de gegevens wel in de politionele databank zaten.

Financieel onderzoek

Uit de telefoontap bleek dat de criminele winstvermogens enorm waren. De Koerdische hoofdbeklaagde vertelde in een gesprek dat hij in één maand 17.000 dollar had verdiend. Dat kon wel sterk fluctueren: een week eerder had hij 6.000 euro en de lopende week nog niks verdiend. Twee beklaagden kregen naast hun criminele opbrengsten ook een uitkering van het OCMW (Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn)[363].

Uit de onderlinge telefoongesprekken bleek ook dat het geld werd doorgesluisd naar het herkomstland. De Koerdische hoofdbeklaagde vertelde dat hij in twee maand bijna 10.000 dollar naar Koerdistan had gestuurd en daar een huis van 40.000 euro had gekocht. Hij transfereerde het geld via Western Union op naam van een vriend met een Spaanse identiteitskaart naar Irak. Daarna verzond hij een sms naar Irak met de vermelding van de naam[364].

De Palestijnse hoofdbeklaagde bewaarde het ontvangen smokkelgeld niet bij hem maar gaf het in bewaring bij een vriend en kon beschikken over de bankkaart van diens vrouw.

d) Slachtoffers

In de periode van de twee maanden van de telefoontap telde de politie meer dan honderd smokkelslachtoffers. Het waren vooral Koerden uit Syrië, Irak en Iran. Daarnaast was er ook nog een belangrijke groep Palestijnen en enkele Albanezen vertegenwoordigd. Sommige slachtoffers werden met koelwagens getransporteerd, wat levensgevaarlijk is.

Onderling omschreven de smokkelaars de smokkelslachtoffers in hun telefoongesprekken of berichten als 'mussen', 'beesten', 'dieren' of 'schapen'. Op die manier werden ze ontdaan van elke menselijkheid, zoals ook blijkt uit dit onderlinge gesprek:

362 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

363 Meer uitleg over uitkeringsfraude, zie jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, deel I hfst 3 punt 1, p. 45.

364 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

"Op 7 januari 2015 meldt de Palestijnse hoofdbeklaagde dat de jongens terug bij hem zijn, nadat ze gecontroleerd zijn in Duinkerke. De Koerdische hoofdbeklaagde wil ze niet zien en noemt ze dieren, zonen van dieren. Hij heeft ze in een vrachtwagen geholpen, maar ze bleven maar lawaai maken."

Slachtofferverklaringen[365]

Een van de drie geïntercepteerde smokkelslachtoffers van wie hun verklaring tot de start van het onderzoek leidde, legde de politie uit dat hij na een verblijf van enkele dagen in Calais, via Parijs naar Brussel-Zuid reisde. In de directe omgeving van het station kwam hij in contact met de Palestijnse hoofdbeklaagde die hem tegen betaling van minimum 1000 euro een oversteek naar Groot-Brittannië waarborgde. Na contante betaling werd het slachtoffer door een contact van de hoofdbeklaagde begeleid naar een lijnbus met bestemming Leuven centrum, met de instructie om vandaaruit een taxi te nemen richting E40. Aan de parking in Oud-Heverlee moest hij te voet de brug over de E40 oversteken om uiteindelijk op de parking van vrachtwagens naast het tankstation terecht te komen. Daar stond een ander lid van de smokkelorganisatie hem op te wachten om hem in de laadruimte van een vrachtwagen met bestemming Zeebrugge te steken. Tijdens deze ganse rit moest het slachtoffer via de van de smokkelaar ontvangen gsm in rechtstreeks contact blijven met de hoofdbeklaagde. Het was die gsm die het slachtoffer overhandigd had aan de politie[366].

Gezinsmokkel

Voor de smokkelaars telde alleen het geldgewin. In een telefoongesprek vertelde de Koerdische hoofdbeklaagde "dat er ook een Syrische familie is, met een dikke dokter (die veel geld heeft) en een dochter. Smokkelaar D. doet hen meer betalen."

De Koerdische hoofdbeklaagde verkoos om normaliter geen families te smokkelen wegens de overlast. Hun 'negatieve' ervaring met een Iraanse familie onderstreepte dit:

Tijdens de nacht van 14 januari 2015 werden zeven gesmokkelden op de parking van Heverlee in een vrachtwagen geplaatst: twee Albanezen, twee Arabieren en een Iraans koppel met kind. Dat transport werd in Calais door de politie onderschept. De volgende nacht werd deze familie opnieuw gesmokkeld, samen met een Iraanse man. Ditmaal werden ze onderschept aan de boot in Calais. Op 20 januari werden ze opnieuw gesmokkeld, nu in een koelwagen. Op 21 januari voerden de Koerdische hoofdbeklaagde en smokkelaar S. hierover verschillende telefoongesprekken. Ze werden verwittigd dat de vrachtwagen zijn lading had gedropt in Zeebrugge: "De familie zou willen uitstappen omdat het te koud is voor het kind en D. (Koerdische hoofdbeklaagde) vraagt smokkelaar S. om hen te zeggen dit niet te doen. Smokkelaar S. vraagt dat D. dat zelf doet. In een verder gesprek gaan S. en D. akkoord dat het de laatste keer is dat ze de Iraanse familie meenemen."

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

Uit de telefoontap bleek dat er ook verschillende niet-begeleide minderjarigen gesmokkeld werden:

"Op 18 december 2014 om 00.58 uur meldt X dat de 'kleine jongen' is achtergelaten door de chauffeur en niet weet wat te doen. De kleine is in de jungle. D. zegt dat de man zelf moet bellen naar de jongen."

2.2. | Koerdisch smokkelnetwerk Gent

In dit Gentse dossier met feiten van oktober 2014 tot januari 2015 smokkelde een Koerdisch netwerk vooral Koerdische slachtoffers naar het Verenigd Koninkrijk. Het dossier werd in 2015 beoordeeld door de correctionele rechtbank en het hof van beroep van Gent[367]. Het is nauw verbonden met het vorige smokkeldossier van dit hoofdstuk.

De hoofdbeklaagde had recent In Frankrijk een gevangenisstraf uitgezeten van meer dan zeven jaar en was naar België gekomen. Hij stond bij de Franse politiediensten ook bekend voor een feit van verkrachting van minderjarige Irakezen in 2006.

a) Smokkelnetwerk

De criminele organisatie werd geleid door een Iraakse Koerd. Zijn twee medebeklaagden waren een andere

365 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.
366 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

367 Corr. Gent, 1 juni 2015 en hof van beroep van Gent, 3 november 2015: zie dit deel, hoofdstuk 4 (rechtspraak), punt 3.

Iraakse Koerd en een Afghaan. Die laatste werd onvoldoende vertrouwd en had een ondergeschikte rol.

De smokkelaars organiseerden hun transporten vanuit de parkings te Rotselaar langs de autosnelweg E314 in de richting van Leuven/Brussel. Hier werden de gesmokkelden in vrachtwagens of koelwagens verstopt om ze naar het Verenigd Koninkrijk te smokkelen. Bovendien maakte de smokkelorganisatie gebruik van vervallen chalets in de buurt van de parking om hen onder te brengen voor ze op transport werden geplaatst.

De Koerdische gesmokkelden werden verzameld in bepaalde cafés of eethuizen te Brussel en waren aangevoerd via internationale smokkelcontacten of kwamen van de kampen van Calais of Duinkerke (Grand Synthe). Die cafés, de kampen en de huurwoning van de hoofdbeklaagde fungeerden soms als tijdelijke logeerplaats (safehouse) voor de gesmokkelden. De te smokkelen personen werden vanuit Brussel via het openbaar vervoer of tegen betaling van extra 100 euro met een chauffeur overgebracht naar de parking.

De parkings vormden een crimineel territorium voor de Koerdische smokkelaars die ze als hun eigendom beschouwden. De verklaringen van een beklaagde tijdens zijn verhoor sprak boekdelen:

"A. is een Afghaan en kan moeilijk aan personen komen. De parking is een Koerdische parking van de Koerdische smokkelaars, dus als Afghaan kan hij geen Afghaanse gesmokkelden vanuit de parking sturen. B. is een Koerd en de parking is van hem. Arabieren mogen daar niet werken. De gesmokkelden van B. waren geen Koerden, het zijn Syriërs en Egyptenaren. Op de parking daar is er veel te vinden. Er liggen wapens zoals Kalasjnikovs verstopt. B. kan de parking verkopen of verhuren als hij wilt. lk weet dat er een klant was die 120.000 euro wilde geven aan B. om de parking te kopen. Er zijn Albanezen die de parking heel graag willen hebben, maar ze kunnen het niet krijgen. Op de parking van B. wordt er per week minimum drie dagen gewerkt. Dan worden er minimum zo'n dertig personen gesmokkeld. Het gaat over 60.000 euro per week voor dertig personen. Dit is een minimum."

De smokkelaars wendden ook contraspionagetechnieken aan ten aanzien van de politie. Zo hielden ze op de parkings de politie nauwlettend in het oog en wisten ze wanneer de kust onveilig was. In dat geval verkenden ze met de hulp van hun Nederlandse contacten de mogelijkheid om hun smokkelactiviteiten te verschuiven naar Roosendaal (Nederland). Daarnaast waren de smokkelaars er heel bewust van dat hun telefoon door de politie afgeluisterd werd. Ze hanteerden uitgekiende technieken om de telefoontap te bemoeilijken. Zo gebruikten ze de mobiele telefoons of sim-kaarten van gesmokkelden. Daarnaast gebruikten de smokkelaars geregeld andere roepnamen voor elkaar zodat een buitenstaander nog moeilijk de gesprekspartners kon identificeren.

Internationaal netwerk

De organisatie onderhield vele contacten met andere smokkelaars en beschikte over contacten in Nederland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland, Italië en Irak die zorgden voor mensen die naar het Verenigd Koninkrijk wilden gesmokkeld worden.

Een belangrijke contactpersoon was de Iraanse vrouw H. die in Rotterdam (Nederland) woonde. Volgens de politie stond ze vermoedelijk hoger in de hiërarchie. Ze was verantwoordelijk voor het financiële aspect en de aanvoer van gesmokkelden vanuit Nederland. Ze hield bij welke transporten succesvol waren en welke niet. De hoofdbeklaagde verbleef voor zijn smokkelactiviteiten zelf ook geregeld in Rotterdam.

Ze hadden ook contact met Albanese smokkelaars die voor de aanvoer van Albanese smokkelklanten zorgden. Die werden met de nodige extra aandacht behandeld. Dat bleek ook uit de telefoontap:

"Vier Albanese gesmokkelden nemen contact op met hun contactpersoon om zich te beklagen over hun verblijfplaats. De Koerdische smokkelaars nemen contact op met T., de tussenpersoon van de Albanezen, die de vier Albanese gesmokkelden gestuurd had. Afspraak is dat de Albanese gesmokkelden zullen verplaatst worden naar een kamer van K.. De Albanezen worden bijeengeroepen en verzameld."

De derde beklaagde, die bij verstek veroordeeld werd, was een Koerdische smokkelaar die in het Verenigd Koninkrijk woonde. Toen hij in België verbleef zat hij bij een Brusselse hulporganisatie voor daklozen. Tijdens zijn verhoor omschreef de hoofdbeklaagde hem als volgt:

"Op de tweede foto die jullie mij tonen staat Z. Hij zorgt voor het geld en de personen van de Koerdische smokkelaar B. Hij is heel lang geleden zelf door B. naar de andere kant gesmokkeld. Hij woont in Engeland. De Syriërs en de Egyptenaren komen ook van hem. Het geld en de personen komen van hem. Niemand kent hem, enkel B. Hij is een Syriër. Hij ontvangt ongeveer 3000 à 4000 pond van de gesmokkelden. 2000 pond is voor B.. De rest houdt hij zelf. lk zie hem niet als een smokkelaar, ik zie hem als een bank. Hij komt zelf niet naar de parkings.

B. staat boven Z. want Z. mag geen gesmokkelden aan de andere smokkelaars geven. Als B. toch zelf personen heeft, dan krijgen die gesmokkelden voorrang op die van Z."

Gegarandeerde transporten

De smokkelaars verzorgden ook een speciale dienstverlening zoals het leveren van valse documenten. Tijdens het verhoor van de hoofdbeklaagde antwoordde deze hierover uitvoerig op de vragen van de politie:

"Vraag: Op uw iPhone werden ook een aantal foto's teruggevonden van mensen hun paspoort. Wie zijn dat en waarom werd hiervan een foto getrokken?

Antwoord: Q. kent iemand die voor valse paspoorten kan zorgen zodat ze met dergelijk paspoort vanuit Irak naar Europa kunnen komen. De man op de foto is mijn neef en ook een vriend van Q. De vrouw op foto 6 is de vrouw van de meneer op foto 5. De smokkel van deze personen werd pas 2 à 3 avonden voor ik opgepakt werd besproken. lk heb Q toen horen spreken over de smokkel van hen, maar men kwam niet overeen over de prijs.

Vraag: Hoeveel was de prijs?

Antwoord: Het was tussen 7000 en 8000 euro per persoon. Er werd een visum vervalst op hun eigen paspoort. Dit is het werk van Q. Hij heeft een Pakistaanse en zwarte vriend waarmee hij samenwerkt. lk denk dat het in Portugal gemaakt wordt."

De smokkelaars verzekerden ook transporten met gegarandeerd resultaat. Pas na een succesvol smokkeltransport werd daarbij betaald. De smokkelaars werkten ook samen met een Pakistaanse smokkelaar van een internetwinkel die voor 4000 euro met behulp van een contactpersoon op de luchthaven binnen de drie dagen transporten met garantie organiseerde naar het Verenigd Koninkrijk. De Pakistaanse smokkelaar had op zijn beurt een contactpersoon in Londen die op twee dagen de valse paspoorten leverde.

Uit het verhoor van de hoofdbeklaagde bleek dat er in het kamp van Duinkerke (Grand Synthe) smokkelaars gegarandeerde transporten naar het VK aanbieden met medewerking van vrachtwagenchauffeurs:

"Hij komt als smokkelaar uit Duinkerke samen met nog enkele andere. Ze werken als smokkelaars met garantie, samen met de jongen met Belgische papieren. Ze vragen 7.000 pond per persoon om naar Engeland te reizen. De chauffeur is van die transporten op de hoogte. Een groep werkt voor hun in Duinkerke, zij regelen hier in Brussel alles vanuit een hotel."

b) Start dossier[368]

Een vrachtwagenchauffeur trof op 3 oktober 2014 drie personen aan in de laadruimte van zijn trekker-oplegger op de parking van de E17 in de richting van Antwerpen in Gentbrugge. Hij verwittigde de Wegpolitie en verjoeg de personen uit zijn voertuig. De Wegpolitie Aalter/Oost-Vlaanderen trof de drie personen aan op de parking, zittend op de stoeprand. Het betrof een Iraakse man, een Iranese vrouw en haar vijftienjarige dochter. Op de vraag van de Wegpolitie vertelden de betrokkenen, die zich in het Engels behielpen, dat zij van Brussel kwamen en op de parking in de vrachtwagen gekropen waren om clandestien naar het Verenigd Koninkrijk te reizen. De politie merkte dat de Iraakse man een smartphone had waarop tien gemiste berichten van eenzelfde Belgisch nummer stonden[369].

De Wegpolitie contacteerde de parketmagistraat die de opdracht gaf om hun telefoontoestellen te onderzoeken en de Iraakse man te verhoren. De man en de moeder en dochter beweerden elkaar niet te kennen en toevallig samen te reizen wat niet strookte met de vaststellingen. De politie vermoedde dat de Iraakse man een smokkelaar was die de moeder en haar dochter begeleidde.

De politie analyseerde de telefooncontacten en stelde vast dat het Belgische nummer van de smartphone ook opdook bij andere smokkelintercepties van de Gentse Wegpolitie en de scheepvaartpolitie van Zeebrugge. Op de gsm van de moeder stond ook een bericht met instructies dat het geld binnen de 24 uur op de rekening moest staan en dat haar broer borg moest staan. Een ander bericht bevatte duidelijke instructies over een locatie in Brussel, vlakbij het Maximiliaanpark waar vaak vreemdelingen op doortocht overnachten. Uit de analyse van het oproepnummer bleek dat de Koerdische medebeklaagde een gemeenschappelijk contact te zijn van verschillende personen.

c) Onderzoek

De onderzoeksrechter vorderde een telefoontap zodat de smokkelorganisatie via de geïntercepteerde gesprekken en berichten volledig in beeld kwam. Eind januari 2015 organiseerden de federale politiediensten (FGP) van West-Vlaanderen (Brugge), Leuven en Oost-Vlaanderen (Gent)

368 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.
369 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

een nationale actie met verschillende huiszoekingen en arrestaties.

Sociale media[370]

Uit de telefoontap bleek dat de smokkelaars veel gebruik maakten van sociale media. Gevoeliger onderwerpen zoals de financiële regelingen werden niet over de telefoon maar via Skype of Viber besproken: "Op zaterdag 24 januari 2015 om 11.47u belt de gebruiker van 796 (smokkelaar) naar de financier in Nederland en zegt dat hij gisteren een naam heeft doorgestuurd. De vrouw (779) zegt dat ze niets ontvangen heeft. De smokkelaar zegt dat hij de naam via Viber zal sturen. Hoogstwaarschijnlijk moet de financier geld overmaken aan de smokkelaar."

Bij hun communicatie met smokkelklanten of andere smokkelaars wisselden ze hun nieuwe telefoonnummers uit via Viber of Facebook: "Om 14:17 uur belt smokkelaar (796) naar de gebruiker van het Iraakse oproepnummer (…).Hij vraagt naar een jongen (onbekende) die volgens 788 in Bulgarije zou verblijven. De gebruiker van 788 zou het nummer van de smokkelaar (796) doorgeven aan de jongen zodat hij de smokkelaar kan bellen. De smokkelaar zegt dat hij ook een paar andere nummers heeft en zegt dat hij ze allemaal via Viber zal doorsturen."

De smokkelaars wijzigden geregeld hun telefoonnummer om de telefoontap te bemoeilijken: "Beide smokkelaars spreken af om hun oproepnummer te veranderen en hun nieuw nummer door te sturen via de socialemediasite Facebook."

De speurders gebruikten de sociale media daarnaast ook als onderzoeksmethode bij hun speurwerk. Zo verrichtte de politie openbronnenonderzoek op het Facebook-profiel van de hoofdbeklaagde. Daaruit bleek dat hij vier foto's had gepost van hemzelf met een alarmwapen in zijn linkerhand. Die foto's werden als bewijsstuk toegevoegd aan het proces-verbaal.

De *computer crime units* van de federale politie analyseerden alle gegevens van de smartphones en de computers die in beslag genomen of gecontroleerd werden bij een smokkelinterceptie of een huiszoeking bij een smokkelaar. De smartphone leverde dankzij de teruggevonden berichten belangrijke informatie op over de hoofdbeklaagde. Tijdens hun verhoor toonden de beklaagden ook foto's van andere smokkelaars die in hun smartphone opgeslagen waren. Bij de analyse van de computer werden 51 gesprekken gerecupereerd die met behulp van Facebook gevoerd waren en werden de Facebook-profielen van de gesprekspartners getraceerd. Die informatie bleek niet relevant te zijn voor het onderzoek. Maar hieruit is het wel duidelijk op welke wijze er soms Facebook-gesprekken kunnen getraceerd worden.

De politie gebruikte Facebook en Google Maps als een instrument tijdens hun verhoor van de beklaagden. Via Google Maps konden ze bepaalde belangrijke plaatsen voor de smokkelactiviteiten zoals safehouses traceren. Tijdens zijn verhoor gaf een beklaagde vrijwillig zijn paswoord van Facebook en wilde hiermee zijn volledige medewerking aantonen. De politie startte in zijn aanwezigheid Facebook op en liet hem aantonen welke mensen hij bedoelde in zijn verklaring. Hij gaf aan de hand van foto's op Facebook meer uitleg over andere smokkelaars. De beklaagde toonde het hotel waar hij samen met de andere smokkelaar gelogeerd had en gebruikt wordt voor de smokkelactiviteiten: "A. heeft me gezegd dat ik bij hem kon blijven slapen in het hotel X. Samen met u zoek ik het op via Google Maps en laat ik u een printscreen nemen van de ingang van het hotel die de benaming (…) heeft. Noot van de opsteller (politie): Een printscreen van het aangeduide hotel wordt gevoegd aan onderhavig verhoor als bijlage 01."

Financieel onderzoek

De hoofdbeklaagde bevestigde tijdens zijn verhoor dat de criminele winstvermogens bij mensensmokkel enorm zijn: "Ik weet dat X (Koerdische smokkelaar) zijn geld voor de smokkel bewaart bij een persoon in Engeland. lk weet dat hij 110.000 pond aldaar ter beschikking heeft. Hij smokkelt zo een twintigtal personen per week. Dit zijn Koerden uit Syrië. De leverancier is ook een Koerd. X heeft ook 6.000 pond overgemaakt naar Irak, bij familie van F. en 6.000 pond naar zijn eigen familie in Turkije."

De smokkelaars sluisden veel geld door naar andere landen via agentschappen voor geldtransfers die na formele vragen met een mandaat steeds hun volledige medewerking verlenen aan de Belgische justitie[371]. Western Union antwoordde dat de betrokken smokkelaars eind 2014, begin 2015 in België gelden ontvingen vanuit Irak, het Verenigd Koninkrijk, Zweden, Nederland en Frankrijk. Begin januari 2015 verstuurden ze zelf vanuit België geld naar Afghanistan.

De politie slaagde erin om op basis van onderzoek en tapmaatregelen verschillende financiële transacties te linken aan de smokkelorganisatie. Veel financiële

370 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

371 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

transacties verliepen van en naar Nederland via de geldtransferagentschappen met identiteitsdocumenten van andere personen. In Nederland speelde de Iraanse vrouw H. die verantwoordelijk was voor de financiële kwesties, ook een sleutelrol.

d) Slachtoffers

De smokkelslachtoffers waren vooral Koerden uit Irak, Iran en Syrië. Daarnaast zaten er ook enkele Albanezen tussen.

Gezinssmokkel

In dit dossier dook dezelfde Iraanse familie op van het voorgaande smokkeldossier. De smokkelaars van beide dossiers werkten nauw samen. Uit de telefoontap bleek dat de familie geen extra service meer kon krijgen omdat ze geen geld meer had: "Smokkelaar belt met H. (Iraanse vrouw van Nederland met financiële verantwoordelijkheid) die vraagt hoe het met de familie zit. Smokkelaar antwoordt dat ze bij hen zijn en al om sigaretten beginnen vragen. H. zegt om de passagiers niet te veel in de watten te leggen en als ze extra willen moeten ze maar extra betalen. De passagier heeft reeds 12.000 uitgegeven en is nu in hun handen zonder te veel geld."

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

Er waren transporten met niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. In een telefoongesprek zei de hoofdbeklaagde dat een minderjarige "in een verkeerde vrachtwagen is geplaatst en nu opgepakt is en naar een jeugdopvangcentrum is gebracht".

2.3. | Afghaans smokkelnetwerk Gent

In dit Gentse dossier met feiten van 2012 organiseerde een Afghaans netwerk smokkeltransporten naar het Verenigd Koninkrijk. Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank van Gent[372]. Er waren drie beklaagden. De hoofdbeklaagde stond ook geseind voor verkrachting in een Antwerps dossier en moest daar in opdracht van de magistraat over verhoord worden.

a) Smokkelnetwerk

Het smokkelnetwerk gebruikte de parking van Drongen langs de E40-autosnelweg richting kust als uitvalsbasis voor haar smokkelactiviteiten. Ze bood twee soorten smokkeltransporten aan: zonder en met garantie.

Bij een gewoon transport zonder garantie werd de gesmokkelde op de parking in een vrachtwagen of koelwagen verstopt en was de chauffeur niet op de hoogte. Succes was dus niet verzekerd. Meestal werd maar één smokkelpoging ondernomen en moest de gesmokkelde daarvoor de smokkelorganisatie vooraf cash betalen. Uit de telefoontap bleek dat de kostprijs voor dergelijk transport naar het Verenigd Koninkrijk rond de 1.200 euro bedroeg.

Bij transporten met garantie werd succes verzekerd en moest de betaling pas bij aankomst op de plaats van bestemming geregeld worden. Ook een visum kon probleemloos geregeld worden zodat ook vliegtuigreizen mogelijk waren. De smokkelaars werkten samen met vrachtwagenchauffeurs voor het smokkeltransport.

De hoofdbeklaagde had verschillende buitenlandse contacten, onder meer in Griekenland en Afghanistan. In de telefoontap doken gesprekken op met een contactpersoon in Griekenland. Ze hadden over een smokkeloptie met vliegtuigticket en studentenvisum:

"N. (Grieks telefoonnummer) zegt dat hij een weg heeft gevonden zodat ze vanuit Afghanistan een visum voor Europa kunnen bekomen, waardoor mensen die geïnteresseerd zijn via de luchthaven kunnen vertrekken... N. zegt dat het om een visum gaat van een jaar en dat het geldig is voor gans Europa. Het gaat om een studentenvisum met een geldigheid van een jaar. N. zegt dat ze tot nu toe zeven mensen gestuurd hebben en vraagt aan Z. (de hoofdbeklaagde) om klanten te vinden." Enkele dagen later telefoneren ze opnieuw en hebben ze al wat meer klanten gevonden: "Z. zegt dat hij drie personen in Afghanistan gevonden heeft met een diploma en vraagt wat ze kunnen doen. N. zegt dat het een lange procedure is en dat ze een studentenvisum moeten aanvragen. Z. vraagt hoelang het zou duren. N. zegt dat het ongeveer een maand duurt tegen dat het allemaal in orde is."

Uit de telefoontap bleek dat de smokkelaars samenwerkten met een Franse vrachtwagenchauffeur waarmee ze een ontmoeting regelden in Antwerpen. Volgens de gesprekken

372 Corr. Gent, 19 juni 2013 (definitief): zie Jaarapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 125 en website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-van-gent-19-juni-2013

werd de chauffeur nadien met zijn vrachtwagen geïntercepteerd door de Britse politiediensten. Er waren twee Iraanse gesmokkelden aan boord. De politie moest op basis van verdere gesprekken concluderen dat er vermoedelijk meerdere vrachtwagens werden gebruikt en dat er meerdere transporten waren.

Blijkbaar onderhielden de smokkelaars ook contacten met een Bulgaarse ambassadeur die ter sprake kwam in de telefonische discussies over een geldkwestie met smokkelklanten. Deze moesten volgens afspraak hun geld terugkrijgen omdat de dienstverlening niet geleverd werd. Een financieel tussenpersoon en de hoofdbeklaagde verwezen hierbij in hun gesprekken ook naar de ambassadeur: "114 (financieel tussenpersoon in Pakistan) zegt dat iedereen zijn geld heeft terug gehad en dat de smokkelaars het geld terug hebben gegeven van mensen die niet vertrokken zijn. 114 zegt dat de vrouw aan het liegen is over het feit dat ze haar geld niet terug heeft. 114 praat over verschillende passagiers en het feit dat hun geld bij 114 was maar hij alles terug heeft gegeven en alles geregeld is en het geld of via Kabul of via Iran teruggestort is. 114 vertelt over het feit dat het geld van de passagiers bij hem was maar dat hij het geld toch overhandigt aan de eigenaars zodat hij geen problemen zou krijgen met de mensen. 114 zegt dat het geld van ongeveer 34 à 35 personen (vermoedelijk passagiers waarvan hun overtocht niet doorgegaan is) terugbetaald is. 114 vertelt over het feit dat de ambassadeur van Bulgarije naar daar is gekomen en ze een gesprek hebben gehad over het feit dat het geld van de mensen dan persoonlijk moet worden terugbetaald en niet aan iemand anders omdat op die manier altijd problemen zouden ontstaan.... 114 zegt dat het geld teruggegeven is aan de mensen en zegt dat hij in Pakistan per dag 50 mensen in de winkel van (...) over de vloer heeft gehad om hun geld te komen terug vragen. 114 vraagt aan Z. (hoofdbeklaagde) om zijn nummer aan niemand door te geven. Z. (hoofdbeklaagde) zegt dat hij met de boot naar 114 zal komen."

b) Start dossier

De politie intercepteerde op 25 april 2012 tijdens de nacht twee Afghanen op de parking langs de E40 in Drongen (richting Oostende). Ze leken er te wachten op een voertuig. Ze vermoedden dat beide personen deel uitmaakten van een netwerk van mensensmokkelaars, wat later ook bevestigd werd. De parking en de parallelweg waar beiden werden aangetroffen zijn immers gekend als trefplaats voor mensensmokkelaars.

Een van beiden, de latere tweede beklaagde, was in het bezit van twee gsm–toestellen die in beslag werden genomen. Er werd een retro-onderzoek uitgevoerd op deze toestellen waarbij alle telefonische contacten werden nagegaan. Daarbij kwamen verschillende relevante gsm-nummers in beeld. Het viel op dat de laatste twee nummers niet meer actief waren vanaf het ogenblik waarop de twee voornoemde Afghanen werden geïntercepteerd. Op het gsm-nummer dat nog actief was, werd in opdracht van de onderzoeksrechter een tapmaatregel uitgevoerd en werden veel gesprekken gevoerd in codetaal over het transport van mensen naar het buitenland.

Op 17 oktober 2012 werden zes gesmokkelde personen geïntercepteerd uit Iran, Afghanistan en Sri Lanka. Bij een van hen waren in zijn gsm een aantal telefoonnummers opgeslagen die in verbinding stonden met de gsm-nummers van de smokkelaars van dit dossier[373].

c) Onderzoek

Via de telefoontap kwam het volledige smokkelnetwerk in beeld en konden andere relevante telefoonnummers afgeluisterd worden. Op basis van een van de gesprekken kon de hoofdbeklaagde geïdentificeerd worden nadat hij telefonisch een bezoek met een concrete persoon had afgesproken in het gesloten centrum van Brugge. De politie kon na raadpleging van de bezoekerslijst van die dag zijn identiteit bepalen.

Bij de huiszoeking en arrestatie van de hoofdbeklaagde bleek dat hij in zijn woning zijn gsm had weggestopt achter een plank in zijn badkamer en zijn simkaarten in het toilet lagen.

Financieel onderzoek[374]

Er bestond weinig financieel vertrouwen tussen de smokkelaars, hun contactpersonen en klanten. Zo weigerden ze cash geld te geven en verkozen ze geldtransferagentschappen zoals Western Union om geld over te maken. Via gsm-berichten gaven ze de exacte identiteit op van de persoon die het geld kon afhalen.

Frappant was dat bij een smokkelinterceptie een ticket werd gevonden van Ukash, een geldtransfertmaatschappij die volledig anoniem werkt en waarbij de verzender noch de ontvanger getraceerd kunnen worden door justitie of politie. Dat agentschap werd gebruikt voor de betalingen van de smokkeltransporten met garantie. Het werd in 2014 overgenomen door Paysafecard en werkt online, mobiel of via winkels. De werkwijze is eenvoudig:

373 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.
374 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

1. iemand geeft (anoniem) cash geld af bij een filiaal van Ukash;
2. die persoon krijgt een tegoedbon voor het betaalde bedrag;
3. via het nummer op de tegoedbon kan het geld (door hemzelf of door derden) worden ontvangen;

Hierbij worden dus géén financiële gegevens, bankkaarten of kredietkaarten gebruikt. Dat maakt het dus quasi onmogelijk om de verzender en de ontvanger van het geld te identificeren. De verzender en ontvanger kunnen dus ook dezelfde persoon zijn... Op het ticket staan slechts enkele summiere gegevens (zonder vermelding van de waarde van het ticket).

Uit het financieel onderzoek bleek dat de beklaagden veel meer uitgaven hadden dan 'officiële' inkomsten. De hoofdbeklaagde had een OCMW-uitkering en de tweede beklaagde een werkloosheidsuitkering. Naast het verwerven van criminele vermogensvoordelen door mensensmokkel waren ze dus ook betrokken in uitkeringsfraude[375].

d) Slachtoffers

De smokkelslachtoffers waren vooral Afghanen die door de smokkelaars via Gent naar de parking van Drongen gestuurd werden. Van daar werden ze naar Groot-Brittannië gebracht. Toen ze in de vrachtwagens verstopt werden, moesten ze zich in plastiek hullen, wat sommigen weigerden.

Gezinssmokkel

Bij de gesmokkelden zaten ook families. In de telefoontap was er sprake van een Iraans gezin van vader, moeder en twee zonen.

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

De telefoontap legde ook de werkwijze bloot voor de smokkel van twee minderjarigen uit het kamp van Duinkerke. Een contactpersoon in Duinkerke telefoneerde naar de hoofdbeklaagde en vroeg inlichtingen over de werkwijze en de kostprijs om naar het Verenigd Koninkrijk vervoerd te worden:

"Z.(hoofdbeklaagde) zegt dat het 1200 kost en dat de oproeper zich niet moet bemoeien met de werkwijze. De oproeper vraagt of ze met de wagen gestuurd worden waarop Z. negatief antwoordt er zegt dat ze met grote vrachtwagens gebracht worden. In het gesprek kan je de oproeper, op de achtergrond iemand horen aanspreken en zeggen dat het 1200 zal kosten. Hierop licht de oproeper Z. in dat hij waarschijnlijk twee "passagiers" heeft. Z. stelt dat ze mogen afkomen waarop de oproeper duidelijk maakt dat het minderjarigen zijn en hij probeert wat van de prijs af te dingen. Uiteindelijk stelt Z. dat ze kunnen overgebracht worden voor de prijs van 1 000 maar dat minder onmogelijk is. De oproeper vraagt wanneer Z. ze kan sturen waarop deze antwoordt dat hij ze nog dezelfde avond zal sturen als ze afkomen. De onbekende oproeper stelt dat hij nog iets zal laten weten." Enkele uren later hebben ze terug telefonisch contact: "Z. vraagt waar ze precies zijn waarop de onbekende zegt dat ze in Duinkerke zitten. Z. stelt hierop dat ze moeten komen waarop de onbekende vraagt om hen te contacteren en uit te leggen hoe het verder moet." Verder bespreken ze de financiële regeling: "Het geld van de jongens is in Kabul in bewaring gelaten. Volgens Z. was het ook mogelijk om hun geld in Griekenland in bewaring te laten. De onbekende beaamt en verduidelijkt dat de jongens hebben gezegd het geld liever in Afghanistan te willen laten. Hierop zegt Z. dat ze het in Puli Khumri of in Mazar kunnen laten."

2.4. | Koerdisch smokkelnetwerk vanuit kamp Téteghem

In dit Brugse dossier met feiten van 2010 tot 2013 organiseerde een Koerdisch netwerk smokkeltransporten vanuit het kamp van Téteghem nabij Duinkerke via de parkings langs de E40 richting Verenigd Koninkrijk. Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank van Brugge en het hof van beroep van Gent[376].

Er waren acht beklaagden in dit dossier waarvan er drie bij verstek veroordeeld werden na hun vrijlating uit voorhechtenis. De beklaagden waren Koerden uit Irak en Iran. Eén beklaagde was een Afghaan die een minder belangrijke rol speelde in het smokkelnetwerk.

375 Meer uitleg over uitkeringsfraude, zie Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, deel I hfst 3 punt 1, p. 45.

376 Corr. West Vlaanderen, afdeling Brugge, 2 april 2014 en hof van beroep van Gent, 21 oktober 2014: zie Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 125-126 en website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-brugge-2-april-2014 en http://www.myria.be/nl/rechtspraak/hof-van-beroep-gent-21-oktober-2014

De beklaagden waren niet aan hun proefstuk toe. De hoofdbeklaagde was in Frankrijk al veroordeeld voor gelijkaardige feiten, zij het onder een andere naam. Hij werd alom gevreesd en beslechtte zijn conflicten met vuurwapens.

De onderzoeksrechter vaardigde een Europees aanhoudingsbevel uit tegen de hoofdbeklaagde, wat op 11 juni 2013 leidde tot zijn aanhouding in Kroatië. Daarna werd om zijn uitlevering verzocht, die evenwel een tijd op zich liet wachten.

Dit smokkeldossier is nauw verbonden met het Indo-Pakistaans smokkeldossier dat hierna besproken wordt en waarin een concurrerend smokkelnetwerk opereerde vanuit de kampen. De speurders kregen inzage in dit Brusselse dossier waarin sprake was van vuurwapenvertoon en wraakacties tussen verschillende smokkelbendes.

a) Smokkelnetwerk

De eerste beklaagde was duidelijk de leider van de criminele organisatie en deelde de lakens uit binnen het kamp van Téteghem nabij Duinkerke in Noord-Frankrijk. Mensensmokkel was jarenlang zijn 'voltijdse' bezigheid. Hij besliste over de transporten en wie wel en wie niet op transport werd gezet.

De Koerdische mensensmokkelaars opereerden heel professioneel en waren goed georganiseerd. De smokkelaars brachten hun slachtoffers niet altijd zelf naar de parkings, maar lieten ze soms ook voorop reizen om zelf niet mee onderschept te worden. De gesmokkelden bleven vaak geruime tijd op de parkings voordat de smokkelaars op zoek gingen naar de juiste vrachtwagen, en ook de zoektocht naar de juiste vrachtwagen kon meerdere uren duren.

Ter plaatse op de parkings zorgden de smokkelaars voor alle nodige materialen: houten paletten om over sloten te kunnen geraken, ladders om op vrachtwagens te kunnen klimmen, versterkte handschoenen, messen, lijm en tape om vrachtwagens te kunnen openen en sluiten, stokken en staven om de smokkelslachtoffers te dwingen op of onder vrachtwagens te kruipen of om vrachtwagenchauffeurs of aanwezigen op de parking te bedreigen indien ze zich verzetten tegen bepaalde handelingen.

Zij kenden de omgeving op en rond de parkings zeer goed, de toegangswegen, de vluchtwegen, de reiswegen via openbaar vervoer, enz.

De mensensmokkelaars waren ook extreem gewelddadig en autoritair. Zo ramden ze zelfs politievoertuigen wanneer ze betrapt en geïntercepteerd werden. Op de parkings bedreigden ze vrachtwagenchauffeurs met wapens. Ook onderling moesten de leden van de organisatie zich schikken naar de bevelen van de leider. Tijdens het onderzoek werd een medesmokkelaar hardhandig aangepakt, geslagen en met een stroomstootwapen bewerkt. Zelfs het voorbijrijden van een politievoertuig bleek onvoldoende om de agressors een halt toe te roepen.

De smokkelaars zijn ook heel machtsbelust en zijn tot alles in staat om hun territorium te verwerven en te beschermen. De Belgische parkings beschouwen ze als hun eigendom en ze laten niet toe dat andere organisaties op deze parkings actief zijn. Conflicten worden gewapenderhand uitgevochten, met zwaarwichtige incidenten in de kampen tot gevolg: op oudejaarsnacht 2012-2013 was er nog een schietincident, waarbij meerdere mensen in borst en hand werden geraakt.

Na de arrestatie van de hoofdbeklaagde bleek uit de telefoontap dat er een machtsstrijd woedde. Er was zware concurrentie tussen verschillende smokkelorganisaties en dat de hoofdbeklaagde buiten strijd was, bedreigde het marktsegment van de organisatie.

Routes

De smokkelaars organiseerden veel smokkeltransporten zonder garantie waarvan de prijs schommelde tussen de 1.000 en 2.000 euro. Soms regelden ze transporten met garantie waarvoor ze tussen de 6.000 en 7.000 euro vroegen.

Bij een transport zonder garantie werden de smokkelslachtoffers waaronder verschillende gezinnen met kinderen vanuit de 'Jungle' naar de parkings in België gebracht en op een vrachtwagen richting Engeland gezet. De hoofdbeklaagde legde tijdens zijn verhoor de werkwijze uit: tien à vijftien gesmokkelden vertrokken vanuit het kamp van Téteghem in bestelwagens. Vooraf verkende een personenwagen met één à twee smokkelaars de parkings. Vervolgens werd er gebeld om signaal te geven dat de gesmokkelden mochten komen. De gesmokkelden werden in de buurt van de parkings uit de bestelwagen gelaten, en verstopten zich in de weilanden of de struiken. Vervolgens liet de smokkelaar die zich op de parking bevond, de gesmokkelden tot bij zich komen en stopte hen in een vrachtwagen of een koelwagen.

De hoofdbeklaagde beheerde het kamp van Téteghem waar hij ook zelf verbleef. Uit de telefoongesprekken bleek dat de smokkelaars ervoor zorgden dat de gesmokkelden in het vluchtelingenkamp of de 'Jungle' konden verblijven tot zij de oversteek naar het Verenigd Koninkrijk

konden maken. De smokkelaars waren zelf aanwezig in het kamp en zorgden voor eten en boodschappen. Smokkelkandidaten die niet genoeg geld hadden, moesten eerst werken in de "jungle" en konden pas dan naar het Verenigd Koninkrijk getransporteerd worden. Er waren zo veel smokkelkandidaten dat de smokkelaars de transporten niet allemaal zelf konden uitvoeren en hiervoor andere smokkelaars contacteerden om het uit te besteden. Bij een concrete smokkelpoging vanuit het kamp waren de smokkelaars ook de contactpersonen voor de kandidaten die gesmokkeld wensten te worden of wanneer een overtocht niet lukte en de slachtoffers terug naar de "jungle" moesten. De smokkelaars verzamelden voor vertrek de gesmokkelden en kozen de voertuigen uit, waarin de slachtoffers gesmokkeld worden.

Tijdens een gesprek met een kompaan stelde de hoofdbeklaagde dat ze "op hun hoede moesten zijn omdat iemand binnen het kamp met de 'tuinbonen' (politie) praatte". Hij stelde dat hij wist dat de politie hem op de hielen zat omdat hij al veel te lang in het kamp werkte. Daarom liet hij zijn neef het werk doen: zijn gezicht was nieuw en de politie kende hem niet. Bij zijn verhoor gaf de hoofdverdachte toe dat hij de dagelijkse leiding van het kamp had overgelaten aan zijn neef en enkele van zijn 'vaste medewerkers': "Toen hij aankwam in Téteghem heb ik de andere smokkelaars gezegd dat X (zijn neef) in mijn plaats zou komen. X wist hoe ik te werk ging, ik had hem dit verteld. Ik vermoed dat X nog maar een drietal weken bezig was toen hij door uw diensten werd opgemerkt. Het is juist dat ik samenwerkte met X. Ik belde hem geregeld en gaf hem instructies omtrent personen die zouden gestuurd worden of omtrent geld die hij moest ontvangen."

De hoofdbeklaagde werkte ook samen met smokkelaars van andere kampen. Bij zijn verhoor verklaarde hij hierover: "Ik heb altijd gewerkt als smokkelaar vanuit het kamp van Téteghem. De reden is dat ik niet mocht werken vanuit Grande Synthe (kamp Duinkerke). Daar waren het andere mensen van andere nationaliteiten die mensensmokkel deden. Ik herinner mij het gesprek over de problemen die smokkelaar Y had in Grande Synthe. Zoals reeds gezegd kende ik Y als een mensensmokkelaar. Hij werkte vanuit het kamp in Grande Synthe. Hij had problemen gekregen met iemand in Grande Synthe en hij belde me op om naar Téteghem te komen en van daaruit te werken. Gezien er nog andere smokkelaars werken in Téteghem diende ik aan de andere smokkelaars te vragen of het goed was dat Y naar Téteghem kwam en er van daaruit zou werken. Uiteindelijk heb ik met de andere smokkelaars niet gesproken. Voor mij was het geen probleem dat Y zou komen. Ik vermoed dat Y zelf met de andere smokkelaars gesproken heeft en dat het goed was."

Bij de transporten met garantie werkte het smokkelnetwerk samen met vrachtwagenchauffeurs die hiervoor 4.000 of 4.500 dollar of euro vroegen zodat de smokkelaar tussen de 2.000 en 3.000 euro overhield. De gesmokkelde werd dan naar een huis in Brussel gebracht waar hij werd overgedragen aan een andere Koerdische smokkelaar.

b) Start dossier[377]

In februari 2013 werd op een parking langs de E40-snelweg richting kust een Iraanse gesmokkelde aangetroffen. Zijn gsm bevatte een Brits telefoonnummer dat in het verleden reeds herhaaldelijk was opgedoken bij andere smokkelintercepties en bij een smokkelaar die in 2012 daarvoor al gekend was en veroordeeld werd. Die laatste had maar liefst 47 maal contact gehad met dit nummer. Telefoononderzoek toonde aan dat de houder van dat Britse telefoonnummer zich frequent ophield ter hoogte van de West-Vlaamse parkings langs de E40, op momenten dat vrachtwagenchauffeurs hun rust namen en de gesmokkelden in vrachtwagens werden verstopt.

Twee maanden later intercepteert de Wegpolitie een Indische gesmokkelde op deze parking die zijn gsm aan de politie overhandigde en waarbij opnieuw hetzelfde Britse nummer getraceerd werd.

c) Onderzoek

Ondertussen had het parket in maart 2013 een onderzoeksrechter met de zaak belast. Die gaf de opdracht voor een telefoontap waarmee de smokkelactiviteiten en de rol van de hoofdbeklaagde duidelijk in beeld kwamen. In zijn gesprekken poneerde de hoofdbeklaagde "dit werk"' al 7 à 8 jaar te doen. De taps reveleerden ook dat de smokkelaars voorverkenningen en contra-observaties uitvoerden op de parking en dat er op oudejaarsnacht in het kamp een schietpartij geweest was tussen rivaliserende smokkelorganisaties. Een beklaagde had tijdens zijn interceptie zijn gsm-toestel uit elkaar had gehaald en de batterij eruit genomen opdat zijn toestel niet zou kunnen worden nagezien.

Sociale media[378]

De *computer crime unit* van de federale politie kon de iPhone analyseren van een smokkelaar die geïntercepteerd was. Hiermee konden een aantal exacte locaties vastgesteld worden waar hij vertoefd had. Die

377 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.
378 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

liepen duidelijk van het Franse kamp over de Belgische parkings naar het buitenland (Nederland, Barcelona,...). Die onderzoekselementen werden door de rechtbank als bewijsmateriaal opgenomen in het vonnis.

Financieel onderzoek

De criminele winsten bij deze mensensmokkelaars waren groot. Een smokkelaar die ook transporten met garantie organiseerde beweerde tussen de 2.000 en 5.000 euro per gesmokkelde te verdienen. De hoofdbeklaagde beweerde tijdens zijn verhoor dat hij reeds 30.000 dollar naar zijn familie In Koerdistan had gestuurd.

De prijzen van de smokkeltransporten leidden tot verschillende discussies in de telefoontap: "A. zegt dat hij de vrouw en man zal sturen voor 900 euro per persoon. U zegt dat U niet wil samenwerken op deze manier. U zegt dat het gaat om geld. U zegt dat U het niet kan maken t.o.v. de anderen en t.o.v. B om tegen deze prijs te werken. A zegt hierop dat hij 2.000 euro zal vragen. U zegt dat hij 2.400 euro moet vragen voor die twee personen. Uiteindelijk zegt u dat u het zal doen voor 2.000 omdat A reeds lange tijd geen personen meer gestuurd heeft. U wenst niet dat hier met iemand anders over gepraat wordt, zeker niet met B. Zo niet vreest u moeilijkheden met A. U zegt als er nog passagiers komen, er de volgende keer over de prijs moet gepraat worden...U laat weten dat u over veel personen beschikt en wil weten wie wie is. U laat weten dat u niet wil werken tegen de prijs van 1000 à 900 voor personen die willen vertrekken. U laat de prijs door niemand dalen tot 800 of 700. Dit is volgens u werken zonder respect en maakt het werk op den duur kapot."

Veel financieringen werden geregeld via *hawala*. Daarbij stelt een garantiegever op het thuisfront zich borg bij een hawalabankier in het land van bestemming die de betaling uitvoert[379].

Uit de telefoontap bleek een belangrijke hawalabankier in een Koerdisch restaurant in Londen gevestigd te zijn. Zijn referentiegegevens waren bekend bij de autoriteiten maar hij werd niet vervolgd[380]. Toen de hoofdbeklaagde hierover ondervraagd werd, gaf hij meer uitleg:

"Het is een Koerdisch restaurant dat gelegen is in Londen. In dit restaurant werkt een persoon die ik persoonlijk ken. Het betreft een Koerd genaamd S.. Hij is ongeveer 26 à 27 jaar oud. Er komen verschillende gesmokkelden naar de "jungle" (het kamp) die wij niet kennen. Zij hebben meestal wel familie of vrienden in Engeland. Wij vragen dan aan deze personen dat hun familie of vrienden contact nemen met het restaurant en met S. Die neemt dan het geld voor de overtocht in ontvangst en houdt dit in bewaring. Wij worden door S. op de hoogte gesteld wie er betaald heeft zodat we weten wie we kunnen smokkelen richting Engeland. U vraagt mij of er geld van gesmokkelden gestort wordt op rekening van S of van het restaurant. Dit gebeurt niet. Er wordt altijd cash betaald. Van zodra ik via S verneem dat er iemand betaald heeft, vraag ik aan hem om het geld via hawala over te maken aan mijn moeder in Koerdistan. U vraagt mij of er nog zulke plaatsen, personen zijn zoals S, die geld in bewaring nemen in verband met transporten van illegalen? Het is zo dat er in Engeland diverse Koerdische restaurants zijn die werken via het systeem van Hawala. Als wij van de gesmokkelden vernemen dat ze familie hebben in een stad in Engeland, kijken we of er in de buurt een Koerdisch restaurant is die hawala doet. Wij sturen de familie dan naar dit Koerdisch restaurant zoals bij het restaurant (...)."

d) Slachtoffers

De slachtoffers kwamen uit Afghanistan, Syrië, Turkije en Iran. Onder hen ook gezinnen met minderjarige kinderen en zwangere vrouwen. Ongeveer 10% van de slachtoffers waren kinderen.

Ze werden louter als koopwaar gezien waardoor er ook roekeloos werd omgegaan met hun veiligheid. Of het transport gebeurde in een vrachtwagen met los dekzeil, in een container of in een koeltransport, was van geen enkel belang, zolang de smokkelslachtoffers maar ter plaatse geraakten. Of dit transport gebeurde tussen de lading, tussen de assen, of in laadbakken waar gebruikelijk transportpaletten in worden ondergebracht, is evenmin van enig belang. Of lading correct was vastgelegd of daarentegen verkeerd was gestapeld en kon kantelen tijdens de rit, werd niet gecontroleerd, gezien het verstoppen van de illegalen zo snel gebeurde dat binnenin de vrachtwagen niets werd gecontroleerd. De slachtoffers werden in holtes gestoken die nauwelijks groot genoeg waren.

De risico's die door de smokkelaars werden genomen met als inzet het leven van hun slachtoffers, waren bijzonder groot. Toch was dat voor de smokkelorganisatie van weinig tot geen tel. Dat bleek ook uit de slachtofferverklaringen en tapgesprekken, waarbij slachtoffers in paniek telefoneerden en voor hun leven vreesden en waarbij de smokkelaars hen probeerden gerust te stellen. De hoofdbeklaagde vond het eerder problematisch dat de slachtoffers zich uit hun hachelijke situatie trachtten te bevrijden. Tijdens een gesprek vertelde hij "dat hij

379 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 21.
380 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

vernomen had dat ze in Dover opgepakt waren: ze zaten in een koeltransport en iemand heeft op de deuren geklopt waardoor ze zich verraden hadden."

De smokkelslachtoffers kregen ook de instructie mee dat ze koste wat kost uit de handen van de politie moesten blijven. De afname van vingerafdrukken zou immers nefast kunnen zijn voor latere aanvragen tot het bekomen van verblijfsvergunningen in andere landen. Ze kregen expliciet de opdracht om te vluchten als de politie op de parkings verscheen en de autosnelweg dwars over te steken, in de hoop dat de politiediensten dat levensgevaarlijke manoeuvre niet zouden volgen. Ter hoogte van de parking van Jabbeke moeten in totaal acht rijstroken te worden gedwarst, wat de slachtoffers op instructie van de smokkelaars blindelings deden.

De smokkelslachtoffers wisten ook heel goed dat hun smokkelaars gewapend waren met messen, vuurwapens en pepperspray en dat zij zich moesten schikken naar hun willekeur. Wanneer ze meegingen op transport, was het volstrekt uit den boze dat ze zouden weigeren in een vrachtwagen te stappen die door de smokkelaars was uitgekozen. De politie trof bij hun interventies vuurwapens aan, die geladen en schietklaar waren.

Slachtofferverklaringen

Sommige slachtoffers legden relevante verklaringen af bij hun interceptie door de politie. Verschillenden kregen het aanbod om in het slachtofferstatuut te stappen maar waren meestal niet geïnteresseerd omdat ze zo snel mogelijk naar het Verenigd Koninkrijk wensten te reizen[381].

Een Indisch mannelijk slachtoffer was gewond geraakt bij het oversteken van de autosnelweg toen de smokkelaars hem dat bevalen bij het opduiken van de politie. Hij lag in het ziekenhuis. Uit zijn relaas bleek dat hij een vijftal maanden daarvoor vertrokken was uit India. Via een vriend in Delhi had hij een mensensmokkelaar leren kennen, die hij ongeveer 10.000 euro cash had betaald. Hiervoor had hij het geld geleend bij familieleden. Uiteindelijk was hij via de smokkelaars in een kamp beland waar hij twee dagen verbleven heeft. Tijdens een nacht werd hij samen met een groep van vijftien gesmokkelden naar de parking van Jabbeke om in een vrachtwagen verstopt te worden. Hij stelde: "Op het moment dat de politie ter plaatse kwam, stond de groep aan een vrachtwagen te wachten. De begeleider gaf hierop het bevel om de autosnelweg over te steken."

Een Pakistaans slachtoffer legde zijn reistraject uit. Zijn oom had hem in contact gebracht met smokkelaars. Voor de reis van Pakistan naar Griekenland betaalde hij 4.000 euro. Ze vertrokken vanuit Pakistan met een auto naar Iran waar ze te voet de grens overstaken naar Turkije waar ze opnieuw de auto gebruikten. Vanuit Turkije voeren ze met een smokkelboot naar Griekenland. Daar betaalde hij 3.000 euro om met de boot naar Sicilië gesmokkeld te worden. Over de route Pakistan-Sicilië deed hij 40 à 45 dagen. Nadien had hij tevergeefs werk gezocht in Zweden en was dan in het kamp van Téteghem beland om naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld te worden. Over de reden waarom hij naar het Verenigd Koninkrijk wilde, verklaarde hij: "Ik wou naar Engeland. De afspraak was de oversteek te maken en we zouden daar worden afgezet, zonder specifieke bestemming. Er was geen afspraak ter plaatse voor opvang. Enkel de oversteek werd geregeld. Ik heb er geen familie, er zijn wel wat kennissen uit mijn streek. De meeste van mijn kennissen zitten in Birmingham. Over hun leefomstandigheden weet ik niets."

Hij gaf toestemming aan de politie om zijn twee gsm-toestellen uit te lezen wat belangrijke gegevens over de smokkelaars kan bevatten[382].

Gezinssmokkel

De smokkel van families vanuit het kamp van Téteghem bracht veel meer op voor de smokkelaars zodat ze vooral in deze doelgroep van smokkelslachtoffers interesse toonden. Logischerwijze vertoefden er ook veel families met kinderen in het kamp. Uit een gesprek van de telefoontap bleek dat de smokkelaars voor het transport van een vrouw 1.100 euro vroegen terwijl ze voor een man slechts 900 euro vroegen. Een smokkelaar beweerde hierover tijdens zijn verhoor:

"De prijs voor een transport/smokkel van een kind of een vrouw is hoger. De reden is dat kinderen en hun ouders afzonderlijk naar de parkings worden gebracht. De prijs is meestal een 300 Euro/Dollar meer."

Uit de verscheidene tapgesprekken bleek dat er families met kinderen van alle leeftijden werden gesmokkeld, zelfs zwangere vrouwen. In een gesprek over een smokkeltransport was er bijvoorbeeld sprake van niet minder dan drie volledige families.

Op een ander moment werd gesproken over een transport van een meisje, een jongen en een familie met twee kinderen, waarvan eentje van één jaar oud. Dat vormde geen probleem voor de hoofdbeklaagde.

381 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

382 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

Uit andere gesprekken viel ook de jonge leeftijd van de kinderen op. In zo'n gesprek hadden ze het over een gezin (vader, moeder en twee kinderen van twaalf en vier jaar) die in Duitsland zaten en naar het kamp moesten komen. Ze zouden dan van daaruit naar het Verenigd Koninkrijk getransporteerd worden en moesten 4000 pond betalen.

De politie confronteerde de hoofdbeklaagde met nog andere telefoongesprekken die door de smokkelaar toegegeven werden: "U wordt gebeld door oproeper X. U verneemt dat X een familie heeft (man, vrouw en twee kinderen) waarbij U gevraagd wordt om goed voor hen te zorgen omdat er na deze personen nog veel families zullen volgen. U zegt dat er nog een andere familie naar de "jungle" (het kamp) is gekomen. Het gesprek gaat verder over de prijs. U verneemt dat het ene kind tien jaar oud is en het andere kind vijf jaar oud. U zegt dat u 4.500 zal vragen waarvan 1.500 mag gehouden worden door X."

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

De wegpolitie intercepteerde een groepje van vier personen onder wie de latere beklaagde. De smokkelaar leek volkomen op zijn gemak te zijn en sprak voortdurend in op de anderen ondanks het verbod daartoe. Twee anderen bleken niet-begeleide Afghaanse minderjarigen te zijn. Ze legden relevante verklaringen af en kregen het aanbod om in het slachtofferstatuut te stappen[383].

Het meisje was net zeventien jaar geworden en vormde een koppel met een meerderjarige Afghaan. Ze hadden 60.000 euro betaald voor een transport met garantie van Afghanistan naar het Verenigd Koninkrijk. De familie van haar vriend had het geregeld. Ze was gevlucht uit Afghanistan omdat haar leven daar in gevaar was.

Ze verklaarde dat ze in het kamp van Téteghem verbleef, een soort tentenkamp in een bos. Ze verbleef er ook zelf in een tent. Haar reis naar het kamp duurde drie maanden, met verschillende tussenstops. Vanuit Afghanistan vloog ze met het vliegtuig naar Dubai en nadien naar Mali. Vanaf Mali kreeg ze begeleiding van Koerdische mensensmokkelaars. In Mali nam ze opnieuw het vliegtuig naar Portugal waar ze met de trein via Spanje verder reisde.

Over haar smokkeltransport in België verklaarde ze: "We vertrokken met twee personenwagens vanuit het kamp. In onze wagen zaten zeven personen. Twee personen werden zelfs in de koffer gestoken. De smokkelaars hun nummers werden nooit meegedeeld en veranderen constant. Wij worden opgebeld maar kunnen nooit zelf bellen naar hen, ze nemen niet op. Ik heb schrik van hen en vertel alles wat ik weet maar hun namen ken ik niet, ik kan hen ook niet goed beschrijven… In het Verenigd Koninkrijk zouden we ons aangeven aan de politie. We zouden daar dan asiel vragen. Er is daar geen familie. Mijn broer woont daar maar omdat ik met mijn vriend ben weggelopen, ga ik niet naar hem toe."

Ze voegde eraan toe dat ze bij een vorige smokkelpoging aan de dood ontsnapt was: "Een week geleden heb ik een gelijkaardige poging ondernomen en werden we in een vrieswagen gestoken op dezelfde parking. Daar is geen politie tussengekomen. Maar we hebben de chauffeur kunnen verwittigen die de trailer opende anders waren ze dood. De naam van degene die ons op de trailer zette, ken ik niet. We werden onder druk gezet om in te stappen. Het zijn ook constant andere smokkelaars."

Het andere minderjarig Afghaans smokkelslachtoffer was volgens zijn verklaringen ook zeventien jaar maar had geen identiteitsdocumenten. Hij legde klacht neer tegen de smokkelaars. Hij verklaarde: "Ik ben een jaar geleden vertrokken uit Afghanistan. Mijn eerste verblijfplaats was in Athene in Griekenland. Ik heb daar twee maanden verbleven. Vanuit Griekenland ben ik in Italië beland met de boot waar ik twee à drie maanden in Rome heb verbleven. Mijn volgende verblijfplaats was Parijs en ten slotte Calais. Ik ben daar geraakt met de trein. Tot in Rome heb ik alleen gereisd. Daarna was ik in het gezelschap van een andere Afghaan. In Calais verbleef ik gedurende korte tijd. Andere mensen hebben mij vervolgens overgebracht naar een bos in de omgeving. Er was mij beloofd dat ik in Engeland zou kunnen geraken… Gisterenavond ben ik samen met nog iemand anders achteraan in de bagageruimte van een personenwagen gestapt. Het betrof een voertuig dat iets groter was dan een normale wagen. Het merk noch de kleur weet ik niet. Er waren reeds meerdere personen in het voertuig aanwezig toen wij instapten. Hoeveel precies weet ik niet. Ik kende niemand van de andere personen in het voertuig. Ik weet niet hoe laat we zijn vertrokken. Het was 's nachts. We hebben ongeveer een uur gereden tot we door de politie werden staande gehouden… Ik bevestig hierbij dat ik klacht wil indienen wegens mensensmokkel lastens de drie gemaskerde mensensmokkelaars. Ik ken die personen echter niet en ik weet evenmin hun namen. Het was de eerste keer dat ik hen ontmoette. Ik weet ook niet welke taal zij spraken of van welk land ze zouden kunnen afkomstig geweest zijn. Ik weet niet hoe ze waren gekleed. Het was te donker. Ik herinner me van vannacht niemand die drager was van een wit T-shirt. Op uw vraag geef ik u de uitdrukkelijke toestemming om mijn gsm te laten uitlezen door uw diensten. Het betreft een Nokia van zwarte kleur. Mijn gsm-nummer ken ik niet. Ik heb een

383 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

Italiaanse simkaart. Ik heb die kaart gekregen van iemand in Italië. Het is een oplaadkaart."

2.5. | Indo-Pakistaans smokkelnetwerk Splinter Brussel

In dit Brusselse dossier met feiten van 2012 en 2013 organiseerde een Indo-Pakistaans netwerk smokkeltransporten naar het Verenigd Koninkrijk. Het dossier werd beoordeeld door de correctionele rechtbank en hof van beroep van Brussel[384]. Het leidde tot een Joint Investigation Team (JIT) met onderzoekers uit België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

a) Smokkelnetwerk

In dit dossier werden dertien beklaagden veroordeeld. De meesten waren Indo-Pakistaanse smokkelaars maar er waren ook een Afghaanse en een Russische smokkelaar betrokken.

De hoofdbeklaagde was een Indo-Pakistaanse smokkelaar die de smokkelorganisatie niet leidde als een klassieke organisatie met een piramidale structuur, maar eerder als een flexibele structuur met cellen die in min of meer afzonderlijk opereerden en in concurrentie met elkaar gingen en waarmee hij in contact stond. Het smokkelnetwerk had vertakkingen en connecties in het Verenigd Koninkrijk, Nederland, Frankrijk, Italië en India.

De hoofdbeklaagde werd in bepaalde telefoongesprekken omschreven als een "agent", iemand die handelt voor of in de plaats van andere smokkelaars, die belast is met activiteiten voor een ander. Hij onderhield zelf zo weinig mogelijk fysische contacten met de te smokkelen personen.

Om zijn contacten te leggen gebruikte hij meerdere (onbekende) oproepnummers en e-mail, en bezocht hij telefoonwinkels. Hij belegde afspraken in Brusselse nachtwinkels die fungeerden als een ontmoetingsplaats vanwaaruit hij zijn activiteiten kon beramen en leiden. Die nachtwinkels werden uitgebaat door Indo-Pakistaanse sikhs die geloofsgenoten die hier illegaal verzeild waren geraakt, doorstuurden naar de sikhtempel van Vilvoorde.

Sikhtempels zijn wereldwijd gekend en fungeren als ontmoetingsplaats voor veel Indiase en Pakistaanse personen die het sikhisme aanhangen. Ze vormen ook een halte op de weg van illegale Indiase personen die de tempels gebruiken doorheen heel Europa. Mensensmokkelaars kunnen daardoor gemakkelijk kandidaten ronselen in de tempel of in hun onmiddellijke omgeving. Dat bracht het bestuur ertoe om de tempel na 21.00 uur te sluiten. Dat betekent dat in 2012 de doortrekkende gesmokkelde sikhs overdag in deze tempels voor voedsel en sociale contacten terechtkonden, maar 's avonds moesten vertrekken. Daarom werd toen een leegstaande loods op wandelafstand van de tempel gebruikt door gesmokkelde personen om te overnachten.

Loopjongens[385]

De smokkelleider maakte gebruik van loopjongens die eerst klusjes moesten doen om voldoende geld te verdienen om later zelf te kunnen gesmokkeld worden. Een van de beklaagden was aanvankelijk zo'n loopjongen. Het was in eerste instantie zijn bedoeling om naar Canada te gaan en hij deed daarvoor toen beroep op de smokkelorganisatie maar had te weinig financiële middelen. In ruil voor een smokkeltransport moest hij de smokkelaars helpen. Hij deed boodschappen, haalde de smokkelklanten op aan het station en bracht ze weg. Zijn rol evolueerde in de loop van het onderzoek en hij begon te fungeren als een tussenpersoon tussen de eigenlijke smokkelaars en de te smokkelen personen. Hij moest "jongens/klanten" overtuigen om te vertrekken naar het Verenigd Koninkrijk, maakte berichten over nakende smokkeloperaties, haalde reizigers op die waren aangekomen en zorgde voor hun opvang en begeleiding. Verder informeerde hij de smokkelaars wie er al dan niet was toegekomen.

Hij leerde steeds beter het klappen van de zweep kennen, begon zijn contacten uit te bouwen en zelf meer initiatief te nemen. Hij wilde zelf mensen smokkelen en gaf zijn familie in zijn thuisland opdracht om mensen te zoeken die naar Europa wilden komen. Hij kende smokkelaars die 7.300 euro vroegen en was van plan om zelf 8.300 euro te vragen zodat hij 1.000 euro per persoon overhield.

384 Corr. Brussel, 6 november 2013 en hof van beroep van Brussel, 12 maart 2014: zie Jaarapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, pp. 126-127 en website van Myria: http://www.myria.be/nl/rechtspraak/correctionele-rechtbank-van-brussel-6-november-2013 en http://www.myria.be/nl/rechtspraak/hof-van-beroep-brussel-12-maart-2014.

385 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, deel 2 hfst. 2 punt 2.4. Afghaans smokkelnetwerk Brussel, p. 85.

Routes

De smokkeltransporten werden hoofdzakelijk 'met garantie' georganiseerd. Daarbij is de chauffeur op de hoogte en werkt hij ook mee. De Indische organisatie maakte gebruik van verschillende routes en werkte hiervoor samen met andere smokkelnetwerken.

Een eerste route liep via Nederland naar het Verenigd Koninkrijk en werd uitgevoerd door Indo-Pakistaanse smokkelaars die in Nederland gevestigd waren. Deze transporten gebeurden met personenwagens, al dan niet omgebouwd of aangepast om slachtoffers in te verstoppen. De wagens hebben Nederlandse kentekens en werden bestuurd door Nederlanders die de slachtoffers in de regio van Brussel ophaalden om ze dan over Nederland via de veerboot naar Schotland te verschepen. De gesmokkelden die niet verstopt werden in de auto of kofferruimte kregen valse identiteitsdocumenten. Bij aankomst in Schotland werden ze opgevangen door een lid van de organisatie. De smokkelprijzen schommelen tussen 550 en 750 euro per persoon.

Een tweede route verliep via een Indische organisatie, waarbij de leider vanuit het Verenigd Koninkrijk opereerde. De passagiers werden opgehaald in Vilvoorde. Veel slachtoffers verbleven rond de sikhtempel. Overdag konden ze terecht in de tempel, 's nachts sliepen ze in een loods nabij die tempel. Ze werden overgebracht naar vrachtwagens, waarvan de chauffeur op de hoogte was van het smokkeltraject, en maakten met hem de overtocht naar het Verenigd Koninkrijk.

Een derde route verliep via een vanuit Frankrijk opererende Afghaans-Koerdische organisatie, die zowel op Belgisch als op Frans grondgebied verbleef. Hier ging het om transporten zonder garantie. De slachtoffers namen de trein vanuit Brussel naar De Panne, waar ze de bus naar Duinkerke namen. Vandaar gingen ze te voet naar Téteghem. Daar verbleven ze in afwachting van hun smokkeltransport in een kamp, de zogenaamde "jungle" die in het vorige smokkeldossier reeds ruim besproken werd. Een van de Indo-Pakistaanse smokkelaars ging om de drie dagen naar dit kamp waar hij heel wat contacten had met een Koerdische smokkelaar en reizigers afleverde voor transporten zonder garantie. In dat kamp werden de sikhs, samen met slachtoffers van andere nationaliteiten, met in Groot-Brittannië geregistreerde bestelwagens naar de parkings langs de E40 in West-Vlaanderen gebracht. Op die parkings werden ze door de Koerdische smokkelaars in de vrachtwagens met bestemming Groot-Brittannië geplaatst. In tegenstelling tot de Indische organisatie, die voornamelijk in de Brusselse regio was gevestigd, verplaatsten de Koerdische smokkelaars zich geregeld tussen België en Frankrijk.

De vierde route werd georganiseerd door een persoon van Russische origine, in samenwerking met een Litouwse organisatie waarvan de vrachtwagenchauffeurs op de hoogte waren en tegen betaling de slachtoffers lieten plaatsnemen in een vrachtwagen om hen naar het Verenigd Koninkrijk te smokkelen.

Eind augustus 2012 regelde de hoofdbeklaagde ook smokkeltransporten vanuit Nederland naar Italië, en dat toen naar aanleiding van de in Italië geldende regularisatie wetgeving. Daarnaast was er sprake van smokkel naar Canada en Australië met valse of vervalste reisdocumenten.

De smokkelaars hadden daarvoor ook een contact in een ambassade. In een telefoongesprek met de hoofdbeklaagde vroeg een smokkelaar of hij iets vernomen had van zijn Indisch contact over een regeling voor het buitenland. De opties voor de smokkelaar waren "Australië, Nieuw-Zeeland, Canada, Engeland, niet Europa". De hoofdbeklaagde zou het regelen via zijn oudere broer voor Canada of Australië en voegde eraan toe: "Broer heeft een vriend die *councellor* is geweest in de ambassade en heeft alles in hand."

b) Start dossier

Het onderzoek werd opgestart na de interceptie van een aantal Indiërs op de parking langs de E40 in Groot-Bijgaarden en leidde via de analyse van de contacten van hun gsm-toestellen naar een Indische smokkelorganisatie die opereerde vanuit een lege loods nabij de sikhtempel van Vilvoorde[386]. Verder onderzoek leidde tot enkele hoger geplaatste spelers op deze 'markt' die zich in Brussel ophielden. Die personen stonden in voor de contacten met smokkelaars in Groot-Brittannië. Ze regelden de smokkelprijs en bekeken welke smokkellijnen het meest efficiënt waren. Wanneer een bepaalde lijn minder functioneerde of soms zelfs 'opdroogde', werden andere bronnen aangesproken, zodat de smokkelactiviteiten niet stilvielen.

c) Onderzoek

De telefoontap levert het overgrote deel van het bewijs met een enorme hoeveelheid informatie waaronder vele honderden gesprekken die aan duidelijkheid niets te wensen overlaten. De telefoonanalyse bracht de hoofdbeklaagde in beeld. Bijna al zijn gesprekken handelden over het smokkelen van

386 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

mensen, prijsonderhandelingen, te ontvangen en te betalen smokkelbedragen, winsten, bank- en geldtransferverrichtingen.

Daarnaast waren er ook observaties van de smokkelaars op de smokkelroute naar het kamp. De observatierapporten beschrijven gedetailleerd de bewegingen van de smokkelaars: " Smokkelaar S. duikt ook in het kamp in Téteghem op, voor de transporten zonder garantie via de derde route. Men hoort hem op de telefoontap, en er zijn ook observaties die zijn activiteiten op deze route bevestigen. Hij houdt de smokkelklanten bij zich in de loods nabij de tempel in afwachting van het transport, brengt ze nadien naar Téteghem. Hij neemt de klanten mee naar het Noordstation, koopt daar treintickets tot De Panne, waar ze de bus nemen naar Duinkerke. Het gaat dan te voet verder naar Téteghem. S. draagt zijn smokkelklanten dan over aan de organisatie van de Koerd A. Met het verder verloop van de smokkel houdt hij zich daarna niet meer bezig."

Financieel onderzoek

Uit de vele gesprekken van de telefoontap stelde de politie vast dat de hoofdbeklaagde zijn familie in India inschakelde voor de 'smokkelfinanciën', om voorschotten en betalingen te ontvangen. Nadien maakte hij zijn winsten over naar zijn familie in India.

Internationaal onderzoek

De Belgische, Franse en Britse autoriteiten hebben protocolakkoorden opgesteld om een grensoverschrijdende onderzoeksteam (JIT) bij Eurojust, het justitiële samenwerkingsverband van de Europese Unie, te installeren om dit internationaal opererend smokkelnetwerk te onderzoeken[387].

De Franse politiediensten informeerden hun Belgische collega's in het kader van dit JIT-onderzoek dat ze een gerechtelijk onderzoek voerden naar een organisatie van voornamelijk Koerdische mensensmokkelaars die opereerden vanuit het kamp Téteghem wat intensief gebruikt werd als verzamelplaats voor personen die naar Groot-Brittannië willen gesmokkeld worden. Ze rapporteren: "In deze wildernis zijn verschillende kampen opgetrokken door één of meerdere organisaties van smokkelaars. Téteghem betreft een voorheen opengestelde parking lansgheen de E40 autosnelweg richting Calais. De parking werd door de Franse overheden afgesloten maar het daarachter gelegen meer en de dichtbegroeide omgeving errond blijken een ideale uitvalsbasis voor deze mensensmokkelaars. De te smokkelen personen (kandidaten op weg naar Groot-Brittannië) dienen er te verzamelen en verblijven vaak verschillende nachten in dit kamp, in zelfgemaakte tentjes, achtergelaten houten chalets en dergelijke. 's Avonds verzamelen de smokkelaars er de mensen waarvan de betaling geregeld werd. Ze worden in bestelwagens verstopt waarmee deze mensensmokkelaars dan de grens met België overrijden en hen afzetten op verschillende Belgische parkings langsheen de E40 autosnelweg. Onderzoek toont dat er tot drie keer heen en weer gereden wordt met deze bestelwagens. Eens alle gesmokkelden zich op de betreffende parkings bevinden, zorgen de smokkelaars ervoor dat ze kunnen inklimmen in vrachtwagens waarvan de chauffeurs aldaar overnachten. Onderzoek toont dat voornamelijk de parkings Mannekensvere, Oudenburg/ Westkerke en Jabbeke worden gebruikt door deze organisatie. Een aantal van deze Koerdische verdachten verblijft zelf op België. Er wordt veelal gebruikt gemaakt van Britse oproepnummers en Britse voertuigen."

De Franse politie maakte ook processen-verbaal met de smokkelintercepties over: Loon-Plage, Frankrijk, omstreeks 12.00 uur, 16 personen van Iraanse, Syrische, Iraakse en Vietnamese nationaliteit worden aangetroffen in een oplegger met Duitse nummerplaat (…) en bestuurd door de genaamde (…). De opgepakte personen zijn (…). De oplegger betreft een koelwagen. Bij het aantreffen van de gesmokkelden bedroeg de temperatuur in de koelwagen 5° Celsius. De chauffeur had zijn reguliere rust genomen op de parking in Jabbeke. Uit verklaringen van de gesmokkelden blijkt dat zij vervoerd werden naar de parking in een bestelwagen."

De Belgische justitie heeft op basis van een succesvolle rechtshulpverzoek met Nederland informatie ingewonnen over de smokkelaars die in Nederland actief waren. Ze konden geïdentificeerd en aangehouden worden. In een telefoongesprek beweerde een smokkelaar dat hij in Nederland "iemand kende bij de 'Immigratie' en smeergeld betaalde aan de veiligheidsagenten."

d) Slachtoffers

De slachtoffers waren voornamelijk Indische mannelijke sikhs. Hieronder bevonden zich ook minderjarigen.

Gezinssmokkel

In hun telefoongesprekken communiceerden de smokkelaars dat families meer moesten betalen:

387 Zie best practices, dit deel, volgend hfst.

"703 vraagt of 124 plaats heeft in België voor de families, 124 antwoordt bevestigend, 703 vraagt naar de prijs, 124 zegt dat de families duurder zijn omdat de kinderen moeilijker zijn." In een ander gesprek was er sprake van een smokkeltransport van vier personen onder wie een tienjarig kind.

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

Een proces-verbaal maakte melding van een vechtpartij tussen een smokkelaar en drie minderjarigen. Hierbij werd een vijftienjarige jongere geslagen met een broeksriem omdat de smokkelaar geld van hem eiste.

In een telefoongesprek vroeg de hoofdbeklaagde meer uitleg over de meisjes die ze onderweg achtergelaten hadden na een conflict met een smokkelaar: "124 (hoofdbeklaagde) is kwaad omdat de anderen vaak naar die meisjes gebeld hebben en dat ze hen in verwarring hebben gebracht, 124 zegt dat zij hen nog eventjes gaan zoeken en als het hun niet lukt gaan ze gewoon naar huis keren, 901 zegt dat ze die twee meisjes van de bestelwagen gehaald hebben en naar de "jungle" gebracht om hen te laten instappen, maar die twee meisjes hebben gedreigd om naar de politie te bellen en dat zij hen uit woede ergens op de autosnelweg afgezet hebben. 124 zegt dat X hen bedreigd heeft om hen te onthoofden, 901 zegt dat het niet zo is."

Externe bijdrage: Mensensmokkel, georganiseerde criminaliteit

Ann Lukowiak

Referentiemagistraat mensenhandel-mensensmokkel-migratiefraude

Gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen

Mensensmokkel is een vorm van onregelmatige immigratie. Alle landen van de wereld worden met deze problematiek geconfronteerd. Er zijn landen van oorsprong, transitlanden en bestemmingslanden.

De lidstaten van de Europese Unie zijn hier net zo min van gespaard gebleven. In de loop van 2015 is een nooit gezien aantal vluchtelingen naar Europa gekomen. Om enige controle over deze ongekende migratiestroom te verwerven zagen een aantal EU-landen zich zelfs genoodzaakt de grenzen te sluiten.

De manier waarop landen met legale en/of illegale migratie omgaan kent bovendien significante onderlinge verschillen. De Europese Unie heeft dan ook de betrachting om binnen de Unie een overkoepelend transnationaal migratie- en asielbeleid uit te werken.

Aan de Europese buitengrenzen coördineert Frontex al geruime tijd een Europees dispositief. Deze gelijkmatige benadering van het probleem is weliswaar 'alleen' van toepassing aan de Europese buitengrenzen. De nationale binnengrenzen bleven onderhevig aan onderlinge verschillen. Met de gebeurtenissen van 2015 zijn de discrepanties van dit tweesporenbeleid echter pijnlijk aan het licht gekomen. Een nieuwe kijk op, en een navenante benadering van het probleem dringen zich op.

Om interne onregelmatigheden te vermijden, op te sporen en te vervolgen dient elke lidstaat, in afwachting van een Europees beleid, uiteraard de nodige nationale maatregelen te treffen.

Het fenomeen mensensmokkel

Willen we mensensmokkel afdoende bestrijden, dan is vooreerst een grondige en correcte kennis van het fenomeen noodzakelijk.

Mensensmokkel gaat immers niet louter om illegale migratie en onrechtmatige migranten. Het is veeleer een goed georganiseerd misdaadfenomeen met eigen structuren en netwerken. Die organisaties kennen bovendien geen enkel respect voor eender welke vorm van menselijke waardigheid en zijn uitsluitend gericht op het schaamteloos genereren van geld.

De mensensmokkelnetwerken zijn flexibel en dynamisch en spelen onmiddellijk in op nieuwe opportuniteiten.

Begrip mensensmokkel en aanverwante woorden

Mensensmokkel, hulp bij illegale immigratie, illegale migranten, onregelmatige migranten, illegale vreemdeling, mensensmokkelaars, facilitator zijn woorden die een verschillende nuance en connotatie dragen. Het is belangrijk om een onderscheid te maken tussen het mensensmokkelproces dat een crimineel feit is en de personen die gesmokkeld worden. De migranten die in een smokkelproces stappen doen dit initieel uit vrije wil, zelfs op eigen vraag, maar dat neemt niet weg dat ze slachtoffers kunnen worden in de loop van het proces door de risico's waaraan ze worden blootgesteld, de mensonwaardige omstandigheden waarin hun reis verloopt, door het geweld en de uitbuiting waarmee ze soms worden geconfronteerd, door het stelen van hun identiteit wanneer hun identiteitsdocumenten en bezittingen worden gestolen. Door de mensensmokkelaars worden ze niet als mensen beschouwd, maar als handelswaar die een maximaal geldelijk profijt kan genereren.

Migratie en mensensmokkel

Mensensmokkel is een vorm van illegale migratie.

Migratie

Migratie is van alle tijden en wordt gedreven door push- en/of pullfactoren. Als pushfactoren kunnen onder andere worden aangestipt: conflict- en oorlogsgebieden, extreme armoede, hongersnood, natuurrampen en andere milieuproblemen. Pullfactoren zijn onder andere de betere economische situatie, het positieve beeld dat een migrant heeft van een ander continent/land, politieke en sociale stabiliteit, aanwezigheid van familie en landgenoten in het bestemmingsland. Daarnaast werken nog andere aspecten in op migratie zoals politiek-historische factoren, migratienetwerken.

Wanneer de mogelijkheden voor een legale migratie niet voorhanden zijn, zal overgestapt worden naar

onrechtmatige migratie, waarbij al dan niet beroep zal worden gedaan op mensensmokkelaars.

Gelet op de complexiteit en de omvang van het fenomeen migratie in zijn totaliteit zal ik mij beperken tot het uiteindelijke bestek van mijn bijdrage, namelijk de illegale migratie in het kader van mensensmokkel.

Illegale migratie en mensensmokkel

Mensensmokkel kan verschillende vormen aannemen. De typologie van Neske[388] heeft een duidelijk overzicht van de verschillende vormen waarbij het organisatorische als uitgangspunt wordt genomen. Zo komt hij tot volgend onderscheid:

- *the individual smuggling with a high degree of self-responsability*, de migrant gaat hier hoofdzakelijk alleen te werk, waarbij hij alleen reist, meestal met het openbaar vervoer, en eenmaal bij een grens gekomen zal hij beroep doen op een lokale smokkelaar om deze grens te kunnen oversteken en vervolgens zijn reis alleen verder zetten; hij beschikt niet over geldige reis- en verblijfsdocumenten
- *covered smuggling (through the abuse of documents)*, de migrant doet beroep op een smokkelnetwerk voor het bekomen van valse documenten zoals een paspoort, geboorteakte of andere authentieke documenten en reist dan alleen naar het bestemmingsland
- *pre-organized stage-to-stage smuggling*, de migrant laat alles over aan een georganiseerd smokkelnetwerk

Het in kaart brengen van illegale migratie en mensensmokkel alsook het aantal daders en slachtoffers door middel van exacte cijfers is onmogelijk gelet op het clandestiene karakter.

Om een idee te krijgen van de omvang van het fenomeen verwijs ik naar de voorhanden zijnde cijfers van Frontex[389] inzake de onrechtmatige grensovergang aan de buitengrenzen van de Europese Unie.

2010	2011	2012	2013	2014	2015
104.060	141.051	72.437	107.365	282.962	1.822.337

De cijfers zullen wellicht veel hoger liggen, daar het hier uitsluitend gaat om gedetecteerde grensovergangen.

Volgens Europol[390] is 90% van de migranten met behulp van mensensmokkelaars naar Europa gekomen in 2015.

Juridische omschrijving van het fenomeen mensensmokkel

Mensensmokkel heeft een grensoverschrijdend karakter, wat tot gevolg heeft dat het fenomeen een internationaal erkende definitie moet hebben opdat een internationale aanpak mogelijk zou zijn.

België[391] voldoet aan de internationale en Europese definitie, met als kernelementen grensoverschrijding en vermogensvoordeel.

Het louter bestaan van een strafrechtbepaling volstaat echter niet, een efficiënt en krachtdadig beleid is noodzakelijk om het fenomeen aan te pakken.

Mensensmokkel en mensenhandel

Mensenhandel[392] en mensensmokkel zijn verschillende op zichzelf bestaande misdrijven[393]. In bepaalde gevallen kan mensenhandel voorafgegaan worden door mensensmokkel.

Mensensmokkel is per definitie een transnationaal misdrijf. Mensenhandel kan weliswaar ook een nationaal karakter hebben. Van zodra er sprake is van het verwerven van controle over een andere persoon met het oog op uitbuiting, is de kwalificatie 'mensenhandel' aan de orde. Als voorbeeld kunnen we hier de loverboy/tienerpooier problematiek aanhalen. Al wordt deze methode ook door internationale mensenhandelaars gehanteerd, in het gros van de gevallen is dat een lokaal fenomeen. Slachtoffers worden lokaal gerekruteerd en lokaal uitgebuit.

Het is jammer te moeten vaststellen dat er nog steeds verwarring bestaat tussen de twee misdrijven.

Er zijn verschillende elementen[394] die de misdrijven

388 M. NESKE (2006), "Human smuggling to and through Germany", *International Migration*, vol. 44, N°. 4

389 Frontex, Annual Risk Analysis 2016, 28 April 2016, www.frontex.europa.eu.

390 *Migrant Smuggling in the EU*, Europol, February 2016, 28 April 2016, www.europol.eu.

391 Artikel 77*bis* en volgende van de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van de vreemdelingen, *B.S.*, 31 december 1980 (Vreemdelingenwet).

392 Artikel 433*quinquies* en volgende Strafwetboek.

393 A.H. BAJREKTAREVIC, *Trafficking in and smuggling of human beings – linkages to organized crime – international legal measures*, http://hreak.srce.hr/file/138747, geraadpleegd op 23/09/2013.

394 S. BATSYUKOWA, "Human Trafficking and Human Smuggling: similar nature, different concepts", *Studies of Changing Societies: Comparative and Interdisciplinary Focus*, Vol. 1 (1) 2012, 39-49, http://www.scsjournal.org, geraadpleegd op 03/09/2013.

mensenhandel en mensensmokkel van elkaar onderscheiden:

Element	Mensenhandel	Mensensmokkel
Soort misdrijf	Misdrijf tegen een persoon, zowel grensoverschrijdend als binnen het Rijk	Misdrijf tegen de openbare orde, altijd grensoverschrijdend
Push factoren	Armoede, conflicten en oorlogen, milieurampen	Armoede, conflicten en oorlogen, milieurampen
Illegale binnenkomst in het bestemmingsland	Het binnenkomen kan zowel legaal als onrechtmatig zijn	Altijd onrechtmatig en in overtreding met de vreemdelingen-wetgeving
Relatie	Uitbuiting	Commercieel met woekerprofijt
Geldelijk profijt	Voortdurend uit de uitbuiting	Eenmalig uit het transport en faciliteren van illegale binnenkomst
Toestemming	Geen, kan aanvankelijk instemmend zijn maar wordt gauw overstemd door dwang, list en misbruik	vertrek uit vrije wil
Karakteristieken van het betrokken slachtoffer	Handelswaar Bij aankomst in het bestemmingsland kan een soort van *debt bondage* gecreëerd worden, er kan sprake zijn van economische uitbuiting, emotionele dwang...	Handelswaar Bij aankomst in het bestemmingsland is deze vrij

Mensensmokkel als zwarte markt

Het aantal migranten dat illegaal een bestemmingsland wil bereiken heeft dergelijke proporties aangenomen dat een zwarte markt is ontstaan voor het verlenen van diensten zoals het opmaken en verschaffen van valse documenten, transport, begeleide grensovergangen, onderdak... Dat betekent dat transnationale criminele organisaties onwettige goederen en diensten leveren tegen woekerprijzen en daardoor onrechtstreeks een partner zijn geworden in de globale economie. Deze markt wordt beheerst door vraag en aanbod, waarbij er geen tekort is aan zij die het risico willen nemen op een beter leven.

Salt en Stein[395] behandelen mensensmokkel als een onderdeel van de internationale migratiebusiness, dat instaat voor het faciliteren van de beweging tussen het herkomstland en het bestemmingsland. Er zijn volgens hen verschillende vormen van smokkelorganisaties maar hun model is toepasselijk op kleine en grote organisaties. Er is duidelijk input en output in de systemen. De belangrijkste input betreft de migranten zelf en het hoofddoel van de smokkel is het verplaatsen. De output van het systeem bestaat in het inschakelen van de migrant in het maatschappelijk gebeuren van het bestemmingsland. De input en output worden aan elkaar gelinkt door een variatie aan smokkeltaken langsheen geografische routes die zo een aantal transitlanden met elkaar verbinden. In het smokkelproces worden drie opeenvolgende fasen onderscheiden: het mobilisatieproces, het reisproces en het afleveren in het bestemmingsland. Volgens Salt en Stein is mensensmokkel niet alleen een zaak van mensenrechten van de migranten die erbij betrokken zijn, maar dient het tevens geplaatst te worden in een groter geheel waarbij mensensmokkel een internationale business is met eigen regels en hoge winsten.

Hoeveel geld en financiële stromen gemoeid zijn met mensensmokkel is tot op vandaag een onbekend gegeven. Bij het ontmantelen of destabiliseren van een mensensmokkelnetwerk is het moeilijk om de financiële stromen in kaart te brengen of beslag te leggen op de verworven inkomsten. Ook hier zijn de netwerken inventief en werken ze met dienstverleners uit de globale economie die vaak uit beeld blijven.

Europol heeft berekend dat de omzet van mensensmokkel tussen de 3 en 6 biljoen euro bedraagt voor 2015.

Digitale zwarte markt

Mensensmokkelnetwerken maken ook gebruik van de digitale zwarte markt die bestaat op het *dark web* met de *Tor browser*. Die digitale zwarte markt moet het hebben van reputatie en blijkbaar is daar geen gebrek aan. Het *dark web* is een anonieme marktplaats waardoor het moeilijk is om de criminelen te identificeren.

Naast het *dark web* gebruiken de mensensmokkel-netwerken de sociale media om hun diensten aan te bieden, waarbij ze zelfs zo ver gaan dat speciale apps werden ontwikkeld om 'hun' migranten up-to-date reisinformatie te verstrekken over de weersomstandigheden aan bepaalde grensovergangen, de aanwezigheid van controles...

395 J. SALT en J. STEIN, "Migration as a business: The case of Trafficking", *International Migration*, volume 35, Issue 4, www.onlinelibrary.wiley.com/pdf, geraadpleegd op 18/09/2013.

Schloenhardt[396] onderscheidt drie categorieën mensensmokkelaars: de amateurs, kleine groepen georganiseerde criminelen en internationale mensensmokkelnetwerken. De amateurs zijn lokaal actief en leveren specifieke diensten als grensoverbrenging met hun eigen auto of boot. Die amateurs kunnen werken in opdracht van grote smokkelnetwerken. De kleine groepen georganiseerde criminelen zouden gespecialiseerd zijn in het transporteren van migranten via bekende trajecten van het ene naar het andere land. De internationaal opererende mensensmokkelnetwerken zouden in staat zijn om het volledige smokkelproces in eigen beheer te organiseren.

Samenwerkingsverbanden binnen het mensensmokkelnetwerk

Een belangrijke bindende rol in het samenwerkingsverband is de etniciteit of gedeeld herkomstland en gedeelde culturele achtergrond. Er wordt gewag gemaakt van samenwerkingsverbanden langsheen de gekende smokkelroutes[397] van verschillende nationaliteit dan het transitland die de nodige diensten verlenen voor het smokkelproces van migranten van hetzelfde herkomstland.

Coördinatie en verdeling van taken

Er kunnen twee organisatiestructuren onderscheiden worden in de transnationale mensensmokkelnetwerken. De ene kenmerkt zich door een gering aantal personen die werkzaam zijn in het samenwerkingsverband, met een weinig gedifferentieerde taakverdeling en een relatief grote hoeveelheid aan buitenstaanders die een zeer beperkt aantal diensten voor het samenwerkingsverband verrichten. Hier is sprake van een etnische homogeniteit. De andere kenmerkt zich door een groot aantal personen werkzaam in het samenwerkingsverband, waarbij ieder afzonderlijk een beperkt aantal taken verricht. Hier zijn minder buitenstaanders betrokken. Die samenwerkingsverbanden zijn hiërarchisch. Er is een grotere mate van etnische differentiatie, waarbij de smokkelaars uit verschillende herkomstlanden kunnen komen.

Logistiek proces en taken

In het mensensmokkelproces kunnen verschillende taken worden onderscheiden, waarbij Kleemans[398] een onderscheid maakt tussen bruggenbouwers en facilitators. *Bruggenbouwers* zijn personen die hun positie ontlenen aan hun vermogen om sociale en geografische afstanden te overbruggen, zij opereren internationaal, interetnisch en op de scheidingslijn tussen onderwereld en bovenwereld. Ze vervullen een spilfunctie in de georganiseerde criminaliteit. De *facilitators*[399] zijn dienstverleners van allerhande aard en verrichten taken die relevant en onontbeerlijk zijn in het mensensmokkelproces, zoals:

- de *rekruteerders* van potentiële migranten die zich in het westen willen vestigen en bereid zijn om hiervoor geld te betalen, die personen maken veelal deel uit van de gemeenschap en de cultuur van waaruit migranten komen; smokkelaars maken het rekruteren een aparte sales business en gebruiken advertenties op internet en brochures om hun diensten aan te bieden
- de *coördinatoren* organiseren de smokkeloperaties en stemmen de deelprocessen op elkaar af, ze beschikken hierbij over een scala aan contacten en de proberen de juiste diensten te kopen tegen de meest aantrekkelijke prijzen
- de *vervoerders en gidsen* brengen mensen over grenzen, dat kan zowel op korte als op langere afstand zijn
- de *documentvervalsers* spelen in toenemende mate een belangrijke rol in de logistiek van mensensmokkel, ze vervalsen zelf allerhande documenten of ze hebben toegang tot personen die paspoorten of reisdocumenten uitlenen
- de *begeleiders* vergezellen en ondersteunen de migranten tijdens de reis, veelal verzorgen zij een beperkt traject
- de *safehousehouders en toezichthouders* in het smokkelproces dienen de migranten onderdak te verschaffen gedurende een bepaalde tijd
- de *schuldinners*, zowel in het herkomstland als in het transitland of bestemmingsland

Sommige van die facilitators verlenen diensten aan verschillende smokkelnetwerken, zonder deel uit te maken van het corpus van een smokkelnetwerk, zoals bijvoorbeeld de documentvervalsers, de schuldinners of waarborgverleners.

396 A. SCHLOENHARDT, "Organized crime and the business of migrant trafficking", *Crime, Law and Social Change*, 1999, vol. 32, issue 3, pp. 203-233.

397 Socta threat assesment 2013, www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/socta2013.pdf, geraadpleegd op 21/09/2013.

398 R. STARING, G. ENGBERSEN, H. MOERLAND, N. DE LANGE, D. VERBURG, E. VERMEULEN, A. WELTEVREDE, *De sociale organisatie van mensensmokkel*, Erasmus Universiteit Rotterdam, 1 juli 2004, www.godfriedengbersen.com/wp-contens/uploads/de-sociale-organisatie-van-mensensmokkel.pdf, geraadpleegd op 18/08/2013.

399 A. H. BAJREKTAREVIC, *Trafficking in and smuggling of human beings – linkages to organized crime – international legal measures*, http://hreak.srce.hr/file/138747, consulté le 23/09/2013.

Samenstelling van het samenwerkingsverband

De samenwerkingsverbanden zijn flexibel en gedecentraliseerd[400] en kunnen zich prompt reorganiseren. Het gedecentraliseerd werken door het verdelen van taken over verschillende groepen maakt het systeem sterk, indien een component wordt uitgeschakeld door een gerechtelijke tussenkomst of door een incident wordt enkel dit onderdeel zichtbaar en blijft de rest van de organisatie buiten zicht. Het incorporeren van kleine gespecialiseerde groepen maakt het ook mogelijk om vlug in te spelen op nieuwe marktopportuniteiten.

De samenwerkingsverbanden diversifiëren hun activiteiten en beperken zich niet tot mensensmokkel.

Conclusie

Mensensmokkel is een georganiseerd misdaadfenomeen en dient daarom ook op die manier benaderd te worden, waarbij samenwerking intern en extern van België cruciaal zijn.

400 A.A. ARONOWITZ, *Smuggling and trafficking in human beings: the phenomenon, the market that drive it and the organization that promote it*, http://mensenhandelact1112.wdfiles.com/local-files/in-woord/artikel.

Hoofdstuk 3
Ervaringen en best practices

In dit hoofdstuk brengen we een aantal ervaringen en best practices in kaart. De best practices zijn goede praktijken die een voorbeeld vormen voor nationale en internationale partners. De ervaringen slaan op minder goede of zelfs slechte ervaringen maar die wel heel leerrijk kunnen zijn voor andere partners.

Dit deel is gebaseerd op de analyse van de dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde en op interviews met de federale en lokale politie, gespecialiseerde centra voor mensenhandel, referentiemagistraten van mensenhandel, arbeidsauditeurs en sociale inspectiediensten. Al die gesprekken waren informeel.

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL

Het Belgische systeem staat op internationaal en EU-niveau in belangrijke mate model in de strijd tegen mensenhandel. Uiteraard verloopt niet altijd alles perfect en zijn er hiaten in het systeem of worden er fouten vastgesteld bij de toepassing ervan op het terrein. Dat neemt niet weg dat er jaarlijks tientallen gerechtelijke dossiers mensenhandel met het oog op seksuele en economische uitbuiting met succes worden afgehandeld. Verschillende slachtoffers die in het slachtofferstatuut mensenhandel zitten, kunnen zich dan ook burgerlijke partij stellen voor en tijdens het proces en daar hun belangen laten vertegenwoordigen door een advocaat. Een selectie van die rechtszaken vindt u terug in het hoofdstuk rechtspraak[401].

De reden van de succesvolle aanpak ligt voornamelijk bij het uitgebreide instrumentarium waarover België beschikt. België heeft een flexibele wetgeving. Daarnaast zijn er de gespecialiseerde referentiemagistraten mensenhandel en eerstelijnsdiensten die dankzij hun expertise op het terrein en de voortgezette vormingen ruime ervaring hebben opgebouwd in de strijd tegen mensenhandel. Bij de Sociale Inspectie zijn de strijd tegen mensenhandel samen met de sociale dumping de twee topprioriteiten. Op regionaal niveau worden halfjaarlijks onder leiding van de magistraat coördinatievergaderingen georganiseerd met de eerstelijnsdiensten en eventuele andere partners zoals de gespecialiseerde centra over het beleid, de mensenhandeldossiers en de controle-operaties.

In België bestaan er al twintig jaar gespecialiseerde centra mensenhandel die jaarlijks bijna tweehonderd mensenhandelslachtoffers opvangen of begeleiden. Die slachtoffers worden bij hun interceptie door de eerstelijnsdiensten na tussenkomst van de magistraat doorverwezen naar de gespecialiseerde centra in het kader van het slachtofferstatuut. Of de slachtoffers hebben zich zelf eerst aangemeld bij een gespecialiseerd centrum en na een reflectieperiode relevante verklaringen afgelegd bij een eerstelijnsdienst. Dat past in het kader van de multidisciplinaire samenwerking tussen de eerstelijnsdiensten en de referentiemagistraten met de gespecialiseerde centra die begin jaren negentig ingevoerd werd.

1.1. | Start dossier: slachtofferstatuut

De start van het dossier is absoluut cruciaal voor het onderzoek en belangrijk voor de detectie van slachtoffers. Er kon vastgesteld worden dat veel recente mensenhandeldossiers opgestart werden na een melding

401 Zie dit deel, volgend hoofstuk.

van een huiseigenaar[402]. Dat gebeurde in het verleden naar aanleiding van een overlastmelding[403], een melding van bedreiging[404], de controle van een schijnzelfstandige[405] of valse gedetacheerde[406], een situatie van huisjesmelkerij[407], een ruzie tussen huurders en hun huisbaas[408] of een interceptie van een persoon met valse documenten[409]. Dergelijke feiten lijken niet altijd gerelateerd met mensenhandel, maar blijken dat na diepgaander onderzoek wel te zijn.

De start van het dossier is absoluut cruciaal voor het onderzoek en belangrijk voor de detectie van slachtoffers.

De handelwijze van de eerstelijnsdiensten tijdens deze eerste momenten van de vaststellingen bepaalt dikwijls het latere – al dan niet succesvolle – verloop van het onderzoek. Bij vaststellingen van huisjesmelkerij moeten de eerstelijnsdiensten bijvoorbeeld de bewoners bevragen over de wijze waarop ze hun huur moeten betalen en peilen naar de aard van de relatie tussen de verhuurder en de werkgever. Ze moeten ook de werksituatie natrekken om gevallen van mensenhandel waarbij economische uitbuiting in het geding is, te kunnen blootleggen.

Het kan belangrijk zijn dat een onderzoeksrechter aangesteld wordt die over meerdere onderzoeksmogelijkheden beschikt om voldoende bewijselementen te verzamelen. In sommige dossiers had het niet aanstellen van een onderzoeksrechter gevolgen voor de gerechtelijke uitspraak.

In het Belgische systeem staat de multidisciplinaire samenwerking van de eerstelijnsdiensten (politie- en inspectiediensten) met de medewerkers van de gespecialiseerde centra centraal, wat bevestigd wordt in verschillende dossiers[410]. Dat heeft er bij de eerstelijnsdiensten toe geleid dat zij meer aandacht besteden aan mogelijke slachtoffers. De meeste eerstelijnsdiensten hebben ondertussen geleerd de slachtoffers niet meer te beschouwen als personen in illegaal verblijf die zo snel mogelijk moeten gerepatrieerd worden. Dat leidt tot een sfeer van wederzijds vertrouwen zodat slachtoffers overtuigd kunnen worden om in het slachtofferstatuut te stappen. In verschillende dossiers stellen we vast dat slachtoffers van mensenhandel, die ook zo door de rechtbank erkend werden, nooit in het slachtofferstatuut zijn terechtgekomen[411]. Dikwijls zijn ze ook niet geïnteresseerd, ook al wordt hen dat aangeboden. Dat was het geval bij de vele acties van de Joint Action Day Labour Exploitation (zie volgend punt) waarbij geen enkel slachtoffer interesse toonde in het slachtofferstatuut na een gesprek met een sociaal inspecteur. De medewerkers van de gespecialiseerde slachtoffercentra mensenhandel kunnen hierin een belangrijke rol spelen omdat ze een betere vertrouwensband kunnen scheppen met een slachtoffer.

Het doorverwijzingsmechanisme voor de slachtoffers werd niet altijd correct toegepast in sommige dossiers. In de dossiers van massagesalons werden de slachtoffers op verschillende wijze behandeld. Terwijl er in het ene dossier[412] verschillende slachtoffers in het statuut zaten en zich tijdens het proces burgerlijke partij gesteld hadden, werd in een ander dossier[413] geen enkel slachtoffer doorverwezen en werden ze gerepatrieerd. Bij de interceptie van de slachtoffers werd in hun 'administratief verslag vreemdelingencontrole' telkens negatief geantwoord op de vragen of er aanwijzingen van mensenhandel waren en of er contact moest opgenomen worden met een gespecialiseerd centrum mensenhandel. Bij één slachtoffer had de lokale politie zelfs een aanvankelijk proces-verbaal voor illegaal verblijf opgesteld: "X werd in opdracht van de Dienst Vreemdelingenzaken te Brussel ter beschikking gehouden om haar te laten repatriëren naar Lagos omdat zij op het Schengengrondgebied verblijft zonder geldig visum. Zij respecteert de reglementeringen niet. Het is dus weinig waarschijnlijk dat zij gevolg zal geven aan een bevel om het grondgebied te verlaten dat aan haar afgeleverd zal worden. Gezien betrokkene in aanmerking kan komen om vervolgd te worden voor aanzetten tot ontucht bestaat er een risico tot nieuwe schending van de openbare orde. Gezien betrokkene zonder arbeidskaart aan het werk was, bestaat er een risico dat zij haar illegale praktijken verder zet."

Ook in het dossier van de transportsector[414] werden alle slachtoffers gerepatrieerd, ook de slachtoffers die aan de basis lagen van het onderzoek. Er werd hen geen slachtofferstatuut aangeboden. De volgende dag werden de slachtoffers gerepatrieerd naar hun herkomstland. Een

402 Zie dit deel, vorig hoofdstuk punt 1.1.6. (dossier massagesalon Ieper)
403 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 56-58.
404 *Ibid.* pp. 51-53.
405 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, pp. 49-51.
406 *Ibid.*, pp. 47-49.
407 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2009, *In een schijn van wettelijkheid*, pp. 96-97.
408 Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, pp. 94-96.
409 Zie jaarverslag 2013, *Bruggen slaan*, pp. 17-18.
410 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.2, 1.1.4., 1.1.5., 1.2.1 en 1.2.2 (sexuele uitbuiting: dossier loverboy Luik, dossiers massagesalons Mechelen en Antwerpen; economische uitbuiting: Chinees dossier en dossier zakenman).
411 Jaarrapport mensenhandel/mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 66-70 en 73-75.
412 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.4. Thais massagesalon Mechelen.
413 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.6. Dossieranalyse massagesalon Ieper.
414 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.2.3. Dossieranalyse economische uitbuiting, dossier transportsector.

Roemeens slachtoffer werd zelfs eerst overgebracht naar de doorgangscel van de lokale politie en nadien naar het gesloten centrum gebracht voor een repatriëring naar Roemenië.

1.2. | Internationale aanpak economische uitbuiting: Joint Action Day Labour Exploitation[415]

Tussen zaterdag 28 mei en zaterdag 4 juni 2016 werden in 21 EU-lidstaten gemeenschappelijke actiedagen georganiseerd waarbij in risicosectoren gerichte controles naar economische uitbuiting werden gedaan. Die acties kaderden in het Europese initiatief Joint Action Day (JAD) Labour Exploitation, dat werd ondersteund door Europol en werd aangestuurd door Nederland, toenmalig voorzitter van de Europese Unie.

Ook in België werden in die periode twaalf acties georganiseerd, verspreid over het hele land. De Sociale Inspectie van de FOD Sociale Zekerheid organiseerde de controles, in samenwerking met de Federale Gerechtelijke Politie. Zowel de Directie voor de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit als de provinciale directies van de Federale Gerechtelijke Politie verleenden hun actieve steun. Naargelang van de sector en de locatie werden ook andere diensten bij de controles betrokken: de diensten Toezicht op de Sociale Wetten en Toezicht op het Welzijn op het Werk, de Wooninspectie, Douane en Accijnzen. Ook de lokale politie verleende bij vele acties ondersteuning. Bovendien werden de arbeidsauditeurs ingelicht en gaven ook zij bij meerdere acties actieve ondersteuning aan deze initiatieven. De gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel werden eveneens op voorhand verwittigd.

De meeste controles vonden plaats in de transportsector[416] en in de sector van de handcarwashes. In beide sectoren werden indicaties van economische uitbuiting vastgesteld. In totaal werden 57 locaties en 187 arbeidskrachten gecontroleerd. Op zeven locaties (elf betrokken ondernemingen) werden indicatoren vastgesteld die wezen op economische uitbuiting. In die gevallen werd gerapporteerd aan de arbeidsauditeur of verder onderzoek gevoerd. In twee gevallen werd op last van de arbeidsauditeur de uitbating verzegeld. In één geval werd ook een woonpand verzegeld nadat de Wooninspectie het onbewoonbaar had verklaard. Eén uitbater van een carwash werd op last van de arbeidsauditeur aangehouden.

1.3. | Loverboyslachtoffers

Loverboys was het focusthema van Myria's vorige jaarrapport, *Schakels verbinden*. Dit jaar wordt het onderwerp hernomen om het verder te contextualiseren en enkele praktijken te belichten. De informatie komt hoofdzakelijk uit Nederland, waar de expertise over het thema vergevorderd is. Daarnaast baseren we ons ook op de recente studies en studiedagen over loverboys in Vlaanderen[417].

Tot op heden bestaat er geen volledige beeld van de loverboyproblematiek. Inzicht over de aard en omvang ervan is echter noodzakelijk om een gepaste aanpak te ontwikkelen. Er is dus nood aan een consequente registratie van de slachtoffers en daders[418].

Die onvolledige beeldvorming is voornamelijk te wijten aan een detectieprobleem. Tot op heden is het fenomeen nog niet overal gekend. Er bestaat meer specifiek een gebrek aan kennis van de praktijken en profielen van loverboys. De herkenning van de slachtoffers is ook niet vanzelfsprekend. Slachtoffers van loverboys worden vaak als probleemkinderen (bijvoorbeeld 'gewoonteweglopers') gezien in plaats van slachtoffers van mensenhandel. Er bestaat bovendien onwetendheid, onder andere bij de slachtoffers en hulpverleners, over de (gerechtelijke) procedures.

Dat gebrek aan kennis is vast te stellen bij alle actoren op het terrein: ouders, *peers*, onderwijs, jeugdzorg, medische wereld, politie, (jeugd)parket… Naast detectie moet ook de

415 Persmededeling Sociale inspectie, 8 juni 2016.

416 Uit de rechtspraak blijkt dat in de transportsector weinig zaken tot een veroordeling mensenhandel leiden.

417 Payoke, Dossier loverboys, 6 mei 2014, http://www.payoke.be/websites/52/uploads/file/InfoMag%20Loverboys.pdf; vzw Zijn en stad Mechelen, Studiedag loverboys, 13 oktober 2015; CHILD FOCUS, "Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen", *Exploratief onderzoek naar het bestaan van het fenomeen en de mogelijke aanpak ervan in Vlaanderen,* 2015, www.childfocus.be/sites/default/files/rapport_tienerpooiers_en_hun_slachtoffers_1.pdf.; vzw Zijn en provincie Antwerpen, *Studiedag Tienerpooiers en hun slachtoffers,* 7 juni 2016.

418 NEDERLANDS JEUGDINSTITUUT, "Hun verleden is niet hun toekomst", *Actieplan Aanpak meisjesslachtoffers van loverboys/ mensenhandel in de zorg voor jeugd,* p. 21, www.nji.nl/nl/Download-NJi/Actieplan-Hun-verleden-is-niet-hun-toekomst.pdf.

kennis opgekrikt worden over welke stappen slachtoffers kunnen ondernemen.

Er is dus in het algemeen nood aan meer deskundigheid omtrent de risicofactoren, slachtoffer- en daderprofielen en signalen[419]. In dat kader zijn sensibiliseringscampagnes zoals *Beware of loverboys*[420] en de jongerencampagne *We Can*[421] essentieel.

Het feit dat loverboys in een illegaal circuit actief zijn en dat er zelden aangiftes worden gedaan, draagt bij aan het detectieprobleem. Het ministerie van Veiligheid en Justitie van Nederland formuleerde daarom enkele suggesties om de aangiftebereidheid te verhogen[422].

Het inschakelen van burgers wordt onder meer gesuggereerd. Sensibilisering van prostitueebezoekers en het plaatsen van infobanners op erotische websites zijn hier voorbeelden van. Een suggestie vanuit België is een overleg te organiseren met beheerders van websites met seksuele dienstverlening om controlemaatregelen af te spreken die het misbruik van minderjarigen kunnen tegengaan. Ook hiervoor zouden die firma's een grote bereidheid tonen.

Er wordt ook een gebrek aan kennis vastgesteld over de al bestaande werkinstrumenten. In Nederland bestaat er reeds een zogenaamd risicotaxatie-instrument: 'voorkomen seksueel misbruik'. Of er ook in België nood is aan zo'n taxatie-instrument rond loverboys, moet onderzocht te worden[423].

Buiten de nood aan systematiek in de melding van het probleem, blijkt er ook een nood aan een systematische aanpak ervan. De aanpak splitst zich op in enerzijds de hulpverlening aan slachtoffers en anderzijds de aanpak van de problematiek in het kader van de strafrechtsbedeling.

Over de opvang en behandeling van de slachtoffers bestaat geen consensus. Zo zijn er verschillende visies over de te volgen behandeling, de ideale groepssamenstelling en de plaats van veiligheid in de zorg.

In Nederland gaan stemmen op die stellen dat veiligheid primeert[424]. Ze zijn van mening dat dit op elk vlak van toepassing is: objectief/subjectief, fysisch/mentaal en preventief/repressief. De voorkeur gaat dan naar de opvang van slachtoffers in gesloten centra. In die filosofie wordt er gefocust op het wegloopgedrag van de slachtoffers. Anderen vinden normalisatie van het leven in de hulpinstellingen dan weer van groter belang. Onder andere het zorgprogramma Asja, opgenomen in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van Nederland, is voorstander van een begeleiding in een open setting[425]. Om hun veiligheid te garanderen raden ze aan om de slachtoffers buiten de eigen regio op te vangen, liefst op anonieme opvangplaatsen (ongekend adres). Ze zijn niet tegen het gebruik van beveiligingstechnologie, zoals camerabewaking, maar eerder in het kader van de bescherming van de slachtoffers dan als repressiemiddel.

Over de opvang en behandeling van de slachtoffers bestaat geen consensus.

In Vlaanderen heeft de residentiële afdeling Van Celst van vzw Emmaüs de nodige ervaring met minderjarige loverboyslachtoffers die herhaaldelijk gevlucht zijn uit jeugdinstellingen. Ze zijn gespecialiseerd in de begeleiding van minderjarigen met vluchtgedrag en kunnen de minderjarigen doorverwijzen naar een gepaste plaats. Ze hebben een gemengd doelpubliek van jongeren met verschillende problematieken en richten zich dus niet uitsluitend tot loverboyslachtoffers. Tijdens een studiedag reflecteerde Emmaüs hierover met de jeugdsector, een kabinetsmedewerker van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheids en Gezin, de politie, een jeugdrechter, een referentiemagistraat mensenhandel, Payoke en Child Focus[426].

Naast het hulpaanbod speelt ook de strafrechtbedeling een rol in de strijd tegen loverboys. In het jaarrapport 2015 vermeldde Myria al dat een wetswijziging[427] ervoor zorgde dat individueel handelende loverboys nu voor mensenhandel vervolgd kunnen worden[428]. Ook Child Focus hernam de aanbeveling om loverboys te vervolgen voor mensenhandel in plaats van voor bederf van de jeugd en prostitutie[429]. Bij dat laatste hebben de slachtoffers namelijk geen toegang tot het slachtofferstatuut mensenhandel dat hen nochtans voordelen biedt.

419 NEDERLANDS JEUGDINSTITUUT, "Hun verleden is niet hun toekomst", *op.cit.*, pp. 19-20.

420 Campagne door Scharlaken Koord, Nederland, www.preventiescharlakenkoord.nl/beware-of-loverboys/home.

421 Het doel van de campagne is dat jongeren worden weerbaar gemaakt tegen ongewenst seksueel gedrag en dat zij leren om te gaan met conflicten en relaties. Het versterken van de relationele seksuele weerbaarheid van jongeren is bij uitstek een geschikte wijze om loverboyproblematiek tegen te gaan, www.wecanyoung.nl.

422 Ministerie van veiligheid en justitie Nederland, "Rijksbrede aanpak loverboyproblematiek", *Actieplan 2011 – 2014,* p. 10, www.defenceforchildren.nl/images/13/1650.pdf.

423 NEDERLANDS JEUGDINSTITUUT, *op.cit.,* p. 23.

424 *Ibid.*, p. 27.

425 NEDERLANDS JEUGDINSTITUUT, "Interventie Asja", *Databank Effectieve Jeugdinterventies,* p. 5, www.nji.nl/pdf/ Databank/...Jeugdinterventies/...interventies/Asja?...1.

426 Vzw Zijn en provincie Antwerpen, *Studiedag Tienerpooiers en hun slachtoffers*, 7 juni 2016.

427 Wet van 29 april 2013 tot wijziging van artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek met het oog op het verduidelijken en het uitbreiden van de definitie van mensenhandel, *BS*, 23 juli 2013.

428 De wet stelt nu helder dat er geen sprake moet zijn van een netwerk om over mensenhandel te spreken. Jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden,* p. 34-35.

429 CHILD FOCUS, *op. cit.*, p. 48.

Het vervolgen van loverboys met tenlastelegging mensenhandel werd in de praktijk al doorgevoerd door bijvoorbeeld het parket van Antwerpen[430]. Het betrof een zaak met slachtoffers die geronseld werden terwijl ze weggelopen waren uit de jeugdinstelling waar ze verbleven. De slachtoffers werden toen, bij gebrek aan een gespecialiseerde aanpak, in eerste instantie teruggestuurd naar dezelfde instelling.

Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) van Nederland kaart aan dat het inzetten van zorg of strafrecht alleen niet genoeg is om de problematiek aan te pakken. Om de aanpak te verbeteren wordt er een ketenaanpak voorgesteld: bewustwording, preventie, signalisatie, interventie en nazorg[431]. Nederland heeft zo een aanpak in de vorm van een barrièremodel[432]. Dat is een manier om te bepalen welke barrières veiligheidspartners kunnen opwerpen tegen criminele activiteiten. Het hele criminele proces wordt in kaart gebracht en per onderdeel wordt gekeken wie de mogelijkheid heeft om in te grijpen[433].

1.4. | Bestuurlijke aanpak

De bestuurlijke aanpak kan ook ruimer dan de loverboyproblematiek toegepast worden. Nederland heeft hierin meer ervaring dan België. Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) van Nederland stelt dat strafrechtelijke vervolging niet de enige wijze is waarop daders aangepakt kunnen worden. Ze verwijzen ook naar gemeentelijke en administratieve maatregelen[434]. Nederland, Italië, Engeland en Wales hebben reeds een uitgewerkt bestuurlijk beleid rond georganiseerde misdaad. In België is er nog geen sprake van een structurele implementatie[435]. In Genk liep al een pilootproject rond een integrale bestuurlijke aanpak van criminaliteit. Er is telkens sprake van samenwerking met de gerechtelijke bevoegde instanties, ook met de cel mensenhandel van de federale politie. In het kader van dit project werden nachtwinkels, wedkantoren en de horeca geviseerd. Het doel om vaststellingen te maken op het vlak van al bestaande (stedelijke) reglementen en verordeningen werd bereikt; ruimtelijke ordening, huisvesting, brandveiligheid, sociale en economische wetgeving[436]. Verder kunnen screenings uitgevoerd worden bij het verlenen van vergunningen en subsidies, kunnen panden gesloten[437] of onteigend worden, (drank) vergunning ontnomen worden en zou de belastingdienst onderzoeken kunnen uitvoeren naar bijvoorbeeld witwaspraktijken.

Bij controles van massagesalons kan de bestuurlijke aanpak toegepast worden. Er bestaat een duidelijke regelgeving in verband met de regularisatie van massagesalons. Bij het ontbreken van bepaalde voorwaarden (het bezitten van een erkend diploma van bedrijfsbeheer en massagetechnieken) kan de sluiting van de zaak wettelijk bevolen worden. Dat wordt in de praktijk echter weinig toegepast. Het strafrechtelijk onderzoek naar het massagesalon in Berchem[438] werd voorafgegaan door een sluitingsmaatregel van de stad Antwerpen.

2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL

België heeft ruim twintig jaar ervaring in de strijd tegen mensensmokkel. Jaarlijks worden er tientallen gerechtelijke dossiers mensensmokkel met succes afgehandeld. Hiervoor zijn er gespecialiseerde referentie-magistraten mensensmokkel (en mensenhandel) en gespecialiseerde politie-eenheden. Ze vergaderen samen op de zogenaamde E40-meetings om hun beleid en dossiers te coördineren betreffende de aanhoudende smokkel langs de autosnelweg die een belangrijke smokkelroute is voor België. België is een van de weinige landen waar de mogelijkheid bestaat om smokkelslachtoffers in verzwarende omstandigheid (onder meer bij levensbedreigende situaties zoals koelwagens) door te verwijzen naar het slachtofferstatuut. Hiervan maken jaarlijks ongeveer een twintigtal slachtoffers gebruik.

430 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.1. en rechtspraak in volgend hoofdstuk, punt 2.2.

431 CENTRUM VOOR CRIMINALITEITSPREVENTIE EN VEILIGHEID NEDERLAND, "Aanpak loverboyproblematiek", *Handreiking 2012,* p. 10, https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2012/05/31/handreiking-aanpak-loverboyproblematiek.

432 www.hetccv.nl/nieuws/2015/01/ccv-presenteert-barrieremodel-loverboyproblematiek.htm.

433 www.barrieremodellen.nl/.

434 CENTRUM VOOR CRIMINALITEITSPREVENTIE EN VEILIGHEID NEDERLAND, *op.cit.*, p. 66.

435 L. KERSTEN, E. ROEVENS, *Een evaluatie van de invoering van de bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit in stad Genk,* 2015, p. 25, https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/498714/4/Kersten+en+Roevens_Bestuurlijke+ aanpak+Genk_+2015.pdf.

436 BI-PROVINCALE VEILIHEIDSCONFERENTIE, *Bestuurlijke aanpak georganiseerde criminaliteit,* 2015, p. 13, http://www.cathyberx.be/content/dam/cathy-berx/veiligheidsconferentie/Bi-provinciale%20veiligheidsconferentie_20012015.pdf.

437 Stad Antwerpen heeft dit toegepast: zie rechtspraak in dit deel, volgend hoofdstuk, punt 4.

438 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.1.5.

2.1. | Start dossier: humane slachtofferbenadering/ statuut

De telefonische gegevens van de smokkelslachtoffers zijn cruciaal om een smokkelonderzoek op te starten. Bij een smokkelinterceptie is het belangrijk dat de slachtoffers hun mobiele telefoons tonen aan de politie zodat deze de relevante berichten en telefonische oproepen en contacten kunnen uitlezen[439]. De politie kan de simkaart laten kopiëren zodat de gegevens kunnen geanalyseerd worden. Op die manier kunnen via een telefonie-onderzoek met terugwerkende kracht alle telefonische contacten nagegaan worden. Door al deze gegevens te vergelijken met andere smokkelintercepties kunnen telefoonnummers die gelinkt zijn aan een smokkelaar uitgelicht worden en komt het smokkelnetwerk in beeld. Nadat een onderzoeksrechter aangesteld wordt, kan die een mandaat afleveren om de inhoud van die telefoonnummers op te volgen via een telefoontap. De belangrijkste bewijselementen voor een latere veroordeling in een proces zijn immers vaak gebaseerd op gesprekken van een telefoontap.

Een humane aanpak van de smokkelslachtoffers bij een interceptie is hiervoor noodzakelijk. Op die manier laten ze meestal vrijwillig hun mobiele telefoon door de politie controleren en geven ze indien nodig de toegangscodes. In smokkeldossiers kan vastgesteld worden dat de smokkelslachtoffers bijna altijd hun mobiele telefoon zonder aarzelen afgeven[440]. Door een sfeer van vertrouwen te scheppen zijn de smokkelslachtoffers soms ook bereid om slachtofferverklaringen af te leggen die een meerwaarde zijn in het onderzoek[441]. Bij mensensmokkel in verzwarende omstandigheden moet het slachtoffer het aanbod krijgen om in kader van het slachtofferstatuut doorverwezen te worden naar een gespecialiseerd opvangcentrum[442]. Meestal zijn de slachtoffers niet geïnteresseerd omdat ze zo snel mogelijk willen verder reizen naar het Verenigd Koninkrijk.

2.2. | Sociale media

In de telefoontap van verschillende smokkeldossiers stellen we vast dat de smokkelaars veel gebruik maakten van sociale media[443]. Delicate onderwerpen zoals financiële discussies mochten niet via de telefoon besproken worden. In dat geval werd telefonisch afgesproken om dat te bespreken via Skype of Viber. De smokkelaars wijzigden regelmatig hun mobiele telefoonnummers om de telefoontap te bemoeilijken en wisselden hun nieuwe nummers uit via Facebook.

Daarnaast gebruikten smokkelaars Facebook ook om hun internationaal netwerk met mogelijke smokkelklanten verder uit te bouwen. Ze richtten daarvoor bijvoorbeeld een Facebook-groep op waarbij de leden vragen kunnen stellen over de toestand in Europese landen en steden. Doel is om informatie te verzamelen om tot in deze gebieden te geraken. In de groepen wordt ook gevraagd naar contactgegevens van personen die hen daarbij kunnen assisteren. Die contactgegevens worden dan via privéberichten bezorgd aan de vraagsteller. Men laat ook soms weten aan andere gebruikers of de oversteek naar het Verenigd Koninkrijk succesvol was.

De politie gebruikt de sociale media zelf ook als onderzoeksmethode bij hun speurwerk[444]. De resultaten werden door de rechtbank bij de motiveringen van hun uitspraken als objectief bewijsmateriaal gebruikt.

De politie kon via foto's op Facebook de ware identiteit van een hoofdbeklaagde bepalen die onder een valse naam opereerde. Via openbronnenonderzoek kon de politie het profiel van de smokkelaar onder zijn valse naam terugvinden en vaststellen dat de foto van zijn profiel leek op de foto van een verdachte uit hun databank. In een ander dossier kon de politie via openbronnenonderzoek belastende foto's (een afbeelding met alarmwapen) vinden op het Facebook-profiel van de hoofdbeklaagde.

De *computer crime unit* van de federale politie analyseerde alle gegevens van de smartphones, iPhones en computers die in beslag genomen of gecontroleerd werden bij een smokkelinterceptie of een huiszoeking bij een smokkelaar. Uit de analyse van de iPhone van een smokkelaar konden een aantal exacte locaties vastgesteld worden waar hij vertoefd had. Die liepen duidelijk via zijn smokkelroute van het Franse vluchtelingenkamp over de Belgische parkings naar het buitenland (Nederland, Barcelona,...). De smartphone leverde dankzij de

439 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1, 2.2., 2.4. en 2.5.
440 idem.
441 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1 en 2.4.
442 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.4.
443 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1. en 2.2.
444 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1, 2.2., 2.4.

teruggevonden berichten ook belangrijke gegevens op over de hoofdbeklaagde. Tijdens hun verhoor toonden de beklaagden ook foto's van andere smokkelaars die in hun smartphone opgeslagen waren. Bij de analyse van de computer konden Facebook-gesprekken gerecupereerd worden en de Facebook-profielen van de gesprekspartners getraceerd worden.

De politie gebruikte Facebook en Google Maps als een instrument tijdens hun verhoor van de beklaagden. Via Google Maps konden ze bepaalde belangrijke plaatsen voor de smokkelactiviteiten zoals safehouses traceren. Tijdens zijn verhoor gaf een beklaagde vrijwillig zijn wachtwoord van Facebook om zijn volledige medewerking aan te tonen. De politie startte in zijn aanwezigheid Facebook op en liet hem aantonen welke mensen hij bedoelde in zijn verklaring. Hij gaf aan de hand van foto's op Facebook ook meer uitleg over andere smokkelaars.

2.3. | Financieel onderzoek en internationale ketenaanpak

Smokkelnetwerken worden gerund door criminele ondernemers die hun business organiseren en leiden zoals een multinational. Een goede internationale samenwerking én een uitgebreid financieel onderzoek zijn de meest effectieve manieren om de smokkelnetwerken te treffen en financieel droog te leggen. Zo'n aanpak past in een internationale ketenaanpak waarbij alle schakels hun rol moeten spelen. Indien een schakel ontbreekt of faalt, dan breekt de ketting. Zo zorgen de smokkelaars er in de praktijk voor dat hun criminele opbrengsten veilig overgedragen en ondergebracht zijn in hun thuislanden[445].

In dossiers stellen we vast dat de Belgische autoriteiten goed samenwerken met de geldtransferagentschappen die na formele vragen met een mandaat steeds hun volledige medewerking verlenen aan de Belgische justitie[446]. Indien de betalingen op een andere naam gebeuren dan kan de politie die identificeren via de analyse van de uitgewisselde berichten[447]. Dergelijke financiële gegevens kunnen een opsporingsmiddel zijn om bepaalde verantwoordelijken van die organisaties te traceren. In een concreet dossier slaagde de politie erin op basis van onderzoek en tapmaatregelen verschillende financiële transacties te linken aan een smokkelorganisatie[448]. Veel financiële transacties verliepen van en naar Nederland via geldtransferagentschappen met identiteitsdocumenten van andere personen. De identiteiten van die personen werden via gsm-berichten doorgegeven aan een vrouw in Nederland die als financieel verantwoordelijke een sleutelrol speelde.

Soms stellen we vast dat de financiële vertrouwenspersonen die de betalingen tussen de smokkelaars en hun 'klanten' regelen, in de bestemmingslanden gevestigd zijn. Dat is in de praktijk dikwijls het Verenigd Koninkrijk is. De betalingen worden geregeld via *hawala*[449]. Daarbij stelt een garantiegever op het thuisfront zich borg bij een hawalabankier in het land van bestemming die de betaling uitvoert[450]. Dergelijke hawalabankiers kunnen soms tijdens een smokkelonderzoek via de telefoontap in het Verenigd Koninkrijk getraceerd worden wat de mogelijkheden en het belang van een afluistermaatregel onderstreept. Nochtans stellen we soms in een dossier vast dat uiteindelijk niet altijd vervolgd wordt wat een gemiste kans is[451]. Een goede internationale samenwerking vormt hier de vereiste schakel om het smokkelnetwerk financieel droog te leggen.

Internationale samenwerking speelt een cruciale rol in de bestrijding van mensensmokkel.

2.4. | Internationale samenwerking via Joint Investigation Teams

Internationale samenwerking speelt een cruciale rol in de bestrijding van mensensmokkel aangezien de criminele netwerken bijna altijd over de landsgrenzen heen opereren. Er bestaan verschillende voorbeelden van initiatieven ter verbetering van de internationale samenwerking.

445 Jaarrapport mensenhandel en mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, p. 98.
446 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.2.
447 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.1. en 2.3.
448 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.2.
449 Het hawala systeem is een parallel banksysteem om geld over te maken van een land naar het andere, zonder sporen van de transactie na te laten. Het systeem is volledig anoniem.
450 Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, *Het geld dat telt*, p. 21.
451 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.4.

Op EU-niveau bestaan er Joint Investigation Teams (JIT)[452]. Hun optreden is gebaseerd op de *Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union*[453]. Voorwaarde is wel dat de landen een gemeenschappelijk belang hebben in de dossiers. Concreet werken de politiediensten dan samen op elkaars grondgebied. Rogatoire commissies zijn niet nodig: één telefoontje volstaat om de nodige informatie te krijgen. Het dossier wordt ook dubbel opgemaakt.

Er zijn verschillende Belgische dossiers, waaronder het smokkeldossier Splinter[454], die gebaseerd waren op een JIT-overeenkomst. Toch maken in de praktijk sommige magistraten nog steeds te weinig gebruik van de mogelijkheid om Joint Investigation Teams (JIT) op te zetten. Er wordt de voorkeur gegeven aan een snelle (lokale) afhandeling van zaken maar daarbij wordt het netwerk niet altijd volledig ontmanteld.

Europol beheert op het niveau van de politionele EU-samenwerking de databank EIS waarin ook de dossiers mensenhandel en mensensmokkel worden opgenomen. Verschillende landen hebben niet altijd hun verplichtingen nagekomen wat soms desastreuze gevolgen heeft. Pas na de terreuraanslag op Charlie Hebdo begon Frankrijk bijvoorbeeld haar gegevens door te sturen.

---

452 Een JIT is een samenwerkingsverband tussen de bevoegde autoriteiten van twee of meer lidstaten om strafrechtelijk onderzoek te voeren naar strafbare feiten waarbij er banden zijn met verdachten in meerdere lidstaten. Onder leiding van één lidstaat zal een JIT het opsporingsonderzoek instellen en uitvoeren. Het wettelijk kader daarbij wordt gevormd door de wet- en regelgeving van het land waarin het team opereert. Na afronding van het opsporingsonderzoek wordt de zaak aangebracht bij de vervolgende instantie van de meest gerede lidstaat. In België worden de modaliteiten van gemeenschappelijke onderzoeksteams vastgelegd in hoofdstuk 3 van de wet van 9 december 2004 betreffende de internationale politiële verstrekking van gegevens van persoonlijke aard en informatie met gerechtelijke finaliteit, de wederzijdse internationale rechtshulp in strafzaken en tot wijziging van artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering (*B.S.*, 24.12.2004).

453 Akte van de Raad van 29 mei 2000 tot vaststelling, overeenkomstig artikel 34 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, van de Overeenkomst betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de lidstaten van de Europese Unie, *P.B.*, C197 van 12.7.2000, C 197 en kaderbesluit 2002/465/JBZ van de Raad van 13 juni 2002 inzake gemeenschappelijke onderzoeksteams, *P.B.,* L 162 van 20.06.2002, p. 1.

454 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 2.5.

Hoofdstuk 4
Overzicht van de rechtspraak (2015 - mei 2016)

1. TENDENSEN

In dit hoofdstuk geeft Myria een overzicht van de relevante rechtspraak uit 2015 en begin 2016 (tot mei 2016) in dossiers van mensenhandel en mensensmokkel[455]. Dit jaar is het overzicht gebaseerd op dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, op de beslissingen die we hebben ontvangen van de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers en op beslissingen die ons zijn meegedeeld door magistraten en terreinactoren. Myria geeft ook toelichting bij een uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Tenslotte komt ook één arrest van de Raad van State aan bod over de tijdelijke administratieve sluiting van een zaak waarin zich feiten van mensenhandel hebben voorgedaan.

Myria heeft kennis genomen van 83 uitspraken van gerechtelijke autoriteiten.

Hieronder overloopt Myria hiervan de meest interessante beslissingen, met name 53 uitspraken in 50 zaken in verschillende rechtsgebieden van het land:

- Bij 15 uitspraken in 14 zaken ging het om zaken van seksuele uitbuiting. Het gaat om uitspraken van de hoven van beroep van Antwerpen (Antwerpen, Turnhout), Brussel (Franstalige en Nederlandstalig), Gent (Oost-Vlaanderen (Gent) en West-Vlaanderen (Brugge)).

Inzake **seksuele uitbuiting** blijkt dat heel wat beslissingen betrekking hebben op minderjarigen, die soms zeer jong zijn. Het gaat o.m. om Belgische jonge meisjes die uit een jeugdinstelling zijn weggelopen en door *loverboys* worden gerekruteerd. Ook de Nigeriaanse meisjes zijn heel jong. Opvallend waren een beslissing waarbij rekening werd gehouden met feiten die zich in het buitenland hadden voorgedaan en een andere beslissing inzake seksuele uitbuiting van twee mannen waarbij de tenlastelegging voor mensenhandel niet in overweging werd genomen.

- bij 26 uitspraken in 25 zaken ging het om zaken van economische uitbuiting. De uitspraken vielen in zeer uiteenlopende sectoren en worden per activiteitensector voorgesteld (bouw, land- en tuinbouw, transport, horeca, bakkerij, vleesverwerkende industrie, winkels, maneges, schoonmaak, servetten- en papierfabriek en huishoudelijk werk). Het ging om beslissingen binnen het rechtsgebied van alle hoven van beroep: Antwerpen (afdeling Turnhout), Brussel (Brussel Franstalig, Waals-Brabant, Leuven), Gent (Oost-Vlaanderen (Gent, Dendermonde)), Luik (Luik en Namen) en Bergen (afdeling Bergen).

Inzake **economische uitbuiting** heeft Myria, voor het eerst, kennis genomen van een beslissing inzake economische uitbuiting van een minderjarige in een andere sector dan huishoudelijk werk.

Om tot het besluit te komen dat er sprake is van arbeidsvoorwaarden in strijd met de menselijke waardigheid die een bestanddeel zijn van mensenhandel, hebben de rechters rekening gehouden met volgende elementen: arbeidsvoorwaarden en -omgeving (buitensporige werkuren, belachelijk lage lonen, geen rustdagen), huisvesting in slechte omstandigheden, onder diverse voorwendsels loon inhouden, afhankelijkheid t.o.v. de werkgever. Opvallend is ook dat in het geval van een werknemer die het slachtoffer was van een ernstig arbeidsongeval, waarbij de werkgever de feiten heeft proberen te verdoezelen, dit als doorslaggevend werd beschouwd om te besluiten dat het om werkomstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid ging.

455 Deze beslissingen worden gepubliceerd op de website van Myria www.myria.be. Een aantal beslissingen uit de rechtspraak van begin 2015 werden behandeld in het vorige jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*.

Net zoals de afgelopen jaren stellen we het bestaan vast van frauduleuze constructies om de uitbuiting te verdoezelen: meervoudige onderaanneming, fraude met detachering van werknemers en fraude via schijnzelfstandigen. Hierdoor is het moeilijk om een veroordeling te bekomen voor mensenhandel in een eerder atypische sector zoals de transportsector.

In een belangrijke zaak van schoonmaak in onderaanneming in fastfoodrestaurants heeft de rechtbank na lezing van het dossier evenwel geoordeeld dat de opdrachtgevers niet voldoende kennis van de feiten hadden om als medeplichtige aan feiten van mensenhandel te kunnen worden beschouwd.

Tenslotte was er voor de arbeidsrechtbank van Brussel ook een interessante beslissing tegen een voormalig diplomaat en zijn echtgenote in een zaak van huishoudelijk werk. De rechtbank heeft geoordeeld dat mensenhandel was aangetoond en heeft de werkneemster een schadevergoeding toegekend.

- de Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel heeft een uitspraak op verzet gedaan in een zaak van uitbuiting van bedelarij van volwassenen met een handicap. De uitspraak bij verstek werd in het vorige verslag toegelicht.
- bij 11 uitspraken in 10 zaken voor de hoven van beroep van Antwerpen, Brussel (Brussel, Leuven) en Gent (Oost-Vlaanderen (Gent) en West-Vlaanderen (Brugge)) ging het om zaken van mensensmokkel.

Bij **mensensmokkel** gaat het meestal om goed gestructureerde organisaties. In dit dossier hebben de slachtoffers zich burgerlijk partij gesteld en kregen ze een schadevergoeding toegekend. De tenlastelegging mensensmokkel werd ook gebruikt om beklaagden te vervolgen die mensen tewerkstelden onder een valse identiteit, met name hun eigen identiteit.

2. MENSENHANDEL

2.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, zaak L.E. versus Griekenland, 21 januari 2016 (verzoek nr. 71545/12)

In een zaak van een Nigeriaanse vrouw die zich op het Griekse grondgebied moest prostitueren heeft het Hof geoordeeld dat er onder andere sprake was van een schending van artikel 4 van het EVRM, dat slavernij en dwangarbeid verbiedt[456].

De jonge vrouw was Griekenland in 2004 binnengekomen met de hulp van een man, tegen een schuldbelofte van 40.000 euro. Voor haar vertrek uit Nigeria vond een voodooritueel plaats. Zodra ze in Griekenland was, nam hij haar paspoort af en verplichtte haar zich te prostitueren. Ze werd meermaals aangehouden wegens prostitutie en inbreuken op de wetgeving inzake binnenkomst en verblijf van vreemdelingen. Toen ze in november 2006 opgesloten zat met het oog op haar uitwijzing, diende ze klacht in tegen deze man en zijn echtgenote. Ze kreeg daarbij hulp van een niet-gouvernementele organisatie, waarmee ze al zo'n twee jaar in contact stond. De directrice van deze organisatie werd verhoord en bevestigde de verklaringen van verzoekster. Het is echter pas negen maanden na het indienen van haar klacht dat justitie haar het statuut van slachtoffer van mensenhandel heeft toegekend.

Het Hof wees erop dat mensenhandel onder artikel 4 van het Verdrag valt (§58) en dat het de lidstaten een aantal positieve verplichtingen oplegt, die onder andere te maken hebben met de bescherming van het slachtoffer van mensenhandel en met de preventie en bestraffing ervan (§64).

Het Hof heeft vastgesteld dat de operationele maatregelen om verzoekster te beschermen wel heel traag zijn toegepast, vooral gelet op de termijn die tussen het neerleggen van de klacht en de erkenning als slachtoffer zat. Dit kwam doordat de verklaring van de directrice van

456 Zie over dat arrest CH-E. CLESSE, "Fugit irreparabile tempus", nota onder EHRM (sectie 1), 21 jannuari 2016, *Rev. Dr. pén.*, 2016, pp. 701-707.

de ngo door onachtzaamheid van de politiediensten, niet tijdig in het dossier was opgenomen.

Het Hof heeft ook een aantal vertragingen en tekortkomingen vastgesteld inzake procedurele verplichtingen met betrekking tot de Griekse staat, met name op vlak van efficiëntie van het vooronderzoek en het onderzoek van de zaak.

2.2. | Seksuele uitbuiting

Slachtoffers van loverboys, onder wie Belgische minderjarigen die zijn weggelopen

Verschillende beslissingen hebben betrekking op slachtoffers van loverboys.

Zo sprak **de correctionele rechtbank van Antwerpen** zich uit in vier zaken rond seksuele uitbuiting van minderjarigen die weggevlucht waren uit jeugdinstellingen[457]. Verschillende van de minderjarige slachtoffers waren bij verschillende zaken betrokken.

Een van de zaken (waarvan hetzelfde slachtoffer aan de basis ligt als in de andere zaken)[458] ging aan het rollen nadat de politiediensten de melding kregen dat een minderjarig meisje dat als vermist geseind stond, werd vastgehouden in een woning. Zowel het slachtoffer als een van de beklaagden werden in de woning aangetroffen. Het slachtoffer verklaarde aan de politiediensten dat zij tegen haar wil seksuele handelingen moest uitvoeren. De aangetroffen beklaagde gaf toe dat hij het slachtoffer al een drietal weken in zijn woning vasthield op vraag van de twee andere beklaagden, die haar pooiers waren.

Het meisje kon veel informatie geven over de activiteiten van de daders, ook met betrekking tot andere slachtoffers, waardoor de politiediensten een verder onderzoek startten. Meer feiten kwamen aan het licht via telefoontap, telefonieonderzoek, verklaringen van slachtoffers, getuigen en beklaagden, en gegevens van een gps-toestel.

De beklaagden benaderden (Belgische) minderjarige meisjes, tussen de veertien en zestien jaar, die in een kwetsbare thuissituatie zaten. De meisjes waren in jeugdinstellingen geplaatst maar waren die ontvlucht en stonden als vermist geseind. De jonge mannen maakten contact met de meisjes, onder meer via Facebook. Ze vingen de meisjes eerst bij hen thuis op en dwongen hen nadien zich te prostitueren. De meisjes waren uit de jeugdinstelling gevlucht en wisten niet waarheen, hadden geen verblijf en waren daardoor makkelijke slachtoffers voor de daders. Sommige waren verliefd op hun pooier. Ze werden naar hotels gebracht waar ze seks moesten hebben met mannen. Ze werden onder druk gezet omdat ze geen geld en onderdak hadden. Soms werd geweld gebruikt als de meisjes weigerden zich verder te prostitueren. In één geval werd een meisje ook verkracht door een beklaagde. In een van de zaken waren ook de partners van de pooiers op de hoogte van wat hun echtgenoten deden met de meisjes.

In de vier zaken werden verschillende beklaagden vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden (onder andere ten aanzien van minderjarigen). In de hierboven besproken eerste zaak werden vijf beklaagden vervolgd, waarvan drie voor mensenhandel. In een tweede zaak werden drie beklaagden vervolgd, alle drie voor mensenhandel[459]. In een derde zaak zes beklaagden, waarvan vijf voor mensenhandel[460], en in een vierde zaak één beklaagde[461]. Daarnaast werden sommige beklaagden ook vervolgd voor (poging tot) verkrachting, het vasthouden van en het leveren van drugs aan minderjarigen.

De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel in alle vier zaken bewezen en sprak zware straffen uit zoals gevangenisstraffen van 30 maanden tot 8 jaar en geldboetes.

In verschillende zaken stelden zowel Myria als Child Focus zich burgerlijke partij en kregen ze elk een symbolische schadevergoeding van 1 euro. De slachtoffers die zich burgerlijke partij stelden kregen een voorlopige schadevergoeding in afwachting van een medisch onderzoek dat de definitieve geleden schade moest vaststellen bij de zeer jonge meisjes.

In een zaak die in Brussel op 25 juni 2015 is voorgekomen[462] werd een Albanees veroordeeld tot 4 jaar gevangenisstraf en een boete van 18.000 euro voor

457 Corr. Antwerpen, 15 december 2015, K. AC4 (definitief), 22 december 2015, k. A4C (definitief want beklaagde is te laat in beroep gegaan en beroep werd onontvankelijk verklaard), 21 maart 2016, K. AC4 (nr. 1397, beroep) en nr.1398 (definitief). Over de beslissing van 15 december 2015, Zie ook dit deel, hoofdstuk 2 (dossieranalyse), punt 1.1.1.

458 Het gaat over de beslissing van 22 december 2015.

459 Corr. Antwerpen, 15 december 2015. Zie hierover dit deel, hoofdstuk 2 (dossier analyse), punt 1.1.1.

460 Corr. Antwerpen, 21 maart 2016, nr.1398.

461 Corr. Antwerpen, 21 maart 2016, nr.1397.

462 Corr. Brussel Franstalig, 25 juni 2015, 47ste k. (definitief).

mensenhandel en uitbuiting van de prostitutie van zijn vrouw, ook een Albanese. Het slachtoffer had haar echtgenoot in Albanië ontmoet. Ze was toen amper 18 jaar en zat in een precaire familiale en sociale situatie. De rechtbank baseerde zich onder andere op een nota met daarin uitleg over de loverboytechniek, die was opgesteld door een opvangcentrum dat het slachtoffer begeleidde. De beklaagde had haar een mooie toekomst voorgespiegeld maar heeft haar uiteindelijk gedwongen zich in Griekenland te prostitueren. Het geld dat ze verdiende moest ze aan hem afstaan. Hij zei dat hij van haar hield maar is uiteindelijk enkel met haar gehuwd opdat ze een document zou ontvangen waarmee ze naar België kon gaan om er zich verder te prostitueren. In het verleden had ze geen toegang gekregen tot het Belgische grondgebied en was ze naar Albanië uitgewezen.

Het dossier ging aan het rollen na politie-informatie over de beklaagde die zijn echtgenote zou uitbuiten. Zo eiste de beklaagde onder andere dat ze wekelijks 3.000 euro zou opbrengen, om een gebouw te kunnen huren waar hij cannabis kon telen. Ze zou ook mishandeld zijn geweest. Naar verluidt zou hij niet werken en volledig leven van wat de prostitutie van het slachtoffer opbracht.

De beklaagde betwistte die tenlasteleggingen. Volgens hem waren de verklaringen van zijn echtgenote niet geloofwaardig en werden ze tegengesproken door elementen die hij aan het dossier toevoegde. De rechtbank wees er evenwel op dat het dossier niet was geopend na een klacht van het slachtoffer maar wel op basis van politie-informatie. Deze informatie werd bevestigd door informatie uit Albanië en door andere tijdens het onderzoek verzamelde elementen. De verklaringen van het slachtoffer hebben de reeds gekende informatie achteraf enkel verduidelijkt.

De rechtbank heeft de verbeurdverklaring van de tijdens de huiszoekingen in beslag genomen geldsommen uitgesproken en de verbeurdverklaring per equivalent van de som van 157.000 euro, na aftrek van de in beslag genomen geldsommen.

Het slachtoffer vroeg ook dat de beklaagde zou veroordeeld worden om haar 60.000 euro te betalen (*ex aequo et bono* evaluatie van haar morele schade en van een materiële schade die overeenkwam met het ontvangen 'loon', waar ze niet heeft kunnen van genieten omdat ze dat aan de beklaagde heeft afgestaan). Ze vroeg verder dat de verbeurdverklaarde bedragen haar zouden worden toegekend voor het bedrag van haar verzoek, bij toepassing van artikel 43*bis* van het Strafwetboek.

De rechtbank heeft, zonder motivering evenwel, geoordeeld dat het haar niet toekwam om het equivalent van de sommen die ze in het kader van haar prostitutie-activiteiten als loon heeft ontvangen, toe te kennen. De rechtbank kende haar een morele schadevergoeding van 15.000 euro toe maar weigerde haar bij voorrang de verbeurdverklaarde sommen toe te kennen in toepassing van artikel 43*bis* van het Strafwetboek. Voor teruggave of toekenning van verbeurdverklaarde zaken aan de burgerlijke partij moet die laatste er eigenaar van zijn, wat hier niet het geval was. Door de veroordeling van beklaagde tot het schadeloosstellen van de burgerlijke partij ontstaat weliswaar een schuldvordering maar dit betekent nog niet dat de burgerlijke partij eigenaar wordt van de per equivalent verbeurdverklaarde sommen. Het gaat hier immers om twee verschillende begrippen.

In een andere zaak, die ook in Brussel is voorgekomen, heeft de **correctionele rechtbank**[463] op 21 mei 2015 de veroordeling die bij verstek tegen de beklaagden was uitgesproken, bevestigd. Twee beklaagden (van wie één recidivist) waren bij verstek veroordeeld voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting tegenover twee jonge Albanese vrouwen en allebei voor uitbuiting van de prostitutie van hun eigen vriendin[464]. Beide jonge vrouwen waren gerekruteerd door deze Albanese loverboys (van wie één via Facebook). Geleidelijk aan werden ze verplicht zich te prostitueren, onder meer met de belofte dat ze een beter leven zouden krijgen. Ze hebben zich geprostitueerd in Nederland en Duitsland, waar ze het land zijn uitgewezen omdat ze valse paspoorten bij zich hadden, die ze van de beklaagden hadden gekregen. Daarna zijn ze in Brussel beland, waar ze zich in de Aarschotstraat hebben geprostitueerd. Hun opbrengsten moesten ze aan de beklaagden afstaan en ze waren ook het slachtoffer van fysiek en moreel geweld.

Na verzet van een van de beklaagden heeft de rechtbank de uitgesproken veroordeling bevestigd, onder meer op basis van de eensluidende verklaringen van de slachtoffers. Die leken tijdens hun eerste verklaringen nogal angstig en hadden bovendien schrik van de reactie van de beklaagden, na hun beslissing om uit de prostitutie te stappen.

Tegen de beklaagden werd onder meer een verbeurdverklaring van 150.000 euro uitgesproken, zijnde de vermogensrechtelijke voordelen die ze rechtstreeks uit de misdrijven hadden gehaald.

---

463 Corr. Brussel Franstalig, 21 mei 2015, 47ste k. (definitief).
464 Corr. Brussel Franstalig, 19 februari 2015, 47ste k. (bij verstek).

Grootschalige seksuele uitbuiting in Thaise massagesalons

Een belangrijke zaak waarin Myria zich burgerlijke partij heeft gesteld betreft feiten van seksuele uitbuiting in massagesalons.

In een vonnis van 27 januari 2016 heeft de correctionele rechtbank van Brussel[465] zich uitgesproken in een zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en andere inbreuken in verband met prostitutie rond verschillende Thaise massagesalons. Die salons waren eigenlijk verdoken bordelen. De feiten dateren van 2005 tot 2009. De zaak ging aan het rollen toen op een korte periode verschillende Thaise vrouwen zelfmoordpogingen ondernamen. Het strafdossier werd samengesteld door telefoontaps, observaties, huiszoekingen en verklaringen van beklaagden en slachtoffers.

Zes beklaagden werden vervolgd waaronder een van de hoofdverdachten, een Belgische boekhouder die in Spanje verbleef. Hij was de boekhouder van de Thaise massagesalons, en was ook als zaakvoerder of vennoot betrokken in verschillende zaken. Uit het strafdossier blijkt dat hij met zijn boekhoudkantoor ook veel contacten onderhield met andere Thaise bordelen waar hij de boekhouding en opvolging van de sociale verplichtingen deed. Zo werd hij gelinkt met een dertigtal massagesalons. Achter elk massagesalon zat een 'propere', officieel geregistreerde firma.

De andere hoofdverdachte was uitbater, op papier of in feite, van verschillende salons in Vlaanderen.

De massagesalons werden meestal uitgebaat door Thaise vrouwen. Met sommigen van hen hadden de beklaagden een liefdesrelatie. In werkelijkheid werden de salons gerund door Belgische mannen die zich achter de schermen hield en de ontvangsten inden. De vrouwen kregen een luttele 300 of 500 euro of in het beste geval 800 euro per maand. De administratieve en financiële afhandelingen gebeurden door de beklaagde boekhouder. De zaken werden gerund in gewone burgerhuizen door vrouwen die nauwelijks Nederlands of Engels spraken en de administratie dus niet begrepen. De reclame voor de massagesalons gebeurde via internet.

De meisjes werden uit Thailand gelokt onder het valse voorwendsel van een huwelijk of werk. Ze werden naar België gehaald met een toeristenvisum. Dan volgde een huwelijk of schijnhuwelijk waardoor de meisjes papieren kregen en konden werken. Andere meisjes hadden geen wettig verblijf. De meeste meisjes wisten niet dat hen werk in de prostitutie te wachten stond. Uit het dossier bleek ook dat geld betaald werd voor meisjes die uit Thailand naar België gehaald werden, voor 9.000 euro per aangeleverd meisje.

Eenmaal in België werden hun papieren afgenomen en moesten ze zes of zeven dagen op zeven werken, met vaak lange werkdagen. Ze verdienden op papier een minimuminkomen maar kregen in werkelijkheid veel minder. Ze verdienden pas geld als ze klanten hadden en moesten de helft van hun inkomsten afgeven om de kosten van hun visum en verblijfspapieren terug te betalen. Ze bevonden zich in een kwetsbare positie omwille van hun precaire verblijfssituatie, omdat ze zwanger waren, geen financiële middelen hadden, de taal niet machtig waren en de sociale wetgeving niet kenden. Vaak woonden ze in de massagesalons en kwamen ze nauwelijks buiten. Verschillende meisjes werden gokverslaafd waardoor ze in bijkomende financiële problemen kwamen.

Daarnaast werd ook een Belgisch-Thaise koppel vervolgd dat verschillende massagesalons uitbaatte. Zij kregen daarbij advies van de boekhouder. De Thaise echtgenote zorgde voor de aanvoer van meisjes. Ze liet briefjes achter in Thaise bars en restaurants om meisjes aan te trekken om bij hen te komen werken. Ze ging ook op zoek naar mannen die garant wilden staan voor de meisjes. Eenmaal de meisjes papieren hadden, kregen de mannen 15% van de inkomsten van het meisje en kortingen op de diensten geleverd in het massagesalon. De echtgenote stond onder druk van haar Belgische man die controleerde of de aangenomen meisjes voldoende werkten. Ze fungeerde als tussenpersoon tussen de meisjes en haar echtgenoot.

Het slachtoffer dat zich burgerlijke partij stelde was tewerkgesteld in een massagesalon van het koppel. De vrouw was onder het voorwendsel van een beter leven naar België gehaald door nog een andere beklaagde. De contacten met de vader van haar kind, een Belgische sekstoerist, werden hersteld. Het kind werd ondergebracht bij de schoonfamilie. Het slachtoffer moest gaan werken in een van de massagesalons om haar reis- en visumkosten terug te betalen en om 'taksen' te betalen. Ze kreeg haar kind nauwelijks te zien. Ze kon heel gedetailleerde verklaringen geven over de valse documenten die werden opgesteld en de zeer lage verloning. Zo moesten de slachtoffers zelf hun condooms betalen en achteraf doen verdwijnen door ze in de tuin te begraven. De meisjes moesten kost en inwoon en 'taksen' betalen. Er was geen fysiek geweld maar wel psychische dwang. Zo werd gedreigd dat de politie zou worden ingeschakeld waardoor ze het land zouden worden uitgezet. Toen het slachtoffer

465 Corr. Brussel, 27 januari 2016, 46ste k. (beroep hangende).

uiteindelijk stopte met werken in het massagesalon, werd ze bedreigd en geschaduwd in opdracht van de uitbater. Ze kreeg het statuut van slachtoffer van mensenhandel.

De zes beklaagden werden vervolgd voor mensenhandel met als doel seksuele uitbuiting en werk te verrichten in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid, met verschillende verzwarende omstandigheden. De rechtbank achtte de tenlasteleggingen voor het merendeel bewezen, behalve ten aanzien van twee beklaagden, waarbij niet kon worden hard gemaakt dat de activiteiten een gewoonte waren.

Daarnaast werden ze ook vervolgd voor onder andere exploitatie van ontucht en prostitutie, valsheid in geschrifte, het verwerven van zwarte inkomsten en het ontduiken van verschuldigde sociale zekerheids- en fiscale bijdragen (valse arbeidsovereenkomsten, valse prestatiestaten, valse btw-aangiftes, valse belastingaangiftes, valse loonbrieven…), het houden van een huis van ontucht en prostitutie en belaging van het slachtoffer dat zich burgerlijke partij stelde.

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van tussen de achttien maanden en drie jaar, gedeeltelijk met uitstel. Het Belgisch-Thaise koppel werd bij verstek veroordeeld. Verschillende grote geldsommen en wagens werden verbeurdverklaard. Myria en een slachtoffer stelden zich burgerlijke partij. Het slachtoffer kreeg een bedrag van meer dan 8.000 euro toegekend voor haar geleden materiële en morele schade. Myria kreeg het bedrag van 500 euro (alhoewel het 2.500 euro had gevorderd).

Escortebureau Afrikaanse vrouwen

In een **zaak voor de rechtbank van Turnhout van 9 december 2015**[466] werden drie beklaagden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en voor meerdere tenlasteleggingen inzake prostitutie van verschillende minderjarige Nigeriaanse meisjes en een meerderjarige vrouw.

De beklaagde, zelf ook van Nigeriaanse afkomst, liet jonge, vaak minderjarige meisjes met valse papieren overkomen, om ze vervolgens via online advertenties als escortes te laten werken in het bureau dat ze samen met haar Belgische partner runde. De meisjes en hun familie in Nigeria werden onder druk gezet met voodoorituelen en bedreigd. De partner stond in voor de foto's op de website, het transport van de jonge vrouwen en het inzamelen van het geld. De derde beklaagde, een Nigeriaan, was de ex-vriend van het meerderjarige slachtoffer en was betrokken bij het oprichten van het escortebureau. Hij inde het geld van de jonge vrouwen en heeft verschillende websites ontwikkeld.

De politie werd geïnformeerd over de zaak via het opvangcentrum PAG-ASA. Twee slachtoffers stelden zich burgerlijke partij.

De rechtbank heeft het verval van strafvordering uitgesproken in hoofde van de intussen overleden vrouwelijke beklaagde en heeft de twee andere beklaagden veroordeeld voor de tenlasteleggingen, behalve tegenover een minderjarig meisje.

Geldtransport

In een **uitspraak van 25 maart 2016** heeft het **hof van beroep van Brussel**[467] het vonnis van de **correctionele rechtbank van Brussel** volledig teniet gedaan[468]. Na een gedetailleerde motivering heeft het hof een beklaagde die actief was in het transport van goederen, personen en geld tussen België en Bulgarije vrijgesproken van de tenlasteleggingen mensenhandel en witwassen.

Het hof heeft er om te beginnen op gewezen dat in beginsel, het feit een dame te vervoeren die naar België komt om er zich te prostitueren, geen misdrijf van mensenhandel is - ook al werd ze uitgebuit - zolang niet is aangetoond dat de beklaagde op de hoogte was of moest zijn geweest van deze reële of geplande uitbuiting. Het zou hier om ruim 113 personen zijn gegaan. De meeste jonge meisjes zijn evenwel nooit verhoord en het hof meent over geen enkel element te beschikken om vast te stellen dat hun activiteit door een derde werd uitgebuit. Het hof oordeelde dat de verklaringen van de geïdentificeerde en van de verhoorde jonge meisjes, de uitgevoerde observaties en de afgetapte gesprekken niet volstaan om met voldoende zekerheid vast te stellen dat de beklaagde de jonge meisjes vervoerde om tegen hen prostitutiemisdrijven te laten plegen. Bij gebrek aan voldoende materiële elementen en omdat het morele element (de kennis) niet was aangetoond voor de gevallen waarbij een uitbuiting van de prostitutie plaats zou hebben gehad, heeft het hof de beklaagde dus vrijgesproken.

Het hof heeft wel de teruggave van de door de politie in

466 Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 9 december 2015, k. TC1 (beroep).

467 Brussel, 25 maart 2016, 12ste k.

468 Corr. Brussel, 7 mei 2014, 54ste k. Het vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be en is in het vorige verslag aan bod gekomen. Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, deel 2, hoofdstuk 4, punt 1.1., pp. 109-110.

beslag genomen geldsommen aan de drie jonge vrouwen gelast. Die sommen, die ze aan de beklaagde hadden moeten afstaan, behoorden hen toe.

Extraterritorialiteit

In een **zaak die op 6 november 2015 te Brussel is voorgekomen**[469] werd een Nigeriaanse beklaagde, die in Spanje verbleef, onder andere vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, en voor het rekruteren en uitbuiten van de prostitutie van een jong meisje, dat op het ogenblik van de feiten gedeeltelijk minderjarig was, en dat zich burgerlijke partij had gesteld.

De rechtbank heeft zich aanvankelijk bevoegd verklaard om zich te buigen over de in Spanje gepleegde feiten en over de feiten inzake mensenhandel en uitbuiting van de prostitutie van het jonge meisje. Ze zijn immers de uiting van eenzelfde misdadig opzet dat zich op het Belgisch grondgebied heeft voortgezet met de tenlasteleggingen afpersing en witwassing, waarvoor de beklaagde ook terechtstond. Volgens rechtspraak van het Hof van Cassatie gaat het dus om een geval waarbij de bevoegdheid van de Belgische rechter kan worden uitgebreid (zie artikel 10*ter* en 12 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering).

De feiten zijn aan het licht gekomen na controles in de zogenaamde *carrés* in Sint-Joost. Nigeriaanse jonge meisjes verklaarden slachtoffers te zijn geweest van een Nigeriaanse organisatie. Bij een controle van het verblijfsadres dat ze hadden opgegeven, heeft de politie het jonge meisje aangetroffen. Ze woonde er met haar dochter. Tijdens haar verhoor door de politiediensten heeft ze verklaard in 2002, onder valse beloftes van Nigeria naar Europa (Spanje) te zijn gebracht in het kader van een door de beklaagde en zijn echtgenote georganiseerd netwerk. Onder dwang (voodoo) en bedreigingen werd ze verplicht zich te prostitueren. Ze was toen 15 jaar oud. Al haar opbrengsten moest ze aan de beklaagde afstaan (in totaal zou ze 10.000 euro hebben afgegeven). Begin 2004 is ze naar Italië gevlucht (waar ze zwanger is geraakt) maar onder druk van de beklaagde, die gebruik heeft gemaakt van voodoo en die haar familie heeft bedreigd, is ze snel naar Spanje teruggekeerd om er zich opnieuw te prostitueren. Begin 2010 heeft ze beslist naar België te vluchten. Bij gebrek aan andere bestaansmiddelen, heeft ze zich ook in België geprostitueerd. Onder dwang van de beklaagde heeft ze via Western Union een aantal betalingen op een rekening van de beklaagde uitgevoerd. Ook nadat ze in een gespecialiseerd opvangcentrum was terechtgekomen, heeft de beklaagde haar nog verschillende keren opgebeld.

Een rogatoire commissie is toen naar Spanje vertrokken. Zo werd tijdens een huiszoeking op het domicilie van beklaagde in Barcelona een koffer met persoonlijke spullen van het slachtoffer aangetroffen. Op basis van een Europees aanhoudingsmandaat werd de beklaagde in Spanje opgepakt en aan België uitgeleverd.

Op grond van de gedetailleerde en herhaalde verklaringen van het slachtoffer, bevestigd door de resultaten van de rogatoire commissie, de via Western Union uitgevoerde betalingen en de verklaring van een begeleidster in het opvangcentrum, die bevestigde dat het slachtoffer telefoontjes bleef krijgen, heeft de rechtbank de beklaagde schuldig bevonden aan alle tenlasteleggingen.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 6 jaar en een boete van 2.750 euro (500 euro vermenigvuldigd met de opcentiemen). De rechtbank heeft ten laste van de beklaagde ook de verbeurdverklaring van een geldsom van 16.000 euro uitgesproken, die overeenkwam met het voordeel dat hij rechtstreeks uit de misdrijven had gehaald. De beklaagde werd ook veroordeeld tot betaling aan de burgerlijke partij van een materiële schadevergoeding van 16.200 euro en een morele schadevergoeding van 1.000 euro. Ook werd bevolen dat de verbeurdverklaarde sommen bij voorrang aan de burgerlijke partij zouden worden toegekend.

Controle en uitbesteding vanuit gevangenis

Op **17 juni 2015** boog de **correctionele rechtbank van Brugge**[470] zich over een zaak van mensenhandel met seksuele uitbuiting door een Albanese bende. Er werden zes beklaagden vervolgd. De hoofdverdachte bevond zich op het moment van de feiten in de gevangenis voor andere feiten. Uit het telefonieonderzoek bleek dat hij zijn zaak verder uitbaatte van in de gevangenis, met behulp van binnengesmokkelde gsm's, en zo de touwtjes stevig in handen hield.

Uit het strafdossier bleek dat verschillende meisjes die in de bar van de hoofdbeklaagde werkten diverse diensten moesten verlenen zoals meedrinken, dansen en strippen, 'kameren' (erotische massage en geslachtsgemeenschap) en escorte. De vaste vriendin van de hoofdverdachte, op wiens naam de club stond, fungeerde als gerante. Zij stond achter de toog en was medezaakvoerster/aandeelhoudster. Uit het strafdossier bleek wel duidelijk

469 Corr. Brussel Nederlandstalig, 6 november 2015, 46ste k. (definitief).

470 Corr. West Vlaanderen, afdeling Brugge, 17 juni 2015, 17de k. (beroep).

dat de hoofdverdachte de werkelijke baas was van de nachtclub. Zijn minnares moest zijn instructies volgen en implementeren op de werkvloer. Zij moest bij hem verantwoording afleggen. Ook aan zijn echtgenote gaf hij instructies. Beide vrouwen stonden onder zware druk van hem.

Een vierde beklaagde, een meisje dat in de bar werkte, was ook actief betrokken bij de uitbating. Zij zorgde voor de contacten tussen de diensters en de baas. Maar het was de hoofdbeklaagde die de prijs bepaalde die een klant betalen moest en die besliste hoe lang deze mocht blijven. Hij controleerde zijn entourage of ze wel gewerkt hadden en hoeveel ze verdiend hadden en hij controleerde wekelijks de rekeningen. De verloning die vast lag in de arbeidsovereenkomsten werd in werkelijkheid niet uitbetaald. Er werden verdeelsleutels gehanteerd (in de verhouding 50/50 of 60/40) waarbij er geen loon werd uitbetaald als er niet werd gedronken of 'gekamerd' met de klanten. De meisjes moesten hele lange werkdagen doen (van 20u tot 9u 's morgens). Er werden geen of nauwelijks rechten in de sociale zekerheid opgebouwd. Hij schuwde dreigementen en zware druk niet. De meisjes bevonden zich in een precaire verblijfsituatie en waren financieel afhankelijk. Met verschillende meisjes, naast zijn vrouw en vaste vriendin, had hij ook een relatie en kinderen. Het stond vast voor de rechtbank dat de meisjes werden uitgebuit en geen andere uitweg hadden dan hun lot te ondergaan.

Ook twee cipiers uit de gevangenis werden vervolgd. Door passieve corruptie kon de hoofdverdachte zijn criminele activiteiten verder zetten vanuit de gevangenis. Ze zouden hem gewaarschuwd hebben bij celcontroles en knepen een oogje dicht voor zijn gsm- en drugsgebruik. Uit het strafdossier blijkt dat beide cipiers regelmatig de nachtclub van de hoofdverdachte bezochten. Ze mochten er in ruil voor hun diensten drinken en gebruik maken van de diensten van de meisjes.

Zowel de hoofdbeklaagde, zijn vaste vriendin en gerante van de nachtclub als het andere meisje dat er werkte, werden vervolgd voor mensenhandel met als doel de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden. Daarnaast werden ze ook vervolgd voor pooierschap en voor het houden van een huis van ontucht of prostitutie, valsheid in geschrifte en inbreuken op het Sociaal Strafwetboek. De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel bewezen, behalve voor het andere meisje.

De hoofdbeklaagde bevond zich in staat van wettelijke herhaling. Hij had al een dertigtal veroordelingen opgelopen, onder meer voor exploitatie van prostitutie en mensenhandel. De rechtbank veroordeelde hem tot vier jaar gevangenisstraf. De vriendin van de hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van achttien maanden, gedeeltelijk met uitstel. De rechtbank hield er rekening mee dat zij onder druk handelde van de hoofdverdachte. De andere dienster van de nachtclub werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden met uitstel voor het houden van een huis van ontucht en prostitutie. De echtgenote van de hoofdverdachte kreeg een gevangenisstraf van vier maanden. De rechtbank oordeelde dat zij actief deelnam aan de mensonterende praktijken doordat zij valse arbeidsovereenkomsten regelde en zo een zweem van regelmatigheid trachtte te verlenen aan de activiteiten. Daarnaast werden verschillende geldsommen die onder meer werden aangetroffen in bankkluizen, verbeurdverklaard.

Een van de cipiers werd veroordeeld tot zes maanden met uitstel. De andere werd vrijgesproken wegens onvoldoende bewijzen. De rechtbank achtte het wel deontologisch discutabel dat hij de bar bezocht van de hoofdbeklaagde.

Myria stelde zich burgerlijke partij en kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

Uitbuiting van Hongaarse jonge meisjes in de raamprostitutie

De **correctionele rechtbank van Gent**[471] heeft zich op 13 mei 2015 uitgesproken in een zaak van raamprostitutie in Gent van Hongaarse meisjes waarbij drie beklaagden werden vervolgd.

De beklaagden haalden meisjes uit Hongarije, die daar in armoede leefden, naar Gent. Ze werkten als raamprostituee zeven dagen op zeven en klopten dagen van 12 werkuren. Hun geld gaven ze af aan de hoofdbeklaagde. De meisjes kregen 20 euro per dag om te eten en het huurgeld voor de vitrines. De tweede beklaagde, echtgenote van de hoofdbeklaagde, controleerde de meisjes. Ze hield bij wanneer ze werkten en hoeveel ze verdienden. Ze verbleven allemaal in hetzelfde hotel. Van sommige meisjes hielden ze de identiteitsdocumenten bij. De hoofdbeklaagde gebruikte meermaals fysiek geweld tegen de meisjes en bedreigde hun familie in Hongarije.

De beklaagden werden vervolgd voor mensenhandel met als doel seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden. Ze werden ook vervolgd voor de exploitatie van ontucht en prostitutie. De rechtbank oordeelde dat de feiten van mensenhandel bewezen

471 Corr. Oost Vlaanderen, afdeling Gent, 13 mei 2015, 28ste k. (definitief).

waren en dat zowel het materiële (de werving, het vervoer, de huisvesting, de opvang, de controle) als het morele element (de bedoeling om de meisjes seksueel uit te buiten) van het misdrijf mensenhandel voldaan waren. Ook de verzwarende omstandigheden waren bewezen.

De hoofdbeklaagde en zijn echtgenoot werden veroordeeld, respectievelijk tot twee jaar en tien maanden gevangenisstraf, gedeeltelijk met uitstel, en hoge geldboetes. Een bedrag van 100.000 euro werd verbeurdverklaard. Een derde beklaagde werd vrijgesproken van de tenlasteleggingen. De rechtbank oordeelde dat het feit dat hij mee genoot van de inkomsten uit de prostitutieactiviteiten van zijn verloofde op zich niet strafbaar is. Het koppel had een relatie en was verloofd. Ze spaarden samen voor een huis in Hongarije. Er was geen strafbaar economisch voordeel in hoofde van de beklaagde.

Seksuele uitbuiting door een Nigeriaanse bende

In deze zaak sprak de **correctionele rechtbank van Brussel**[472] zich op **5 februari 2016** uit over feiten gepleegd tussen eind 2013 en 2015 door een criminele bende die actief was in het Nigeriaanse prostitutiemilieu. Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van telefoontaps en huiszoekingen.

Verschillende beklaagden lieten Nigeriaanse meisjes naar Europa smokkelen en via Italië overkomen naar België. De meisjes moesten de levensgevaarlijke reis vanuit Libië over de Middellandse Zee maken. Verschillende meisjes werden op zee gered door de Italiaanse zeevaartpolitie. In Italië werden ze opgepikt en naar Brussel gebracht. Ze kregen valse identiteitsdocumenten met hun eigen foto. Bij aankomst moesten ze zich prostitueren om onder andere hun reiskosten terug te betalen. Het ging om bedragen van 35.000 tot 40.000 euro. De rekrutering van de meisjes gebeurde met de hulp van familie van de beklaagden in Nigeria.

De meisjes moesten zich prostitueren in vitrines in de omgeving van het Noordstation in Brussel. De meeste inkomsten moesten ze afgeven aan hun 'madam' (vrouwelijke pooier). Vaak werd gebruik gemaakt van het **Yemeshe-systeem**. Dat is een modus operandi in het Nigeriaanse prostitutiemilieu waarbij een meisje dat geen vaste prostitutieplaats heeft, de mogelijkheid krijgt van een contractuele prostituee om zich voor enkele uren te prostitueren achter haar vitrine. Als tegenprestatie moet het meisje 50% van haar prostitutie-inkomsten afstaan aan de contractuele prostituee.

De meisjes werden bedreigd met voodoorituelen. Die vonden plaats voor het vertrek in Nigeria of er werd achteraf beroep op gedaan om moeilijke meisjes terug in het gareel te krijgen. Ook de families van de meisjes in Nigeria werden aangesproken als de meisjes niet deden wat hen gevraagd werd. De meisjes durfden niet naar de politie stappen. Ze bevonden zich in een kwetsbare situatie, zonder geld en wettige verblijfspapieren, hadden geen verblijfsplaats en waren volledig overgeleverd aan hun pooiers.

Uit het onderzoek bleek ook dat er nog drie meisjes in Italië waren toegekomen om overgebracht te worden naar België en ook in Nigeria stonden er drie nieuwe meisjes klaar om gesmokkeld en uitgebuit te worden.

Tijdens huiszoekingen werd een soort boekhouding gevonden waaruit bleek dat de 'madammen' rond de 12.000 à 14.000 euro inkomsten per maand haalden uit de prostitutie. Er werden ook documenten teruggevonden in verband met stortingen op bankrekeningen in Italië en Nigeria.

De beklaagden werden vervolgd voor mensenhandel met als doel seksuele uitbuiting, en poging tot mensenhandel, beiden met verzwarende omstandigheden. Ze werden ook vervolgd voor de exploitatie van prostitutie, het witwassen van illegale gelden uit de prostitutie, leiderschap en deelname aan een criminele organisatie.

De rechtbank oordeelde onder andere de tenlasteleggingen voor mensenhandel met als doel seksuele uitbuiting als bewezen. Ook de verzwarende omstandigheden zijn bewezen, onder andere dat het leven van de slachtoffers in gevaar werd gebracht door hen een levensgevaarlijke reis over de Middellandse zee te laten doen. Ook de tenlastelegging poging tot mensenhandel met het doel van seksuele uitbuiting ten aanzien van de drie nieuwe meisjes in Nigeria werd bewezen geacht. De rechtbank oordeelde dat het ging om prostitutie in een groter geheel dat internationaal georganiseerd was en waarbij alle betrokkenen duidelijk op elkaar afgestemd waren, met elkaar communiceerden en elkaar wederzijds hulp boden om zoveel mogelijk inkomsten uit de prostitutie van hun slachtoffers te halen. Over drie beklaagden oordeelde de rechtbank dat ze een leidinggevende rol hadden binnen de criminele organisatie.

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen de twaalf maanden en vijf jaar en tot hoge geldboetes. Verschillende grote bedragen werden verbeurdverklaard.

472 Corr. Brussel Nederlandstalig, 5 februari 2016, 46de k. (definitief).

Seksuele uitbuiting van jonge mannen in hotels

De **correctionele rechtbank van Brugge**[473] heeft zich op 9 februari 2016 uitgesproken over een zaak van seksuele uitbuiting van twee jonge mannen.

Na een melding bij de politie van een hoteluitbater werden twee mannelijke slachtoffers, van Russische en Braziliaanse origine, aangetroffen op een hotelkamer. Ze beweerden seksueel te worden uitgebuit door de beklaagde. Ze moesten in zijn opdracht seks hebben of massages geven aan klanten. Soms werden ze ook verplicht drugs te nemen. De beklaagde regelde de klanten en de hotelkamers. Ze moesten daarbij telkens de helft van hun inkomsten afstaan aan hun 'baas'.

De beklaagde werd vervolgd voor het misdrijf mensenhandel met als doel uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting, met verzwarende omstandigheden. Daarnaast werd hij ook vervolgd voor de exploitatie van ontucht en prostitutie, voor informaticafraude en identiteitsfraude. De rechtbank oordeelde dat het materiële constitutieve bestanddeel van het misdrijf mensenhandel niet afdoende bewezen was. De slachtoffers verbleven al in België en werkten al in het prostitutiemilieu voor ze de beklaagde leerden kennen. Uit het strafdossier bleek ook onvoldoende dat de beklaagde controle had over de slachtoffers. Uit de verklaringen van de hoteleigenares bleek dat de slachtoffers bovendien ook vaak zonder de beklaagde naar het hotel kwamen. Hij werd dan ook vrijgesproken van de tenlastelegging van mensenhandel.

Wel werden de feiten van exploitatie van prostitutie, van identiteitsfraude en van informaticafraude bewezen geacht. Hij fotografeerde namelijk de bankkaarten van klanten terwijl ze in de badkamer waren waarna hij hun bankgegevens gebruikte om op internet producten voor zichzelf te kopen. De rechtbank oordeelde dat beklaagde er niet voor terugdeinsde om personen voor hem te laten werken in de prostitutie. Bovendien had hij zich niet aan de voorwaarden gehouden tijdens zijn vrijlating onder voorwaarden en zette hij zijn escorteactiviteiten gewoon verder. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en een bedrag van 6.000 euro werd verbeurdverklaard. De twee slachtoffers die zich burgerlijk partij stelden, kregen elk een schadevergoeding van 1.000 euro.

473 Corr. West Vlaanderen, afdeling Brugge, 9 februari 2016, 14de k. (definitief).

2.3. | Economische uitbuiting

2.3.1. | Bouw

Een zaak in de bouwsector werd behandeld door de **correctionele rechtbank van Aarlen** en is in een vorig verslag aan bod gekomen[474]. Twee beklaagden werden onder andere vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van buitenlandse werknemers die hier illegaal verbleven. Een van hen werd ook vervolgd voor de uitbuiting van Belgische werknemers. Ze werden ervan beticht hen 7 dagen op 7, meer dan 9 uur per dag, zonder werkuitrusting noch passende bescherming, zonder sanitair en onderbetaald, renovatiewerken aan huizen te hebben laten uitvoeren. Sommige werknemers sliepen ter plaatse in precaire omstandigheden.

Volgens de rechtbank was de tenlastelegging mensenhandel aangetoond maar enkel tegenover de buitenlandse werknemers en dus niet tegenover de Belgen.

In een **uitspraak van 14 januari 2016** heeft het **hof van beroep van Luik**[475] de uitspraak in eerste aanleg volledig bevestigd: de versies van de burgerlijke partijen zijn eensluidend en worden gestaafd door getuigenissen. Het hof heeft zich gebaseerd op een arrest van het Hof van Cassatie en er in dit verband op gewezen dat het tewerkstellen van werknemers op een manier dat ze economisch worden uitgebuit in strijd is met de menselijke waardigheid en dus een bestanddeel van mensenhandel vormt. Het hof heeft vastgesteld dat dit hier wel degelijk het geval was: de plaats waar de buitenlandse werknemers onderdak kregen was ongezond en het loon dat ze ontvingen voor werk dat ze in moeilijke omstandigheden moesten verrichten, zonder verwarming noch uitrusting die het welzijn van de werknemers garandeerden, toonden voldoende aan dat het ging om omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid.

Het hof kende wel uitstel toe voor in eerste aanleg uitgesproken straffen. Het hof bevestigde de in eerste aanleg toegekende materiële schadevergoeding, met name het achterstallige loon. In tegenstelling tot de rechtbank van eerste aanleg, heeft het hof de burgerlijke partij die een morele schadevergoeding eiste, die ook toegekend. De eerste rechter had die morele schadevergoeding immers geweigerd aangezien de werknemers niet van hun bewegingsvrijheid waren beroofd en ze elkaar in

474 Corr. Aarlen, 8 mei 2014. Zie Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, deel 2, hoofdstuk 4, punt 1.2.1., pp. 114. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

475 Luik, 14 januari 2016, 6ste k.

die illegale tewerkstelling hadden meegesleept. Het hof daarentegen heeft geoordeeld dat de aantasting van de menselijke waardigheid van elk van de partijen, op zich al een vergoedbare morele schade is. Het hof heeft dan ook een morele schadevergoeding van 1.500 euro toegekend.

In een andere zaak, die in eerste aanleg was behandeld door **de correctionele rechtbank van Charleroi**[476], ging het om een Marokkaanse onderdaan die landgenoten legaal liet overkomen, om ze vervolgens uit te buiten in zijn renovatiebedrijf. Hij werd vervolgd voor zowel mensenhandel als mensensmokkel. De werknemers moesten werken zonder dat ze daarvoor werden betaald en zonder rustdag wanneer het werk moest worden voltooid. De beklaagde oefende ook druk uit op de werknemers door ermee te dreigen een document te gebruiken dat elke werknemer had ondertekend en waarin ze hem, in geval van contractbreuk, de toelating gaven tegen hen op te treden. Van sommige werknemers hield hij ook de arbeidskaart en de verblijfsdocumenten bij.

In eerste aanleg was de beklaagde veroordeeld voor mensenhandel en verschillende tenlasteleggingen van sociaal strafrecht. Hij was echter wel vrijgesproken voor de tenlastelegging mensensmokkel aangezien de werknemers met een visum en dus legaal naar België waren gekomen. Aan een van de bestanddelen van het misdrijf was dus niet voldaan.

In een **uitspraak van 26 juni 2015** heeft het **hof van beroep van Bergen**[477] de in eerste aanleg uitgesproken strafrechtelijke veroordeling bevestigd. Op burgerlijk vlak heeft het op verzoek van de burgerlijke partijen, behalve het bedrag van 1.500 euro als definitieve en niet langer provisionele morele schadevergoeding, ook de definitieve bedragen van de loonachterstallen toegekend.

Arbeidsongeval

De **correctionele rechtbank van Brussel** heeft **op 9 september 2015** een interessante uitspraak gedaan in het kader van een ernstig arbeidsongeval[478]. Twee broers, aannemers in de bouw, werden hoofdzakelijk vervolgd voor mensenhandel met het oog op de economische uitbuiting van een werknemer die zich burgerlijke partij had gesteld, met de verzwarende omstandigheid dat het leven van het slachtoffer in gevaar was geweest.

Het slachtoffer, een Algerijnse werknemer zonder papieren, was tijdens cementeringswerken aan een huis van een slecht geplaatste stelling gevallen, met ernstige hoofdletsels als gevolg. Hij had verschillende schedelfracturen opgelopen. Hij was plots verdwenen uit het ziekenhuis waar hij was verzorgd, om vervolgens herhaalde keren naar de spoeddienst van datzelfde ziekenhuis terug te keren, waar hij uiteindelijk is geopereerd. Hij zal levenslang gevolgen aan die valpartij overhouden.

De rechtbank heeft de beklaagde veroordeeld voor mensenhandel. Hij zette op de werven, die hij als vennoot of voor eigen rekening leidde, regelmatig mensen zonder papieren in die er in het zwart werkten. Deze praktijk werd bevestigd door observaties, huiszoekingen en telefoontaps die in het kader van dat dossier waren gevoerd. De werknemers werden voor een dag ingehuurd en kregen daar 50 euro voor. De rechtbank heeft geoordeeld dat de beklaagde wel degelijk de werknemer heeft gerekruteerd die het slachtoffer was van een zwaar arbeidsongeval, die hier in België illegaal verbleef en zich in een precaire situatie bevond, om hem aan het werk te zetten en hem clandestien uit te buiten, in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid, op een werf waar de voorzieningen dermate gebrekkig waren dat de werknemer er bijna het leven heeft bij gelaten. Hij heeft er ook alles aan gedaan om de zaak in de doofpot te stoppen, met risico voor het leven van het slachtoffer. Hij heeft het slachtoffer vervolgens weer in de clandestiniteit gedwongen, waardoor hij niet de nodige zorgen kon krijgen die hij nodig had.

De rechtbank heeft de andere beklaagde daarentegen vrijgesproken. Hij was beheerder van de vennootschappen en stond in voor het ontwerp en de technische berekeningen, hij zocht klanten, regelde de commerciële zaken en maakte offertes op. Gelet op zijn functie als beheerder en zijn effectieve gezag binnen de bedrijven leek het de rechtbank zeker dat hij onmogelijk niet op de hoogte kon zijn van de activiteiten van zijn broer en van de rekrutering van illegale werknemers door die laatste, onder andere voor rekening van een van de bedrijven. Wat nu precies de rekrutering van het slachtoffer betreft en zijn werk in precaire veiligheidsomstandigheden op de werf waar het ongeval zich heeft voorgedaan, blijkt dat zijn deelname met geen enkel element uit het dossier op onomstootbare wijze kan worden aangetoond. Zo heeft de veroordeelde beklaagde onder andere erkend in naam van het bedrijf werven in het zwart te hebben uitgevoerd. In feite deed hij dat voor eigen rekening, zonder dat zijn broer op de hoogte was. Hij had trouwens de offerte ondertekend voor de werf waar het ongeval zich heeft voorgedaan. De rechtbank gunde hem bijgevolg het voordeel van de twijfel en sprak hem vrij.

476 Corr. Charleroi, 18 maart 2011. Zie Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, deel 1, hoofdstuk 4, punt 2.4., p. 76. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

477 Bergen, 26 juni 2015.

478 Corr. Brussel Franstalig, 9 september 2015, 54ste k. (beroep).

Het slachtoffer kreeg een provisionele som toegekend van 10.000 euro op een schade die werd geraamd op 250. 000 euro. Er werd overigens ook een deskundig geneesheer aangesteld om de schade te evalueren.

Schijnzelfstandigen

De **correctionele rechtbank van Turnhout heeft op 22 april 2015**[479] een uitspraak gedaan in een zaak van Poolse en Roemeense werknemers die als schijnzelfstandigen werkten. De zaak ging aan het rollen door vaststellingen van verdachte transacties bij een onderneming door de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI). De feiten deden zich voor in de periode 2005-2009.

De hoofdbeklaagde was zaakvoerder van een vennootschap gespecialiseerd in bouwwerken. Hij richtte twee Britse vennootschappen op die op hun beurt twee andere vennootschappen oprichtten. In die laatste twee vennootschappen werden vervolgens Roemenen ingeschakeld als stille of werkende vennoten. Ze voerden voornamelijk in onderaanneming werken uit voor de hoofdvennootschap.

De Roemeense arbeiders bleken nauwelijks op de hoogte te zijn van het feit dat zij zaakvoerders-vennoten waren van de firma's en dus via een zelfstandigenstatuut tewerkgesteld waren. Ze kregen een uurloon van 8 euro, terwijl ze sociale en fiscale bijdragen moesten betalen. De arbeiders moesten documenten ondertekenen in een taal die ze niet verstonden en er werden valse handtekeningen gebruikt. Ze werden ook regelmatig bedreigd en geïntimideerd door de hoofdbeklaagde. Van sommigen nam de hoofdbeklaagde de verblijfsdocumenten af. Ze kregen die pas terug als ze een leningsovereenkomst tekenden. De post die voor hen toekwam van onder andere het sociaal secretariaat werd achtergehouden of verscheurd door de hoofdbeklaagden. Vaak werden ook nog eens huurgelden afgehouden van hun 'lonen'. Ze woonden in woningen die, volgens de wooninspectie, niet voldeden aan de minimale normen van woonkwaliteit. De hoofdbeklaagden kregen bij de activiteiten het advies en de medewerking van hun boekhouders.

Verschillende beklaagden werden vervolgd, onder wie de hoofdbeklaagde en zijn echtgenote, twee vennootschappen en drie boekhouders. De hoofdbeklaagden werden vervolgd voor mensenhandel met als doel mensen aan het werk te zetten in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid, met verzwarende omstandigheden. Samen met de vennootschappen werden ze ook vervolgd voor deelname aan een criminele organisatie als leidende persoon, beslissingsnemer of mededader. En samen met de beklaagde boekhouders werden ze vervolgd voor valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken, voor inbreuken op het Wetboek op de Inkomensbelasting, voor witwaspraktijken en voor oplichting.

De rechtbank oordeelde dat de tenlastelegging voor onder andere mensenhandel bewezen was, behalve voor de verzwarende omstandigheid van deelname aan een criminele organisatie. Het is voor de rechtbank duidelijk dat de manier waarop de Roemeense werknemers economisch werden uitgebuit in strijd was met de menselijke waardigheid. De hoofdbeklaagden wilden zo veel mogelijk winst maken ten nadele van de buitenlandse werkkrachten. Die waren bovendien volledig afhankelijk van hen waren voor tewerkstelling, huisvesting en in bepaalde gevallen ook de teruggave van hun verblijfsdocumenten. De rechtbank oordeelde dat hoewel de beklaagden zich in zekere mate verenigd hadden, niet kon worden bewezen dat zij een criminele organisatie vormden. Daarvoor was er niet voldoende structuur, bestendigheid en hiërarchie voorhanden.

De hoofdbeklaagde en zijn echtgenote werden veroordeeld tot respectievelijk een gevangenisstraf van vier jaar en twee jaar, deels met uitstel, en tot zeer hoge geldboetes. Ze kregen ook ieder een beroepsverbod van tien jaar. De twee vennootschappen kregen een geldboete. De boekhouders werden veroordeeld tot gevangenisstraffen met uitstel. Er werden bijzondere verbeurdverklaringen uitgesproken ten aanzien van de twee hoofdbeklaagden en ten aanzien van de vennootschappen.

Myria stelde zich burgerlijke partij, net zoals verschillende slachtoffers en de curatoren aangesteld in het kader van het faillissement van de vennootschappen. Myria kreeg een symbolische schadevergoeding van 1 euro. De curatoren kregen elk een provisioneel bedrag van 1 euro. De drie slachtoffers kregen een schadevergoeding voor de geleden morele schade van 2.600 euro en 2.500 euro. De materiële schade werd onvoldoende aangetoond.

Een gelijkaardige zaak werd behandeld door de **correctionele rechtbank van Bergen op 21 april 2016**[480].

Drie beklaagden en een bedrijf werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van verschillende Roemeense werknemers. De hoofdbeklaagde werd ook vervolgd voor valsheid in

479 Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 22 april 2015, K. TC1 (beroep).

480 Corr. Henegouwen, afdeling Bergen, 21 april 2016, 8ste buitengewone k. (definitief).

geschrifte en huisjesmelkerij. Drie werknemers hebben zich, net als Myria, burgerlijke partij gesteld.

De zaak ging aan het rollen nadat een Roemeense arbeider klacht had neergelegd bij de politie, om de arbeidsomstandigheden aan te klagen waarin hij en verschillende van zijn landgenoten waren tewerkgesteld. Ze hadden gereageerd op een advertentie in een Roemeense krant, waarin mensen werden gezocht om in België te werken. De tweede beklaagde fungeerde als tussenpersoon voor de rekrutering. Men had hen beloofd dat ze de eerste maand 7 euro per uur zouden verdienen, daarna 8 euro. Ze zouden ook onderdak krijgen, waarvoor ze 150 euro huur moesten betalen. De reiskosten en de eerste maand huur zouden na een volledige maand werk van hun loon worden afgehouden.

Toen ze in België aankwamen, bleek dat ze in ellendige omstandigheden moesten wonen en werken: 6 dagen op 7, 8 à 12 uur per dag en het beloofde loon kregen ze nooit uitbetaald. De arbeiders hadden trouwens het statuut van werkende vennoot. Ze waren daar totaal niet van op de hoogte en wisten ook niet wat de gevolgen ervan waren aangezien ze de documenten die ze moesten ondertekenen niet begrepen. De hoofdbeklaagde nam alle leidende taken voor zijn rekening, de Roemeense arbeiders beperkten zich, onder zijn leiding, tot de uitvoerende taken. De rechtbank heeft daaruit dus afgeleid dat het statuut van werkende vennoot helemaal niet overeenkwam met de realiteit aangezien de arbeiders die uit Roemenië waren gekomen, duidelijk een arbeidsovereenkomst hadden.

De rechtbank heeft alle tenlasteleggingen tegenover de hoofdbeklaagde aangenomen: het voorgestelde loon was veel lager dan het minimumloon en het hoge aantal gepresteerde uren en het niet-betalen van het loon waren omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid. De rechtbank heeft er nog op gewezen dat het weinig uitmaakt dat de Roemeense arbeiders met dit loon hadden ingestemd. In hun ogen kon dat loon, rekening houdend met de alom bekende armoede in Roemenië op het ogenblik van de feiten, meer dan voldoende hebben geleken.

Ook de medeverdachte werd veroordeeld voor de tenlastelegging mensenhandel: zij fungeerde als tussenpersoon bij de rekrutering van arbeidskrachten in deze slechte omstandigheden voor rekening van de hoofdbeklaagde. Met kennis van zaken heeft ze dus de tewerkstelling van de aldus gerekruteerde arbeiders in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid mogelijk gemaakt. Ook de derde beklaagde werd veroordeeld. Hij stond onder andere in voor het vervoeren van de arbeiders en het toezicht op de werf.

Ook de tenlastelegging huisjesmelkerij werd als bewezen beschouwd. De verhuurde gebouwen waren overbevolkt en ongezond, ze werden dus ter beschikking gesteld van bepaalde arbeiders in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid. De intentie om abnormale winsten te maken blijkt uit het eisen van een huur, terwijl het gebouw ongeschikt is voor verhuur, en uit de talloze geïnde huurgelden.

De burgerlijke partij die aanwezig was kreeg de som van 2.000 euro toegekend als schadevergoeding voor de tenlastelegging mensenhandel. Myria kreeg 1 euro definitief.

2.3.2. | Landbouw/tuinbouw

In een zaak die in Brussel is voorgekomen werd een beklaagde, zaakvoerder, en zijn vennootschap vervolgd voor mensenhandel tegenover een Marokkaanse werknemer, tewerkstelling van illegale arbeidskrachten en verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht waarbij ook verschillende andere buitenlandse werknemers betrokken waren.

De werknemer had contact opgenomen met een gespecialiseerd opvangcentrum, dat op zijn beurt contact heeft opgenomen met het arbeidsauditoraat. De werknemer werd daarna nog verschillende keren door de Sociale Inspectie verhoord. Hij was in 2003 clandestien vanuit Marokko naar België gekomen. Enkele jaren later wordt hij door de beklaagde aan het Klein Kasteeltje gerekruteerd, waarna hij gedurende verschillende jaren door beklaagde in de landbouw wordt uitgebuit. Hij stond in voor het aanplanten van verschillende aromatische groenten en planten (serres) en voor de behandeling ervan met chemische producten zonder bescherming. Naar verluidt moest hij 7 dagen op 7, gedurende 12 à 14 uur per dag werken voor een loon van 40 euro per dag. De beklaagde zou hem ook een hoger loon en een regularisatie hebben beloofd maar is zijn beloftes nooit nagekomen. Hij zou ook maar een deel van het beloofde loon hebben ontvangen.

In een **beslissing van 1 april 2015 heeft de correctionele rechtbank van Brussel**[481] alle tenlasteleggingen aangenomen. Wat mensenhandel betreft, wijst de rechtbank er meteen op dat de omstandigheid dat de betrokken persoon slachtoffer is van inbreuken op de sociale wetgeving, nog niet *ipso facto* betekent dat de dader van die inbreuken zich ook aan het misdrijf mensenhandel schuldig heeft gemaakt. De werknemer

481 Corr. Brussel franstalig, 1 april 2015, 69ste k. (definitief).

is wel degelijk door de beklaagde gerekruteerd. De rechtbank heeft vervolgens onderzocht of de werknemer is gerekruteerd met de bedoeling hem aan het werk te zetten in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid. Het betaalde loon was heel wat lager dan wat er volgens de Belgische wetgeving voor dat soort activiteiten verschuldigd is: de beklaagde heeft erkend een forfait van 50 euro per dag te hebben betaald, ongeacht het aantal gepresteerde uren. Uitgaande van een achttal uur per dag, komt dit overeen met 75% van het wettelijke barema (6 euro i.p.v. 8,18 euro/uur). De rechtbank wijst er vervolgens op dat helemaal niet is aangetoond dat de arbeidsduur 'slechts' acht uur bedroeg. Andere werknemers bevestigden immers dat de werkdagen langer duurden (tien uur). Ook waren de hygiënische omstandigheden waarin de arbeiders moesten werken zeer rudimentair (toiletten in een ellendige staat, onmogelijk om op een correcte manier de handen te wassen, terwijl de arbeiders hoog-toxische producten moesten gebruiken, rudimentaire bescherming). De werknemer, van wie de beklaagde wist dat hij hier illegaal verbleef, is dus wel degelijk uitgebuit in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid.

De vennootschap daarentegen werd door de rechtbank vrijgesproken, aangezien die geen autonome en afzonderlijke wil noch geweten had ten opzichte van haar zaakvoerder. Ze kan dus individueel niet strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld. De rechtbank stelde de vennootschap ook niet burgerlijk aansprakelijk voor de boete en de kosten die tegen haar zaakvoerder zijn uitgesproken, aangezien die laatste zijn daden heeft gesteld in de hoedanigheid van orgaan en niet als mandataris of aangestelde van die vennootschap.

De werknemer die slachtoffer was en die zich burgerlijke partij heeft gesteld, kreeg definitief *ex aequo et bono* het achterstallige loon van 25.000 euro en een morele schadevergoeding van 500 euro toegekend[482].

PAG-ASA, dat zich burgerlijke partij had gesteld, kreeg definitief 1 euro toegewezen.

In een zaak in de tuinbouw daarentegen heeft **de correctionele rechtbank van Luik** in een **beslissing van 29 juni 2015**[483] een Belgische werkgever en zijn vennootschappen, die actief zijn in de tuinbouw (appel-, peren- en aardbeienpluk), over de hele lijn (mensenhandel en verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht) vrijgesproken. Hij stelde Indische, Pakistaanse en Poolse werknemers tewerk.

De beklaagden haalden als eerste argument een schending aan van het vermoeden van onschuld en van het recht op een eerlijk proces (artikel 6 EVRM), omdat speurders en journalisten het in de RTBF-uitzending *Devoirs d'enquête* onomwonden over nieuwe slaven hadden. Tijdens die uitzending waren de beklaagde en zijn werknemers over de feiten aangesproken en uittreksels van de eerste ogenblikken van het politieonderzoek werden vrijgegeven. De rechtbank heeft dit argument van tafel geveegd en de vervolgingen ontvankelijk verklaard met als motivering dat, ook al hebben de speurders en/of journalisten ten onrechte een aantal uitlatingen gedaan zonder het nodige voorbehoud aan de dag te leggen, op zich waren ze niet van die aard om bij de beoordeling van de zaak door een onafhankelijke en onpartijdige beroepsrechter te kunnen spreken van een schending van artikel 6 van het EVRM. De facto hebben ze dus het recht van de beklaagden op een eerlijk proces niet geschonden.

De beklaagde schakelde een PWA (plaatselijk werkgelegenheidsagentschap)[484] in voor de rekrutering en bezoldiging van de werknemers uit India en Pakistan. De werknemers waren niet in orde om hier te verblijven en beschikten niet over alle nodige documenten. De beklaagde had voor een aanzienlijk bedrag PWA-cheques gekocht.

Volgens de rechtbank was de tenlastelegging mensenhandel niet voldoende aangetoond: de loonvoorwaarden van de Indische en Pakistaanse werknemers waren niet overdreven laag. De Poolse werknemers waren regelmatig aangegeven in het systeem van de sociale zekerheid en kregen loonfiches waarop niets aan te merken viel. De arbeidstijd was niet overdreven, het onderdak dat de Poolse werknemers aangeboden kregen was bescheiden maar niet precair en de werknemers waren niet blootgesteld aan bedreigingen of geweld, en hun documenten werden ook niet ingehouden. De rechtbank was ook van oordeel dat het vervoer van de werknemers onder een zeil op zich geen voldoende argument was om te kunnen spreken van tewerkstelling in strijd met de menselijke waardigheid. Ook al was dit vervoer helemaal niet gepast, noch reglementair, het ging uiteindelijk om een beperkt traject.

482 We wijzen er nog op dat de dader het slachtoffer volledig schadeloos heeft gesteld.

483 Corr. Luik, afdeling Luik, 29 juni 2015, k. 18A. (beroep).

484 Het plaatselijk werkgelegenheidsagentschap ("PWA") is er in elke gemeente of groep van gemeenten en heeft tot doel het organiseren en controleren, in samenwerking met de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA), van een aantal activiteiten die niet in de normale arbeidscircuits worden uitgevoerd. Het PWA-systeem brengt de PWA-werknemers in contact met particulieren of rechtspersonen voor de uitvoering van bepaalde activiteiten. Zie: http://www.pwa-cheque-rva.be/.

Non bis in idem

In een zaak dat in het vorig jaarverslag aan bod kwam[485], veroordeelde de **correctionele rechtbank van Mechelen**[486] in eerste aanleg een zaakvoerder die via zijn tussenkomst werknemers tewerkstelde in de tuinbouw, voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van ten minste negen Roemeense seizoenarbeiders. Uit het strafdossier bleek onder andere dat de werknemers geen huurovereenkomst hadden getekend met de beklaagde maar dat zij hem wel ongeveer 200 euro per maand per persoon betaalden. De slaapplaatsen bevonden zich in nauwelijks bewoonbare panden zonder comfort waarbij de werknemers met velen bij elkaar sliepen in een soort van slaapzalen. Voor het vervoer van en naar de werkplaats moesten ze 200 euro per maand betalen.

De beklaagde ging in beroep tegen het vonnis. Hij wierp een schending van het *non bis in idem*-beginsel op. Hij was in 2013 al veroordeeld voor de illegale tewerkstelling en verboden arbeidsbemiddeling door het hof van beroep van Antwerpen. En hij stelde dat het vonnis van 21 januari 2015 betrekking had op dezelfde feiten. In zijn arrest van 4 februari 2016, volgde het hof van beroep van Antwerpen[487] die redenering niet. Volgens het hof moet het bij het **non bis in idem-beginsel** gaan om "identieke en substantieel dezelfde feiten, namelijk een geheel van concrete feitelijke omstandigheden met betrekking tot eenzelfde verdachte welke onlosmakelijk in tijd en ruimte met elkaar verbonden zijn". De veroordeling in 2013 had betrekking op feiten van juli tot oktober 2011, terwijl de veroordeling van 2015 betrekking had op feiten van januari 2008 tot mei 2011. Volgens het hof zijn het dus geen identieke of substantieel dezelfde feiten, "ook al zouden zij de opeenvolgende en voortgezette uitvoering zijn van eenzelfde misdadig opzet".

Het hof legde een gevangenisstraf van twaalf maanden met uitstel op en een hoge geldboete. De in eerste aanleg opgelegde verbeurdverklaring werd tenietgedaan. Het hof meende dat onvoldoende vaststond dat de vermogensvoordelen rechtstreeks uit het misdrijf verkregen waren, maar eerder inkomsten waren uit beleggingen.

485 Zie Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, deel 2, hoofdstuk 4, punt 1.2.2., pp. 118.
486 Corr. Mechelen, 21 januari 2015. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.
487 Hof van beroep Antwerpen, 4 februari 2016, 14de k.

2.3.3. | Transport

Fictieve detachering

In een zaak die in het rechtspraakoverzicht van een eerder verslag[488] en in de dossieranalyses in dit verslag[489], behandeld werd, werden verschillende beklaagden en een transportfirma als rechtspersoon veroordeeld in eerste aanleg voor mensenhandel door de correctionele rechtbank van Brugge[490]. Het **hof van beroep van Gent** heeft een ander standpunt ingenomen in haar **arrest van 7 januari 2016**[491].

De Belgische hoofdbeklaagde had een bedrieglijke constructie opgezet, waarbij een Bulgaars transportbedrijf prestaties leverde aan een Belgische firma met fictieve gedetacheerde chauffeurs en mecaniciens. In feite ging het om illegale tewerkstelling en clandestien werk van Bulgaarse en Roemeense werknemers zonder werkvergunning in België.

In eerste aanleg werd onder andere de tenlastelegging voor de feiten van mensenhandel bewezen geacht door de rechtbank. De drie beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen de 18 maanden en 3 jaar. De vennootschap zelf werd veroordeeld tot een geldboete. De rechtbank had bovendien de volledige sluiting van de onderneming bevolen gedurende een termijn van twee jaar. Myria, dat zich burgerlijke partij had gesteld, kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

In de beroepsprocedure riepen de beklaagden de onbevoegdheid in van de Belgische rechtbank. Er zouden geen bindingen zijn tussen de feiten van de tenlastelegging en het Belgische grondgebied: het is niet omdat de instructies in België gegeven zijn dat het misdrijf in België te lokaliseren is, als blijkt dat er geen enkele arbeidsprestatie in België werd verricht. Het hof was het daar niet mee eens. De Belgische rechtbanken zijn bevoegd om uitspraak te doen over een misdrijf indien een van de constitutieve bestanddelen in België te lokaliseren is. Ingevolge de leer van de ondeelbaarheid zijn ze ook bevoegd indien de in België en in het buitenland gepleegde feiten een ondeelbaar geheel vormen.

De Bulgaarse firma droeg volgens het hof louter bij om een fictieve en onwettelijke detacheringsconstructie op te zetten. De beklaagden lieten de Bulgaarse onderneming

488 Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hoofdstuk 4, punt 2.5., p. 114.
489 Zie hiervoor, hoofdstuk 2 (dossieranalyse), punt 1.2.3.
490 Corr. Brugge, 26 maart 2014, 17de k. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.
491 Gent, 7 januari 2016, 3de k.

transportopdrachten uitvoeren in onderaanneming voor de firma in België door hierbij beroep te doen op gedetacheerde Bulgaarse chauffeurs. Het eigenlijke werkgeversgezag en de feitelijke uitvalsbasis waren echter in België. Zowel ten aanzien van de hoofdbeklaagde en zijn echtgenote als van de Belgische onderneming konden die feiten worden bewezen. Een derde beklaagde werd vrijgesproken van deze tenlastelegging.

Wat de tenlastelegging van het misdrijf mensenhandel betreft, was het hof van oordeel dat er twijfel was over het constitutieve element van tewerkstelling "in strijd met de menselijke waardigheid". Uit het strafdossier kon niet worden afgeleid welk loon aan wie precies werd uitbetaald. Het Openbaar Ministerie had bovendien geen vervolging ingesteld voor niet of laattijdige uitbetaling van loon. Dus kon het argument van economische uitbuiting cijfermatig niet draagkrachtig worden onderbouwd. De verklaringen hierover van de chauffeurs waren niet coherent en er waren ook geen klachten over geformuleerd. Er werden ook geen klachten geuit over mensonwaardige leef- en arbeidsomstandigheden. Het hof sprak dus alle beklaagden vrij van deze tenlastelegging. De twee hoofdbeklaagden zagen hun straf hervormd tot twaalf maanden gevangenisstraf met uitstel. De vennootschap werd als rechtspersoon veroordeeld tot een geldboete. Het hof beval ook de volledige sluiting van de onderneming voor een periode van één jaar.

Omdat de beklaagden waren vrijgesproken van het misdrijf mensenhandel werd de vordering tot schadevergoeding van Myria als ongegrond beschouwd.

Criminele organisatie van een fictieve onderaanneming

De correctionele rechtbank van Luik heeft op 25 april 2016 een grootschalig fraudedossier in de transportsector behandeld met niet minder dan 19 beklaagden (waarvan 6 bedrijven), die terechtstonden voor een hele reeks misdrijven (valsheid in geschrifte, inbreuken op de sociale wetgeving, bedrieglijke onderwerping)[492]. De twee hoofdbeklaagden werden vervolgd als hoofd van een criminele organisatie, de andere natuurlijke personen en twee vennootschappen, om er deel van te hebben uitgemaakt. Vier beklaagden (onder wie de twee hoofdbeklaagden) werden bovendien vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van drie werknemers, van wie er twee zich burgerlijke partij hadden gesteld. Ook de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Unie van Professionele Transporteurs en Logistieke ondernemers hadden zich net als Myria burgerlijke partij gesteld.

Het dossier is aan het rollen gegaan na een klacht bij de politie van een Turkse vrachtwagenchauffeur die illegaal in België verbleef en die net was ontslagen door zijn werkgever. Die wees hij aan als een vennootschap naar Bulgaars recht. Hij ging ervan uit dat hij voor een vennootschap naar Belgisch recht werkte. Hij had immers nooit in Bulgarije gewerkt en had zelfs nooit transporten van of naar Bulgarije gedaan. Hij werkte 17 à 18 uur per dag, zonder te zijn ingeschreven. De twee hoofdbeklaagden hadden hem verplicht op het einde van de werkdag, de arbeidsovereenkomst van die dag en de tachograafschijven te vernietigen. Hij verklaarde ook dat heel wat andere chauffeurs in dit bedrijf waren tewerkgesteld, terwijl ze hier illegaal verbleven. Wekelijks zou hij in een enveloppe 500 euro krijgen maar hij is voor zijn werk nooit volledig betaald geweest. Hij verklaarde slachtoffer van mensenhandel te zijn en heeft zich op het proces burgerlijke partij gesteld.

Er zijn toen observaties en huiszoekingen uitgevoerd waaruit bleek dat zeer gerespecteerde Belgische transportbedrijven transportactiviteiten aan andere Belgische bedrijven uitbesteedden. Het is in dat stadium dat de namen opdoken van de verschillende in dit dossier vervolgde vennootschappen. Een van beide hoofdbeklaagden heeft toegegeven dat hij de feitelijke zaakvoerder was van die verschillende bedrijven. Een aantal van die Belgische bedrijven heeft zelf melding gemaakt van onderaanneming aan buitenlandse vennootschappen (waarvan er één ook werd vervolgd). Bij de werking en het beheer van die verschillende vennootschappen werden de rechtsregels met de voeten getreden. Geen enkele van die buitenlandse bedrijven was effectief actief op het grondgebied waar ze zijn opgericht en achteraf is aangetoond dat een van de hoofdbeklaagden ze de facto beheerde vanaf zijn domicilie in België. Zo is na huiszoekingen en verhoren aan het licht gekomen dat diezelfde beklaagde vanaf zijn domicilie in België facturen opstelde die een Slowaaks bedrijf zogezegd aan een van de bedrijven naar Belgisch recht moest richten.

Volgens de rechtbank wordt niet betwist dat de bedrijven naar Belgisch recht wel degelijk transportprestaties hebben geleverd voor de eindklant. Aan de realiteit van de onderaanneming naar vennootschappen van buitenlands recht kan evenwel terecht worden getwijfeld. De beklaagden hadden immers een methode ontwikkeld die liet uitschijnen dat de buitenlandse bedrijven als werkgevers fungeerden van de chauffeurs die achter het stuur zaten, terwijl dit niet het geval was.

492 Corr. Luik, afdeling Luik, 25 april 2016, 18de k. (definitief).

De rechtbank heeft de natuurlijke personen veroordeeld voor de meeste tenlasteleggingen inzake valsheid in geschrifte, inbreuken op de sociale wetgeving en bedrieglijke onderwerping. De rechtspersonen daarentegen zijn vrijgesproken.

Na de bestanddelen van mensenhandel te hebben overlopen, heeft de rechtbank er in dit verband op gewezen dat aangezien het om omstandigheden ging die in strijd waren met de menselijke waardigheid, het om een subjectieve beoordeling van de situatie ging op grond van een reeks aanwijzingen zoals loon, arbeidstijd, zwartwerk en arbeidsvoorwaarden.

De rechtbank merkte ook op dat het niet-aangeven in Dimona of bij de RSZ en de tewerkstelling van illegale werknemers die geen arbeidskaart hadden - elementen die voldoende uit het dossier zijn gebleken - samen met andere, aanwijzingen van mensenhandel kunnen zijn, maar elk op zich nog niet voldoende zijn om de tenlastelegging mensenhandel te bewijzen. Op basis van een tussentijds verslag van de Sociale Inspectie en van verklaringen van verschillende geïdentificeerde werknemers is de rechtbank tot het besluit gekomen dat het loon niet voldoende laag was om een ernstige aanwijzing te zijn van tewerkstelling in strijd met de menselijke waardigheid.

Wat de werkuren betreft heeft de rechtbank geoordeeld dat de verklaringen van de beide werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld, niet eensluidend waren. De rechtbank vond trouwens ook het feit dat internationale vrachtwagenchauffeurs in de cabine van hun vrachtwagen moesten overnachten, geen bijkomend argument voor de tenlastelegging mensenhandel.

Een andere Turkse werknemer, niet diegene die de feiten had aangeklaagd en die zich ook burgerlijke partij had gesteld, was immers de enige die verklaarde dat hij elke dag werkte, behalve tijdens de weekends en op feestdagen, dat hij minstens 9 uur per dag achter het stuur zat en dat hij zonder loonfiche 150 euro per week cash kreeg. Terwijl kregen de andere chauffeurs zo'n 450 à 500 euro per week. Enkel omdat hij in opleiding was en geen Europeaan was, kreeg hij minder. Hij moest bovendien met zijn arbeidsuren sjoemelen om tijdig op de leveringen te zijn. Zo had hij een magneet geïnstalleerd om te kunnen blijven rijden, zonder verplichte pauze in te lassen.

De rechtbank heeft geoordeeld dat uit het onderzoek de bestanddelen van mensenhandel niet voldoende zijn gebleken en gunde het voordeel van de twijfel.

De rechtbank heeft de tenlastelegging criminele organisatie aangenomen, behalve tegenover de drie natuurlijke beklaagden en de rechtspersonen, die voor deze tenlastelegging werden vrijgesproken. Er is immers gebleken dat bijna twee jaar lang chauffeurs die hier ofwel legaal verbleven maar steungerechtigd waren, ofwel illegaal verbleven, in het zwart werden aangeworven en cash werden betaald voor transportactiviteiten die maximale winst moesten opleveren en waarbij zoveel mogelijk sociale en fiscale lasten moesten worden ontdoken. Om de werkelijke identiteit van de werkgever te verdoezelen, betrok hij verschillende bedrijven bij het systeem waarvan hij de leiding aan stromannen toevertrouwde, of werden mannen op het terrein ingeschakeld, die als tussenpersoon fungeerden tussen het brein van de organisatie en de klanten of de werknemers. Binnen die criminele organisatie, met aan het hoofd de twee hoofdbeklaagden, had eenieder zijn rol.

Van een aantal burgerlijke partijen werd het verzoek (gedeeltelijk) gegrond verklaard.

2.3.4. | Horeca

Twee zaken zijn onlangs voorgekomen voor de **correctionele rechtbank van Brussel**. Bij de eerste, die in het deel dossieranalyse[493] van dit verslag aan bod komt, ging het om een beklaagde die verschillende handelszaken uitbaatte zoals een café, een snack, een kruidenierszaak, een restaurant, verschillende rijscholen en een kapsalon, nu eens in eigen naam, dan weer onder de vorm van vennootschappen. Hij werd vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van zeven personen en voor verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht. Behalve negen werknemers hadden ook Myria en PAG-ASA zich burgerlijke partij gesteld.

De taken die de werknemers moesten uitvoeren waren afhankelijk van de noden van de beklaagde. Meestal stonden ze in voor het huishouden en de schoonmaak bij de beklaagde thuis, voor de schoonmaak van de rijscholen en van het café, en moesten ze klusjes opknappen in de woning van de beklaagde.

De meeste werknemers hadden geen of enkel een voorlopige verblijfsvergunning in België. De beklaagde had beloofd om hun situatie te regulariseren. Hij had ook politieke contacten, wat de werknemers gerust leek te stellen.

In haar **vonnis van 19 juni 2015**[494]heeft de rechtbank hem veroordeeld voor de tenlastelegging mensenhandel

493 Zie dit deel, hoofdstuk 2, punt 1.2.2..
494 Corr. Brussel Franstalig, 19 juni 2015, 59ste k. (definitief).

voor de feiten die na de inwerkingtreding van de wet van 10 augustus 2005 zijn gepleegd[495]: uit de getuigenissen van de werknemers blijkt dat hij gebruik heeft gemaakt van hun precaire administratieve situatie om ze tewerk te stellen in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid: geen uurrooster of loon, constant beschikbaar zijn voor de werkgever, precaire huisvesting. Nu eens ging het bij deze huisvesting om het domicilie van de beklaagde, dan weer om een kelder- of zolderruimte, of een garage zonder verwarming of sanitaire voorzieningen.

De beklaagde stelde zich trouwens ook beledigend, bedreigend en zelfs vernederend op.

Myria en PAG-ASA hebben 1 euro ontvangen. De werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld kregen achterstallig loon en een morele schadevergoeding toegekend.

Bij de tweede zaak die **op 4 september 2015 is behandeld**[496] ging het om een koppel dat een Marokkaanse snack uitbaatte. Het koppel werd vervolgd voor de tewerkstelling van vier illegale werknemers, voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht en voor mensenhandel tegenover een van hen. Hun vennootschap, die niet verscheen, werd vervolgd als burgerlijk aansprakelijk persoon. De zaak is aan het rollen gegaan nadat een werknemer klacht had ingediend bij de Sociale Inspectie. Hij had contact opgenomen met een centrum gespecialiseerd in de opvang van slachtoffers van mensenhandel om er zijn beklag te doen over de omstandigheden waarin hij moest werken.

De beklaagden voerden aan dat de vervolgingen onontvankelijk waren aangezien de huiszoeking was gelast door een onbevoegde rechter (de politierechter en niet de onderzoeksrechter). De rechtbank heeft dit argument evenwel verworpen. De huiszoeking mocht dan wel onwettig zijn, de initiële vaststellingen daarom niet nietig. Artikel 32 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, die in 2013 - dus na het plegen van de feiten - in werking is getreden en onmiddellijk van toepassing was, bepaalt immers geen nietigverklaring in schending van de substantiële vormvereiste die raakt aan de organisatie van hoven en rechtbanken. In casu wordt trouwens aan geen enkele van de andere door dit artikel voorgeschreven nietigheidsgronden voldaan. De rechtbank besluit daarom dat de onregelmatige huiszoeking niet dermate ernstig was om tot de nietigheid ervan, tot de nietigheid van de daaruit voortvloeiende handelingen en al zeker niet tot de onregelmatigheid van alle vervolgingen te kunnen leiden.

Wat de feiten betreft heeft de rechtbank, hoofdzakelijk op grond van hun eigen eensluidende en volgens de rechtbank geloofwaardige verklaringen, eerst vastgesteld dat de verschillende werknemers wel degelijk door de beklaagden waren tewerkgesteld. Ook getuigenissen bevestigden dat ze er werkten. De beklaagden ontkenden immers dat ze hen hadden tewerkgesteld.

Wat mensenhandel betreft, heeft de rechtbank met zekerheid vastgesteld dat de beide werknemers amper of niet waren betaald. De rechtbank heeft daarom geoordeeld dat alleen al het feit dat een werknemer het hem verschuldigde loon niet krijgt uitbetaald en er wordt vanuit gegaan dat hij reeds is 'betaald' omdat hem gratis kost en inwoon wordt aangeboden, volstaat als bewijs dat de omstandigheden waarin die werknemers moesten werken in strijd waren met de menselijke waardigheid. De beklaagden wisten overigens dat die beide personen hier illegaal waren. Hun situatie was bijzonder precair aangezien ze op die manier volledig afhankelijk waren van de goodwill van de beklaagden, om het risico op uitwijzing te vermijden. Het doet er in dit verband weinig toe dat de werknemers verschillende jaren tot hun dienst hebben gestaan.

De vennootschap werd niet veroordeeld als burgerlijk aansprakelijke aangezien de misdrijven niet zijn gepleegd door haar mandatarissen of aangestelden.

De werknemer die slachtoffer was van mensenhandel en die zich burgerlijke partij had gesteld, kreeg 500 euro als morele schadevergoeding en 25.000 euro *ex aequo et bono* als loonachterstal toegewezen.

Ook de **correctionele rechtbank van Namen** heeft zich op **29 juni 2015**[497] uitgesproken in een zaak in die sector. Twee beklaagde, een vader en zijn zoon, en hun bedrijf, werden veroordeeld voor mensenhandel en mensensmokkel, hulp bij illegaal verblijf en verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. In hun restaurant hadden ze verschillende Chinese werknemers uitgebuit. Twee werknemers hadden zich burgerlijke partij gesteld en kregen elk een provisionele som van 1 euro als materiële schadevergoeding en 1 euro als morele schadevergoeding.

495 De arbeidsauditeur vroeg immers de herkwalificatie van de feiten gepleegd vóór de inwerkingtreding van de wet van 10 augustus 2005 op grond van het (vroegere) artikel 77*bis* van de wet van 15 december 1980. Aangezien de rechtbank van oordeel was dat de beklaagde niet had bijgedragen tot de binnenkomst of het verblijf van de werknemers, spreekt hij hem voor deze tenlasteleggingen vrij. Dit punt is betwistbaar aangezien men er kan vanuit gaan dat iemand die iemand anders illegaal tewerkstelt, *de facto* een bijdrage levert tot zijn verblijf.

496 Corr. Brussel Franstalig, 4 september 2015, 69ste k. (beroep).

497 Corr. Namen, afdeling Namen, 29 juni 2015, 12de k. (beroep vastgesteld voor oktober 2016).

Het dossier begon met het verhoor door de Sociale Inspectie van Luik van twee werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld en onderdak kregen in een gespecialiseerd opvangcentrum. De werknemers hebben uit de doeken gedaan hoe ze via tussenpersonen en tegen betaling van China naar België waren gekomen. Een van hen was om studieredenen naar hier gekomen maar was uiteindelijk verplicht te werken om de lening terug te betalen, die zijn familie was aangegaan om zijn reis naar België te financieren. Hij werkte als kok in het restaurant van de beklaagden. De werk- en leefomstandigheden waren uitputtend: als eten kreeg hij wat de baas hem gaf of restjes van klanten, hij werkte 12 à 14 uur per dag, 6 dagen op 7 voor een maandloon van 550 euro.

De rechtbank heeft geoordeeld dat het hier wel degelijk ging om huisvesting met het oog op tewerkstelling in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid: loon onder het in België verplichte minimum, huisvesting ter plaatse, lange werkuren, intrekken van paspoort, kwaliteit van het eten, geen sociale bescherming, bedreigingen...

Interessant was dat de rechtbank erop wees dat was aangetoond hoe het verhaal van personen die binnen de gespecialiseerde structuren werden opgevangen, evolueerde tijdens hun opvang. Het is namelijk zo dat "ze dankzij het vertrouwen en de veiligheid die hun nieuwe statuut hen verleent, meer gaan vertellen over hun parcours en hun leefomstandigheden". Zo stelde de rechtbank een opvallende evolutie vast tussen de eerste verhoren op het ogenblik van de politie-interventie waar de 'bedreiging' nog altijd aanwezig is en de latere verhoren na opvang in de gespecialiseerde structuren.

In een zaak die de **correctionele rechtbank van Leuven op 23 februari 2016**[498] heeft behandeld werd de beklaagde dan weer het voordeel van de twijfel gegund en vrijgesproken. De rechtbank oordeelde over feiten van mensenhandel door de uitbater van verschillende restaurants in Leuven en Gent. Twee slachtoffers legden belastende verklaringen af. Ze waren tewerkgesteld als kok of hulp in de zaal. Zij moesten daarbij lange werkdagen kloppen (tot 11 uren) waarvoor zij nauwelijks betaald werden. De uitbater beloofde hun verblijfspapieren te regelen en vroeg daarvoor 5.000 euro. Met een arbeidscontract hoopten ze te kunnen worden geregulariseerd, reden waarom ze niet durfden protesteren. Uiteindelijk werden hun regularisatieprocedures afgewezen.

De beklaagde werd vervolgd voor mensenhandel met als doel mensen aan het werk te zetten in omstandigheden strijdig met de menselijke waardigheid met verzwarende omstandigheden. De slachtoffers verkregen het statuut van slachtoffer mensenhandel omwille van de informatie die ze konden geven in het onderzoek.

De rechtbank oordeelde de feiten voor niet bewezen. Er waren onvoldoende bewijzen in het dossier dat de beklaagde de twee personen exploiteerde. Getuigenissen van andere personen die voor hem werkten, spraken de verklaringen van de slachtoffers tegen. Er waren geen vaststellingen van de Sociale Inspectie. De regularisatieprocedure van de twee slachtoffers werd afgewezen.

Tenslotte was er nog een beslissing van het **hof van beroep van Bergen**, dat zich moest uitspreken over een zaak die in eerste aanleg door de correctionele rechtbank van Charleroi was behandeld[499]. Een koppel Chinese restauranthouders werd vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht. Ze worden tevens vervolgd voor verkrachting en werving met het oog op prostitutie van een landgenote. Een derde beklaagde werd vervolgd voor verkrachting van diezelfde werkneemster.

In eerste aanleg had de rechtbank de beklaagden vrijgesproken voor de tenlastelegging verkrachting omdat de beschuldigingen van het slachtoffer onvoldoende waren en door geen enkel eenduidig element van schuld waren gestaafd.

De rechtbank had de beklaagden veroordeeld voor mensenhandel en inbreuken op het sociaal strafrecht: het slachtoffer werkte 6 dagen per week en minstens 10 uur per dag plus de schoonmaak van de keuken, voor een uurloon van 3,07 euro, en was bovendien gehuisvest in precaire omstandigheden.

In zijn **arrest van 10 februari 2016** heeft het hof[500] het vonnis uit eerste aanleg op enkele kleinere bedenkingen na bevestigd. Zo wees het hof erop dat onder 'werving,' 'in dienst nemen' moest worden verstaan. Dit impliceert niet dat de aldus in dienst genomen persoon daartoe moet worden gevraagd en sluit niet uit dat het verzoek van de in dienst genomen persoon komt.

498 Corr. Leuven, 23 februari 2016, 17de k. (definitief).

499 Corr. Charleroi, 21 maart 2014, 7de k. Zie Jaarverslag Mensenhandel 2013, *Bruggen slaan*, hoofdstuk 4, punt 2.2., p. 112. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

500 Bergen, 10 februari 2016, 4de k.

2.3.5. | Bakkerij

In een **vonnis van 9 februari 2016 heeft de correctionele rechtbank van Namen**[501] twee beklaagden, twee Turkse broers, veroordeeld voor mensenhandel en mensensmokkel, en voor hulpverlening bij illegaal verblijf en verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht tegenover verschillende werknemers die ze in hun bakkerij uitbuitten. Behalve een winkel hadden ze ook een leveringsdienst op andere verkooppunten. De werknemers moesten 2.000 à 2.400 broden per nacht bakken.

Vier slachtoffers, van wie twee minderjarige rechthebbenden van een overleden werkneemster, hebben zich burgerlijke partij gesteld.

Op de verdieping beschikten de beklaagden over ongezonde woningen, die de burgerlijke partijen tegen een maandelijkse huurprijs van 400 euro mochten gebruiken. Ze sliepen met vier in een ruimte boven een meelsilo, een bed hadden ze niet en de matras hadden ze de dag van de ophaling van het groot huisvuil op trottoir gevonden. Zowel op vlak van netheid als van hygiëne waren de woonomstandigheden zo smerig dat de schoenzolen door de smerigheid aan de vloer bleven plakken. Om de burgerlijke partijen nog afhankelijker te maken, hielden de beklaagden het bedrag van de huurprijs af van hun magere loon. Ook de aankopen van brood en andere benodigdheden die de slachtoffers deden in een aanpalende kruidenier, waarvan de beklaagden ook eigenaar waren, werd afgetrokken.

Zowel op vlak van sanitair als van veiligheid waren de arbeidsomstandigheden ellendig. Ook de loonvoorwaarden waren onwaardig: het loon schommelde tussen de 2,30 en 3,50 euro per uur, ze moesten 7 dagen op 7, 16 à 17 uur per dag werken.

De beklaagden gedroegen zich tegenover de slachtoffers ook gewelddadig en intimiderend. Ook tegenover de kinderen van de slachtoffers waren ze meedogenloos. Zo weigerde een beklaagde een doktersbezoek voor een van de kinderen, die ook niet naar school gingen.

Een burgerlijke partij kreeg als morele schadevergoeding 5.000 euro *ex aequo et bono* toegewezen en een provisionele som van 56.263,77 euro als vergoeding voor de materiële schade; de drie kinderen van de overleden werkneemster (van wie een meerderjarig is): elk 2.500 euro als morele schadevergoeding en een provisionele som van 31.722,17 euro als vergoeding voor de materiële schade. De laatste burgerlijke partij, de echtgenoot van de overleden werkneemster, kreeg als morele schadevergoeding 5.000 euro en als vergoeding voor de materiële schade, een definitieve som van 127.124,70 euro bruto voor achterstallig loon en 11.099,32 euro als vakantiegeld.

2.3.6. | Vleesverwerkende sector

De **correctionele rechtbank van Dendermonde** heeft op **27 februari 2015** een beklaagde en zijn vennootschap veroordeeld voor mensenhandel en verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht[502]. Hij stelde verschillende Roemenen te werk in zijn vleesverwerkend bedrijf. Behalve zijn eigen personeel schakelde hij ook twee onderaannemers in voor gedetacheerd personeel. Tal van onregelmatigheden werden vastgesteld (geen LIMOSA-aangifte, geen A1-document waaruit een regelmatige detachering uit Roemenië blijkt, te lage en niet-betaalde lonen,…).

Wat mensenhandel betreft heeft de rechtbank zich gebaseerd op een vorige beslissing van de correctionele rechtbank van Gent. Die stelde dat de tewerkstelling van buitenlandse werknemers zonder arbeidskaart of verblijfsvergunning tegen een minimaal en variabel loon, zonder sociale bescherming, gelijk stond met een gedwongen onderwerping aan willekeur en als mensenhandel moet worden bestempeld.

Zo moesten de niet-gekwalificeerde werknemers minstens 45 uur per week werken. Ze kregen daarvoor 100 euro per week, goed voor een uurloon van 2,22 euro. De werknemers moesten bovendien eerst een waarborg betalen, die ze zouden verliezen indien ze afhaakten.

De beklaagden werden ook vervolgd voor huisjesmelkerij maar de rechtbank heeft hen voor deze tenlastelegging uiteindelijk vrijgesproken.

2.3.7. | Nacht-/tweedehandswinkels

Op **5 mei 2015** heeft de **correctionele rechtbank van Namen**[503] een beklaagde uit Bangladesh bij verstek veroordeeld voor mensenhandel en verschillende tenlasteleggingen op vlak van sociaal recht. Ter zitting

501 Corr. Namen, afdeling Namen, 9 februari 2016, 12de k. (beroep vastgesteld in november 2016).

502 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 27 februari 2015, 13de k.(definitief).

503 Corr. Namen Franstalig, afdeling Namen, 5 mei 2015, 12de k. (bij verstek).

hebben de burgerlijke partijen toelichting gegeven bij de omstandigheden waarin ze naar België zijn gekomen en bij hun precaire leefomstandigheden (ze sliepen op een mat, de tv die ze hadden kunnen krijgen werd hen afgenomen, ze kregen enkel de restjes uit een restaurant te eten, dringende medische zorgen die ze nodig hadden kregen ze niet en ze mochten slechts één keer per week een douche nemen). Intussen moesten ze wel 12 uur per dag en 7 dagen op 7 werken voor een heel laag loon, naar buiten gaan mochten ze niet en elk contact met de buitenwereld was verboden. Ze werden door beklaagde zwaar onder druk gezet en ze hadden schrik voor eventuele represailles tegenover hen en de rest van hun familie in het thuisland. Het bedrijf van beklaagde werd burgerlijk aansprakelijk gesteld. De burgerlijke partijen kregen een materiële schadevergoeding van 54.000 euro en een morele schadevergoeding van 10.000 euro toegekend.

In een **uitspraak van 8 februari 2016** heeft ook de **correctionele rechtbank van Luik**[504] een beklaagde en zijn vennootschap veroordeeld voor mensenhandel en diverse inbreuken op het sociaal recht. De vennootschap in kwestie verkocht tweedehandsmeubelen. In dit bedrijf werden een Guineese en een Algerijnse werknemer uitgebuit.

Na de bestanddelen van mensenhandel te hebben overlopen, heeft de rechtbank er in dit verband op gewezen dat aangezien het om omstandigheden ging die in strijd waren met de menselijke waardigheid, het om een subjectieve beoordeling van de situatie ging op grond van een reeks aanwijzingen zoals loon, arbeidstijd, zwartwerk en arbeidsvoorwaarden. In hoofde van de ronselaar hoefde op moreel vlak enkel te worden aangetoond dat de arbeidsvoorwaarden strijdig waren met de menselijke waardigheid om van een voltooid misdrijf te kunnen spreken.

De inbreuken op het sociaal strafrecht (zoals het deels of niet betalen van het loon, het niet-aangeven van de werknemers bij de sociale zekerheid…) mogen dan wel voldoende door het dossier zijn aangetoond, als bewijs van mensenhandel volstaat dit evenwel niet.

Volgens de rechtbank was deze tenlastelegging wel voldoende aangetoond door bijkomende elementen. De rechtbank heeft zich daarvoor gebaseerd op eensluidende en geloofwaardige verhoren van de werknemers, op de tijdens een politie-interventie gedane materiële vaststellingen en op door de werknemers gemaakte en aan de Sociale Inspectie bezorgde foto's.

Die bijkomende elementen waren de volgende: een abnormaal lange arbeidstijd (wekelijks moesten ze 63 uur werken, zonder rustdag, een loon dat niet in verhouding stond tot het werkvolume en niet voldeed aan de minimumbarema's in deze sector (20 euro per dag), loon dat werd ingehouden zogezegd voor de formaliteiten om een arbeidskaart te krijgen; de wil om de werknemers te verbergen door ze tijdens het werk in een hangar op te sluiten; huisvesting op de werkplek in bijzonder precaire hygiënische en gezondheidsomstandigheden; de afhankelijkheid van de werknemers van derden voor het krijgen van voedsel; de aanwezigheid van een vluchtweg en de instructies die ze in geval van controle moesten opvolgen; geen medische zorgen bij een arbeidsongeval.

Een van de werknemers die zich burgerlijke partij had gesteld kreeg een provisionele som van 10.000 euro toegekend.

2.3.8. | Maneges

In een **uitspraak van woensdag 13 januari 2016** heeft het **hof van beroep van Bergen**[505] het vonnis in eerste aanleg van de correctionele rechtbank van Brussel volledig bevestigd[506]. Die laatste had twee beklaagden veroordeeld voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht. Ze buitten een koppel Braziliaanse werknemers uit in hun manege. Het hof heeft de straffen evenwel tenietgedaan en de uitspraak van de veroordeling opgeschort.

Het hof heeft er in dit verband op gewezen dat onder 'ronselen', 'in dienst nemen' moest worden verstaan, wat niet impliceert dat de in dienst genomen persoon daartoe moet worden gevraagd en in casu niet uitsluit, dat het verzoek van de in dienst genomen persoon komt. Het hof heeft er nog op gewezen dat de strafbaarstelling niet vereist dat de feiten zich in het kader van een arbeidsovereenkomst afspelen en dat ook geen verhouding van ondergeschiktheid hoeft te worden aangetoond, om op zoek te gaan naar aanwijzingen van een schending van de menselijke waardigheid. Volgens het Hof van Cassatie valt de 'arbeidsprestatie' immers onder het toepassingsgebied van de strafbaarstelling mensenhandel, zodra de waardigheid van de persoon die in dienst wordt genomen om te werken wordt geschonden, ongeacht de duur van die schending.

504 Corr. Luik, afdeling Luik, 8 februari 2016, 18de k. (beroep).

505 Bergen, 13 januari 2016, 4de k.

506 Corr. Charleroi, 26 april 2013. Zie Jaarverslag Mensenhandel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.1.2., pp. 77. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

In dit geval stond de echtgenoot in voor het voederen en onderhouden van zo'n 27 boxen en zo'n 30 paarden. Hij werkte 6 dagen op 7, tien uur per dag voor een loon van aanvankelijk 500 euro en later 750 euro per maand. Volgens schattingen van het Hof bedroeg zijn uurloon tussen de 1,86 en 2,79 euro/uur. Hij moest ook de hulp van zijn echtgenote inschakelen, die dan onbezoldigde arbeid verrichte, om zijn werkdagen op een redelijk uur te kunnen beëindigen.

2.3.9. | Schoonmaak

De **correctionele rechtbank van Brussel** heeft zich op **25 mei 2016** uitgesproken in een belangrijk dossier in de schoonmaaksector. De schoonmaak gebeurde in onderaanneming voor een bekende fastfoodketen[507]. In dit dossier werden niet minder dan twintig beklaagden vervolgd. De zaakvoerders van de schoonmaakbedrijven en de bedrijven zelf werden vervolgd als dader en mededader van verschillende inbreuken op het sociaal strafrecht (illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers met en zonder verblijfsvergunning, geen DIMONA-aangifte); een aantal werd ook vervolgd voor mensenhandel tegenover verschillende werknemers. Zes beklaagden, franchisenemers van deze restaurantketen, werden vervolgd voor medeplichtigheid van inbreuken op het sociaal recht en verschillende onder hen ook voor feiten van mensenhandel. De fastfoodketen zelf werd enkel vervolgd voor medeplichtigheid van mensenhandel. Twee werknemers hadden zich burgerlijke partij gesteld.

De Sociale Inspectie had in het hele land en gedurende verschillende jaren, nachtelijke controles uitgevoerd. Die controles hadden betrekking op het schoonmaakpersoneel in de verschillende restaurants van de fastfoodketen. Tijdens die controles werden verschillende sociale inbreuken vastgesteld. In de meeste gevallen ging het in de restaurants waar de controles werden uitgevoerd om franchisenemers.

De rechtbank heeft enkel de rechtelijke of feitelijke zaakvoerders van die schoonmaakbedrijven aansprakelijk gesteld. Wat een van hen betreft, wijst de rechtbank op het bestaan van een gesofisticeerd systeem waarbij systematisch zwartwerkers werden ingeschakeld, onder wie een aantal zonder verblijfsvergunning of arbeidskaart, waardoor extreem lage lonen konden worden betaald.

Een aantal werknemers verbleef hier in zeer precaire omstandigheden, waardoor het ging om uitbuiting in omstandigheden strijdig met de menselijke waardigheid. Zo liet een werknemer weten dat het werk bijzonder zwaar en lastig was, dat er een onbezoldigde proefperiode was voorzien en dat er per dag ziekte of om zogenaamde taksen te betalen, loon werd ingehouden.

Bij gebrek aan een moreel element heeft de rechtbank de schoonmaakbedrijven vrijgesproken. Aangezien hun wil aansloot bij die van hun aandeelhouders/zaakvoerders, konden ze zich niet tegen hun beslissing verzetten, of een eigen en afzonderlijke wil uiten.

Volgens haar in een gedetailleerde motivering beschreven interpretatie van het dossier, heeft de rechtbank geoordeeld dat de aansprakelijkheid als medeplichtige van de franchisenemers en van het fastfoodbedrijf zelf niet was aangetoond.

De arbeidsauditeur wees erop dat de verantwoordelijken van de franchisenemers-restauranthouders, de daders secundaire steun hadden verleend bij de voorbereiding, uitvoering en voltooiing van het misdrijf waarvoor ze waren vervolgd. Dit standpunt was hoofdzakelijk gebaseerd op de tijdens het afsluiten van de overeenkomsten bepaalde voorwaarden: op basis van de vastgelegde prijzen konden de schoonmaakbedrijven hun sociale verplichtingen duidelijk niet nakomen, waardoor de personeelskosten onvermijdelijk abnormaal laag moesten worden gehouden. Het tijdens de controles blootgelegde uitbuitingssysteem had op die manier in stand kunnen worden gehouden dankzij het netwerk van opdrachtgevers dat uit franchisenemers bestond, die bijgevolg ook medeplichtige van zo'n systeem zouden zijn.

Het fastfoodbedrijf zelf zou onvermijdelijk weet hebben gehad van de vastgestelde inbreuken bij de franchisenemers-restauranthouders aangezien het zelf de schoonmaak had uitbesteed voor de restaurants die het persoonlijk uitbaatte, tegen abnormaal lage prijzen. Het bedrijf heeft daar een einde aan gemaakt na verschillende artikels die na een grootschalige controle in 2007 in de pers zijn verschenen. Het bedrijf zou daar nogal laks op hebben gereageerd door zijn franchisenemers enkel sterk af te raden onderaannemers in te schakelen. De auditeur verweet het bedrijf niet krachtiger te zijn opgetreden na de controles die in 2011 zijn uitgevoerd.

Medeplichtigheid impliceert het samengaan van drie elementen: het bestaan van een hoofdmisdrijf waaraan men meewerkt, de wil om daaraan deel te nemen en de uitvoering van een van de door de wet bepaalde daden van deelneming. De rechtbank heeft erop gewezen dat in bepaalde gevallen, een onthouding ook een daad van deelneming kan zijn.

507 Corr. Brussel Franstalig, 25 mei 2016, 59ste k. Het vonnis is definitief, behalve wat de bij verstek veroordeelde beklaagde betreft. Een van hen heeft verzet aangetekend en zijn zaak komt opnieuw voor in oktober 2016.

In casu heeft de rechtbank er evenwel op gewezen dat enerzijds de marge tussen de door de auditeur voorgestelde berekening en de door de franchisenemers-restauranthouders aan de schoonmaakbedrijven betaalde som, niet bijzonder significant was. Op basis van die berekening alleen kan er dus niet redelijkerwijze worden opgemaakt dat de zaakvoerders onvermijdelijk kennis hebben gehad van de gepleegde sociale misdrijven. Anderzijds heeft de rechtbank ook geoordeeld dat de zaakvoerders van de franchisenemende bedrijven, na de eerste controles, geen voldoende kennis hebben gehad van de gepleegde sociale misdrijven en dat ze door het voortzetten van de uitvoering van de overeenkomst, er zich medeplichtig aan zouden hebben gemaakt. Ze zijn immers nooit verwittigd, noch officieel verhoord over de eerste uitgevoerde controles en vastgestelde misdrijven. En dit ondanks het feit dat er in de pers artikels waren verschenen en het fastfoodbedrijf een vergadering had georganiseerd om de franchisenemers te waarschuwen voor de gevaren van onderaanneming.

Het fastfoodbedrijf zelf werd enkel vervolgd voor medeplichtigheid aan verschillende tenlasteleggingen inzake mensenhandel. De rechtbank heeft enerzijds geoordeeld dat het bedrijf blijkbaar voorzichtig is geweest, vermoedelijk omwille van zijn reputatie, door een einde te maken aan de schoonmaakovereenkomsten in de restaurants die het persoonlijk uitbaatte. Op basis van de informatie waarover het bedrijf op het ogenblik van de haar ten laste gelegde feiten beschikte, vond de rechtbank anderzijds dat er op dat moment geen enkele reden was om de franchiseovereenkomsten op te zeggen, noch om de verantwoordelijken van de franchisenemers-restauranthouders aan te manen een einde te maken aan de onderaannemingsovereenkomsten die ze vrij hadden afgesloten. De enige informatie waarover het bedrijf op dat ogenblik beschikte was afkomstig van de pers en van een gesprek waar het zelf had om verzocht bij de Sociale Inspectie. De door de Sociale Inspectie opgemaakte processen-verbaal zijn enkel naar de onderaannemers-schoonmaakbedrijven en hun zaakvoerder opgestuurd.

De rechtbank heeft er nochtans op gewezen dat de verschillende vergaderingen en de door het bedrijf genomen initiatieven aan het einde van het onderzoek, nogal bescheiden en weinig efficiënt mogen lijken maar dat dit wel leek aan te sluiten bij de informatie waarover het bedrijf toen kon beschikken.

De rechtbank heeft daarom de zaakvoerders van de franchisenemers-restauranthouders en ook het moederbedrijf vrijgesproken van de verschillende tenlasteleggingen.

De zaakvoerders van de schoonmaakbedrijven die niet zijn verschenen zijn veroordeeld tot gevangenisstraffen van 18 maanden tot 3 jaar, waarvan een aantal met uitstel, en tot boetes van 82.500 euro tot 165.000 euro. Voor zij die wel zijn verschenen heeft de rechtbank de opschorting van de uitspraak van de veroordeling uitgesproken.

De werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld kregen een materiële en morele schadevergoeding toegekend.

2.3.10. | Fabriek van papieren servetten en verpakkingsproducten

Voor het eerst heeft Myria weet van een vonnis waarin een minderjarige slachtoffer was van economische uitbuiting in een andere sector dan deze van huishoudelijk werk.

In deze zaak die de **correctionele rechtbank van Gent op 20 april 2015**[508] heeft behandeld, werden twee beklaagden en een vennootschap (vierde beklaagde) vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. Ze werden ook vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting tegenover negen andere personen, van wie een minderjarige. De hoofdbeklaagde en een derde beklaagde werden eveneens vervolgd voor valsheid in geschrifte. Vier werknemers hadden zich burgerlijke partij gesteld. Het maatschappelijke doel van de vennootschap is de vervaardiging, de aankoop en verkoop van servetten en verpakkingsproducten.

Het dossier is aan het rollen gegaan na een controle van de Inspectie Werk en Sociale Economie van het Vlaamse Gewest, die er het volgende heeft aangetroffen: verschillende machines, waarvan er een draaide, twee personen aan het werk en achterin de fabriek, een woonruimte waarin een Bulgaarse minderjarige van 14 jaar lag te slapen omdat een van de machines niet werkte. Enkele dagen later werd de zaakvoerder van de fabriek verhoord. Volgens de inspectiedienst waren elf Bulgaarse werknemers aan het werk, zonder dat ze bij de sociale zekerheid waren aangemeld, waarvan er zeven illegaal op het grondgebied waren. Ook de 14-jarige was in dienst, tegen alle bepalingen inzake kinderarbeid in. Een van de tewerkgestelde gezinnen (drie personen) was overigens gehuisvest in een ruimte te midden van de fabriek, die helemaal niet geschikt was voor de huisvesting van personen. Een gerechtelijk onderzoek werd ingesteld, inclusief huiszoekingen en verhoor van alle betrokkenen.

508 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 20 april 2015, k. G29. (beroep).

Een aantal werknemers was schijnzelfstandig. In een gedetailleerde motivering heeft de rechtbank aangetoond dat er wel degelijk een arbeidsrelatie tussen de beklaagden en deze werknemers bestond en dat ze dus geen werkend vennoot waren.

De rechtbank heeft de verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht aangenomen. Zo vertelde de minderjarige dat zijn moeder en zijn vader ook in de fabriek werkten, dat hij zelf er sinds ongeveer 1 week werkte, 7 dagen op 7, 9 uur per dag, en dat hij net als zijn ouders 35 à 40 euro per dag verdiende. Ze waren gratis in de fabriek gehuisvest.

De rechtbank heeft ook de tenlastelegging mensenhandel aangenomen op grond van een combinatie van elementen. De Bulgaarse werknemers werden alle door de hoofdbeklaagde aangenomen, die hun baas was. Ze moesten niet alleen tijdens de week en in het weekend werken, ook 's nachts, vaak meer dan 12 uur per dag en 6 dagen op 7. Het uurloon (2,89 euro) lag ver onder de minimumnormen, ze werden bovendien nog eens onregelmatig betaald en sociale rechten hadden ze niet. Ze woonden in precaire omstandigheden, in de fabriek of in een nabijgelegen woning. De beklaagden hebben er ook misbruik van gemaakt dat de werknemers het Nederlands niet machtig waren. Die laatsten waren bovendien afhankelijk van het bedrijf van de hoofdbeklaagde. Hij oefende tegenover hen een subtiele controle uit, doordat ze gratis moesten werken om hun huur en hun zogenaamde aandelen binnen het bedrijf te betalen. De rechtbank heeft ook rekening gehouden met verzwarende omstandigheden, waaronder de minderjarigheid van een van de werknemers.

De hoofdbeklaagde en het bedrijf werden veroordeeld voor de tenlasteleggingen inzake mensenhandel en sociaal strafrecht. Bij gebrek aan concrete bewijselementen waaruit moest blijken dat hij tijdens de verdachte periode de feitelijke zaakvoerder van de vennootschap was, heeft de rechtbank de tweede beklaagde vrijgesproken. De derde beklaagde werd veroordeeld voor valsheid in geschrifte.

De werknemers die zich burgerlijke partij hadden gesteld kregen een schadevergoeding toegekend tussen de 21.963,5 en 88.241,79 euro.

Het **hof van beroep van Gent** heeft op **19 mei 2016**[509] de veroordelingen in eerste aanleg bevestigd maar de straffen verlicht. Zo heeft het hof bevestigd dat twee werknemers geen werkende vennoot waren maar werknemers, die zich in een situatie van schijnzelfstandigheid bevonden. De beklaagden bleven de feiten betwisten maar het hof is hen daarin niet gevolgd.

2.3.11. | Huishoudelijk werk

Verschillende interessante beslissingen, waarvan één in een zaak van een voormalig diplomaat, werden uitgesproken in dossiers van huishoudelijk werk.

Zo heeft de **correctionele rechtbank van Waals-Brabant** zich op **2 april 2015**[510] uitgesproken in een zaak waarbij een koppel onder andere werd vervolgd voor mensenhandel en onterende behandeling van een Portugese vrouw, die bij hen als huishoudster was tewerkgesteld. Het koppel werd verder nog vervolgd voor huisjesmelkerij in een gebouw in Brussel waarvan het eigenaar was.

De rechtbank heeft de tenlastelegging huisjesmelkerij aangenomen: de beklaagden verhuurden de kelder van het gebouw en verschillende kamers. De plafondhoogte van die ruimtes was onvoldoende en het gebouw vertoonde ernstige gebreken die een rechtstreeks risico waren voor de veiligheid en/of gezondheid van de personen (vochtproblemen, geen sanitaire voorzieningen, geen verwarming, ratten…). De rechtbank heeft geoordeeld dat het hier ging om omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid en dat de beklaagden een abnormaal hoge winst uit de verhuur van die woningen hebben gepuurd (200 en 550 euro voor de kelder en 250 à 350 euro voor de andere kamers). Alle slachtoffers bevonden zich in een precaire sociale situatie (illegaal verblijf, afhankelijk van het OCMW…).

De rechtbank heeft ook de tenlasteleggingen mensenhandel aangenomen. Het slachtoffer werkte al jaren voor de beklaagden en heeft geen enkel loon ontvangen; de werkuren waren aanzienlijk, zo moest ze 's avonds nog werken na een dag als huishoudhulp bij particulieren, en ook tijdens de weekends en op feestdagen; een sociale dekking had ze niet en het werk was gedeeltelijk schadelijk voor de gezondheid. Het slachtoffer moest de was doen, strijken, het huis schoonmaken waar 10 honden leefden en verschillende vogelkooien schoonmaken. Ze had last van longproblemen die waren veroorzaakt of verergerd door de schoonmaak van de vogelkooien.

Het slachtoffer bevond zich bovendien in een precaire administratieve en sociale situatie.

509 Gent, 19 mei 2016, 3de k.

510 Corr. Waals-Brabant, 2 april 2015, 6de k. (beroep vastgesteld in februari 2017).

De rechtbank heeft zich gebaseerd op de verklaringen van het slachtoffer, op verschillende getuigenissen en op onderzoek van de gsm van het slachtoffer, waaruit bleek dat ze aan bedreigingen en druk was blootgesteld. De uitleg van de beklaagden werd door de rechtbank als ongeloofwaardig en leugenachtig beschouwd.

De rechtbank heeft de beklaagden wel vrijgesproken voor de tenlastelegging onterende behandeling. Een aantal van de strafbaar gestelde gedragingen was niet dermate ernstig om te kunnen vaststellen dat ze in de ogen van het slachtoffer of in de ogen van derden als gevolg hebben gehad te krenken of de menselijke waardigheid ernstig aan te tasten.

Het slachtoffer kreeg als vergoeding voor materiële schade 5.000 euro provisioneel toegekend. PAG-ASA had zich ook burgerlijke partij gesteld maar de rechtbank houdt wat dat betreft de uitspraak aan.

In een zaak die in een vorig verslag aan bod is gekomen[511] heeft het **hof van beroep van Brussel** in een **vonnis van 12 mei 2015**[512], het door de correctionele rechtbank van Brussel in eerste aanleg uitgesproken vonnis bevestigd[513]. Die laatste had een Congolese beklaagde, die een landgenote die voor haar zoon met een handicap moest zorgen, uitgebuit, veroordeeld voor mensenhandel en verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. Het slachtoffer werd niet betaald voor het werk dat ze verrichtte en moest in de kinderkamer op de grond slapen. Niet alleen zorgde ze voor het kind, ze deed ook het huishouden en de boodschappen. Bij haar aankomst in België had ze haar paspoort aan de beklaagde moeten afgeven.

Het hof heeft erop gewezen dat de verklaringen van de burgerlijke partij, met name over de huisvestingsomstandigheden, door de tijdens de Sociale Inspectie gedane vaststellingen werden bevestigd. Wat het ingehouden paspoort betreft oordeelde het hof dat de beklaagde op die manier elk initiatief op een eventuele regularisatie van de situatie van haar zogenaamde vriendin belette en haar vrij verkeer, dat sowieso reeds was bemoeilijkt doordat ze voor de geleverde prestaties geen loon kreeg, belemmerde.

Het hof heeft de in eerste aanleg uitgesproken gevangenisstraffen en boetes verminderd maar de aan de burgerlijke partij toegekende sommen bevestigd.

511 Zie Jaarverslag Mensenhandel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.1.2., pp. 77. Dit vonnis is beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

512 Brussel, 12 mei 2015, 11de k.

513 Corr. Brussel, 22 januari 2013, 58ste k.

Voormalig diplomaat

De **arbeidsrechtbank van Brussel** moest zich buigen over een zaak van huishoudelijk werk bij een voormalig diplomaat en zijn echtgenote[514]. Een werkneemster is verschenen door bemiddeling van haar vakbondsafgevaardigde. Ze had haar vroegere werkgevers, een intussen gescheiden Marokkaans koppel, gedagvaard om hen te veroordelen tot betaling van een schadevergoeding voor een bedrag gelijk aan haar achterstallige loon en van een som van 2.500 euro *ex aequo et bono* als vergoeding voor de schade veroorzaakt door het misdrijf mensenhandel.

Ten tijde van de feiten was de echtgenoot viceconsul bij de Marokkaanse ambassade te Brussel. Via de zuster van de echtgenote was de werkneemster gevraagd om voor de kinderen van het koppel (onder wie één autistisch kind) te komen zorgen, voor een aangekondigd loon van 150 euro per maand. Eerst had ze een speciaal paspoort gekregen. Ze leefde in het gezin waar ze instond voor de kinderen, het huishouden, het eten klaarmaken, de was en de strijk. Haar werkgever had in België de eerste stappen gezet bij de Belgische dienst Protocol van Buitenlandse Zaken, om voor haar een bijzonder verblijfsdocument te regelen. Dit werd geweigerd omdat viceconsuls niet voor dat soort privileges in aanmerking komen. De werkneemster had vervolgens een aanvraag voor een verblijfsvergunning ingediend, wat haar is geweigerd (geen uitzonderlijke omstandigheden die rechtvaardigen dat dit verzoek in België wordt geformuleerd). Daarop heeft ze bij de Sociale Inspectie een klacht ingediend om de omstandigheden aan te klagen waarin ze was tewerkgesteld en om in aanmerking te kunnen komen voor het statuut van slachtoffer van mensenhandel.

De arbeidsauditeur had de Dienst Vreemdelingenzaken erover ingelicht dat zijn ambt een gunstig advies uitbracht om de werkneemster het slachtofferstatuut toe te kennen. Het dossier was immers geseponeerd omdat haar werkgever op dat ogenblik diplomatiek onschendbaar was en dus niet strafrechtelijk kon worden vervolgd.

Als diplomatiek ambtenaar en familielid van een diplomaat riepen de werkgevers de immuniteit van rechtsvervolging in, waardoor de rechtbank zich onbevoegd moest verklaren. Na een gedetailleerd onderzoek van de Conventie van Wenen en van de periodes tijdens dewelke de werkgever (en zijn echtgenote) onschendbaar waren, heeft de rechtbank de exceptie van onbevoegdheid verworpen. Het is immers op het ogenblik waarop de rechtbank een uitspraak doet dat ze moet nagaan of de

514 Arb. Brussel Franstalig, 18 juni 2015, 4de k. (beroep ingediend door een van de werkgevers).

hoven en rechtbanken bevoegd zijn om kennis te nemen van een vordering en niet op het ogenblik waarop de dagvaarding werd betekend. In casu waren de werkgevers naar Marokko teruggekeerd en was de echtgenoot niet langer diplomaat. Net zo min als zijn (ex-)echtgenote kon hij nog langer aanspraak maken op onschendbaarheid.

De rechtbank heeft geoordeeld dat mensenhandel was aangetoond: terwijl de werkneemster zich aanvankelijk enkel met de kinderen van het koppel moest bezighouden, moest ze uiteindelijk ook het huishouden en de boodschappen doen, eten klaarmaken, de was en de strijk doen. Ze sliep in de kamer van de kinderen. Ze kreeg 150 euro per maand, sociale dekking had ze niet en ze moest steeds beschikbaar zijn. Een uurrooster had ze ook niet en haar bewegingsvrijheid was zeer beperkt. De rechtbank heeft er in dit verband op gewezen dat het al dan niet afnemen van het paspoort van de werkneemster bij haar aankomst en het verbod dat ze al dan niet had gekregen om het appartement te verlaten, nog geen noodzakelijke omstandigheden vormden om van het misdrijf mensenhandel te kunnen spreken. De rechtbank heeft geoordeeld dat de werkneemster door de betrokkenen was aangeworven, gehuisvest en opgevangen om haar te doen werken in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid.

De rechtbank heeft het verzoek om schadevergoeding voor mensenhandel ontvankelijk en gegrond verklaard. Ze heeft de werkneemster daarom de gevraagde morele schadevergoeding toegekend. De rechtbank heeft overigens ook de heropening van de debatten gevraagd zodat de werkneemster het bedrag van het achterstallige loon kon berekenen waarop ze aanspraak kan maken onder de vorm van een schadevergoeding. En dit rekening houdend met de gepresteerde uren zoals berekend door de rechtbank en om haar vroegere werkgevers de mogelijkheid te bieden over de aldus uitgevoerde berekeningen te debatteren.

2.4. | Uitbuiting van de bedelarij

In een verstekvonnis, dat gepresenteerd werd in het vorig jaarverslag[515], veroordeelde de **correctionele rechtbank van Brussel** vier beklaagden voor mensenhandel wegens uitbuiting van de bedelarij[516].

De vier Roemeense beklaagden vormden één familie, die de bedelarij van Roemeense landgenoten met een fysieke handicap organiseerde en uitbuitte.

Door middel van observaties werd hun modus operandi aan het licht gebracht. De beklaagden en de slachtoffers begaven zich naar drukke en publieke plaatsen. Ze hielden de slachtoffers vanop een zitbank, tramhalte of bushalte constant in het oog. De slachtoffers gingen af en toe naar de beklaagden om discreet hun inkomsten af te geven. In ruil kregen ze dan soms iets te eten of te drinken. Ze woonden in erbarmelijke omstandigheden in bij de daders. Daarnaast zouden de beklaagden vanuit Roemenië ook andere bedelaars naar hier hebben gehaald. Die werden door hun andere familieleden uitgebuit.

De vier daders werden bij verstek allen tot een gevangenisstraf van vijf jaar veroordeeld. De rechtbank sprak ook een verbeurdverklaring uit voor 39.868 euro. Dat is het bedrag dat de familie op vijftien maanden met de bedelarij zou verdiend hebben. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde in deze zaak, kreeg een symbolische schadevergoeding van 1 euro.

De beklaagden tekenden verzet aan en de **rechtbank** deed opnieuw uitspraak in een **vonnis van 19 mei 2016**[517]. Ze betwistten dat er sprake was van exploitatie van bedelarij. Ze argumenteerden dat binnen de Romacultuur iedereen solidair is met elkaar. Ze vormen een gemeenschap en familie. De bedelarij gebeurt uit menselijk lijden en de noodzaak om te overleven. Ze riepen in dat er een sterke familiale band bestond met de slachtoffers.

De rechtbank meende echter dat er in het strafdossier voldoende elementen zijn die aantonen dat de slachtoffers werden uitgebuit. De rechtbank volgde de argumenten van de vermeende familiale band niet. De verklaringen daarover in het strafdossier waren tegenstrijdig. De slachtoffers konden geen informatie geven over de familieverhoudingen en een van de beklaagden had bij een eerste verhoor verteld dat ze de slachtoffers hadden aangetroffen in het Noordstation in Brussel. De rechtbank oordeelde dat solidariteit haar grenzen kent. Uit het strafdossier bleek dat de beklaagden hulpeloze personen van Roemeense nationaliteit met een zeer zware fysieke handicap ronselden, hen mee naar België brachten of lieten overkomen om hen hier te huisvesten en te laten werken in zeer mensonwaardige omstandigheden.

De beklaagden hadden een controlefunctie en namen het

515 Corr. Brussel, 3 maart 2015, 60ste k. Zie Jaarverslag Mensenhandel en Mensensmokkel 2015, *Schakels verbinden*, deel 2, hoofdstuk 4, punt 1.3., p. 123.

516 Zie in dit verband ook de focus van dit verslag (deel 2).

517 Corr. Brussel, 19 mei 2016, 60ste k. (definitief).

bedelgeld in ontvangst. Dat geld hielden zij voor zichzelf, de slachtoffers hielden niets over aan de bedelactiviteiten. Uit het financieel onderzoek bleek dat de beklaagden grote bedragen overmaakten aan hun familie in Roemenië. De rechtbank achtte het ook voor bewezen dat de beklaagden een gewoonte gemaakt hadden van hun activiteiten. Toch waren er niet voldoende bewijzen dat de bedelactiviteiten gebeurden in het kader van een vereniging. De beklaagden waren familiaal wel goed georganiseerd maar dat wijst niet op een vereniging zoals bedoeld in het Strafwetboek. Die verzwarende omstandigheid werd dus niet weerhouden.

De rechtbank herleidde de straf tot een gevangenisstraf van 44 maanden, een deel met uitstel, en hoge geldboetes. Er werden ook grote bedragen verbeurdverklaard die rechtstreeks uit de bewezen misdrijven voortvloeien.

De schadevergoeding voor Myria van 1 symbolische euro werd bevestigd.

3. MENSENSMOKKEL

Criminele organisatie van Vietnamese smokkel

In een beslissing van **22 april 2016** heeft de **correctionele rechtbank van Brussel**[518] vijf beklaagden met de Vietnamese nationaliteit, waarvan drie bij verstek, veroordeeld voor mensensmokkel, onder andere tegenover drie minderjarigen. Samen met een zesde beklaagde werden ze ook veroordeeld om op verschillende manieren actief te zijn geweest binnen een criminele organisatie.

De beklaagden waren betrokken bij een internationaal netwerk van smokkelaars. Personen die uit Vietnam afkomstig waren, werden tegen een aanzienlijke vergoeding hoofdzakelijk naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld. De helft van de reis werd betaald bij het vertrek uit Vietnam, de andere helft door de familie zodra de overtocht was geslaagd. Een reis naar België of Frankrijk kostte zo'n 20.000 euro, een reis naar Engeland 5.000 à 6.000 euro meer. Het geld werd betaald aan de ouders van de hoofdbeklaagde. Hij stond aan het hoofd van de organisatie. Een andere beklaagde beheerde de kassa en stond in voor de logistiek van de organisatie. Een derde fungeerde als chauffeur.

Personen die naar Engeland wilden gaan, werden ondergebracht in safehouses in Brussel en vervolgens naar de parking van Groot-Bijgaarden gebracht. Daar stapten ze op vrachtwagens richting Calais en vervolgens Verenigd Koninkrijk (ofwel in de cabine van de vrachtwagen met medeweten van de chauffeur, ofwel in de oplegger te midden van de lading, soms met gevaar voor eigen leven).

Leden van de organisatie die contacten legden om mensen afkomstig uit Oekraïne via Oost-Europa of via Zuid-Europa te kunnen aanvoeren, stippelden routes uit in de landen waar de kandidaat-migranten doorheen trokken.

De feiten zijn aan het licht gekomen na de ontdekking van verschillende mensen zonder papieren in vrachtwagenopleggers in Groot-Bijgaarden en Calais. De meeste betrokkenen en de modus operandi konden op basis van telefoontaps worden blootgelegd. Ook zijn verschillende observaties uitgevoerd. Bankonderzoek heeft geldtransfers via Western Union vanuit België en andere West-Europese landen naar Vietnam blootgelegd.

Het hoofd van de organisatie werd bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van 10 jaar en een boete van 90.000 euro.

PAG-ASA en Myria hadden zich burgerlijke partij gesteld en kregen elk 1 euro.

Koerdisch-Palestijnse smokkelbende

In een dossier dat eerder in dit verslag aan bod komt[519], boog de **correctionele rechtbank van Brugge op 21 oktober 2015**[520] zich over een dossier van een Koerdisch-Palestijnse smokkelbende die personen via Brugge en daarna via de zeehaven van Zeebrugge naar het Verenigd Koninkrijk smokkelde. De feiten dateren van einde 2014 tot begin 2015. De zaak kwam aan het rollen toen de Scheepvaartpolitie in Zeebrugge vluchtelingen aantrof in een vrachtwagen. Na ondervraging van de slachtoffers kwam de politie informatie te weten op basis waarvan een verder gerechtelijk onderzoek gevoerd werd via telefoontap en observaties.

De slachtoffers werden op vrachtwagens richting Zeebrugge geplaatst. Via een Facebook-groep kwamen smokkelaars en vluchtelingen met elkaar in contact. De personen moesten tussen de 1.800 euro voor één poging en 3.500 euro voor meerdere pogingen betalen. Voor 6.000 pond werden bepaalde personen omgekocht om een succesvolle afloop te garanderen.

518 Corr. Brussel Franstalig, 22 april 2016, 47ste k. (definitief voor de beklaagden die veroordeeld werden op tegenspraak).

519 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 3.1.

520 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 21 oktober 2015, 17de k. (definitief).

Twee hoofdbeklaagden werden beschouwd als hoofd van de bende en hadden de smokkelactiviteiten als hoofdbezigheid. De eerste beklaagde is de organisator. Hij besliste wie werd gesmokkeld en tegen welke bedragen. De tweede beklaagde pikte vluchtelingen op en bracht ze naar de snelwegparkings waar hij gepaste vrachtwagens uitzocht. Soms werkte hij ook als chauffeur voor andere smokkelaars. Beiden hadden een zeer minachtende houding tegenover de slachtoffers (ze spraken van 'dieren').

Twee andere beklaagden leverden hand- en spandiensten. De ene was automecanicien en zorgde voor tijdelijke huisvesting van de slachtoffers en hij maakte publiciteit voor de smokkelactiviteiten. De andere was tussenpersoon tussen potentiële klanten en die organisator. Hij begeleidde en briefte de slachtoffers. Deze laatste beweerde zelf ook eerder slachtoffer te zijn geweest van smokkelpraktijken. Door zijn precaire verblijfssituatie zou hij de facto gedwongen zijn tot die feiten.

De beklaagden werden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De rechtbank veroordeelde de twee hoofdbeklaagden tot gevangenisstraffen van respectievelijk 4 jaar en 5 jaar, en tot hoge geldboetes. De twee andere daders werden vrijgesproken voor enkele verzwarende omstandigheden. Zij kregen elk 1 jaar gevangenisstraf. Er werden ook hoge bedragen en verschillende zaken verbeurdverklaard. Uit het onderzoek bleek dat een deel van het geld naar het thuisland was doorgesluisd.

Myria had zich burgerlijke partij gesteld en kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

Koerdisch-Afghaanse mensensmokkelbende

In een ander dossier, dat ook aan bod komt in dit jaarverslag[521] sprak de **correctionele rechtbank van Gent**[522] zich **op 1 juni 2015** uit over feiten van mensensmokkel van mensen zonder papieren naar het Verenigd Koninkrijk vanuit parkings langs snelwegen. Het onderzoek naar de feiten gebeurde via onder meer telefonieonderzoek, luchtsteun en warmtedetectie, uitlezing van gsm-toestellen en vaststellingen door de politiediensten ter plaatse.

Drie beklaagden werden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De eerste en tweede beklaagde werden vervolgd voor feiten in de periode december 2014-januari 2015. De derde beklaagde voor feiten van een nacht in december 2014. De feiten speelden zich af op de parking aan de E17 in Gentbrugge. De beklaagden hielpen daar mensen zonder papieren in vrachtwagens te klimmen die naar het Verenigd Koninkrijk reden. De slachtoffers betaalden een som tussen 1.500 euro en 2.200 euro. Het waren vaak Koerden, en ook Albanezen. De eerste beklaagde stuurde de tweede en derde beklaagde aan. Hij stond duidelijk in een hiërarchisch hogere positie en was de beheerder en organisator van de parking. De eerste beklaagde maakte deel uit van een veel grotere internationale mensensmokkelstructuur en ontving instructies van een Iraanse dame in Nederland. Zij zorgde ook voor de aanvoer van 'passagiers' die moesten gesmokkeld worden. Zij is diegene die gecontacteerd werd als het transport gelukt was. Ze werkte via verschillende tussenpersonen, allemaal smokkelaars. Zij zorgde ook voor de financiële transacties, de opbrengsten werden verdeeld onder de verschillende smokkelaars. Daarnaast was er ook een safehouse in het Brusselse waar de mensen zonder papieren bij aankomst werden opgevangen. De contacten werden vaak gelegd via een café in het Brusselse, dat diende als ontmoetingsplaats. De tweede en derde beklaagde verbleven in een chalet aan de parking gelegen. Ze vingen daar mensen zonder papieren op en voorzagen hen van voedsel en dekens in afwachting van een vrachtwagen. Ze keken uit dat er geen politie in de buurt was en kozen de vrachtwagens uit, vooral Hongaarse, op aangeven van de eerste. Ze sneden de vrachtwagens open zodat de mensen zonder papieren er konden in klimmen. De tweede beklaagde zou op een bepaald ogenblik geprobeerd hebben uit de structuur te stappen maar werd bedreigd met de dood en geslagen en met kokend water mishandeld door een van de tussenpersonen. Uit de informatie in het strafdossier blijkt dat de derde beklaagde ook wachtte op transport naar het Verenigd Koninkrijk en daarvoor diensten verleende. In totaal was er sprake van minstens elf transporten waarbij 43 slachtoffers betrokken waren.

De rechtbank achtte de feiten van mensensmokkel voor elk van de beklaagden bewezen, en ook de verzwarende omstandigheden. De rechtbank sprak zware boetes uit die werden vermenigvuldigd met het aantal slachtoffers: voor de eerste beklaagde waren dat 43 personen, voor de tweede beklaagde 37 transporten en voor de derde beklaagde drie personen. Daarnaast werd de eerste beklaagde veroordeeld tot een gevangenisstraf van 40 maanden. Hij was in 2005 in Frankrijk al veroordeeld voor gelijkaardige feiten. De tweede beklaagde werd veroordeeld tot 18 maanden, de derde bij verstek tot één jaar. De rechtbank veroordeelde ook de verbeurdverklaring van geldsommen. Myria, dat zich burgerlijke partij stelde, kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

521 Zie deel 2, hoofstuk 2, punt 3.2.
522 Corr. Gent, 1 juni 2015, 28ste k. (beroep).

De eerste beklaagde ging in beroep tegen het vonnis maar het **hof van beroep van Gent**[523] bevestigde de beslissing van de rechtbank.

Albanese mensensmokkelbende

Deze zaak draait rond een goed gestructureerde smokkelbende met internationale vertakkingen in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Nederland en Frankrijk. Het bewijs werd voornamelijk verkregen via telefoontap. De **correctionele rechtbank van Brussel** heeft zich hierover uitgesproken in een **vonnis van 6 oktober 2015**[524].

De beklaagden maakten deel uit van een criminele organisatie die in België aangekomen Albanese onderdanen naar het Verenigd Koninkrijk smokkelde. De slachtoffers werden bij hun aankomst in Brussel of Gent opgevangen door de smokkelaars en in panden ondergebracht in de buurt van het Brusselse Zuidstation. Vandaar werden de personen naar verschillende parkings gebracht langs autosnelwegen in Vlaanderen waar ze in vrachtwagens werden geladen. Andere bendeleden zorgen ervoor dat slachtoffers van Brussel naar Nederland geraakten en vandaar naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld werden. De feiten dateren van einde 2013 tot midden 2014. De bende had ook contacten met vrachtwagenbestuurders die de (garantie)transporten uitvoerden. De slachtoffers betaalden tussen de 2.500 euro en 5.700 euro, of zelfs tot 6.000 pond per persoon, naargelang het om een transport zonder of met garantie ging. Soms kregen ze valse Roemeense identiteitsdocumenten. Naargelang de prijs werden de slachtoffers gesmokkeld in de cabine of de laadruimte van de vrachtwagens. Soms moeten ze zich verstoppen in kartonnen dozen in vrachtwagens. Er werden ook mensen in de lege tank van een transportwagen voor vloeistoffen verstopt. Sommige slachtoffers verkleedden zich als priesters. De bagage en gsm-toestellen werden van de slachtoffers afgenomen en nadien per post opgestuurd naar het Verenigd Koninkrijk als het transport gelukt was. Er bevonden zich veel minderjarige kinderen onder de gesmokkelde slachtoffers. Ouders met kleine kinderen werd gevraagd om medicatie te geven tijdens het smokkeltraject om ze te kalmeren. Door misbruik te maken van het vertrouwen of de lichtgelovigheid van de slachtoffers werd geld van hen afgetroggeld. Sommige beklaagden deden zich voor als hooggeplaatste functionarissen of medewerkers van de ambassade om op die manier geld te ontnemen van hun slachtoffers.

Elf beklaagden worden vervolgd, onder wie zowel organisatoren als uitvoerders van de smokkelactiviteiten, voor onder meer mensensmokkel met verzwarende omstandigheden zoals het feit dat sommige slachtoffers minderjarig waren. Verschillende beklaagden waren niet aan hun proefstuk toe. Een van de verdachten werd in 2004 al eens veroordeeld voor mensensmokkel, een andere voor moord. De elf beklaagden worden allemaal veroordeeld tot gevangenisstraffen van zes jaar, vijf jaar, drie jaar en twee jaar en tot hoge geldboeten.

Myria stelde zich burgerlijke partij en kreeg een symbolische schadevergoeding van 1 euro.

Iraanse mensensmokkelbende

De **correctionele rechtbank van Antwerpen**[525] sprak zich uit op 31 maart 2015 over een zaak van mensensmokkel vanuit Iran naar België. De feiten deden zich voor in 2011. Drie slachtoffers stelden zich burgerlijke partij.

De beklaagde smokkelde de drie slachtoffers vanuit Iran via Turkije, Griekenland en Italië uiteindelijk naar België. Hij vroeg hiervoor zeer hoge bedragen, tot 16.500 euro. Er werd gebruikgemaakt van valse identiteitsdocumenten. Hij hield de slachtoffers voor dat hij verblijfsdocumenten voor hen kon bekomen. Hij hielp hen bij het indienen van een fictieve asielaanvraag. De beklaagde schuwde bovendien bedreigingen en geweld niet. Een van de slachtoffers zou hij verplicht hebben diefstallen te plegen. Het strafdossier was samengesteld uit telefonieonderzoek, verklaringen en andere elementen.

De rechtbank oordeelde de beklaagde schuldig aan mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De rechtbank oordeelde ook dat er sprake was van een volledig netwerk van personen dat klaarstond voor de beklaagde in Iran, Turkije en verschillende Europese landen om medewerking te verlenen. Alleen de verzwarende omstandigheid dat misbruik werd gemaakt van de kwetsbare situatie van de slachtoffers werd niet bewezen geacht. Volgens de rechtbank stond de precaire situatie van de slachtoffers niet vast, er werd niet aangetoond dat zij zich om sociaaleconomisch redenen in een precaire administratieve toestand verkeerden voor zij in contact kwamen met de beklaagde.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 40 maanden en een geldboete. De slachtoffers kregen alle drie een forfaitaire schadevergoeding voor de geleden morele en materiële schade van 2.500 euro toegekend.

523 HvB Gent, 3 november 2015, 4de k.

524 Corr. Brussel Nederlanstalig, 6 oktober 2015, 51ste k. (beroep vastgelegd in december 2016).

525 Corr. Antwerpen, 31 maart 2015, k. AC4 (definitief).

Mensenhandel en mensensmokkel via studentenvisa

In deze zaak, behandeld door de **correctionele rechtbank van Leuven in een vonnis van 12 mei 2015**[526], werd de beklaagde vervolgd voor feiten tussen 2009 en 2010 van zowel mensenhandel als mensensmokkel. De beklaagde had een netwerk opgezet om Nigeriaanse studenten op pseudo-legale wijze in België te krijgen. Hij zorgde dat verschillende Nigeriaanse onderdanen verblijfspapieren in België kregen als kandidaat-student via een studentenvisum door valse documenten bij een universiteit of hogeschool. Aan de hand van valse documenten werd een dossier voor een studentenvisum opgemaakt. De zogenaamde studenten kregen een intentieverklaring en een voorlopig studentenvisum waarmee ze in België een jaar tijd hadden om zich bij een universiteit of hogeschool in te schrijven en de nodige taallessen Nederlands konden volgen. De slachtoffers betaalden hiervoor 2.300 euro per persoon. Geen enkele van de kandidaat-studenten heeft zich uiteindelijk ingeschreven bij een universiteit of hogeschool. De praktijken kwam aan het licht doordat de Belgische ambassade in Nigeria opvallend veel aanvragen studentenvisa vaststelde: 62 studenten in totaal. Van 19 personen kon vastgesteld worden dat zij effectief naar België gekomen waren. De beklaagde werd bijgestaan door andere personen die ook via hem in België waren geraakt. Hij gebruikte hen als loopjongen of 'boy' om voor hem zaken te regelen. Zo was er iemand die zijn bankrekening ter beschikking stelde, iemand die de aanvraagdossiers bij de hogescholen indiende… De opbrengsten van die activiteiten gebruikte de beklaagde om te investeren in onroerende goederen in Lagos, Nigeria. Ook dat deed hij via tussenpersonen zodat hij zo lang mogelijk zelf buiten beeld kon blijven.

Het gerechtelijk onderzoek werd gevoerd aan de hand van afluistermaatregelen, huiszoekingen, verklaringen van 'studenten' en studentenadministraties, een rogatoire opdracht in Nigeria en een financieel onderzoek.

De beklaagde werd vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Hij werd ook vervolgd voor mensenhandel met als doel de slachtoffers tegen hun wil een misdrijf te doen plegen met verzwarende omstandigheden. Beklaagde zou ook verschillende kandidaat-studenten seksueel misbruikt hebben, meer bepaald toen bleek dat ze niet konden betalen. Hij zou gedreigd hebben hen terug naar Nigeria te sturen. Hij misbruikte de kwetsbare positie van deze personen en zou verschillenden verplicht hebben homoseksuele betrekkingen met hem te hebben. Daarnaast werd hij ook vervolgd voor het gebruik van valse namen, valsheid in geschrifte en het witwassen van crimineel geld.

Daarnaast zou hij personen gedwongen hebben allerlei hand- en spandiensten te laten verrichten. Hij gebruikte de loopjongens of 'boys' onder meer voor het verzamelen en verzenden van documenten, het legaliseren van documenten, het bewaren van documenten, het in ontvangst nemen van geld, het ophalen van de 'studenten' op de luchthaven. Een van de slachtoffers had zich burgerlijke partij gesteld. Hij beweerde dat hij jarenlang seksueel misbruikt was door de beklaagde. De raadkamer had de beklaagde voor de feiten van verkrachting, aanranding van de eerbaarheid en toebrengen van slagen en verwondingen echter al buiten vervolging gesteld.

De beklaagde betwistte de feiten niet maar wel dat hij een crimineel opzet had. Hij wou zijn landgenoten helpen en handelde om humanitaire redenen of uit vriendschap.

Volgens de rechtbank is de grens tussen mensenhandel en mensensmokkel vrij dun en mensensmokkel kan evolueren naar mensenhandel wanneer de vrije wil in het gedrang komt. De rechtbank oordeelde de tenlasteleggingen van mensensmokkel als bewezen. Behalve voor de tenlastelegging van de verzwarende omstandigheid van mensensmokkel dat misbruik werd gemaakt van de kwetsbare toestand achtte de rechtbank als onvoldoende bewezen. Uit het strafdossier bleek dat de (ouders van de) slachtoffers zelf contact opnamen met de beklaagde en met hem onderhandelden over de prijs en op welke manier het kon gebeuren (adoptie, schijnhuwelijk, etc…). Ook de feiten van seksueel misbruik van verschillende mannelijke studenten konden niet onmiddellijk worden bewezen uit het strafdossier. De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel hiervoor niet bewezen. Verschillende slachtoffers hadden in het kader van een statuut van slachtoffer van mensenhandel belastende verklaringen daarover afgelegd. Volgens de rechtbank waren er onvoldoende objectieve bewijzen dat de personen door de beklaagde onder druk waren gezet om deel te nemen aan de criminele activiteiten. Ze hadden namelijk zelf ook een voordeel genoten.

De beklaagde was in het verleden al eens veroordeeld tot een werkstraf voor mensensmokkel. De rechtbank veroordeelde de dader tot twee jaar gevangenisstraf, een hoge geldboete en de verbeurdverklaring van geldsommen.

Ook Myria stelde zich burgerlijke partij en kreeg een schadevergoeding van 1 euro. De vordering van het slachtoffer werd afgewezen aangezien de feiten van mensenhandel ten aanzien van hem niet voor bewezen geacht werden.

526 Corr. Leuven, 12 mei 2015, 17de k. (beroep).

Tewerkstellingsfraude

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** sprak zich ook uit over verschillende zaken[527] van tewerkstellingsfraude.

Het ging over verschillende losstaande situaties waarbij de beklaagden tegen betaling hun identiteit ter beschikking stelden aan personen die onwettig op het grondgebied verbleven met het oog op tewerkstelling van deze personen. Die personen werkten gedurende verschillende periodes vooral via interimkantoren bij verschillende bedrijven. De beklaagden werden vervolgd voor mensensmokkel met het oog op het verkrijgen van een vermogensvoordeel met verzwarende omstandigheden. In de vier zaken achtte de rechtbank de feiten bewezen en veroordeelde ze de beklaagden.

4. RAAD VAN STATE, AFDELING BESTUURS-RECHTSPRAAK: ARREST INZAKE ARTIKEL 134*QUINQUIES* VAN DE NIEUWE GEMEENTEWET

De vennootschap en de zaakvoerder van een café in de Antwerpse prostitutiewijk hadden een vordering tot schorsing wegens uiterst dringende noodzakelijkheid ingediend bij de Raad van State. Deze vordering beoogde de schorsing van de uitvoering van het verbod die de Antwerpse burgemeester had opgelegd, om tijdens een periode van 3 maanden een activiteit of exploitatie binnen dit café uit te oefenen, op straffe van een dwangsom van 3.000 euro per dag in geval van niet-naleving ervan.

De burgemeester had deze beslissing getroffen op grond van artikel 134*quinquies* van de nieuwe gemeentewet. Dat artikel bepaalt dat "indien er ernstige aanwijzingen zijn dat in een inrichting feiten plaatsvinden van mensenhandel als bedoeld in artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek of feiten van mensensmokkel als bedoeld in artikel 77*bis* van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, kan de burgemeester, na voorafgaand overleg met de gerechtelijke instanties, en na de middelen van verdediging van de verantwoordelijke te hebben gehoord, besluiten deze inrichting te sluiten voor de duur die hij bepaalt. (...). De burgemeester is gemachtigd om de inrichting te doen verzegelen indien het sluitingsbesluit niet wordt nageleefd. (...). De sluitingsmaatregel duurt maximum zes maanden. Na het verstrijken van deze termijn vervalt het besluit van de burgemeester".

De verzoekers waren twee jaar daarvoor reeds in dit verband door de burgemeester verhoord. Die had hen laten weten dat hij van plan was de zaak op grond van dit artikel te sluiten. Zo ver is het toen niet gekomen maar de verzoekers waren formeel verwittigd en er was hen uitdrukkelijk gevraagd een einde te maken aan gedragingen binnen hun zaak die de openbare orde en veiligheid in het gedrang brachten. Er was hen meegedeeld dat in geval er nieuwe feiten van mensenhandel werden vastgesteld, men niet zou aarzelen om maatregelen te treffen. Wat dan ook is gebeurd met de beslissing van de burgemeester van 29 april 2016. Die had vooraf al navraag gedaan bij de procureur des Konings of hij daar bezwaren tegen had. De procureur liet weten dat hij er geen had, te meer omdat er bij hem twee strafdossiers met betrekking tot deze zaak hangende waren. Het ging daarbij om onderzoeken naar smokkel van jonge Nigeriaanse vrouwen, die bij hun aankomst in België door de exploitant naar de bewuste zaak werden meegenomen, om er als prostituees klanten te lokken en het geld dat ze hadden verdiend aan de pooier te overhandigen.

De verzoekers riepen verschillende middelen in ter ondersteuning van hun verzoek. Het eerste had betrekking op de schending van de verdediging bij de behandeling van de administratieve vordering tot sluiting van de zaak**.** Het tweede op het feit dat de betwiste beslissing niet voldoende was gemotiveerd. In zijn **arrest van 17 mei 2016** heeft de **Raad van State**[528] beide middelen verworpen. Wat de motivering van de betwiste akte betreft, verwijst de Raad naar de uittreksels uit deze akte en wijst hij er onder andere op dat uit talrijke elementen blijkt dat de exploitante haar bijdrage heeft geleverd tot de illegale praktijken, door de werk-'omstandigheden' van de jonge

527 Corr. Antwerpen 5 januari 2016, k. AC4, nr. 56 (bij verstek); Corr. Antwerpen 5 januari 2016, k. AC4, nr. 57 (bij verstek); Corr. Antwerpen, 1 maart 2016, k. AC4, nr. 1070; Corr. Antwerpen, 1 maart 2016, k. AC4, nr. 1071.

528 Raad van State, afdeling bestuursrechtpraak: arrest van 17 mei 2016, nr. 234.755.

Afrikaanse vrouwen in haar zaak te vergemakkelijken, wat haar geld opleverde en haar een reputatie bezorgde.

De verzoekers riepen ook een derde middel in, met name dat de getroffen maatregel niet in verhouding stond tot het nagestreefde doel, een middel dat door de Raad van State ook is verworpen. Bij de getroffen beslissing werd immers niet de maximale duur van 6 maanden toegepast. De verzoekers waren trouwens in het verleden al verwittigd dat indien dat soort feiten zich nogmaals voordeed, de gemeente zou overgaan tot sluiting van de zaak. Het viel overigens te vrezen dat die feiten zich zouden herhalen. In plaats van maatregelen te treffen om de problematiek van mensenhandel binnen hun zaak te bestrijden, minimaliseerden de verzoekers de feiten of negeerden ze die zelf.

De Raad van State heeft dan ook de vordering tot schorsing wegens uiterst dringende noodzakelijkheid verworpen.

Deel 4
Kerncijfers van de actoren mensenhandel en mensensmokkel

De cijfers in dit deel komen van de zes actoren die in België een rol spelen in mensenhandeldossiers en zo mogelijk in mensensmokkeldossiers. De cijfers en hun evolutie in de periode 2011-2015 schetsen een zeker beeld van de overheidsaanpak van mensenhandel en mensensmokkel.

Dit zijn de zes actoren:

- de politie, met informatie uit de Algemene Nationale Gegevensbank;
- de Sociale Inspectiediensten;
- het College van Procureurs-generaal, met informatie over de vervolgingen door de parketten;
- de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
- PAG-ASA, Payoke en Sürya: de gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers;
- de Dienst Strafrechtelijk Beleid, met informatie over veroordelingen.

INLEIDING

De kerncijfers mensenhandel in dit onderdeel heeft Myria gekregen van de zes actoren die in ons land een rol spelen in mensenhandeldossiers. Voor zover die actoren ook actief zijn rond mensensmokkel, worden ook die cijfers weergegeven. Deze cijfers, en hun evolutie in de periode 2011-2015 laten toe om een zeker beeld te vormen van de overheidsaanpak van mensenhandel en mensensmokkel.

Dit zijn de zes actoren:

1. de politie, met informatie uit de Algemene Nationale Gegevensbank;
2. de Sociale Inspectiediensten;
3. het College van Procureurs-generaal, met informatie over de vervolgingen door de parketten;
4. de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
5. PAG-ASA, Payoke en Sürya: de gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers;
6. de Dienst Strafrechtelijk Beleid, met informatie over veroordelingen.

Per gegevensbron geven we telkens:
- een omschrijving van de aard en herkomst van de data;
- een voorstelling met een korte commentaar van de data;
- waar gepast: een analyserende nabeschouwing over het data-onderdeel of aanvullende informatie.

Onderlinge afstemming rond deze cijfers tussen de actoren ontbreekt. Dat maakt ze onvoldoende geschikt als basis om het beleid te evalueren en strategische analyses te ondersteunen. Die manco's vormen ook een niet te verwaarlozen beperking van de rapportagemogelijkheden ten aanzien van de Europese instellingen.

1. DATA VAN DE POLITIE

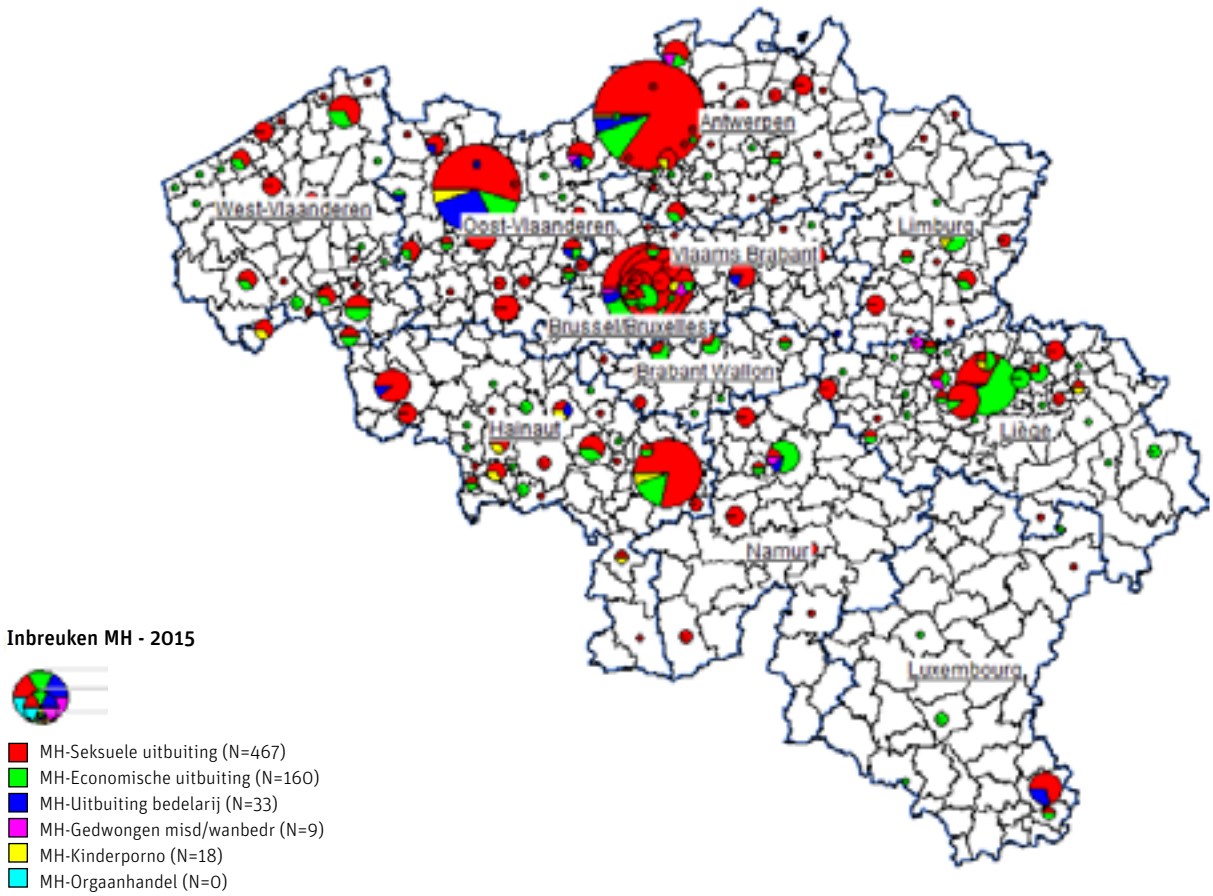
1.1. | Omschrijving

De federale gerechtelijke politie levert informatie aan onder de vorm van kaarten. Die zijn het werk van de strategische analisten van de Directie Bestrijding van de Criminaliteit tegen Personen die zich baseren op gegevens uit de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) van de politie. Die gegevens tonen de evolutie van het politie-optreden van de laatste vijf jaar (zolang is het precies dat er gebruik wordt gemaakt van dezelfde syntaxis).

Voor het onderdeel mensensmokkel kiezen we ervoor om, naast de ANG-gegevens, ook gebruik te maken van gegevens die afkomstig zijn van de Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie (DAO).

1.2. | Data over mensenhandel

Figuur 1. Inbreuken mensenhandel per gemeente en per uitbuitingsvorm (Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Tabel 1. Inbreuken mensenhandel per jaartal en per uitbuitingsvorm (Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Jaar	Seksuele uitbuiting	Kinderpornografie	Economische uitbuiting	Bedelarij	Gedwongen plegen van misdrijven	Organenhandel	Totaal
2011	481	85	333	47	10	1	**957**
2012	466	51	321	44	13	1	**896**
2013	586	201	273	33	14	1	**1.108**
2014	460	13	166	38	15	1	**693**
2015	467	18	160	33	9	0	**687**

Vaststellingen en tendensen

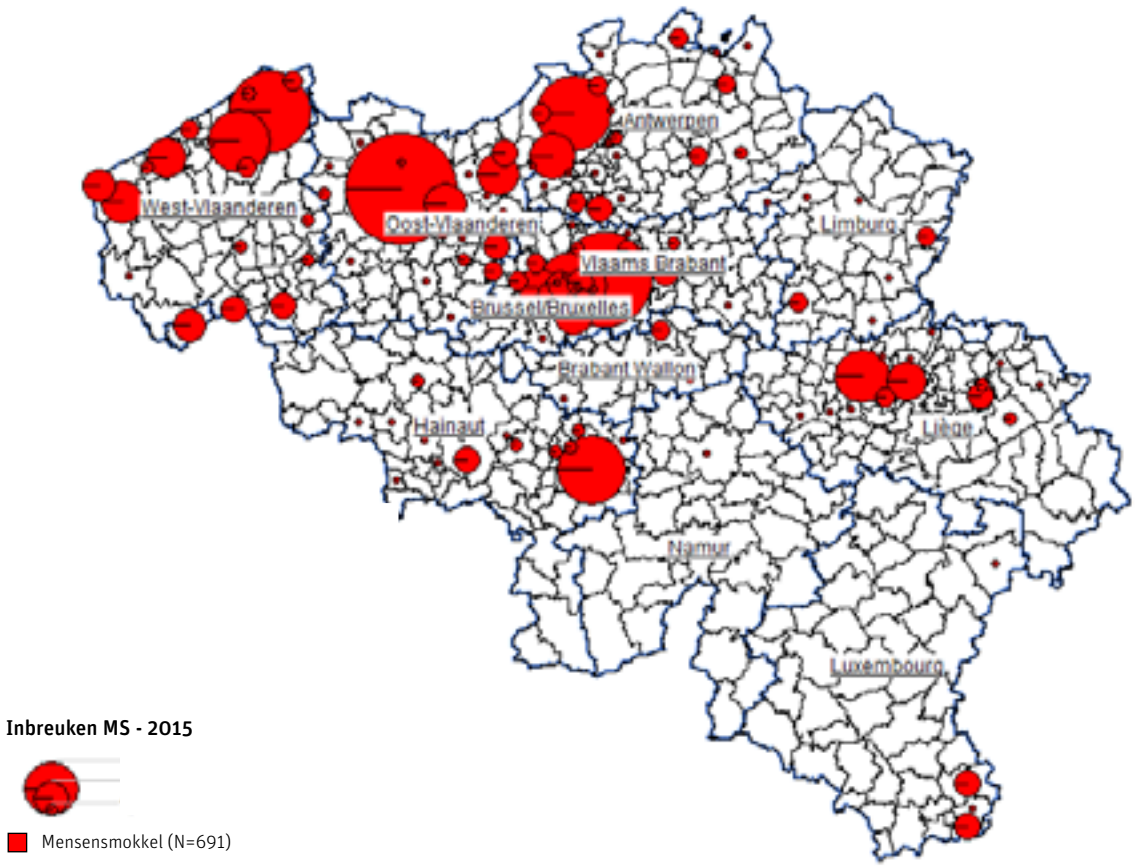
- Seksuele en economische uitbuiting blijven de twee meest verspreide uitbuitingsvormen, maar alleen de seksgerelateerde inbreuken (seksuele uitbuiting en kinderpornografie) vertonen een lichte stijging tussen 2014 et 2015. Voor alle andere uitbuitingsvormen is er sprake van een lichte daling. Globaal ligt het totaal van 2015 op hetzelfde niveau als 2014.
- De daling van de inbreuken mensenhandel met het oog op economische uitbuiting versterken het beeld van een verschuiving naar de vaststellingen door de Sociale Inspectiediensten.
- Voor het eerst in jaren is er geen enkel feit van mensenhandel met het oog op orgaanhandel vastgesteld.
- Over de sterke schommelingen inzake de vaststellingen die mensenhandel linken aan kinderpornografie, zie het Jaarverslag 2013, *Bruggen Slaan*.
- Het verhoogde aantal vaststellingen in de regio Kortrijk en Doornik is opmerkelijk.
- Hoe dan ook blijkt 2015 het jaar met het laagste totaal aantal vaststellingen, sinds men de huidige syntaxis aanhoudt in de ANG.

1.3. | Data over mensensmokkel

De hiernavolgende data, zijn alle afkomstig uit de ANG. De hiernavolgende kaart werkt met slechts één cijfer voor mensensmokkel dat niet alleen de inbreuken mensensmokkel omvat, maar ook hulp bij binnenkomst of instandhouding van onwettig verblijf (artikel 77 van de vreemdelingenwet) en zelfs de situaties waarin het illegaal verblijf werd vastgesteld in combinatie met een element van smokkel of uitbuiting ...

Deze kaart laat toe om voor 2015 de omvang van het aantal feiten van mensensmokkel te zien volgens een welbepaalde syntaxis die ruimer is dan de inbreuken op zich. Figuur 2 brengt de omvang van het fenomeen in kaart en tabel 2 zijn evolutie over de laatste vijf jaar.

Figuur 2. Omvang van het fenomeen mensensmokkel per gemeente (Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Tabel 2. Evolutie van het aantal feiten van mensensmokkel
(Bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie)

Jaar	Aantal
2011	268
2012	233
2013	597
2014	627
2015	691

1.4. | Data over intercepties van vreemdelingen in onwettig verblijf

De data van dit onderdeel zijn gebaseerd op de administratieve verslagen van de Dienst Vreemdelingenzaken, ten behoeve van de politie. Ze worden opgesteld naar aanleiding van intercepties door de politie, wanneer die om een instructie vraagt van de DVZ.

De evolutie van die data vormt een van de vele indicatoren van de evolutie van vreemdelingen die in onwettig verblijf worden aangetroffen. Hoewel ze niet strikt gelinkt kunnen worden aan mensensmokkel, vormen die data een op te volgen indicator.

Tabel 3. Aantal geïntercepteerde personen (Bron: Federale Gerechtelijke Politie)

Nationaliteit	2011	2012	2013	2014	2015
Afghanistan	455	669	649	400	**803**
Albanië	399	647	772	693	**840**
Algerije	6.337	6.384	4.897	3.726	**2.666**
Amerikaans Samoa	0	0	0	1	**0**
Amerikaanse Maagden-eilanden	0	0	0	2	**0**
Andorra	0	0	0	0	**1**
Angola	63	58	59	76	**81**
Antigua en Barbuda	0	1	0	0	**0**
Argentinië	2	9	4	9	**4**
Armenië	299	272	273	253	**157**
Australië	6	5	2	5	**4**
Azerbeidzjan	16	11	20	18	**28**
Bangladesh	84	77	118	123	**114**
Barbados	0	1	0	0	**1**
België	20	21	12	15	**1**
Benin	13	15	20	33	**43**
Bhutan	10	14	4	3	**1**
Bolivia	3	3	7	4	**3**
Bosnië en Herzegovina	151	241	254	130	**88**
Brazilië	578	432	389	378	**308**
Bulgarije	673	727	610	357	**303**
Burkina Faso	26	31	42	28	**34**
Burundi	31	24	19	24	**18**
Cambodja	0	4	2	2	**2**
Canada	7	6	6	5	**2**
Centraal-Afrikaanse Republiek	3	3	4	6	**22**
Chili	19	24	24	26	**6**
China	236	216	215	198	**182**
Colombia	10	18	24	17	**17**
Comoren	1	2	0	3	**0**
Congo-Brazzaville	3	5	7	55	**26**
Congo-Kinshasa	242	316	372	367	**322**
Costa Rica	1	1	0	0	**2**
Cuba	28	31	25	22	**13**
Cyprus	0	0	0	1	**0**
Denemarken	0	0	1	1	**2**
Djibouti	5	2	5	5	**5**
Dominica	0	0	0	4	**6**
Dominicaanse Republiek	16	19	21	10	**15**
Duitsland	16	10	18	47	**28**
Ecuador	44	32	33	22	**22**
Egypte	162	110	158	155	**112**
El Salvador	0	0	4	5	**3**
Equatoriaal-Guinea	4	3	2	1	**3**
Eritrea	94	66	124	452	**192**
Estland	7	6	6	7	**9**
Ethiopië	13	16	6	24	**34**
Filipijnen	29	32	20	28	**22**
Finland	1	2	6	0	**1**
Frankrijk	146	128	199	175	**270**
Gabon	13	13	30	15	**24**
Gambia	38	47	51	44	**50**
Georgië	164	226	183	254	**201**
Ghana	89	120	103	154	**128**
Griekenland	9	6	6	15	**9**
Guatemala	5	5	1	2	**5**
Guinee	192	198	259	315	**296**
Guinee-Bissau	7	11	5	9	**5**
Guyana	2	4	1	3	**7**
Haïti	1	1	3	2	**2**
Honduras	2	0	1	0	**4**
Hongarije	35	27	29	50	**39**
Ierland	7	8	7	15	**8**
India	654	592	633	493	**385**
Indonesië	9	2	4	3	**4**
Irak	573	403	328	313	**1.251**
Iran	472	492	397	455	**945**
Israël	21	16	26	24	**19**
Italië	54	33	75	57	**75**
Ivoorkust	50	44	68	65	**78**
Jamaica	6	4	10	5	**3**
Japan	5	3	6	0	**0**
Jemen	8	7	7	0	**0**
Jordanië	16	14	28	15	**10**
Kaapverdië	7	5	2	6	**9**
Kameroen	136	179	261	263	**301**
Kazachstan	10	8	25	8	**6**
Kenia	12	26	19	20	**22**
Kirgizië	17	12	14	6	**6**
Kiribati	0	1	0	0	**0**
Koeweit	27	11	12	32	**20**
Kosovo	309	230	238	235	**216**
Kroatië	159	120	164	124	**161**
Laos	1	1	0	2	**0**
Letland	25	40	17	37	**18**
Libanon	100	82	88	71	**79**

Nationaliteit	2011	2012	2013	2014	2015
Liberia	24	39	40	34	**34**
Libië	212	217	195	197	**182**
Litouwen	107	65	65	87	**91**
Luxemburg	0	1	3	2	**0**
Macedonië	146	170	139	122	**140**
Madagaskar	1	0	2	4	**1**
Malawi	1	1	0	1	**0**
Maleisië	3	2	1	2	**2**
Mali	16	41	37	36	**41**
Malta	4	1	1	1	**1**
Marokko	4.580	4.562	4.320	4.259	**3.528**
Marshall-eilanden	0	0	0	0	**1**
Mauritanië	68	89	85	69	**59**
Mauritius	4	5	9	5	**6**
Mexico	7	6	7	15	**13**
Moldavië	62	38	46	53	**56**
Monaco	0	0	0	0	**1**
Mongolië	140	194	125	111	**96**
Montenegro	15	9	16	17	**10**
Mozambique	0	0	0	1	**0**
Myanmar	1	3	2	4	**6**
Namibië	0	0	1	0	**0**
Nederland	35	27	25	38	**63**
Nepal	43	56	69	58	**49**
Nicaragua	0	2	3	1	**1**
Nieuw Zeeland	0	0	1	3	**1**
Niger	14	22	37	37	**35**
Nigeria	209	231	266	265	**265**
Noord-Korea	9	6	2	1	**1**
Noorwegen	3	0	1	3	**2**
Oeganda	4	6	5	6	**5**
Oekraïne	153	188	161	243	**265**
Oezbekistan	7	7	6	9	**7**
Oman	0	1	1	0	**0**
Onbekende nationaliteit	443	581	665	566	**239**
Oostenrijk	1	3	3	11	**6**
Pakistan	455	478	489	454	**416**
Palestijnse Autoriteit	864	582	395	318	**186**
Panama	1	0	2	2	**1**
Paraguay	6	4	3	7	**4**
Peru	6	7	12	9	**5**
Polen	392	487	482	470	**468**
Portugal	20	40	36	30	**30**
Roemenië	2.555	2.256	2.472	2.023	**1.782**
Rusland	279	296	283	274	**193**

Nationaliteit	2011	2012	2013	2014	2015
Rwanda	17	27	26	48	**45**
Sao Tomé en Principe	2	1	2	1	**0**
Senegal	94	101	115	127	**117**
Servië	598	659	698	506	**582**
Sierra Leone	31	30	33	46	**63**
Singapore	0	0	1	0	**0**
Slovenië	7	5	6	7	**11**
Slowakije	116	107	123	127	**130**
Soedan	33	52	56	97	**108**
Somalië	189	150	170	217	**233**
Spanje	39	58	59	41	**65**
Sri Lanka	22	47	22	33	**12**
Staatsloze	15	26	23	4	**20**
Suriname	40	39	45	92	**67**
Swaziland	0	0	0	1	**0**
Syrië	150	376	504	1.039	**1.636**
Tadzjikistan	7	1	1	5	**1**
Taiwan	0	0	1	0	**0**
Tanzania	15	13	26	25	**19**
Thailand	15	17	17	22	**21**
Togo	31	25	41	44	**61**
Trinidad en Tobago	2	0	0	0	**1**
Tsjaad	13	13	17	16	**33**
Tsjechië	60	67	65	52	**51**
Tunesië	1.459	1.215	1.023	999	**855**
Turkije	301	348	276	303	**229**
Turkmenistan	0	1	0	0	**0**
Uruguay	0	2	1	0	**2**
Venezuela	12	8	5	11	**11**
Verenigd Koninkrijk	26	25	13	23	**34**
Verenigde Arabische Emiraten	3	3	1	2	**5**
Verenigde Staten	22	19	30	23	**10**
Vietnam	80	125	63	55	**90**
Vluchteling	0	1	2	0	**0**
Westelijke Sahara	4	1	1	2	**2**
Wit-Rusland	18	36	22	16	**13**
Zambia	0	0	0	1	**3**
Zimbabwe	2	0	5	1	**1**
Zuid Soedan	0	0	0	0	**1**
Zuid-Afrika	9	5	5	5	**3**
Zuid-Korea	2	0	3	2	**0**
Zweden	7	0	4	5	**8**
Zwitserland	1	3	4	0	**0**
TOTAAL	27.820	28.014	26.556	24.874	24.037

Tabel 4. Aantal Geïntercepteerde personen / jaar (Bron: Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie)

Jaar	Aantal onderscheppingen
2007	24.573
2008	25.678
2009	27.952
2010	25.551
2011	27.820
2012	28.014
2013	26.556
2014	24.874
2015	24.037
2016 (jan-mei)	12.752

2. DATA VAN DE SOCIALE INSPECTIE-DIENSTEN

2.1. | Omschrijving

Controle-acties worden doorgaans uitgevoerd door de Sociale Inspectie van de FOD Sociale Zekerheid en de politiediensten (Federale Politie of Lokale Politie) en soms ook door de Dienst Toezicht Sociale Wetten van de FOD Werk (TSW) in bepaalde sectoren (exotische restaurants, schoonmaakbedrijven, land- en tuinbouwbedrijven, confectieateliers, prostitutie)[529]. De controles zijn soms ook gericht op bepaalde plaatsen waar mensen worden tewerkgesteld (bouwplaatsen, schroothandel, bosbedrijven, marktplaatsen ...) en waar de politie- of inspectiediensten informatie hebben gekregen over potentiële exploitatie (informatie van de arbeidsauditeur bijvoorbeeld).

Vanaf 2016 is de opsporing van mensenhandel-inbreuken en socialedumpingpraktijken, nog meer dan voorheen, een prioriteit voor de Sociale Inspectie. Dat is misschien ook al te merken in de vaststellingen voor 2015. De basis voor de data van de Sociale Inspectie is een cijferdocument met gegevens volgens vijf parameters: de landen waaruit de slachtoffers afkomstig zijn, de economische sectoren, de types van inbreuken, het aantal inbreuken en het aantal werknemers voor wie overtredingen zijn vastgesteld.

Die gegevens zijn het resultaat van de statistische verwerking van alle processen-verbaal: enerzijds pro justitia's verzonden aan de procureur des Konings of aan de arbeidsauditeur, anderzijds de strafrapporten gericht aan de arbeidsauditeur, aan de procureur of aan de onderzoeksrechter wanneer het onderzoek op last van die laatste is gebeurd.

2.2. | Voorstelling van de data over mensenhandel

Tabel 5. Processen-verbaal voor inbreuken mensenhandel met het oog op economische uitbuiting (Bron: Sociale Inspectie)

	2011	2012	2013	2014	2015
Processen-verbaal	33	38	29	37	58
Aantallen werknemers	46	123	69	48	425

In 2015 stelde de Sociale Inspectie 58 processen-verbaal op met vaststellingen van inbreuken mensenhandel met het oog op economische uitbuiting[530].

425 werknemers in totaal is een enorm hoog aantal, zeker in vergelijking met de voorgaande jaren. Op onze vraag om verheldering leverde de Sociale Inspectie ons enkele elementen ter verklaring: liefst 329 van de 425 werknemers die in totaal waren betrokken bij de vaststellingen mensenhandel die de Sociale Inspectie deed in 2015, waren tewerkgesteld in de transportsector. Het gaat onder meer om 168 Bulgaren en 139 Slovaken. De vaststellingen volgen uit de afronding van een

529 Zie: *Jaarverslag 2010, Toezicht Sociale Wetten*, hoofdstuk 8. De strijd tegen de Mensenhandel, www.werk.belgie.be.

530 58 processen-verbaal, waarvan 19 pro justitia's, betreffende 372 werknemers en 39 strafrapporten, betreffende 53 werknemers.

aantal complexe fraudedossiers in de transportsector. Socialedumpingdossiers vergen grondige onderzoeken die veel capaciteit en tijd vragen. Steeds vaker worden in die socialedumpingdossiers indicatoren van economische uitbuiting vastgesteld, vaak met chauffeurs uit Oost-Europese EU-landen als slachtoffers.

De hoge cijfers zijn ten slotte ook het resultaat van verscherpte prioriteiten en dito aanpak, met verscherping van de focus mensenhandel/economische uitbuiting bij de Sociale Inspectie.

Voor een goed begrip is het ook belangrijk te weten dat het gaat om dossiers die in 2015 werden afgesloten, maar eerder werden opgestart en betrekking hebben op feiten die zich uitstrekken over meerdere jaren.

Van de 425 werknemers die betrokken waren bij de vastgestelde inbreuken in 2015, verwees de Sociale Inspectie 74 personen door naar een gespecialiseerd centrum voor begeleiding van slachtoffers van mensenhandel. Hierna volgen hun nationaliteiten.

Tabel 6. Processen-verbaal mensenhandel 2015 (n = 58) volgens de economische sectoren waarop ze betrekking hebben (Bron: Sociale Inspectie)

Sector	Processen-verbaal
Bouw	14
Horeca	14
Kleinhandel	11
Wegtransport	9
Garages	2
Groothandel	2
Schoonmaak	1
Andere	5
Totaal	**58**

Tabel 7. Processen-verbaal voor inbreuken mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, volgens de belangrijkste sectoren en nationaliteiten van de betrokken werknemers (2015) (Bron: Sociale Inspectie)

Nationaliteit	Sector
170 Bulgaren	waarvan 168 in de transportsector
140 Slovaken	waarvan 139 in de transportsector
24 Kroaten	allen in de bouw
18 Marokkanen	waarvan 8 in de bouw en 5 in de horeca
11 Indiërs	waarvan 10 in de horeca
8 Esten	allen in de transportsector
8 Tsjechen	allen in de transportsector

Tabel 8. Aantal processen-verbaal in functie van de sector en de nationaliteit van de slachtoffers: Mensenhandel (economische uitbuiting, art. 433*quinquies*, 3°) (Bron: Sociale Inspectie)

Landen	Sport en recreatie	Koerier en postdiensten	Transport	Huishoude-lijk werk	Groot- en Detailhandel	Horeca	Bouw	TOTAAL
Algerije					1			1
Bulgarije						2		2
Burkina Faso					1			1
China - Volksrepubliek						2		2
Congo - Volksrepubliek				1				1
Guinee					1			1
Hongarije						1		1
India					1	10		11
Kroatië (Republiek)							13	13
Lesotho				1				1
Marokko		2		1	2	4	8	17
Nigeria - Federale Republiek	1							1
Pakistan					4			4
Polen						1	2	3
Republiek Slovakije						1		1
Roemenië			2				1	3
Rusland (Federatie)				1				1
Slovenië (Republiek)							1	1
Tunesië					1	1	4	6
Turkije							2	2
Andere							1	1
Totaal	**1**	**2**	**2**	**4**	**11**	**22**	**32**	**74**

Tabel 9. Werknemers ten aanzien waarvan mensenhandel werd vastgesteld in 2015 en die doorverwezen werden naar de gespecialiseerde centra (n = 74) en hun nationaliteit (Bron: Sociale Inspectie)

Landen	Werknemers
Marokko	17
Kroatië	13
India	11
Tunesië	6
Pakistan	4
Polen	3
Roemenië	3
Bulgarije	2
China	2
Turkije	2
Andere	11
Totaal	**74**

Vaststellingen en tendensen

- Marokkanen zijn in 2015, net als in 2014, de meest voorkomende slachtoffers in pv's van de Sociale Inspectie;
- Kroaten zijn voor het eerst prominent aanwezig, wat samenvalt met de toetreding van Kroatië tot de EU en met prominente aanwezigheid van EU-slachtoffers in de bouw;
- Slovaakse en Bulgaarse werknemers bevinden zich nauwelijks in deze doorverwijzingscijfers, ondanks hun zeer grote aanwezigheid in pv's, met name in de transportsector.

3. DATA VAN DE PARKETTEN

3.1. | Omschrijving

De hiernavolgende gegevens zijn afkomstig van de statistische analisten van het College van Procureurs-generaal. Ze zijn een weergave van de informatie die bekend is over de zaken die in de loop van 2015 zijn binnengekomen bij de correctionele parketten.

De gegevens hebben twee klassieke 'intrinsieke' beperkingen: het betreft uitsluitend zaken ten laste van meerderjarigen en de gegevens van het parket van Eupen ontbreken.

Op 1 april 2014 trad het nieuwe gerechtelijke landschap in werking, waardoor de voorstelling van de cijfers dit jaar voor de eerste keer gebeurt conform de nieuwe gerechtelijke indeling in 14 parketten in eerste instantie: 13 bij de rechtbanken van eerste aanleg en het federaal parket.

Een belangrijker manco zijn de dossiers die door de arbeidsauditeurs worden afgehandeld. Hoewel de arbeidsauditoraten kunnen registreren in het REA/TPI-systeem, dat de basis vormt voor die datacollectie, gebeurt dat niet systematisch. Daarom ontbreken in de tabellen hierna de gegevens over zaken die zijn binnengekomen bij de auditoraten. Die structurele onderrapportage is een belangrijke tekortkoming.

De zaken die in deze tabellen zijn opgenomen, kunnen zaken betreffen met één of meerdere daders, maar ook zaken waarvan de dader (nog) niet bekend is.

3.2. | Voorstelling van de data over mensenhandel

Tabel 10. Binnenkomende zaken bij de parketten in 2011, 2012, 2013, 2014 en 2015, voor zaken mensenhandel, volgens ressort en uitbuitingsfinaliteit (Bron: College van Procureurs-generaal, statistische analisten)

MENSENHANDEL		37L: Seksuele uitbuiting (art. 33*quinquies* §1, 1°)	29E: Uitbuiting van de bedelarij (art. 433*quinquies* §1, 2°)	55D: Uitbuiting van werk (art. 433*quinquies* §1, 3°)	55E: Illegale wegname organen (art. 433*quinquies* §1, 4°)	55F: Doen plegen van misdrijven (art. 433*quinquies* §1,5°)	Totaal
ANTWERPEN	2011	31	2	41	0	3	**77**
	2012	27	0	28	0	4	**59**
	2013	26	1	38	0	2	**67**
	2014	26	2	26	1	1	**56**
	2015	45	2	30	0	2	**79**
BRUSSEL	2011	99	5	30	1	1	**136**
	2012	111	4	46	0	3	**164**
	2013	116	5	35	1	14	**171**
	2014	26	3	25	0	7	**61**
	2015	25	2	23	0	4	**54**
GENT	2011	15	1	42	0	0	**58**
	2012	28	1	35	0	3	**67**
	2013	22	2	52	0	6	**82**
	2014	38	3	30	0	1	**72**
	2015	47	6	27	0	5	**85**
LUIK	2011	21	0	25	0	4	**50**
	2012	16	2	32	1	2	**53**
	2013	22	4	43	0	15	**84**
	2014	14	6	25	0	7	**52**
	2015	20	0	26	0	2	**48**
BERGEN	2011	4	0	27	0	5	**36**
	2012	5	0	22	0	5	**32**
	2013	9	0	16	0	1	**26**
	2014	6	0	9	0	0	**15**
	2015	14	0	18	0	1	**33**
FEDERAAL PARKET	2011	0	0	0	0	1	**1**
	2012	3	0	1	1	1	**6**
	2013	1	0	0	0	1	**2**
	2014	1	0	0	0	1	**2**
	2015	0	0	0	0	0	**0**
TOTAAL	2011	170	8	165	1	14	**358**
	2012	190	7	164	2	18	**381**
	2013	196	12	184	1	39	**432**
	2014	111	14	115	1	17	**258**
	2015	151	10	124	0	14	**299**

Vaststellingen en tendensen

- Met 299 binnengekomen zaken in 2015 stellen we een kleine, maar wellicht relevante, stijging vast, in vergelijking met 2014 dat het laagste cijfer kende sinds 2008;
- Die stijging wordt vooral vastgesteld bij zaken van seksuele uitbuiting, terwijl net dat soort dossiers in 2014 spectaculair was gedaald, voornamelijk in het ressort Brussel;
- Nochtans zijn het alle andere ressorten die deze stijging laten zien, behalve Brussel. In Antwerpen gaat het zelfs om een sterke stijging, zowel in absolute als in relatieve termen;
- De lichte stijging van het aantal binnengekomen zaken mensenhandel met het oog op uitbuiting van werk verdient enig voorbehoud omdat de dossiers van de arbeidsauditoraten niet zijn opgenomen en er dus geen globaal beeld kan geschetst worden.

3.3. | Voorstelling van de data over mensensmokkel

Tabel 11. Binnenkomende zaken bij de parketten in 2010, 2012, 2013, 2014 en 2015, voor zaken mensensmokkel en andere inbreuken, volgens ressort (Bron: College van procureurs-generaal, statistische analisten)

MENSENSMOKKEL		55G (art. 77*bis*, 77*ter*, 77*quater* en 77*quinquies* Vreemdelingenwet)
ANTWERPEN	2010	21
	2012	36
	2013	29
	2014	18
	2015	26
BRUSSEL	2010	61
	2012	138
	2013	108
	2014	114
	2015	72
GENT	2010	228
	2012	129
	2013	127
	2014	177
	2015	250
LUIK	2010	13
	2012	13
	2013	14
	2014	5
	2015	9
BERGEN	2010	2
	2012	3
	2013	6
	2014	3
	2015	4
FEDERAAL PARKET	2010	0
	2012	4
	2013	5
	2014	0
	2015	3
TOTAAL	2010	325
	2012	323
	2013	289
	2014	317
	2015	364

Vaststellingen en tendensen

- Het aantal binnengekomen zaken is merkbaar gestegen in 2015, zeker in het licht van de relatieve stabiliteit in de voorgaande jaren;
- Het ressort Gent, met alle smokkeldossiers van Oost- en West-Vlaanderen staat afgetekend op kop voor de binnenkomende zaken mensensmokkel.

4. DATA VAN DE DIENST VREEMDE-LINGENZAKEN

4.1. | Omschrijving

De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) rapporteerde in het verleden in zijn activiteitenverslagen vrij uitgebreid over het optreden van zijn cel Minderjarigen/Slachtoffers van Mensenhandel (MINTEH). Die rapportage werd in 2015 ingrijpend ingeperkt. Toch maakt de cel nu nog een specifieke rapportage voor Myria voor de opmaak van het cijferonderdeel in dit jaarverslag.

In dit data-onderdeel bekijken we eerst de informatie over de slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel die in 2015 voor het eerst een verblijfsdocument ontvingen. Vervolgens belichten we het totaalaantal verblijfsdocumenten dat in 2015 voor alle slachtoffers in procedure is afgegeven. Wanneer er verzwarende omstandigheden zijn, kunnen ook slachtoffers mensensmokkel een verblijfsdocument ontvangen.

4.2. | Slachtoffers mensenhandel die in 2015 voor het eerst een verblijfsdocument ontvingen

Tabel 12. Slachtoffers mensenhandel die in 2014 voor het eerst een verblijfsdocument ontvingen (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken, Cel MINTEH, Coralie Craeye)

Jaar	Aantal
2009	107
2010	123
2011	129
2012	127
2013	116
2014	138
2015	117

Voor 2015 gaat het om 117 slachtoffers, een uitgesproken daling in vergelijking met 2014.

Tabel 13. Slachtoffers mensenhandel die in 2015 een eerste verblijfsdocument ontvingen, volgens geslacht, leeftijd en uitbuitingsvorm (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken, Cel MINTEH, Lionel Brackman)

Leeftijd	Seksuele uitbuiting			Economische uitbuiting			Andere uitbuitingsvormen			Totaal		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
<18	4	1	5	0	1	3	0	3	6	**4**	**5**	**14**
18-25	15	19	22	19	18	9	0	1	1	**34**	**38**	**32**
26-30	8	12	7	13	26	6	0	0	0	**21**	**38**	**13**
>30	10	11	10	47	41	43	0	5	5	**57**	**57**	**58**
Totaal	**37**	**43**	**44**	**79**	**86**	**61**	**0**	**9**	**12**	**116**	**138**	**117**
Mannen	***1***	***5***	***2***	***67***	***74***	***52***	***0***	***5***	***9***	***68***	***84***	***63***
Vrouwen	***36***	***38***	***42***	***12***	***12***	***9***	***0***	***4***	***3***	***48***	***54***	***54***

Vaststellingen en tendensen

- Voor het eerst sinds 2011 (15) neemt het aantal minderjarige slachtoffers van mensenhandel opnieuw toe. Na 5 minderjarigen in 2014, gaat het in 2015 om 14 minderjarige slachtoffers, waarvan 5 in omstandigheden van seksuele uitbuiting en 6 in andere uitbuitingsomstandigheden (bedelarij en/of gedwongen plegen van misdrijven);
- Het aantal mannen dat in het slachtofferstatuut stapte, daalt opnieuw, na het hoogtepunt van 2014, zowel in absolute (63) als in relatieve cijfers (54%);
- De algemene daling is vooral toe te schrijven aan de daling van slachtoffers van economische uitbuiting;
- Het relatief aandeel van nieuwe slachtoffers van seksuele uitbuiting stijgt opnieuw, nadat 2013 het hoogste relatieve aandeel slachtoffers van economische uitbuiting ooit had laten zien.

Tabel 14. Slachtoffers mensenhandel die in 2015 een eerste verblijfsdocument ontvingen, volgens de meest voorkomende nationaliteiten en de uitbuitingsvorm (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken, Cel MINTEH, Lionel Brackman)

Nationalité	Seksuele uitbuiting	Economische uitbuiting	Andere	Totaal
Roemenië	5	8	10	**23**
Marokko	0	11	0	**11**
India	0	10	1	**11**
Nigeria	9	1	0	**10**
Hongarije	6	2	0	**8**
Albanië	5	1	0	**6**
Thailand	5	0	0	**5**
Bulgarije	2	3	0	**5**
Benin	0	4	0	**4**
Kameroen	3	0	0	**3**
Bangladesh	0	3	0	**3**
Algerije	0	3	0	**3**

Vaststellingen en tendensen

- Voor het vierde jaar op rij maken Marokko en Roemenië samen het hoogste aantal slachtoffers uit. Roemenië deelt de tweede plaats met India;
- Slachtoffers uit India en Nigeria zijn prominenter aanwezig in deze tabel dan in 2014 nog het geval was;
- Liefst 10 Roemeense slachtoffers zijn in andere uitbuitingsvormen dan seksuele en economische uitbuiting terug te vinden (bedelarij en gedwongen plegen van misdrijven).

Tabel 15. Verblijfsdocumenten afgeleverd in 2012, 2013, 2014 en 2015 (Bron: DVZ)

	2012		2013		2014		2015		Totaal			
									2012	2013	2014	2015
	M	V	M	V	M	V	M	V	M&V	M&V	M&V	M&V
BGV 45 dagen (MH)	18	18	18	12	22	11	11	6	**36**	**30**	**33**	**17**
Immatriculatie-attest (IA)	70	73	69	48	86	53	64	51	**143**	**117**	**139**	**115**
Verlenging IA	4	8	8	7	6	5	9	14	**12**	**15**	**11**	**23**
Tijdelijk BIVR (MH)	61	45	62	38	57	28	59	31	**106**	**100**	**85**	**90**
Verlenging BIVR (MH)	285	158	293	168	300	150	304	122	**441**	**461**	**450**	**426**
Onbeperkt BIVR (MH)	15	20	25	21	16	17	0	6	**35**	**46**	**33**	**6**
Tijdelijk BIVR (Humanitair)	2	2	1	1	1	1	12	17	**4**	**2**	**2**	**29**
Verlenging BIVR (Humanitair)	17	34	10	21	14	17	24	12	**51**	**31**	**31**	**36**
Onbeperkt BIVR (Humanitair)	7	4	14	12	10	12	19	17	**11**	**26**	**22**	**36**
Bijlage 13 (BGV)	3	4	7	4	5	9	1	1	**7**	**11**	**14**	**2**
Verlenging Bijlage 13	0	0	0	0	0	0	0	0	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**482**	**366**	**507**	**332**	**517**	**303**	**503**	**277**	**848**	**839**	**820**	**780**

Deze tabel is voorlopig het enige overzicht om een indicatie te geven van het aantal personen dat zich in het statuut mensenhandel bevindt. Een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR), dat tijdelijk is en/of verlengd wordt, is steeds een BIVR voor een periode van zes maanden. Normaal ontvangen slachtoffers er dus twee per jaar zolang ze in het statuut zitten. De 426 verlengingen van een BIVR (MH) betreffen dus ongeveer 213 individuele slachtoffers.

Vaststellingen en tendensen

- De 780 beslissingen tot afgifte of verlenging van een verblijfstitel hebben zowel betrekking op de nieuwe slachtoffers van 2014, als die van vóór 2013 die zich in een fase van het statuut bevinden en tegenover wie één of meerdere beslissingen zijn genomen;
- Het aantal machtigingen tot verblijf voor onbepaalde duur om humanitaire redenen is het hoogste van de voorbije jaren;
- Het aantal 'instapdocumenten' (bevelen om het grondgebied binnen de 45 dagen te verlaten en immatriculatieattesten) is sterk teruggevallen, en geeft aan dat die praktijk gaandeweg aan belang inboet.

4.3. | Data over de slachtoffers mensensmokkel in 2015

Ook mensen die het slachtoffer zijn van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden kunnen een beroep doen op het slachtofferstatuut. Voor die slachtoffers zal alleen een verblijfstitel worden afgeleverd wanneer er bijvoorbeeld geweld is gebruikt of wanneer ze minderjarig zijn.

Tabel 16. Slachtoffers mensensmokkel onder verzwarende omstadigheden die in 2015 een eerste verblijfsdocument ontvingen (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken, Cel MINTEH)

Jaar	Aantal
2009	17
2010	14
2011	20
2012	30
2013	13
2014	18
2015	14

Het gaat om 14 slachtoffers in 2015: de helft jongens en de helft meisjes. 6 van hen waren minderjarig, 1 jongen en 5 meisjes. Van deze 6 minderjarigen, waren er 4 afkomstig uit Afghanistan.

Dit zijn de nationaliteiten:

- Afghanistan: 6
- Albanië: 3
- Iran: 2
- India, Nigeria en Ghana: 1

4.4. | Een data-onderdeel afkomstig van de Dienst Vreemdelingenzaken dat een indicator vormt voor de mensensmokkel-problematiek

Tabel 17. Aantal beslissingen van de DVZ als reactie op de administratieve verslagen van de politie naar aanleiding van inklimming op randparkings (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken)

Jaar	Laten beschikken	BGV	Opsluitingen
2015	1.063	2.602	251
2016 (tot 31/5/2016)	1.324	3.048	163

Tabel 18. Nationaliteiten van de personen die in België aangehouden werden naar aanleiding van transitmigratie (Bron: Dienst Vreemdelingenzaken)

Nationaliteit	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 (tot 31/5)
Afghanistan	201	164	255	157	167	474	352
Albanië	8	53	105	151	155	213	67
Algerije	678	508	490	159	113	138	83
Angola	1	0	0	0		18	1
Armenië		0	0	0			1
Bangladesh	2	21	7	6			1
Kameroen		0	2	0		0	
China	6	1	4	0	4	9	9
Colombia			3	0		0	
DR Congo	1	0	0	0		2	2
Egypte	2	20	4	6	9	5	32
Eritrea	34	52	49	89	236	126	178
Ethiopië	1	0	1	0	5	2	5
Georgië	2	0	1	0	1	0	
India	429	138	94	191	94	56	136
Indonesië		4	0	0			
Irak	181	70	58	30	37	775	979
Iran	235	267	302	229	290	758	1.747
Kosovo		0	1	4	4	12	6
Koeweit		14	5	5	23	16	5
Libanon	2	0	0	0	3	4	1
Liberia	1	0	0	0			37
Libië	8	18	10	10	10	6	
Mali	2	2	0	0			
Marokko	96	74	71	74	121	106	67
Mauritanië	4	2	1	0		1	
Moldavië	3	0	0	0			
Myanmar			1	1		0	
Nepal		0	3	0		0	1
Nigeria		0	0	1		0	0
Oekraïne		0	4	1		6	3
Pakistan	4	9	76	22	42	39	43
Palestina	204	78	48	15	11	9	37
Rusland		1	0	0			
Servië		0	2	0		0	
Somalië	15	24	0	6	8	25	25
Soedan	33	2	4	11	17	45	26
Sri Lanka	3	0	15	1	4	4	
Syrië	2	13	74	123	483	972	622
Tanzania		4	2	0		0	
Tunisië	44	43	21	8	23	22	26
Turkmenistan			1	0		0	
Turkije		7	16	10	9	9	6
Vietnam	160	42	95	9	13	54	25
Onbepaald	11	4	8	10	9	10	12
TOTAAL	**2.373**	**1.635**	**1.833**	**1.329**	**1.891**	**3.916**	**4.535**

5. DATA VAN DE GESPECIALISEERDE CENTRA VOOR SLACHTOFFERS

5.1. | Omschrijving

We rapporteren hier de cijfers van de slachtoffers voor wie de gespecialiseerde centra in de loop van 2015 een eerste begeleiding hebben opgestart. De cijfers over die nieuwe begeleidingen beantwoorden aan de typologie die in de rondzendbrief van 26 september 2008 is voorzien[531]. Zodra de eerste fase (reflectieperiode) is opgestart, en dus een bevel om het grondgebied te verlaten is afgeleverd, is er sprake van een begeleiding. De vorm van de psychosociale en juridisch-administratieve begeleiding verschilt van centrum tot centrum.

In dit jaarverslag vindt u alleen geïntegreerde tabellen, één voor mensenhandel en één voor mensensmokkel, die zowel de leeftijd, het geslacht, de nationaliteit en de uitbuitingsvorm weergeven. Elk van de gespecialiseerde centra heeft daartoe de nodige cijfers aangeleverd, die Myria telkens in één tabel heeft verwerkt.

De hiernavolgende tabellen leveren geen inzicht in de volledige begeleidingsactiviteit en opvangcapaciteit van de centra. Zo blijft de duur van de begeleiding, een erg belangrijke indicator, onbesproken omdat hij beter en meer terecht aan bod komt in een afzonderlijke beschrijving en analyse. De cijfers van de DVZ over de verlenging van documenten, in het kader van de mensenhandelprocedure, zijn wel een mogelijke indicator waarvan de evolutie van 2011 tot 2015 in Tabel 15 is terug te vinden.

Een rapportage over en analyse van de meldingen van personen voor wie geen begeleiding is opgestart, is binnen het bestek van dit verslag niet mogelijk, hoewel dat zeker relevant zou zijn voor de kennis van en het beleid rond mensenhandel en uitbuiting. De behandeling van alle aanmeldingen is een belangrijke verantwoordelijkheid voor de centra en betekent een grote werklast. Voor meer informatie nodigen we u uit om hun jaarverslagen te raadplegen.

Het Belgisch systeem vormt een gesloten systeem. De cijfers van de opgestarte begeleidingen door de gespecialiseerde centra en de afgegeven verblijfsdocumenten (DVZ) weerspiegelen daardoor logischerwijze die van de DVZ, zoals tabel 21 illustreert.

Tabel 19. Nieuwe begeleidingen opgestart door de gespecialiseerde centra voor slachtoffers mensenhandel én mensensmokkel, 2006-2015
(Bron: jaarverslagen Mensenhandel en mensensmokkel, Centrum)

Jaar	Aantal
2006	172
2007	179
2008	196
2009	158
2010	141
2011	153
2012	174
2013	148
2014	174
2015	153

5.2. | Voorstelling van de data slachtoffers mensenhandel

Tabel 20. Nieuwe begeleidingen opgestart door de gespecialiseerde centra, uitsluitend voor slachtoffers mensenhandel (Bron: jaarverslagen Mensenhandel en mensensmokkel, Centrum)

2010	2011	2012	2013	2014	2015
130	133	143	133	158	135

531 Zie: rondzendbrief van 26 september 2008 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel.

Tabel 21. Nieuwe begeleidingen opgestart in 2015 voor slachtoffers van mensenhandel, volgens uitbuitingsvorm, geslacht en leeftijdsgroep (Bron: gespecialiseerde centra, bewerking Myria)

Nationaliteit	Seksueel				Bedelarij				Economisch				Organenhandel				Gedwongen plegen van misdrijven				TOTAAL
	Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		
	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	
Roemenië	0	6	0	0	0	1	0	2	0	2	0	7	0	0	0	0	0	1	0	0	**19**
Marokko	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	**13**
India	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	8	0	0	0	0	0	0	0	1	**13**
Nigeria	2	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**11**
Hongarije	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	**10**
Thailand	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**7**
België	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**6**
Albanië	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**5**
Bulgarije	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	**5**
Benin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	**4**
Algerije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
Bangladesh	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
Brazilië	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
Kameroen	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
Pakistan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
Tunesië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	**3**
Ecuador	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**2**
Egypte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	**2**
Iran	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	**2**
Bolivië	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Burkina Faso	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
DR Congo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Ivoorkust	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Kazachstan	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Madagascar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Nederland	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Oekraïne	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Polen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Rusland	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Senegal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Servië	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Slowakije	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Spanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Syrië	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Togo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Tsjechië	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
Turkije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	**1**
SUBTOTAAL	**2**	**51**	**1**	**1**	**0**	**2**	**0**	**2**	**1**	**9**	**1**	**63**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**0**	**1**	
TOTAAL	**55**				**4**				**74**				**0**				**2**				**135**

Vaststellingen en tendensen

- Voor het vijfde jaar op rij maken Marokko en Roemenië samen het hoogste aantal slachtoffers mensenhandel uit, al zette India zich wel naast Marokko in 2015;
- Nigeria en Hongarije, met respectievelijk 11 en 10 slachtoffers, vervolledigen de top vijf;
- Van de 5 minderjarige slachtoffers mensenhandel, zijn er 2 Nigeriaanse meisjes.

5.3. | Voorstelling van de data slachtoffers mensensmokkel

Tabel 22. Nieuwe begeleidingen opgestart in 2015 voor slachtoffers van mensensmokkel, volgens nationaliteit, geslacht en leeftijdsgroep (Bron: gespecialiseerde centra, bewerking Myria)

Nationaliteit	Smokkel				TOTAAL
	Vrouwen		Mannen		
	Min.	Maj.	Min.	Maj.	
Afghanistan	3	1	0	2	**6**
Iran	0	2	0	2	**4**
Albanië	0	1	0	2	**3**
Ghana	0	0	0	1	**1**
India	0	0	0	1	**1**
Nigeria	0	0	0	1	**1**
Pakistan	0	0	0	1	**1**
Somalië	0	0	1	0	**1**
TOTAAL	**3**	**4**	**1**	**10**	**18**

6. DATA VAN JUSTITIE

6.1. | Omschrijving

Op verzoek van Myria heeft de Dienst Strafrechtelijk Beleid informatie aangeleverd over de veroordelingen voor mensenhandel en mensensmokkel. Die statistieken zijn opgemaakt aan de hand van gegevens uit het Centraal Strafregister. Daarin staan de beslissingen ingeschreven die kracht van gewijsde hebben; ze zijn door de griffies van de hoven en rechtbanken aan het Strafregister overgemaakt. Die inschrijvingen gebeuren nog manueel (terwijl politie en parketten hun data geautomatiseerd verwerken).

6.2. | Voorstelling van de data inzake mensenhandel

De cijfers die hier worden voorgesteld zijn een weergave van het aantal definitieve veroordelingen, dus veroordelingen waartegen geen beroep meer mogelijk is. Eén veroordeling heeft derhalve betrekking op vonnissen of arresten, waarbij één of meerdere personen konden terechtstaan. De uitbuitingsvormen worden daarbij onvoldoende goed geregistreerd om ze in het kader van deze rapportage kenbaar te maken.

Tabel 23. Veroordelingen voor mensenhandel in 2015 (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid, volgens vaststelling op 15 december 2015)

Jaar	Veroordelingen
2011	81
2012	82
2013	90
2014	84
2015	50

Wat deze 50 vonnissen en arresten met veroordeling voor mensenhandel betreft: het gaat om 50 definitieve gerechtelijke uitspraken, met 93 veroordeelde personen. 30 zaken daarvan betreffen seksuele uitbuiting, 17 economische uitbuiting en 3 het onder dwang doen plegen van misdrijven.

Tabel 24. Verzwarende omstandigheden bij de 50 veroordelingen die uitgesproken zijn in 2015 voor feiten van mensenhandel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid)

Type verzwarende omstandigheden	Aantal
Door het gebruik van frauduleuze methodes, geweld, bedreigingen of andere vormen van dwang	26
Door het misbruik van de bijzonder kwetsbare situatie waarin het slachtoffer zich bevindt	30
Als de betrokken activiteit een gebruikelijke activiteit was	25
Als de betrokken activiteit de deelname inhoudt aan de hoofd- of bijkomende activiteit van een vereniging en dat de schuldige al dan niet de leiding erover heeft	29
Als het slachtoffer minderjarig is	30

Tabel 25. Straffen uitgesproken bij de 93 veroordelingen die uitgesproken zijn in 2015 voor feiten van mensenhandel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid)

Beslissing	Aantal
Gevangenisstraf	88
Gevangenisstraf met uitstel	52
Boete	79
Boete met uitstel	32
Verbeurdverklaring	50
Ontzetting uit rechten	52
Beroepsverbod	3
Werkstraf	1

Tabel 26. Belangrijkste nationaliteiten van de veroordeelden voor mensenhandel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid)

Nationaliteit	Aantal
België	32
Onbekend/niet opgetekend	13
Afghanistan	7
Roemenië	7
Albanië	4
Bulgarije	3
Frankrijk	2
Hongarije	2
India	2
Irak	2

Tabel 27. Geslacht van de veroordeelden voor mensenhandel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid)

Geslacht	Aantal
V	17
M	71
Niet vermeld	5
Totaal	**93**

6.3. | Voorstelling van de data inzake mensensmokkel

Tabel 28. Voorstelling van de veroordelingen voor mensensmokkel (Bron: Dienst Strafrechtelijk Beleid, volgens vaststelling op 16 maart 2016)

Nationaliteit	Aantal
België	21
Albanië	8
Bulgarije	5
Irak	5
Afghanistan	4
Iran	3
Roemenië	3
Somalië	3
Andere	18
Onbekend/niet-geëncodeerd	20
Totaal	**90**

Er is sprake van minimum 90 personen die in de loop van 2015 een definitieve veroordeling voor mensensmokkel opliepen.

BESLUIT

Bij meerdere data-onderdelen is er dit jaar een vooruitgang geboekt op vlak van de doelgerichtheid en de volledigheid van de informatie.

Tegelijk heeft de interdepartementale Coördinatiecel geen initiatieven meer genomen om de data-productie te coördineren of onderlinge afstemming tussen de actoren mogelijk te maken, al was het maar voor de rapportage aan de Europese instellingen.

Daarom roept Myria de cel op om werk te maken van een efficiëntere en beter gecoördineerde dataproductie inzake het fenomeen van mensenhandel en mensensmokkel en van het optreden van de overheden en alle betrokken actoren.

Deel 5
Aanbevelingen

1. STRIJD TEGEN MENSENHANDEL

a) *Sensibilisering van de eerstelijnsdiensten voor het slachtofferstatuut blijft noodzakelijk*

De eerstelijnsdiensten moeten verder gevormd worden over het doorverwijzingsmechanisme in het kader van het slachtofferstatuut mensenhandel.

We hebben in verschillende dossiers vastgesteld dat het doorverwijzingsmechanisme niet correct of helemaal niet toegepast werd. De slachtoffers kregen het slachtofferstatuut niet aangeboden en werden gerepatrieerd. In één dossier werd een slachtoffer in afwachting zelfs in de doorgangscel van de lokale politie opgesloten. In de meeste andere dossiers kwamen de slachtoffers wel in het statuut terecht.

In het Belgisch systeem staat de multidisciplinaire samenwerking van de eerstelijnsdiensten (politie- en inspectiediensten) met de medewerkers van de gespecialiseerde slachtoffercentra van mensenhandel centraal. We wensen nogmaals te herinneren dat relevante verklaringen voldoende zijn. De slachtoffers moeten in contact gebracht worden met de gespecialiseerde centra. Die moeten hiervoor ter beschikking staan van de eerstelijnsdiensten. Ze kunnen een sfeer van vertrouwen scheppen die nodig is opdat het slachtoffer hierin de nodige belangstelling krijgt.

b) *Slachtofferbescherming: de opvangcentra moeten de nodige middelen krijgen om hun opdracht uit te oefenen*

De opvangcentra voor slachtoffers beschikken niet altijd over de structurele financiering om hun opdrachten te kunnen uitvoeren. Ook hun subsidies zijn verminderd na het opdoeken van het Federaal Impulsfonds voor het Migrantenbeleid (FIM) in het kader van de zesde Staatshervorming. In het verlengde van het actieplan mensenhandel van de regering wenst Myria dat dit - hardnekkige - probleem eindelijk wordt aangepakt.

c) *De internationale samenwerking bij economische uitbuiting moet opgevoerd worden om detacheringsconstructies te ontmantelen die tot mensenhandel kunnen leiden*[532]

De internationale strijd tegen frauduleuze detacheringsconstructies waarvan verschillenden tot mensenhandelpraktijken hebben geleid, moet sterk gestimuleerd worden. Daartoe werden dit jaar verschillende positieve aanzetten gegeven. In het verlengde van de Brexit-discussie heeft dergelijke aanpak in het kader van mensenhandel alleen maar aan belang gewonnen en een groot maatschappelijk draagvlak gekregen.

De arbeidsinspectiediensten moeten internationaal veel vlotter kunnen samenwerken om via controles de vele misbruiken die aanleiding kunnen geven tot mensenhandelpraktijken effectief aan te pakken.

Reeds in ons jaarrapport 2010[533] riepen we op dat er prioriteit moest worden gegeven aan instrumenten die op structureel niveau leiden tot een betere uitwisseling van informatie en samenwerking tussen overheden van de lidstaten:

- uitbouw van een Europees elektronisch registratie-systeem voor detacheringsdocumenten;
- betere afspraken op het vlak van verificaties tussen lidstaten onderling in geval van toezicht op en controle van documenten;
- de oprichting van een 'sociaal Interpol' dat alle betrokken Europese administraties samenbrengt, zoals de toenmalige Procureur-generaal van Luik opriep in een inaugurale rede voor het arbeidshof van Luik ("Il n'est pas inutile de rêver à la création d'un Interpol social rassemblant toutes les administrations européennes concernées").

De eerste stappen toonden aan dat samenwerking tussen inspectiediensten in landen van oorsprong en bestemming mogelijk is en effectief kan zijn. Eind mei 2016 werden in 21 EU-lidstaten gemeenschappelijke actiedagen georganiseerd waarbij in risicosectoren gerichte controles naar economische uitbuiting werden georganiseerd. Ook in België voerden verschillende inspectiediensten en politiediensten gezamenlijke controles uit. De deelnemende Europese landen kwamen daarbij vooraf overeen om enkele nieuwe methodieken

532 Zie ook http://www.myria.be/files/Migratie2016-5-Vrij_verkeer_en_economische_migratie.pdf.

533 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2010, *Sociale fraude bestrijden is mensenhandel voorkomen*, Deel IV Aanbevelingen.

aan te wenden, met de actieve steun van Europol. Op een voorafgaande coördinatievergadering bij Europol, waar ook de Belgische Sociale Inspectie aan deelnam, werden een aantal van die vernieuwende methoden van internationale samenwerking afgesproken.

Zo waren bij controles van Roemeense transportondernemingen ook twee Roemeense arbeidsinspecteurs aanwezig, wat de voorbereiding, uitvoering en opvolging van de controles heeft bevorderd. Gedurende de hele duur van de actieperiode was bij Europol in Den Haag een coördinatiecentrum actief, waar ook een vertegenwoordiger van de Belgische Sociale Inspectie actief meewerkte aan de afstemming van de acties en aan het faciliteren van de informatie-uitwisseling tussen de deelnemende landen. Elk land kon *special requests* uitsturen naar een andere lidstaat met verzoeken tot het aanleveren van informatie of het stellen van onderzoeksdaden door inspectiediensten. Die informatie-uitwisseling bleef niet beperkt tot de duur van de actiedagen: ook na de acties werd nog informatie uitgewisseld omtrent de gecontroleerde bedrijven.

d) De Belgische overheid moet de datarapportage op vlak van mensenhandel en mensensmokkel toespitsen op de noden van zowel het nationale als Europese beleid

Bij de rapportage op het niveau van de actoren ontbreekt het aan overlegde doestellingen. Er bestaat geen overlegplatform om de vraag naar informatie en het aanbod ervan op elkaar af te stemmen, en dat terwijl regelmatig overleg noodzakelijk is. Er is bijvoorbeeld dringend nood aan informatie en analyse die politionele vaststellingen en vervolgingen met elkaar in verband brengen, of net zoals bij vervolgingen met geïdentificeerde slachtoffers. Met andere woorden: het multidisciplinaire model, waarop ons land zich beroemt, heeft op dat vlak nog geen meerwaarde geboden.

e) De detectie en identificatie van slachtoffers van mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij moet verbeterd worden

Bedelaars waarbij indicaties van mensenhandel bestaan, moeten door de politiediensten en magistraten als slachtoffers beschouwd en behandeld worden en niet als personen die met hun bedelen overlast veroorzaken. Er moet rekening gehouden worden met hun afhankelijkheidsrelatie ten aanzien van een mogelijke uitbuiter die hen hierin geduwd heeft door misbruik te maken van 'culturele loyaliteitsgevoelens'. De slachtoffers moeten in contact gebracht worden met een medewerker van een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel. Die zijn het beste geschikt om hun vertrouwen te winnen, hen het slachtofferstatuut mensenhandel aan te bieden en hen op het belang hiervan te wijzen.

Bij vaststellingen van gedwongen gepleegde misdrijven moeten de plegers van de misdrijven op basis van het niet-bestraffingsbeginsel[534] als slachtoffer beschouwd worden. Hun verklaringen kunnen een doorslaggevend element in het verdere onderzoek vormen zodat de sleutelfiguren van het netwerk of de criminele organisatie aangewezen en opgespoord worden.

f) Magistraten moeten investeren in mensenhandeldossiers van uitbuiting van de bedelarij, zeker als er minderjarigen betrokken zijn

De slachtoffers van deze uitbuitingsvorm van mensenhandel vormen een erg kwetsbare doelgroep wat een goede aanpak ervan verantwoordt. Het onderzoek kan best opgestart worden met een discrete observatie-opdracht zodat de uitbuiter bij een geldoverdracht in beeld komt en bijvoorbeeld via de nummerplaat van zijn auto kan geïdentificeerd worden. Dan vormt het financieel onderzoek een sleutelelement voor het onderzoek als bewijslast voor mensenhandel wanneer de slachtoffers het gebedelde geld (vanaf de eerste cent) moeten afgeven aan een derde persoon.

Bij mensenhandel kan uitbuiting van de bedelarij ook voorkomen als enige zichtbare activiteit in dossiers waarin verschillende uitbuitingsvormen, zoals gedwongen gepleegde misdrijven, gecombineerd worden. Dat is zeker het geval bij minderjarigen. Dikwijls komen feiten zoals gedwongen gepleegde misdrijven pas aan het licht nadat er een onderzoek opgestart is over bedelende kinderen. Zo wordt er dan tijdens de observatie van dat onderzoek door de politie vastgesteld dat de kinderen aangezet worden tot het plegen van diefstallen. De strijd tegen uitbuiting van de bedelarij vormt daarnaast dan ook een belangrijke methode om onzichtbare misdrijven zoals gedwongen gepleegde misdrijven aan te pakken.

534 Jaarrapport mensenhandel-mensensmokkel 2012, *Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-40.

g) *Magistraten en politie moeten rekening houden met de interne diversiteit van de Romaleefgemeenschappen*

De Roma die na de Tweede Wereldoorlog uit Oost-Europa kwamen vormen een heel heterogene gemeenschap. Verschillende Romagroepen zijn niet betrokken bij bedelactiviteiten en wensen er ook niet mee geassocieerd te worden. Er is zeker bij jonge, in België geboren Roma vaak een verandering van waardepatronen te zien.

Roma is een verzamelnaam van heel erg verschillende, voornamelijk in Europa levende mensen die allesbehalve een homogene groep vormen. Er zijn weliswaar bepaalde gemeenschappelijke culturele tradities (die ondertussen ook verwateren), maar wat Roma werkelijk tot Roma maakt, is een zeker bewustzijn waarbij de niet-Romawereld als een vijandelijke, afwijzende wereld wordt beschouwd.

Die sterke loyaliteit binnen de verschillende Romaleefgemeenschappen heeft ook gevolgen voor de houding van de Romaslachtoffers ten aanzien van hun uitbuiters die dikwijls ook uit de Romagemeenschap komen. Vaak zitten de slachtoffers in een sterke afhankelijkheidsrelatie tegenover de uitbuiter die mee verklaart waarom het wantrouwen tegenover buitenstaanders zo sterk is en waarom er een eerder weigerachtige houding bestaat om verklaringen af te leggen bij de politie. Hun vroegere negatieve ervaringen met de politie hebben dat laatste alleen maar versterkt.

De rechtbank heeft soms onvoldoende kennis van het fenomeen en de culturele achtergronden die afhankelijkheidsrelaties van de bedelslachtoffers ten aanzien van de uitbuiters faciliteren.

h) *De nieuwe richtlijn van het strafrechtelijk beleid (COL) over uitbuiting van de bedelarij zou het verschil moeten verduidelijken tussen de toepassing van wetsartikel 433ter van het Strafwetboek (uitbuiting bedelarij) en 433quinquies (mensenhandel met het oog op uitbuiting van de bedelarij)*

Hierdoor zal de aanpak van mensenhandel met het oog op uitbuiting van bedelarij veel meer geüniformeerd worden en zal het als mensenhandelfenomeen meer aandacht krijgen van de magistraten en politiediensten die het niet louter meer als een zaak van overlast dreigen te behandelen.

De mogelijke confusie van uitbuiting van bedelarij (433*ter*) en mensenhandel met het oog op uitbuiting van bedelarij (433*quinquies*) leidt tot verschillende interpretaties en kan hierdoor aanleiding geven tot rechtssituaties van willekeur in de verschillende rechtsgebieden van het land. De nieuwe COL moet dit probleem aanpakken en het verschil tussen beide rechtsartikels bepalen. Een antwoord zou kunnen gevonden worden bij de handelingen (daden) die als basis voor mensenhandel (433*quinquies*) gebruikt worden: namelijk werving, vervoer, overdracht, huisvesting, opvang, wisseling of overdracht van de controle over een persoon. Deze handelingen wijzen in tegenstelling tot het bestaande artikel 433*ter* op een georganiseerd karakter van de feiten. Het aspect van een dergelijk 'georganiseerd verband' zou hier het verschil kunnen bepalen tussen mensenhandel (433*quinquies*) en gewone uitbuiting van bedelarij (433*ter*).

2. STRIJD TEGEN MENSENSMOKKEL

a) *Een humane slachtofferbenadering bij de smokkelintercepties helpt het onderzoek aanzienlijk*

De telefonische gegevens van de smokkelslachtoffers zijn cruciaal om een smokkelonderzoek te kunnen opstarten. Een humane aanpak van de smokkelslachtoffers bij een interceptie is daarbij noodzakelijk. Op die manier zijn slachtoffers geneigd om hun mobiele telefoon vrijwillig door de politie te laten controleren en geven ze zo nodig de toegangscodes. Door een sfeer van vertrouwen te scheppen zijn de smokkelslachtoffers soms ook bereid om slachtofferverklaringen af te leggen die een meerwaarde vormen in het onderzoek. Bij mensensmokkel in verzwarende omstandigheden moet het slachtoffer het aanbod krijgen om in het kader van het slachtofferstatuut doorverwezen te worden naar een gespecialiseerd opvangcentrum. Meestal zijn de slachtoffers hierin niet geïnteresseerd omdat ze zo snel mogelijk willen verder reizen naar het Verenigd Koninkrijk.

b) *Het gebruik van sociale media als onderzoeksmethode moet gestimuleerd worden*

In de dossiers kan vastgesteld worden dat de politie de sociale media ook zelf gebruikten als onderzoeksmethode bij hun speurwerk. Dat doen ze via openbronnenonderzoek of door analyse van de gegevens van de smartphones van de slachtoffers die ze ter beschikking van de politie gesteld hebben. Ook Facebook en Google Maps vormen instrumenten tijdens hun verhoor van de beklaagden. De resulterende gegevens werden door de rechtbank bij de motiveringen van haar uitspraken als objectief bewijsmateriaal gebruikt. Dat blijkt uit de analyse van de gebruikte onderzoeksmethodes van de smokkeldossiers en de best practices die in het verslag aan bod komen. De onderzoekers moeten meer gebruik maken van de sociale media in hun onderzoeken.

c) *Financieel onderzoek via een internationale ketenaanpak is noodzakelijk*

Een uitgebreid financieel onderzoek is een effectieve manier om de smokkelnetwerken te treffen en financieel droog te leggen. Dergelijke aanpak past in een internationale ketenaanpak waarbij alle schakels hun rol moeten spelen. Indien een schakel ontbreekt of faalt, dan breekt de ketting. Zo zorgen de smokkelaars er in de praktijk voor dat hun criminele opbrengsten veilig overgedragen en ondergebracht zijn in thuislanden zoals Irak, Afghanistan en in Indo-Pakistan via een hawalabankier. In dossiers kon vastgesteld worden dat deze hawalabankiers via het systeem van ondergronds bankieren de betalingen regelen vanuit het bestemmingsland. Ze zijn moeilijk te vatten. Soms konden ze via de telefoontap precies getraceerd worden in het Verenigd Koninkrijk maar volgde uiteindelijk geen arrestatie. Een goede internationale samenwerking vormt hier de cruciale schakel om het smokkelnetwerk echt financieel droog te leggen.

d) *Internationale samenwerking via Joint Investigation Teams moet gestimuleerd worden*

Sommige magistraten maken nog steeds te weinig gebruik van de mogelijkheid om Joint Investigation Teams (JIT) op te zetten omdat ze de voorkeur geven aan een snelle (lokale) afhandeling van zaken. Daarbij wordt het volledige netwerk echter niet altijd ontmanteld. Er zijn daarentegen verschillende Belgische smokkeldossiers waarbij een JIT-overeenkomst tot succes heeft geleid.

Internationale samenwerking speelt een cruciale rol in de bestrijding van mensensmokkel waarbij de criminele netwerken over de landsgrenzen heen opereren. Op EU-niveau bestaan er Joint Investigation Teams (JIT). Voorwaarde is dat de landen een gemeenschappelijk belang hebben in de dossiers. Concreet werken de politiediensten dan samen op elkaars grondgebied. Rogatoire commissies zijn niet meer nodig.

COLOFON

Bedelaars in de handen van mensenhandelaars, jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel 2016.
Brussel, oktober 2016

Uitgever en auteur:
Myria
Koningsstraat 138, 1000 Brussel
T: 02 212 30 00
F: 02 212 30 30
myria@myria.be
www.myria.be

Redactie: Stef Janssens en Patricia Le Cocq; François De Smet, Koen Dewulf, Alexandra Büchler. Met de hulp van Jörg Gebhard (Unia), Rebekka Janssens, Tom Vanhoren, Nathalie Vanparys, Kaat De Vis en Joke Swankaert.
Externe bijdragen: Judit Geller, senior juriste, European Roma Rights Centre; Adam Weiss, algemeen directeur, European Roma Rights Centre; Amy Weatherburn, PhD-onderzoeker Fundamental Rights & Constitutionalism Research Group, Vrije Universiteit Brussel; Adelina Tamas, gespecialiseerd politie-agent-sociologe, openbaar onderzoeks- en informatiecentrum, Nationaal agentschap ter bestrijding van mensenhandel van Roemenië; Ann Lukowiak, referentiemagistraat mensenhandel-mensensmokkel-migratiefraude, gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen.
Vertaling: Alphavit
Grafisch ontwerp en opmaak: Studiorama
Drukwerk: Bulckens
Verantwoordelijke uitgever: François De Smet
Met dank aan: Myria wil zijn partners danken om ons essentiële cijfergegevens voor dit verslag te bezorgen. We bedanken ook de verschillende Nationaal Rapporteurs Mensenhandel voor hun medewerking aan de focus. Bedankt ook aan de gespecialiseerde centra PAG-ASA, Payoke en Surya en alle geïnterviewde partners en organisaties zoals de Foyer voor hun medewerking. Special thanks ook aan Amy Weatherburn voor haar waardevolle medewerking.

Ce rapport est aussi disponible en français. This report is also available in English.

Dit verslag is ook digitaal beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

Myria juicht de verspreiding van kennis toe, maar dringt aan op respect voor de samenstellers en auteurs van alle bijdragen in deze publicatie. Gebruik van teksten en van de tabellen en figuren uit deze publicatie als informatiebron is enkel toegestaan met vermelding van de auteur en de bron. De gehele of gedeeltelijke reproductie, verkoop, publicatie, aanpassing van de teksten, foto's, tekeningen of andere auteursrechtelijk beschermde elementen in deze publicatie is niet toegelaten zonder de voorafgaande schriftelijke toelating van Myria. Neem contact op met Myria voor gebruik van het beeldmateriaal.

Deze publicatie is gedrukt op FSC-papier Mix Crédit CU-COC-812048.

Myria
Koningsstraat 138 • 1000 Brussel
T +32 (0)2 212 30 00
myria@myria.be

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Het doel van het jaarverslag *Mensenhandel en mensensmokkel* is een onafhankelijke evaluatie van de evolutie en de resultaten van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.

www.myria.be
@MyriaBe
www.facebook.com/MyriaBe

MYRIA
Federaal Migratiecentrum